

A decorative red border in an Art Nouveau style, featuring symmetrical, flowing lines and stylized floral motifs at the corners and midpoints.

BANGHA BÉLA S. J.
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

GYŰJTEMÉNYES DÍSZKIADÁS

BANGHA BÉLA S. J.
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

DR. BIRÓ BERTALAN

V. KÖTET

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

BANGHA BÉLA S. J.

A NAGYASSZONY ZÁSZLAJA ALATT

I.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

**Imprimi potest. Nr. 367/1941. Budapestini, die 24. III. 1941.
Eugenius Somogyi S. J., Praep. Prov. Hungariae.**

**Nihil obstat. Dr. Michael Marczell, censor dioecesanus.
Nr. 2909/1941. Imprimatur. Strigoni, die 3. Maii 1941.
Dr. Joannes Drahos, vicarius generalis.**

Kiadja a Szent István-Társulat.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

Szűz Mária.

Mária.

Mit keres Mária az emberiség üdvözülésének történetében? Miért volt rá szükség? Miért állította őt Isten az evangélium elejére

Nem lehetett volna megváltás Mária nélkül is? Nem lehetett volna az Isten Fia emberré anélkül, hogy asszonytól szülessék? Nem jöhetett volna le Krisztus mint kész férfi a magasságból, ahogy második eljövetelkor jönni fog „nagy hatalomban és dicsőségben”?

Mi indította Istent arra, hogy egy teremtményt, egy asszonyt, egy szűzleányt állítson be a megváltás történetébe?

Tudjuk, hogy a Mária-tiszteletnek, a katolikus kultusz e finom és legüdébben illatozó virágának ellenségei is vannak. Luther még meghatódottan szép szavakat írt róla, de a későbbi, úgynevezett reformátorok jobb célhoz méltó igyekezettel törekedtek Mária nagyságát, ahol csak tudták, kisebbiteni s azóta az igazhitű protestáns ma is idegeskedik, ha Máriáról hall.

Ma is azt tanítják öblöspipájú, kevésdohányú tiszteletesek a falvakon, hogy a katolikusok „imádják” Máriát. Amennyiben pedig erre a színvonalra mégsem akarnak lesülyedni, előkelőbb teológusaik azzal állanak elő a Mária-tisztelet ellen, hogy ez megosztja a híveik figyelmét Jézus és Mária között, árt a Jézuskultusznak. A katolikusok az igaz Istennek egyedül kijáró tiszteletet és áhítatot Szűz Máriára pazarolják, — hangzik a vád.

Soha gyengébb vádat az Egyház ellen ki nem táltak. Ha a Mária-kultusz árt a Krisztus-kultusznak, ezért *maga az Isten felelős*. Miért üdvözöltette oly

ünnepélyesen az angyal által a szent Szűzet? Miért nevezte malaszttal teljesnek és áldottnak? Miért sugalmazta az evangélistának, hogy a Máriára vonatkozó eseményeket oly bőven leírja, hogy oly nyomatékkaal emelje ki, mikép egyezett bele Mária abba, hogy Krisztus anyja legyen, hogyan óvta szüzességét akkor is, hogyan jövendölte a Magnificat-ban, hogy ezentúl „boldognak fogja hirdetni őt minden nemzedék”, hogyan köszöntötte őt Erzsébet az angyaléhoz hasonló szavakkal stb. Ha Mária megosztja figyelmünket s Krisztushoz köteles szeretetünket, mire való volt akkor az evangélium elején oly sokat beszélni Máriáról? Nem lett volna elég annyit írni róla, hogy Jézus tőle született s ezzel vége? Ha Mária nagy szerepet tölt be a híveknek tiszteletében, ennek Isten maga az oka: ő állította be Krisztus Anyját oly nagy fokban a hívők figyelmének központjába.

De aztán mily különös felfogás is, hogy Mária tisztelete árt Jézus tiszteletének! Már miért ártana? Ellensége talán Jézus Máriának, vagy Mária Jézusnak? Két annyira összetartozó személy, mint a legjobb anya és a legjobb fiú, talán irigykednek egymásra s a másíknak juttatott figyelmet s tiszteletet önmaguk ellen való sérelemnek érzik? Mily különös s amellettt éppen Jézusra mélyen sértő képzelgés! Ki haragszik azért, ha legközelebbi hozzátartozóit tiszteljük? Főleg, ha éppen őmiatta tesszük s a hozzátartozón semmi mást nem tisztelünk, mint amit szintén tőle kapott s ami őreá vezet vissza?

Ha például királyt koronázunk: miért ne érintsük meg ugyanakkor a királynő fejét is a koronával? Árt ez a királynak? Szégyen rá nézve? Ellenkezőleg; mindenik tudja, hogy ez a királynak csak annál nagyobb megörvendeztetését s kiemelését célozza: íme, ő olyan nagy, hogy még arra is ráhull a fénye, aki szívéhez közel áll. Soha senkinek nem jutott még eszébe azt állítani, hogy mert a király koronázásakor a nejét is megkoronázzák, hát ezzel a királyra kevesebb dicsőség hármlík!

Egyáltalán nagyon *lélektanellenes* gondolat az, hogy amikor Istent tisztelni akarjuk, semmire nem szabad gondolnunk, csak órá magára. Nem szabad megtérni a templomokban még szobrokat, festményeket sem, még kevésbé a szentek tiszteletét, mert az mind „elvon” az Istentől. Éppen fordítva!

Ha ezt az elvet az emberek következetesen végrehajtanák, akkor pl. egy Van Dyck-, vagy egy Munkácsy-múzeumban sem volna szabad kiállítani ezeknek a művészeknek a műveit. Mert a művek már nem ők maguk és a látogató figyelmét „el találják vonni” az alkotó művéstől. Pedig éppen fordítva: azért tesszük ki s azért szemléljük műveiket, hogy általuk a művész értékét megértsük s megbecsüljük. Ugyanígy vagyunk az Istennel s legszebb teremtményeivel is. Éppen azért kell Máriával s a szentekkel foglalkoznunk, mert ők az Isten legszebb remekművei az emberek között s a rajtuk tündöklő isteni kegyelem ragyogása visszaverődik magára a kegyelmek adójára, a lelkek nagy művésze: Istenre.

Ha a kálvini puritanizmust következetesen alkalmazzuk, akkor voltaképp a királyok palotáiban sem volna szabad sem márványt, sem aranyat, sem ezüstöt, sem festményeket, sem szőnyegeket, sem díszőrséget, sem királyi udvartartást alkalmaznunk. Mert ez mind megosztja az alattvalók és látogatók figyelmét, bámulatát; az emberek a díszőrséget, a fényes királyi palotát bámulják, nem pedig a királyt magát. Ha nagyon következetesek volnánk a kálvini puritán-ságban, legjobb volna a királyt fehérre meszelt, dísztelen teremben, fatrónra ültetni, korona és királyi palást nélkül, lehetőleg fényes ruha nélkül is: akkor igazán csak a király személye vonná magára a figyelmet és semmi sem osztaná meg a neki kijáró tiszteletet. Ilyen különös eredményekre jutunk, ha ezeket a túlzó, csak félig végiggondolt elveket következetesen végiglemezük.

Ha a művésznek nem árt meg, hogy alkotásain keresztül is igyekszünk megérteni értékeit, ha a király-

nak nem árt meg, ha udvartartásának, környezetének fénye is kifejezésre juttatja nagyságát és felségét: miért ártana meg Krisztus nagyságának, ha a hozzá legközelebb állókra is hull némi fénysugár az ő végtelen ragyogásából? Ezek a fénysugarak mint forrásukra s voltaképpen gyújtópontjukra, Jézusra magára mutatnak vissza.

A képrombolók unokái ezzel a szentpáli mondással szeretnek takarózni, hogy „egy a közvetítő Isten és ember között, az ember Krisztus Jézus” (1. Tim. 2, 5). Teljesen helyes. Abban az értelemben, ahogy Jézus Krisztus a mi üdvözítőnk, csakugyan csak őt magát illeti ez a diszcím. Mária nem megváltónk, nem az Isten fia, nem ő közvetített mint megváltó Isten és az ember között. De ha nem is elsődleges értelemben, bizonyos fokig mégis csak közvetítő ő is. Abban az értelemben tudniillik, hogy ő is út Jézushoz, ő is közelebb hoz bennünket hozzá. Ha a királynő vagy a királyleány valami oknál fogva könnyebben megközelíthető, mint maga a király, s ezért az alattvalók közvetlenül a királynőhöz fordulnak, hogy közvetítse kérelmüket a királyhoz: vajjon ezzel csökkentik-e a király erejébe vetett bizalmukat s kicsavarják-e az uralkodói hatalmat a király kezéből? Különben is csak meg kell nézni jobban, mit mond Szent Pál a „közvetítőről” a Zsidó-levéiben (8, 6 ; 9, 15 ; 12, 24). Arról beszél, hogy az ószövetségi törvény s az ószövetségi áldozatok most már feleslegesek, mert mindezek helyett Jézus az újszövetség közvetítője. Tehát csak az ótörvény s az ószövetségi áldozatokkal szemben mondja Szent Pál, hogy feleslegesek Jézus közvetítő áldozata mellett. Ugyan mi következnek ebből Szűz Mária tisztelete ellen?

A vádaskodók különben maguk is érzik, hogy a „közvetítő” ellen való folytonos dörgésükkel nem sokra mennek. A katolikus papi intézmény ellen is folyton azzal érveltek, hogy nem kell emberi „közvetítő” Isten és a lélek között. A pap ne tolakodjék oda a kettő közé. Az ember egyenesen forduljon Isten-

hez, ne használjon erre közvetítőt. És ők maguk? Bár előbb éppen ezen a címen a poklokra kívántak minden papságot, utóbb mégis belátták, hogy az igehirdetésre s egyházkormányzatra jó lesz lelkészeket alkalmazni. Sőt ma már főlelkészeik, „püspökeik” is vannak, ma már „papszentelésről”, „püspökszentelésről” beszélnek. Hát ezek a dolgok mire valók? Miért nem elég, ha a lélek egyenesen az Istenhez fordul? Ezek a lelkészek nem „tolakodnak oda az Isten és az ember közé”? Ezek nem közvetítők?

Vannak szavak, amelyektől a felekezeti elfogultság már magukban véve is megijed, holott a dolgot, amely a szó mögött rejlik, nyugodtan használja naponta. Ilyen ez a szó is: „közvetítő”. Van közvetítő, aki csakugyan akadályozza két személynek közvetlen érintkezését. De van olyan közvetítő is, aki ezt az érintkezést egyenesen előmozdítja. Akkor is baj? Ha pl. egy barátomat meg akarom látogatni s a felesége vagy anyja nyit nekem ajtót, betessékel, iparkodik kellemessé tenni ott időzésemet, míg a barátommal beszélgetek: ez is bizonyos értelemben közvetítés. De vajjon akadályozza-e a közvetlen érintkezést azzal, akit voltaképpen keresek?

Ugyanígy Szűz Mária is „közvetít”, azaz utat mutat, ajtót nyit, közelebb hoz Jézushoz s kellemesebbé teszi nekem Jézusnál időzésemet. Emiatt haragudni rá, kikelni a Mária-tisztelet ellen, idegeskedni, ha valaki a Szűz Mária nevét csak említi is, egyenesen nevetető dolog. — De hát ez a felekezeti elfogultság lélektana, hogyha bizonyos jelszavakat hall, sem nem lát, sem nem gondolkodik már, hanem csak dühöng és idegeskedik s mennél idegesebb, annál inkább képtelen a dolgok nyugodt megfontolására.

*

A Mária-tisztelet ott volt már az őskereszténységben is. A katakombák már az első század végén Mária-ábrázolásokat mutatnak. Az őskeresztény irodalom Szűz Máriát mindig a legnagyobb tisztelettel, a hódó-

lat és szeretet rajongó szuperlativuszaival említi. Az apostoli hitvallásnak (Hiszekegynek) minden, bármily régi s bármily nyelvű szöveg felemlíti Jézusról, hogy „fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától”. Az „Istenanya” (teotokosz) díszcím megsértése miatt Nestoriust az V. században megfosztják püspöki állásától, kiközösítik az Egyházból s a nép fáklyásmenetben üdvözli az efezusi zsinat püspökeit, akik e határozatokat hozták. Általában nagy tévedés volna azt hinni, hogy a Mária-tisztelet csak „idők folyamán” fejlődött ki a katolikus Egyházban. Ellenkezőleg: az egész ősegyház tele van Mária dicséretével.

Mária Isten anyja, nem mintha Jézusnak isteni természete szerint anyja lehetne, hanem mert a személy, akinek emberi természete szerint anyja lett, Isten. Ezzel Máriát Isten a legmagasabb méltóságra emelte, amely emberileg elképzelhető.

Bonaventura csak az őskeresztények s az ősatyák nyilatkozatait foglalja össze, amikor így ír: „Mária az, akinél nagyobbat e földön Isten sem alkothatna. Isten teremthetne nagyobb világot s nagyobb eget, de nagyobb anyát, mint az Isten-anyát, ő maga sem teremthetne”. Innen ez a határozott hang már a IV. századbeli Nazianzi Gergelynél is: „Aki Szűz Máriát Isten anyjául el nem fogadja, elszakadt magától az Istentől is”. (Epist. 101. ad Cledon.)

Istenanyaságával függ össze s belőle folyik Máriának valamennyi többi kiváltsága. Maga az angyal úgy nevezi, hogy „malasztal teljes”. Ebben bent van nemcsak teljes személyes büntelensége, hanem az áteredő büntől való teljes mentessége is. Az áteredő bűn voltaképp nem egyéb, mint a kegyelem hiánya az újszülöttnél. Ahol tehát nem a kegyelem „hiánya” van, hanem ellenkezőleg, a kegyelem „teljessége”, ott áteredő bűnről szó sem lehet.

A Szent Szűznek egyik legragyogóbb kiváltsága továbbá: szeplőtelen szüzessége. Hogy Mária szűzen foganta és szűzen szülte a Megváltót, olyan tan, amelyet az evangélium maga nem győz ismételgetni. „Mi-

képpen leszen ez, holott én férfiút nem ismerek?" kérdi a Szent Szűz az angyaltól — akkor, amikor már Szent Józseffel el volt jegyezve, ami a zsidóknál egyértelmű volt a házassággal. Az evangélium Máriát mégis „szűznek” mondja. József, a hitese férj észreveszi Mária viselősségét s mert nem éltek házasságukkal, megzavarodik: hogyan lehet ez? Angyal nyugtatja meg, hogy a várt gyermek Istentől ered. Nyilvánvaló tehát, hogy bár a zsidó törvény szerint Mária is férjhez ment, kétségtelenül kölcsönös megállapodás alapján szűzeséget fogadtak.

A racionalizmus ellentmond: „Szűz nem szülhet gyermeket!” Ó, bölcsesség, akkor mit vesződtek egyáltalán az evangéliummal! Ha Istennek nincs csodatevő hatalma, akkor az egész evangélium humbug! Akkor ne nevezzük magunkat keresztényeknek!

Néhány régi tévtanító s utánuk egyes protestáns teológusok (nálunk a nemrég elhalt Masznyik) megengedték ugyan, hogy Mária szűzen szülte Jézust, de abba kapaszkodtak, hogy Jézus után aztán *több gyermeke is volt*. Mire alapították e nézetüket? Arra, hogy az evangélium „Jézus testvéreiről” beszél s mint ilyeneket említi Jakabot, Józsefet, Simont és Júdást. Ez nem érv! Mert a szentírási nyelvhasználatban „testvér” nem csak édestestvért jelent, hanem „atyafiát”, rokont is. A Szentírás Lóthot egyszer Ábrahám „testvérének” mondja, másszor meg pontosabban kifejti, hogy Lóth Ábrahám testvérének a fia volt. Tehát csak unokaöccse. Jákob Lábánnak „testvére” volt, mert Lában „testvérének fia”. Egy helyen még a feleséget vagy menyasszonyt is „testvérnek” nevezi az ószöveg. (Én. én. 4, 9.)

A „Jézus testvérei” közül pedig kettőről, Jakabról és Józsefről maga az evangélium más helyen kijelenti, hogy annak a Máriának voltak a fiai, aki Kleófásnak volt a felesége s aki Szűz Máriával együtt állott a keresztfán alatt (Mt. 13. 55; 27, 56; Ján. 19, 25). Ez a Mária ugyancsak az evangélium szerint Szűz Máriának „testvére” (valószínűleg csak rokona) volt

(Ján. 19, 25). Tehát a „Jézus testvérei” az evangélium szerint Jézusnak legfeljebb második unokatestvérei lehetek. Mi értelme is volna különben annak a felséges jelenetnek, ahol a haldokló Jézus a keresztről János apostolnak, az idegennek ajánlja Máriát: „Ime, a te anyád!” és „Ime, a te fiad!” Ha Máriának több édes gyermeke is lett volna, nem volt volna szükség arra, hogy testvérei helyett egy idegennek gondjára bizza anyját a haldokló Jézus.

A tény tehát itt van: Mária Krisztus anyja s ezen az alapon Isten kiváltságos kegyelmeinek letéteményese.

Isten azonban semmit sem tesz ok és cél nélkül.

Mi lehetett az isteni gondviselés szemében az a cél, amely végett Máriát egyáltalán elgondolta s beállította a megváltás történetébe? *Miért volt Máriára szükség?*

Isten mindenekelőtt azért akarhatta, hogy Jézus ne mint kész, felnőtt ember jelenjék meg a világon, hanem asszonytól szülessék: hogy ezáltal minden kétségen felül kiemelje az Isten-Fiának valóságos emberre lételét. Hogy ne csak jelenésnek, látszólagos embernek higgyük, hanem valóságos embernek tudjuk. Azzal, hogy az Isten-Fia fogantatni és születni akart, hogy egy anya keblére simult s annak emlőin növekedett: ezzel az Isten-Fia mindennél jobban bebizonyította, hogy csakugyan teljesen közénk állott, egészen olyan ember lett, mint mi. Ime, Mária első nagy jelentősége a megtestesülés és megváltás művében: Mária által jutott Jézus oly teljes közelségbe hozzánk, hogy közelebb már nem is juthatott volna s viszont Mária által jutott az ember a legteltesebb perihéliumba, napközelségbe az Istennel.

Másik értelme az Istenanya szerepének az evangéliumban: hogy számunkra is megkönnyítse az utat, a közeledést az Isten-Fiához. Mária a legtermészetesebb út és lépcső Jézushoz. Ő nem Isten, hanem csak

teremtény s ennél fogva egészen közel áll hozzánk: amellett azonban Istenanya s így egészen közel áll Jézushoz is. Mi sem természetesebb tehát, minthogy éppen őmiatta s őáltala kettőzött bizalommal közeledhetünk Jézushoz. Jézus Isten s így végtelenül felettünk áll. Ha megreszketünk Jézus isteni felségétől, e félelmünk megenyhül Mária által, aki ember s mégis oly közel áll Istenhez. Már az, hogy az Isten teremtett nőt választott anyjául, felkelti bennünk a bizalmat: nem lehet, hogy a legjobb fiú ne tekintsen kétszeres kegygyel azokra, akik az ő anyja által közelednek hozzá s annak pártfogásában bíznak, akit minden teremtett dolgok közül legközelebb emelt magához.

Mária beiktatásának az Üdvözítő élettörténetébe lehetett még egy harmadik oka is: Isten azt akarta, hogy Jézus megváltói művének gyümölcseiben legalább egy teremtmény a legmagasabb fokon s legteljesebb mértékben részesüljön. Hadd legyen legalább egy az emberek között, aki Jézus által a szentség és malasztal-teljesség legfőbb magaslataira száll, akiben tehát a Megváltó a legteljesebb mértékben megdicsőül. S ki lehetett e célra alkalmasabb, mint az, akit ő anyjául szemelt ki s akinek hozzájárulásától tette függővé bizonyos fokig megtestesülését is? Ezzel együtt Máriát példaképünké tette, a legszebb, legragyogóbb emberi példaképpé Jézus után.

De szükség volt-e Jézus mellett még más ilyen példaképre is? Ó, igen! Mert Jézussal szemben a félénk és kicsinyes ember még mindig így mentegetőzhetnék: „Hja, aki Isten, az természetesen nem lehet bűnös, nem lehet tökéletlen; de mit tehetek én, szegény, gyarló halandó!” Nos hát ezért kellett egy „szegény, gyarló halandót” is oly magasra emelni, hogy bátorító példaképül szolgáljon a többieknek. Azután meg: Jézus legfőbb példakép, de nem mindenben: Jézus nem „követte” önmagát, nem „szolgált” önmagát. Márpedig nekünk olyan példakép kell, amely arra is megtanít, hogyan kell Jézust hűségesen követni, hogyan kell őt mindenfelett szolgálni és szeretni!

S ki tagadná, hogy a Mária-ideál maga is, a Jézus-ideálnak minden kára és hátránya nélkül, igen jelentékeny lelkesítő s buzdító eszköz a lelkek megszentelésében? A Szeplőtelen Szűz képe millió ifjú szívet lelkesített már a tisztaság és szeplőtelenység lelkes ápolására. A keresztény asszonyoknak s leányoknak a Szűzanya képe örökre legszebb eszményképük marad, éppen Jézus szolgálatában. Fiatalemberek s férfiak az Istenanya lovagias szolgálatának gondolatában mindig nagyszerű erőforrást találtak a bűn elleni harcra. A „bűnösök menedéke” számtalan megtérésnek lett már kiindulópontja. A fájdalmas Szűz képe, mint maga a protestáns Schiller kiemeli, számtalan megtört emberi szívbe sugárzott már vigaszt és enyhülést. Mindez ne volna Krisztus szándéka szerint való? Mindebben ne telnék Istennek öröme? Ne volna mindez gondviselészerű, Isten terveiben s szándékaiban öröktől fogva szereplő, tőle akart és kívánt dolog?

A hívő keresztény nép nem keresi e dogmatikai megfogalmazásokat, de ösztönszerűleg érzi, az evangéliumból kiolvassa, hogy Szűz Máriát Isten igenis azért állította bele az üdvösség történetének elejére, hogy okuljunk belőle, tanuljunk tőle, szeressük, tiszteljük s kövessük Krisztus boldogságos anyját. Ezért is oly meleg s oly magától értődő valami a Mária-tisztelet minden keresztény népnél. Csaknem valamennyi nép és ország valaha Szűz Máriának ajánlotta magát, mint ahogy azt nálunk Szent István, első királyunk tette; valamennyi telehintette országát Máriatemplomokkal s búcsújáróhelyekkel; valamennyi nagy művészt megihletett az Istenanya képe s legszebb építészeti, festészeti, szobrászati, zenei s költői remekeink a Szent Szűz dicséretét hirdetik...

Vajjon véletlen volna-e mindez? S nem ellenkezőleg: a Krisztushoz vágyó lelkeknek önkénytelen felujjongása-e mindez ahhoz a Szűzhöz, akit Jézus legközelebb emelt magához s akinek jelenléte teszi a Jézus közelségét is számunkra kétszeresen meghitté, meleggé, otthonossá?

Véletlen-e, hogy *őseink* is mindig lelkes Mária-tisztelők voltak? A Szent Istvánok és Szent Lászlók, a Nagy Lajosok és Hunyadi Jánosok, a Koháryak és Esterházyak? Véletlen-e, hogy mikor a tévtanítók a mohácsi vész előtt az országba belopództak, a karok és rendek Verbőczy vezetése mellett főleg azon a címen is hozták meg híres határozatukat, a „Lutherani comburantur“-t, mert hogy a tévtanítók még Jézus szeplőtelen anyját is gyalázní merik? Garay csakugyan a Szűz Máriát 500 éven át ellentmondás nélkül tisztelő magyar nép ősi érzelemeit tükrözteti vissza, amikor e sorokat írja: „Máriát, ha áldva nem dicséred: korcs magyar vagy, rontva ősi véred!”

A külföldről behozott felekezeti megoszlás millió torzsalkodás folyamán természetesen sokak szívében elhalványult a Nagyboldogasszony szeretete; pedig komoly, elfogadható dogmatikai vagy evangéliumi érvet a tagadás egyet sem tudott felhozni a Mária-tisztelet ellen. S nagyon sok protestáns van, aki mint Gyulai Pál, vagy a németeknél Novalis és Goethe, szinte akaratlanul is meghajtja fejét a legszebb női ideál: Mária előtt.

Egy protestáns úrileánya nyakán egyszer Mária-érmet látott függni a saját felekezetének lelkipásztora. Szóra állította érte: miért hord protestáns létére Mária-érmet. A leány így felelt: „Mert nem látom be, miért ne volna szabad tisztelnem nekem is azt, akit Jézus anyjának nevezett!” A protestáns lelkész megzavarodva felelte: „Hát hiszen szabad, szabad, de nálunk nem szokás”.

Nos, éppen az a baj, hogy szabad is, illenék is, kellene is, de náluk mégsem szokás!

Miért tiszteljük mi katolikusok a Boldogságos Szűzet?

Mindenekelőtt nincs okunk rá, hogy ne tiszteljük. A Mária-tisztelet ugyanis nem bálványozás, mert mi Máriát *nem imádjuk*, ezt csak rosszakarattal lehet ránkfogni; sem nem kisebbitjük vele Krisztus tiszte-

letét, mert ellenkezőleg Máriát is azért tiszteljük, mert oly közel állott Jézushoz, tehát voltaképp benne is Krisztust tiszteljük elsősorban. Hogy a Mária-tisztelet árt a Krisztus-tiszteletnek? Mióta ártott egy fiú tiszteletének az, hogy mellette és miatta az anyját is tisztelték? S nem éppen az ellenkezőt tapasztaljuk-e mindenütt? Ahol őszinte és mély a Mária-tisztelet, ott eleven a hitélet is és a Mária-kegyhelyek, templomok stb. a Krisztus imádásának, a lelkek megtisztulásának és az Isten szeretetének legtermékenyebb melegágyai.

Ez azonban még csak negatív ok. Most lássuk pozitíve, miért tiszteljük mi katolikusok a Boldogságos Szűzet?

Először: mert *Isten maga tisztelettel illette, ki-tüntette, köszöntötte a Boldogságos Szűzet*. Köszöntötte az angyal által. Ha valakinek Isten az angyal által azt mondhatja, hogy „Üdvözlégy, malasztal teljes”, mégis csak szeretnők tudni, miért ne mondhatnók azt neki mi is? Hiszen akkor, ha a Mária-tisztelet babonáság, Isten maga adott volna példát a babonaságra!

Másodszor: mert a Boldogságos Szűz mindenkép *megérdemli*, hogy tiszteljük. Maga az angyalmondotta neki az evangélium szerint, hogy „malasztal (kegyelemmel, Isten áldásával, szeretetével) teljes”, és hogy az „Úr van vele” és hogy „áldott az asszonyok között”. Ha mindenkit aszerint tisztelhetünk, amint több vagy kevesebb jó tulajdonsággal ékeskedik, hogylene kellene mindenekelőtt Máriát is tisztelnünk, akiről maga az evangélium mondja, hogy az „Isten volt vele” s hogy „malasztal teljes”? És ha Mária nem lett volna csakugyan a legjobb, a legszebb, a legerényesebb az asszonyok között, hogyan választotta volna akkor éppen őt az Istenember saját édesanyjául?

És végül nézzük csak az evangéliumokat: mennyit tett, túrt, szenvedett ez az egyszerű, alázatos Szűz az Úr Jézusért, érettünk, az emberi nemért kezdve attól a perctől, melyben először „járta át a tör a lel-

két", egészen addig, amíg mint erős asszony ott „állott Jézus keresztye mellett", mikor még a tanítványok is megfutamodtak? S ezt az „áldottat az asszonyok között", az Úrnak ezt a leghívebb „szolgáló leányát" nem volna szabad kiváló szeretettel tisztelnünk? Az evangélium talaján áll-e az, aki a Mária-tisztelet ellen mennydörög?

Harmadszor: mert a Mária-tisztelet *természetszerűleg hozzátartozik az Úr Jézus tiszteletéhez*. Nem lehet máskép: ha valakit igazán nagyon tisztelek és szeretek, akkor a tiszteletemet és szeretetemet kiterjesztem azokra is, akik az ő szívéhez közel állanak, akiket ő is szeret és becsül. Mármost Jézus, aki bizonynal a legjobb fiú volt a világon, ne szeretne volna az édesanyját? S nem volna benne annyi lovagiasság, és gyermeki hűség, hogy híveitől (természetesen nem *imádatot*, de) lovagias, hűséges tiszteletet és szeretetet követeljen édesanyja iránt is? Akit ő annyira szeret, hogy még kereszten függve is róla gondoskodott s kedvenc tanítványának gondviselő szeretetébe ajánlotta őt?

Negyedszer: mert a Mária-tisztelet az egész kereszténységnek *kegyeletes gyakorlata, féltékenyen őrzött kincse volt kezdettől fogva*. Soha, egészen a hitújításig (amikor éppen bizonyos elemek minden ellen elkezdtek irtóharcot vívni, ami az Egyház hagyományaihoz tartozott) senkinek eszébe sem jutott megütközni a Mária-tiszteleten. Még Nestorius is, aki Szűz Máriától az „Istenanya" címet el akarta vitatni, inkább krisztológiai elméleteinek kedvéért, nem a Boldogságos Szűz iránti tisztelet helytelenítéséből támadta a *θεοτόκος* címet. S akkor is hogyan feltámadt, mily egyhangúan tiltakozott ellene az egész keresztény Egyház, kelet és nyugat! Mily impozáns manifestációja volt az őskeresztények Mária-tiszteletének, az első Mária-világkongresszus, az efezusi zsinat, a harmadik általános zsinat, melyet az Egyház általában tartott (431), melyen az egybegyűlt többszáz püspök a nép örömrivalgása közt ítélte el Nestorius

tanait s tette hozzá az angyal és Erzsébet köszöntéséhez (az „Üdvözlégy” első feléhez) a mai Üdvözlégy második felét: „Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent anyja” stb. De már öelöttük is, már a katakombák egyházában is, mily általános volt a Mária-tisztelet!

A katakombákban az üldözött keresztényeknek a sírhelyein is ott találjuk a primitív, kezdetleges kivitelenben ugyan, de annál nagyobb bensőséggel ábrázolva a Krisztus képei mellett a Boldogságos Szűz képeit! Hát még az egyházatyák, kezdve a legrégebb kortól: mily gyengéden, mily lelkesedéssel írnak a Mária-tiszteletről! Sőt már az „Apostolok Cselekedetei”, melyet Szent Lukács írt. (Ezt még a protestáns Harnack is megengedi!) Máriát mind úgy írják le, mint aki az apostoloknak vigasztalója, erősítője, lelkesítő édesanya gyanánt szerepelt s velük volt a Szentlélek eljövetelekor is.

És az apostoli hitvallás, melyet a modern kritika szerint is vagy maguk az apostolok szerkesztettek, vagy nagyon kevéssel az ő idejük után állítottak össze a legelső keresztények, szintén nem ok nélkül említi fel a keresztény hit *legelső és legszembeötlőbb tételei* közt Szűz Mária istenanyaságát és szűzességét e szavakban: „És Jézus Krisztusban, a mi Urunkban, ki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától” stb. Éppen ezért a Mária-tisztelet már a legrégebben elszakadt egyházakban is megvan, pl. a koptoknál, szíreknél stb. Míg aztán másfél ezer évvel utóbb a német „reformátoroknak” eszébe nem jutott, hogy jó lesz ezt is kidobni a kereszténységből. A kereszténység egyik legszebb, Jézustól s az apostoloktól örökölt igazgyöngyét dobták ki vele!

Ötödször: mert a Mária-tisztelet a *Krisztus követésének és az igazi keresztény életnek legjobb iskolája*. A Boldogságos Szűz erénypéldáját lehetetlen csodálattal és szeretettel nem olvasni az evangéliumban (pl. Luk. 1. fjz.). Az alázatosság és engedelmesség, a szeretet, a türelem, az okosság, a szűztisztaság, a

a gyengédség megragadóan kedves, vonzó, önkéntelenül is követésre ösztönző példakép gyanánt áll itt előttünk.

Olvassuk csak el az ő hálaénekét, a Magnificat-ot (Luk. 1, 46—55). Az Úr imája után ennél szebb, tökéletesebb imát képzelni sem lehet. Jézus példája is követésre int s mindenestre még szebb és magasztosabb, mint Máriáé, de úgy-e, Jézus Isten volt s mily könnyen belopózhatik az ember szívébe a gondolat, hogy „neki könnyű volt, ő talán nem is tehetett másképp”. Míg Mária époly ember és csak ember volt, mint mi. S azért példája bizonyos tekintetben még fontosabb, még ösztönzőbb, mint Jézusé. Továbbá a Mária-kultusznak örökké kimagasló jelentősége, hogy egy nőt, egy gyengéd szűzet, egy anyát állít be vallás-erkölcsi életünkbe s ezzel a vallásosságnak megadja azt a családias, gyermekded vonást, amely egyébként hiányoznék belőle.

A Mária-tisztelet által Krisztus szolgálata egyúttal lovagi szolgálattá lesz az ő anyja iránt s így kétszeresen vonzó erővel hat a nemes fogékony szívekre. Éppen azért látjuk, hogy a Mária-tisztelet a meleg bensőséges, meghitt hitéletnek annyira vonzó, bájos eleme, hogy még elfogulatlan protestánsok, sőt pogányok is nem egyszer irigykedve magasztalják. Ismereteseek e téren a protestáns Schiller és Goethe nyilatkozatai, vagy pedig a protestáns Novalis gyönyörű Mária-költeményei, vagy a híres angol író, Rudyard Kipling imája a Szent Szűzhöz. Ami annyira szép, meghatározó és vonzó a keresztény vallásban, azt minden ok nélkül kivetni, csak azért, mert a katolikus Egyház mindenkor gyakorolta azt, valóban érthetetlen és menthetetlen eljárás.

Bickell, a világhírű bécsi egyetemi tanár és orientalista, Szent Efrém szír költeményeinek felfedezője, születésétől kezdve protestáns volt. Az öskeresztények vallási költészetének tanulmányozása közben jutott arra a felfedezésre, hogy a Mária-tisztelet époly régi, mint a kereszténység. Végül szinte Istenre bízta

a sorsát s megfogadta, hogy ha Szent Efrénnél is megtalálja Mária szüzességének tanát, katolikussá lesz. S csakhamar oly gyönyörű részletre talált Szent Efrém szír költeményeiben Szűz Máriáról, hogy csakugyan megtért, katolikus pap lett s mint a bécsi egyetemen a katolikus hittudományok tanára halt meg.

Egy másik hírneves protestáns egyszer azt kérdezte egy katolikus paptól, hogyan van az, hogy a katolikusok általában vidámabbak, derültebbek, mint a protestánsok, még az istentiszteletükben, a templomukban is sokkal több az életkedv és öröm, mint nálunk. A katolikus pap azonnal kész volt a felelettel: „Azért, mert a mi Egyházunkban édesanya is van, önöknél pedig nincs és önök önkénytelenül is érzik az árvaságukat”.

Bár vezetne ez az árvaság érzete minél több igazságot kereső lelket vissza az elhagyatott édesanyához, akit ők nem saját akaratukból hagytak el s aki az égben Isten előtt bizonyval könnyörög is elszakadt testvéreink visszatéréseért.

Szűz Mária halála és megdicsőülése.

1. *Hol halt meg Szűz Mária?* — Krisztus Urunk mennybemenetele után a Boldogságos Szűz, mint az apostolok erősítője és vigasztalója szerepel az Apostolok Cselekedeteiben s jelen van a Szentlélek eljövetelén is (Csel. 2, 1—13). Egyébként csak annyit tudunk róla magából az evangéliumból, hogy János apostol „magához vette őt”, tehát, hogy a szűzi tanítvány különös gondjába vette s nála, vele lakott (Ján. 19, 27). Az apostolok még egy ideig azután is Jeruzsálemben maradtak s így itt maradt velük Szűz Mária is. Bizonyval ebben az időben közölte az apostolokkal, majd Lukács evangélistával a Jézus születésére s ifjúságára vonatkozó adatokat is.

Hogyan töltötte napjait a Szent Szűz Krisztus mennybemenetele után? Nem nehéz elképzelni. Szent Fiának élő emléke töltötte el lelkét; bizonyval száz-

szor sorra járta a szent helyeket, hol szent Fia élt, szenvedett s megdicsőült; imában, boldog elragadtatott elmélkedésben s az Oltáriszentség gyakori vételében töltötte idejét s örömmel legeltette szemét a fejlődő Anyaszentegyházon. A hívek növekvő számával nőtt az ő gyermekeinek serege s akik felvették a keresztséget s Jézusban hittek, bizonynyal ájtatos tisztelettel hódoltak az Udvözítő még élő, köztük időző Anyjának is.

Mikor halt meg a Szent Szűz, nem tudjuk. Egyesek régi iratokra hivatkozva, 48-ra teszik halálát. Hogy *meghalt*, hogy lelke, legalább egy pillanatra, elvált testétől, kétségtelen az Egyház állandó hitéből, mellyel a Szent Szűz haláláról beszél. Illett is, hogy bár szeplőtelen volt s a halált nem érdemelte meg, mégis ebben a tekintetben hasonló legyen Krisztushoz. Halálát bizonynyal nem betegség vagy fájdalom, de az Isten iránti szeretet s Fia utáni olthatatlan vágyódása okozta.

Szűz Mária *halálának helyére* nézve kétféle a vélemény. Egyesek szerint Szent Jánossal együtt Efezusba ment s ott halt meg, mások szerint Jeruzsálemben fejezte be földi életét. A kérdést nem tudjuk eldönteni. Tekintettel arra, hogy midőn Szent Pál Efezusban járt, János még bajosan volt ott (legalább az Apostolok Cselekedetei nem beszélnek Pál és János efezusi találkozásáról) s az ősi hagyomány szerint az apostolok Szűz Mária halálára mind odasereglettek hozzá és sirjához — ami a 42-ben történt „apostolok oszlása” előtt vagy 51-i apostolgyűlés alkalmával volna legkönnyebben érthető — s másról mint jeruzsálemi apostoltalálkozásról tudomásunk nincs: bizonyos valószínűséggel bír az a feltevés, hogy a Szent Szűz *Jeruzsálemben* halt meg, esetleg már 42 előtt s hogy csak az ő halála után ment Szent János Efezusba.

Egy a IV. századból eredt irat „De transitu beatae Mariae” mondja, hogy a Boldogságos Szűz testét a Getszemáni-kertben temették el s egy V. vagy VI.

századbeli másik irat, mely Jeruzsálem nevezetességeit sorolja fel („Breviarius de Hierosolyma”), Szűz Mária *sírhelyének* templomát is említi a Getszemáni telek közelében, a Jozafát-völgyben. Viszont egy Theodózius nevű jeruzsálemi zarándok (530 körül) s egy másik névtelen piacenzai zarándok 580 körül tudnak ugyan egy Mária-templomról a Jozafát völgyében, de nem beszélnek Mária *sírja* templomáról. Minthogy pedig a „De transitu” irat apokrif (nem hiteles) irat, ennek s a tőle valószínűleg függő „Breviarius”-nak tanúsága sem döntő bizonyíték.

Emmerich Katalin látomásaiban Efezust jelöli meg a Szent Szűz halálának helyéül s a leírásokat, amelyeket a Szent Szűz ottani lakásáról és sírjáról ad, feltűnően igazolni látszanak az Efezusban azóta végzett ásatások. A jeruzsálemi és efezusi feltevésnek tehát egyként vannak valószínűsítő érvei.

2. *A sírban maradt-e a Szent Szűz teste?* Damaszkuszi Szent János, korának egyik legnagyobb tudósa († 754 után), több homiliát (szentbeszédet) írt Szűz Mária haláláról. Ezek egyikében van egy részlet, melyet azonban, sajnos, nem tekinthetünk valódinak.¹

Előadja, hogy Szent Pulcheria császárnő, ki 450-ben kezdett uralkodni, Juvenalis jeruzsálemi püspöktől Szűz Mária testét kérte, vagy legalább valamely ereklyéjét egy templom számára, melyet Szűz Mária tiszteletére építtetett. Juvenalis erre azzal felelt, hogy a Szent Szűz teste nincs a földön, mert, úgymond, régi hagyomány szerint az apostolok a Szent Szűz halála idején csodálatosan Jeruzsálembe vitték s itt az angyalok serege fogadta s a Getszemánikertbe vezette őket, hol három napig vártak a késedelmeskedő Tamásra. Majd felnyitották a sírt, ahová az angyalok éneke vezette őket s a sírt üresen találták; amiből megértették, hogy Isten a Szent Szűzet feltámasztotta s a mennybe felvette.

¹ L. Schäfer—Selbst: Handbuch der biblischen Geschichte. II. 384. 2. jegyzet.

Ha ez a bájos legenda nem is jelent történeti érvet, s ha hasonló legendás iratokat az Egyház nem fogadott is el, annak mégis jelei ezek is, hogy a Szent Szűz mennyekbe való felvételét a legendás környezettől függetlenül is az Egyház ősrégi időktől vallotta. Ha nem is hittételként, de mint természetes következményét s folyományát annak, amit a Boldogságos Szűzről a kinyilatkoztatásból tudunk.

Az Egyház hagyományos hitének s felfogásának nagy bizonyító ereje van, mert Krisztus Urunk ígérete alapján tudjuk, hogy amit az egész Egyház huzamos ideig vall, az tévedés nem lehet. Márpedig a hagyomány ősrégi idő óta állandóan úgy beszél a Szent Szűz haláláról, mint amely csak átmeneti volt s rövid ideig tartott s amely után csakhamar bekövetkezett a Boldogságos Szűz testi feltámadása és mennybefulvétele is.

Ezt mutatja már az is, hogy augusztus 15-ét ősidőktől fogva mint Mária „menybevitelének” (assumptio) napját üljük, úgyhogy mennybevitelen nemcsak lelki, hanem testi felvételét is értjük Szűz Máriának.

Már az ősrégi *Sacramentarium Gregorianum* így magyarázza az ünnep jelentőségét: „E napon... halt meg test szerint az Isten szent anyja, úgymond; de nem nyűgözhetette le a halál bilincse azt, aki a te Fiaidat, a mi Urunkat, midőn testet öltött, e világra szülte”. Ahogy már Nagy Szent Albert magyarázza e szöveget: „nem nyűgözhetette le a halál bilincse, azaz nem hamvadhatott el. S ha azonnal fel nem támad, elhamvadott volna, mint a többi testek; tehát valóban feltámadt”. Hasonlóképp beszél a *gót-gall misekönyv*, melyet a VIII. századig Galliában használtak s amelyben a mennybemenetel napja január 18-án van. Így beszél a spanyol úgynevezett *mozarab misekönyv* is (az V. század utáni időből), melyben az ünnep már augusztus 15-re esik. Számos más tanujelét idézi az Egyház régi hitének bármely teológiai tankönyv. Régi ünnepnek nevezi e napot Krétai Szent András is († 720), aki bőven kifejti, hogy az evangélium s a régi atyák ira-

tai csak azért nem foglalkoznak a Szent Szűz halálával s megdicsőülésével, mert figyelmük egyelőre Krisztus személyére hárult; de hogy természetesen, amint a Boldogságos Szűz szülése nem ártott meg szüzességének, s minden testi romlás nélkül történt, úgy a halála sem okozhatta teste felbomlását.

Ugyanez az okoskodás magában is meggyőz róla, hogy a Boldogságos Szűz mennybevitelét (test szerint is) legalább is nagyon megfelelőnek s valószínűnek tartjuk. Krisztus Urunk teste Szűz Mária testéből vétetett s vele bizonyos tekintetben egy volt. Amint tehát Krisztus testéhez nem illett a feloszlás, úgy Máriához sem, kire Fiának dicsősége átháramlik.

Alig is képzelhető, hogy Isten azt a testet, amelyben a második isteni személy megtestesült, az enyészet zsákmányává engedte volna lenni. A Szent Szűz végtelenül tiszta volt, benne a bűnnek nyoma-árnya sem akadt; az enyészet azonban a bűn következménye; nem illett tehát, hogy őt elérje. S ha Isten egyébként is oly rendkívüli adományokkal s csodálatos kegyelmekkel halmozta el Szűz Máriát, hogy szinte mindenben Jézushoz hasonló lett, miért vonta volna meg tőle a Jézussal való hasonlóságot abban is, hogy azonnal feltámassza s már a végítélet előtt testben is megdicsőítse?

A testek feltámadásában úgyis mindnyájan hiszünk; ha tehát Isten az összes holtakat feltámaszthatja az utolsó napon, mi akadálya volt annak, hogy a Boldogságos Szűzet azonnal feltámassza s testben is az örök boldogság hazájába felvegye?

„Felvétetett Mária az égbe — zengi az egyházi antifóna Nagyboldogasszony ünnepén —; örvendenek az angyalok s magasztalják az Isten Fiát.” Örüljünk mi is az angyalokkal Nagyasszonyunk méltó megdicsőülésének, ki immár testben is feltámadva élvezi Isten színe látását s az örök élet örömeit s kérjük őt, hogy könyörgésével minket is segítsen fel az örök feltámadás és mennybemenetel dicsőségébe.

„Új” dogma: Mária mennybevittele.

Az Egyház csak a 19. században avatta dogmává a pápa primátusának és csallhatatlanságának, valamint Mária szeplőtelen fogantatásának tanát s hír szerint most akarja kihirdetni Szűz Mária mennybevitelének dogmáját.

Hogyan lehetséges ez? Hát 19 vagy 20 évszázadon át nem volt kötelező e tanok elfogadása s most egyszerre kötelezővé válik? Eddig nem tartozott a katolikus hitletéhez s most egyszerre már hozzátartozik?

Teljesen téves az a következtetés, mely e kérdés alapjaként tűnik ki, mintha egy-egy új dogma kihirdetésével valami új tan, új hittétel, a katolikus vallás tannak valamely új részlete állíttatnék fel s ezzel a hitletét állományában bármi is megváltoznék. Ellenkezőleg: a dogmaként való kihirdetés nem egyéb, mint annak ünnepélyes és végleges egyházhatósági kijelentése, hogy ez vagy az a tan *mindenkor* a hitletéhez tartozott, az Egyház nagy egyetemességétől mint ilyen elismertetett s azért a kötelező hit tárgya.

Hittétel és definiált, kihirdetett dogma ugyanis nem egészen azonos fogalmak. Minden dogma hittétel, de nem minden hittétel kihirdetett dogma. Hittétel t. i. mindaz, amit a katolikusoknak mint a Szentírásban vagy a tradícióban nyilván benne foglalt igazságot hinnie kell, akár ki van hirdetve dogmatikus formulában, akár nincs. A definiált dogma viszont az a hittétel, melyet az egyházi tanítótekinély végleges és ünnepies kihirdetéssel mint ilyet megállapított.

Hittétel pl. mindaz, ami oly kétségtelen nyíltsággal olvasható ki a Szentírásból, hogy annak tagadása a Szentírás tekintélyének tagadásával egyértelmű volna; mondjuk, a csodálatos halfogás pl., vagy akár az is, hogy a Miatyánk-ra csakugyan Krisztus tanított bennünket, vagy hogy „Isten akarja, hogy minden ember az igazság ismeretére és az üdvösségre jusson”. Hittétel, hogy Péter letagadta Krisztust,

vagy hogy Jézus az utolsó vacsorán búcsúbeszédében egységre intette tanítványait és még számtalan hasonló. Ámde dogmaként kihirdetve mindez nincsen. A hittételek közül általában csak kevés van dogmaként kihirdetve, t. i. csak az, ami körül hitviták vagy eretnokségek keletkeztek s ahol az Egyháznak minden kétséget kizáró állásfoglalására szükség volt.

Hogy ezek a viták s következésképp a dogmák is elsősorban a kereszténység legszembeötlőbb tanaira vonatkoznak, természetes. Viszont azonban még azt sem lehet mondani, hogy *minden* fontosabb és központi tan dogmai kihirdetésben részesült volna. Így pl. már csak eléggé lényeges és centrális tana a keresztény hittannak az a tétel, hogy Krisztus kereszthalálának áldozata által váltotta meg a világot, de kihirdetve, kétségtelen dogmatikai decizióba foglalva még ez a tantétel sincsen a mai napig. Miért? Mert ezt a tételt véletlenül alig támadták tévtanítók valaha; ezt kihirdetni tehát sohasem vált szükségessé.

Az Egyház a dogmatikai definíciókat mindig inkább perdöntő, végleges megszövegezésnek, hivatalos kijelentésnek tekintette; de sohasem jutott eszébe azokkal a katolikus hitéletet akár növelni, akár megváltoztatni. Vajjon azért, mert Krisztus istenségét csak a niceai zsinaton (325-ben), a Szentlélek istenségét csak az első konstantinápolyi zsinaton (381-ben), Krisztus igazi embervoltát pedig csak a kalcédonin (451-ben) hirdették ki dogmatikai definíció alakjában, azért már előbb nem hitte a kereszténység e tanokat? Az őskeresztény irodalmi és monumentális hagyományok éppen az ellenkezőről győznek meg. S ha véletlenül nem lépnek fel ariánusok, pneumatomachok és eutychiánok, talán még máig sem volna éppen anatómák dogmatikai formulákban kihirdetve még Jézus isten-ember-volta sem. Pedig hinni hitte azt — néhány akadémikustól kivéve — az egész őskor decizió nélkül is.

Ami a „legújabb” dogmákat illeti, megint nem egészen helyes kifejezés, hogy az Egyház valamely

tanokat dogmákká „avat”. A dogmaként való kihirdetéssel az illető tan nem „avattatik”, nem emeltetik fel mintegy alacsonyabb rangból magasabbra, mert hisz épúgy a hitletéhez tartozott a kihirdetés előtt is, mint utána. Legfeljebb a külső állapotát és hozzánk való viszonyát: az elfogadandóságát és kötelező erejét illetőleg kerül új stádiumba. A kihirdetés előtt ugyanis, ha valaki még kétségbevonta, hogy az illető tan a hitletétben benne foglaltatik vagy abból következik, ezzel *tévedett* ugyan, de nem *vétkezett* az Egyház tanítása s ezzel a hit egyetemlegessége ellen. Míg a kihirdetéssel ez az állapot megváltozik, amennyiben most már ama kétely jogosultsága is végleg megszűnik, hogy vajjon az illető tan hozzátartozik-e a katolikus hit tartalmához.

Eddig *bennfoglaltan* és *öntudatlanul* hitte azt mindenki, aki meghajolt a keresztény hitrendszer egyeteme előtt, még ha véletlenül nem tudta is, hogy e tétel ama hitrendszernek szintén része; a kihirdetés után pedig kifejezetten is hinnie kell azt, mint a hit egyik tanát. Azonban ugyanakkor minden „újabb” dogmáról is ki lehet mutatni, hogy állandóan és kezdet óta része a Krisztusról ránk hagyományozott hitkincsnek. A pápa fennhatóságát és csalhatatlanságát csakugyan nem lehet le nem vezetni az evangélium megfelelő helyeiből (Mt. 16, 18. 19; Ján. 21, 18. 19; Lk. 22, 32 sk.) s hogy a kereszténység az ősidőktől kezdve sziklaszilárdan hitte a római pápa ez előjogait, annak klasszikus bizonyosságaival találkozunk már az Egyház legelső és legrégibb, méghozzá éppen *Keleten* tartott zsinatain, valamint a keresztény őskor hitének számos egyéb emléken.

Hasonlókép megeljük a Szeplőtelen Fogantatás hitét már a legrégibb időkben, ameddig csak felvezetnek a nyomok; nemcsak igen régi egyházi íróknál, hanem pl. abban a körülményben is, melyet *Krétai András* himnuszaiban (675 körül) és *Damaszkuszi János* beszédeiben (740) megörökítettek, hogy t. i. már az ő idejükben — tehát a VII. és VIII. században — a kato-

likus Egyház szélteben megülte Mária fogantatásának ünnepét. Pedig az Egyház csak olyasmit ünnepel, ami-ben a szentség és természetfölöttség különösen megnyilatkozik. Szó sincs róla tehát, hogy ezek az „új” dogmák új, eddig ismeretlen hittételeket állítottak volna fel; mindig csak egy-egy régi, de újabban meg-támadott hittételt világítottak meg új fényel.

A XIX. század nem „fedezett fel” és nem „avatott fel” új tanokat, csak új szükségleteknek sietett meg-felelni. Így a gallikanizmus klasszikus százada után semmire sem volt annyira szükség, mint a pápai elő-jogok ünnepélyes összefoglalására s kihirdetésére; a XVIII. és XIX. század naturalisztikus filozófiája és krisztológiája pedig kívánatossá tette, hogy az eredeti bűnnek s a természetfölötti életrendnek tanára nézve minél világosabb és részletesebb dogmatikai döntések történjenek. Ezek a döntések a kívülállók előtt sok-szor érthetetlenek, az Egyház hivatásának szempont-jából azonban végtelen fontosságúak; ezek őrzik meg az Egyházban a Krisztus által is annyira sürgetett *hit- és tanításegység* folytonosságát.

Ami pedig *Szűz Mária mennybevitelét* illeti — le-het, hogy a pápa ezirányban is dönteni fog, bár annyit már csakugyan tudhatnánk, hogy ujsághírek ily téren nem illetékesek. De tegyük fel, hogy az Egyház egy-szer csakugyan dogmaként fogja kimondani Szűz Má-ria testi mennybevitelének amúgy is állandóan, bár ha csak bennfoglaltan hitt tanát. Mi történik akkor? Valami új, lehetetlen dogma áll elő megint? Ez a „mennybevitel” mindenesetre csak annyit állít Szűz Máriáról, amennyit a Krisztus „mennybemenetele” ál-lít Krisztusról, hogy t. i. miként Krisztus, úgy Szűz Mária is már az általános feltámadás előtt nemcsak lélekben, hanem testben is élvezi az örök boldogság örömeit. Krisztus testi mennybemenetelét mindenki hiszi és vallja a Hiszekegyben; a „testnek feltáma-dása” alapvető keresztény hittétel; ha tehát mindez nem lehetetlen, miért volna lehetetlen, hogy Szűz Má-ria lelke is — épúgy, mint Jézusé — már az általá-

nos feltámadás előtt egyesült ismét a testtel s még a végítélet napja előtt részesült a feltámadás dicsőségében? Vagy talán e hitnek nincs nyoma a keresztény tradícióban? Ennek éppen az ellenkezője áll.

Ussünk fel bármely dogmatikai tankönyvet: bármily régi s bármennyire megelőzi Mária mennybevitelének esetleg majd egyszer kihirdetendő dogmáját, ama tételt ott találjuk valamennyiben, hogy a Szent Szűz testi felvételének hite az Egyház hitének mindenkor olynemű kiegészítő része vagy legalább következtetése volt, melyet megtagadni eddig is „vakmerőségnek” tartottak (v. ö. pl. Hurter dogmatikáját, 166. tétel). Hogy csak egyetlen példát idézzünk: az örmény püspökök 1343-i zsinatja ezt a tételt mint az örmény egyház ősrégi hitét vallja és hitcikkelyként szövegezi meg; a legrégibb keleti és nyugategyházi ünneprendekben (kalendáriumokban) pedig — részben a VI. és VII. századból — augusztus 15-ike mint „Szűz Mária mennybevitelének ünnepe” szerepel.

Ne féltsük tehát az Egyházat, melyet hiszen sokan éppen azért vádolnak „maradisággal”, mert aggályosan konzervatív és egy jottát sem enged krisztusi hitletéhez sem hozzáfűzni, sem abból elvenni. Az ő dogmái csak azokat az ősi tanokat rögzítik meg hivatalos szövegezésben és kifejtésben, melyeket mint Lerini Vince (Kr. u. 400 körül) mondja: „*mindenkor, mindenütt, mindenki* hitt és vallott”, aki a kereszténység hitének okmányaival behatóan s elfogulatlanul foglalkozott.

A Mária-tisztelet az Egyház történetében.

Amióta az egyházellenes forradalom, a hitújítás, a Mária-tisztelettel szakított, katolikusellenes részen egyre gyakoribbak azon állítások, hogy a katolikus Mária-tisztelet nem egyéb, mint az ókori többisten-tisztelet becsempészése a kereszténységbe. Aki a katolikus hitéletet a számtalan német protestáns folyóirat és irodalmi termék alapján képzelné el, kénytelen volna azt hinni, hogy a katolikus Egyház a szen-

tek tiszteletében az ókori pogányok Olimpust eleve-nítette fel s az ősegyház tiszta isteneszméjét az idők folyamán teljesen elhomályosította az angyalok és szentek légiója, akiket az Egyház Isten helyett tisztel.

Főleg a bájos Mária-kultusszal szemben nem akar-nak elnémulni a milliószor megcáfolt vádak, hogy a Mária-tisztelet Mária-imádás, bálványozás stb. Ez az ellenvetés oly gyermekes, hogy nevetséges volna vele hosszan foglalkozni.

Az Egyház a hivatalos liturgiai imákat egyes-egyedül Istenhez intézi s a szenteket csak közbenjárá-sukért kéri. És ez ne volna helyes és méltányos? Már az ősegyház egyik legkiválóbb tudósa, Szent Jeromos, gyönyörű mondatban igazolta a szentek ilyesféle tisz-teletét: „Szent Pál — úgymond — azt írja, hogy Isten az ő közbenjárására, mikor Cezáreából tengeren Ró-mába utazott, 276 embernek mentette meg életét a vi-harban az ő imájára. Hát most, midőn az apostol im-már Krisztussal uralkodik, ne lehessen szava többé s ne járhatna közben azokért, akik az egész világon tisztelik őt?” Igazán gyönyörű apológiája a szentek tiszteletének!

Azért, mert ők ma már odatúl vannak, ne tekint-hetnénk rájuk tisztelettel s követésük buzgó vágyá-val? Nem kérhetnők őket is, hogy imáikkal a mi imáin-kat támogassák, hisz az ő könyörgésük bizonyly sok-kal hatásosabb és Istennek tetszőbb mint a mi gyöngé, gyarló, bűnös szívünk imája?

Főleg amióta a magdeburgi protestáns centuriá-torok vezetése alatt az a hatalmas és rendszeres törté-nelemhamisítás megindult, amely minden katolikus-ellenes mozgalomnak azonnal az Egyház őstörténeté-ben iparkodott igazolást keresni, gyakoriak azok a tö-rekvések, hogy a Mária-kultusznak aránylag újabb-kori eredetét kimutassák. A kereszténység, így írnak és beszélnek ők, kezdetben egyesegyedül Jézus sze-mélyével foglalkozott s hosszú időközön át senkinek sem jutott eszébe Krisztus anyját vallásos tisztelettel emle-getni.

Persze egészen más dolog valamit állítani és azt bizonyítani s így van ez a jelen kérdésben is. A nagyhangú katolikusellenes és Mária-ellenes kiszólások nem bizonyulnak egyebeknek, mint a történeti tények meghamisításának.

I.

A Mária-tisztelet éppen olyan régi, mint a keresztény Egyház maga: Jézus igaz tisztelői mindenkor valóságos kegyelettel emlékeztek meg a boldogságos Szűzről is, ők tekintették a kegyelmek közvetítőjének, az emberiség közbenjárójának, az ég és a föld Királynőjének.

Nem igaz-e? Nincs benne a Mária-kultusz csirája már az *evangéliumokban*, amelyeknek szerzői különös gonddal és figyelemmel jegyzik föl az Istenanya szereplését a Megváltó életében? Lukács evangélista evangéliumának kezdetét úgyszólván teljesen a szent Szűznek szenteli s midőn az Istenanyaságra választott názáreti Szűz örömeinekét, a „Magnificat”-ot oly terjedelmesen megörökíti, ezzel a Mária-tisztelet alaphangját adja meg. Azt az alaphangot, melyből azután megindult a Máriát magasztaló gyermeki tisztelet évszázados zenéje, a „minden nemzedékek” dicsőítő kara, „boldognak hirdetve” azt, akinek „alázatosságára reátekintett az Úr”.

Az apostoli tradíciónak hű kifejezője már az *apostoli hitvallás is*, mely föltétlenül legkésőbb a II-ik század elejéről ered s amelyben Mária neve a legtermészetesebb benső összefüggésben említetik a három legszentebb isteni névvel.

Az apostolok hitének e jelszava: „Jesus Christus natus ex Maria Virgine” „és hiszek Jézus Krisztusban, aki született Szűz Máriától” már az első századokban mindig bővebb és jelentőségteljesebb alkalmazást nyer. Már Antióchiai Ignác püspök vértanu († 107-ben Kr. u.), János apostolnak tanítványa, azé a Jánosé, akire a haldokló Krisztus édesanyját bízta, leveleiben magasztalva említi a parthenogenezist, a

„szűz” Máriától való csodálatos születést. *Szent Justinus* († 167 körül), aki a II-ik század első felében Plátó iskoláját hagyta el, hogy Jézus tanítványa legyen, elsőnek vonja meg az azóta ezerszeresen visszatérő párhuzamot Éva mint a halál anyja és Mária mint az élet anyja között.

Irenaeus († 202), aki az apostolok hitéhez való ragaszkodásnak volt kiváló szószólója, folytatja ugyanezt a hasonlatot, midőn a kárhozottakat Éva nemzedékének, a kiválasztottakat Mária nemzedékének nevezi. Maga *Tertullianus* a rigorista, tetőzi be a hasonlatot, midőn azt írja, hogy Éva azért vétkezett, mert a sátán szavának hitt s Istennek az engedelmeséget megtagadta, míg Mária mindezt jóvá tette, mivel az angyal szavának hitt s magát az Úr szolgálóleányának nevezte.

Ime a Mária-tisztelet összes lényeges vonásai, bárha részben még csak bennfoglaltan, a legelső keresztény századokban.

De haladjunk tovább. Midőn a nagy krisztológiai eretnokségek megkezdődtek, Jézus istenségének tagadói természetesen Mária méltóságát is kisebbíteni kezdték. A IV. században felléptek a Mária-ellenes antidikomarianiták. De éppen az bizonyítja az ősegyház általános ragaszkodását a szent Szűz tiszteletéhez, hogy a támadások azonnal szemben találták magukkal az ősegyház valamennyi kiváló tudósát és védőjét.

Igy a nagy *Athanáz*, a szír *Efrém*,¹ *Vazul*, *Nazianzi Gergely*, *Epifánusz*, *Ambrus*, *Aranyászú János*, *Ágoston* védelmükbe vették az Istenanyát. *Ambrus* főleg *Jovinianus* ellen, *Jeromos* pedig *Helvidius* ellen küzdöttek, akik mindketten ellenesei voltak a Mária-tiszteletnek, míg *Epifánusz* viszont azokat róttá meg, akik, miként az arab kolliridiánok, a Mária-tiszteletet

¹ Éppen szír *Efrém* himnuszai a boldogságos Szűz szeplőtelen tisztaságáról okozták több mint ezer év múltán fölfedezőjünknek, a hírneves orientálista *Bickell* bécsi egyetemi tanárnak megtérését a katolikus hitre.

tűzbe és babonába vitték, midőn a szent Szűznek pogányok módjára kalácsáldozatot mutattak be.

A Mária-tisztelet külső fejlődését betetőzte az V. század. Ekkor kelt fel *Nestorius*, a konstantinápolyi pátriárka, aki a szent Szűztől az „Istenanya” (*θεοτόκος*) díszcímet akarta elvitatni, mert hogy Mária Jézusnak mint embernek anyja ugyan, de mint Istennek nem. Azonban az *Efesusban* egybegyűlt püspökök 431-ben keresztülláttak az álokoskodáson s megmentették a boldogságos Szűz legszebb címét, kifejtván, hogy Mária ugyan Jézusnak *nem mint* Istennek anyja, de azért mégis Jézusnak, az Istennek anyja, tehát megilleti őt a „*θεοτόκος*” cím.

A keresztény nép egész napon át várta a zsinat döntését s mihelyt este a döntést kihirdették s a püspökök a zsinat helyiségeit elhagyták, az efesusi nép lobogó fáklyákkal, hangos ujjongás és üdvrialgás között kísérte a püspököket lakásaikra, — akkora volt az öröm afölött, hogy a zsinat megvédelmezte az ősi keresztény hit tradicionális kifejezéseit. Ime milyen mélyen gyökerezett már akkoriban a nép szívében a Krisztus-tisztelők hagyományos Mária-kultusza.

II.

A VI. században *Szent Fulgentius* püspök, majd *András* jeruzsálemi érsek és *Krizippusz* a Mária-tisztelet eszméjét a keresztény költészet bájaival vették körül. Munkájukat folytatták a VII. században Nagy *Gergely* pápa és *Ildefonz* toledói érsek, a VIII. században pedig a *niceai zsinat* és *Damaszkuszi János* iratai a képrombolók minden ellenkezése dacára.

A X. századtól kezdve a számos kolostorban megindult az a bájos koraközépkori Mária-tisztelet, mely hováhamar az egész középkor mély vallásosságának egyik jellegzetes ismertető jele s legszebb virága lett. A Mária-tisztelet irodalmi visszhangjai ettől kezdve oly sűrűek, hogy összefoglalásuk úgyszólván lehetetlen. Érdekes, hogy mint pl. *Krétai András* himnuszaiából (675 körül) bizonyos, a keleti egyház legkésőbb a

VII. században külön ünneppel ülte meg Mária szeplőtelen fogantatását.

A keresztény művészet is kezdettől fogva a Mária-tisztelet szolgálatában állott. A vallásos költészet kezdettől fogva leggyöngédebb szavait az Istenanyához intézte, elkezdve *Szent Ambrus* és *Aurelius Prudentius* himnuszain fel egészen *Szent Bernátig*, aki rajongó Mária-tiszteletét és Mária-szeretetét az ószövetségi Énekek Énekének keleties tüztől izzó nyelvezetével fejezi ki, majd föl egészen *Suso Henrikig*, a nemes Mária-költőig; *Würzburgi Konrádig* s az utolérhetetlen *Dantéig*, majd ezeken át is *Bossuet* és *Liguori Alfonz* Mária-költészetéig, *Diepenbrockig* és *Geissel* bíborosig s a német romantikáig, mely még protestáns költőket is a Mária-költészet felkarolására lelkesített.

A protestáns *Novalis* (Hardenberg gróf) lantján fakadt pl. a következő strófa:

Ich sehe dich in tausend Bildern,
Maria, lieblich ausgedrückt,
Doch keins von allen kann dich schildern,
Wie meine Seele dich erblickt.

Ich weiß nur, daß der Welt Getümmel
Seitdem mir wie ein Traum verweht
Und ein unnennbar süßer Himmel
Mir ewig im Gemüte steht.

Ellenállhatatlanul hat a Mária-tisztelet varázsos szépsége, ha a költészet és zene egyesülnek, hogy legszebb virágaikat a Mária-oltár elé rakják. Lehet-e szebbet képzelni, mint midőn gyermekeink május havában virágkoszorút fűznek a Szűzanyának s képe elé helyezve, tiszta, csengő hangon az ősrégi szicíliai „O Santissimá”-t éneklik? Vagy hogyha *Pergolese* „Stabat mater”-je ontja a legmélyebb fájdalom s a legtisztább kesergés zúgó, zsongó áriáit? Vagy hogyha az esti harangszóra ég és föld megpihen s az angyali üdvözet zenéjével a legtisztább béke mennyei hangulatát varázsolja be az imádkozó szívbe?

E gondolatot fejezi ki ismét a protestáns *Gelbel*
a következő kis költeményben:

Abendfeier in Venedig.

Ave Marial! Meer und Himmel ruhn,
Von allen Türmen hallt der Glocken Ton;
Ave Maria! laßt vom ird'schen Tun,
Zur Jungfrau betet, zu der Jungfrau Sohn!
Des Himmels Scharen selber knieen nun
Mit Lilienstäben vor des Vaters Thron
Und durch die Rosenwolken wehn die Lieder
Der sel'gen Geister feierlich hernieder.

O heil'ge Andacht, welche jedes Herz
Mit leisen Schauern wunderbar durchdringt!
O sel'ger Glaube, der sich himmelwärts
Auf des Gebetes weißem Fittig schwingt!
In milde Tränen löst sich da der Schmerz,
Indes der Freude Jubel sanfter klingt.
Ave Maria! Wenn die Glocke tönet,
So lächeln Erd' und Himmel mild versöhnet.

Esti áhítat.

Ave Maria! — minden elpihent.
A tornyokból lágy harangszó csendül.
Ave Maria!... oly forrón cseng —
S a Szűzanyához az égre lendül...
A szent sereg az égi honba fent
Most az Úrnak himnuszára zendül
S a rózsa-felhőkön át csoda-halkan
Lezeng a földre az igéző dallam...

Ó szent áhítat... mely halk rezgéssel
Suhan a váró szíveken átal,
Ó, boldog hit... mely az égre néz fel
S oda szűz ima-szárnyakon szárnyal:
Veletek a kín könnyebben vész el
S a szent öröm jár piros sugárral...
Ave Maria!... ha cseng az est-harang,
Szelíd mosoly ül az égen s itt alant...

Nem áll azonban, hogy a katolikus Mária-tisztelet csak az esztétikai és romantikai vonások miatt szép. Nem, a Mária-romantika annak a mélységes, gyermeki szeretetnek csak kifejezője volt, mely mindenestre több a pusztá esztétikai hatásvadászatnál.

S ebben a gyermeki ragaszkodásban nemcsak lány, érzékeny szíveknek volt részük, hanem férfiak, keményszívű, erőskarú harcosok is gyermeki bizalommal hajtották le fejüket az Istenanya kezébe.

Vladimir, az oroszok fejedelme az Égkirálynő képét viselte paizsán. Skótország, Lengyelország és Magyarország Mária hűbérországainak nevezték magukat. Bajorország hercegei az Istenanya oltalma alá helyezték népüket s a bajor fejedelmek szívei mai napig ott pihennek az altöttingi Mária-kápolna kegyoltára fölött, mintha ott akarnának örökre megpihenni az Istenanya szívéen a királyi fény és királyi gond zaklattatásaitól.

A flandriai országbárók a Szent Szűz neve alatt indultak hadba. Velence dózsái arcképüket úgy festette meg, amint az Istenanya lábánál térdeltek. *Hunyadi* János rózsafüzérrel ékes kardja vívta ki a 40 győzelmet az ozmán fölött. *Szavojai Jenőnek*, a zentai hősnek és kongreganistának kardbojtján Mária-kép függött s midőn *Kolumbusz Kristóf* nekiindult a tengernek, hogy új világrészeket fedezzen fel, egyik hajóját „*Sancta Mariá*”-nak nevezte el és a hajó orrán mosolygó Mária-kép volt, a keresztény kultúra első sugára, mely az új világrészre elhatott.

III.

De nemcsak királyok és vezérek, hanem egész népek és országok is a Szent Szűz oltalma alá helyezkedtek. A világ legszebb és történelmileg legnevezetesebb helyein számos monumentális egyházi épület hirdeti az egy Isten imádását s a boldogságos Szűz tiszteletét.

Kezdve a világ legrégibb Mária-templomával, az efezusi Mária-templommal, vagy pedig a „*S. Maria sopra Minerva*” templommal Rómában, ahol *Minerva*

a bagollyal kénytelen volt átengedni helyét a Szent Szűznek, kinek alakja fölött galamb képében a Lélek lebeg, föl egészen a nagyszerű székesegyházakig és dómokig, melyekkel Európa tele van szórva a bretagnei tengerparttól le egészen a Provence-ig, vagy Észak-Afrikáig, hol a tenger zúgása hangzik bele a déli harangszó szavába s onnan ismét föl Olaszországon és Németországon át a legfelső kis Mária-szentélyig, az örökös hó és jég övében, ahol az estharang csengését a fjordok jégfalai verik vissza s zuhanó lavinák dübörgése kíséri.

Csaknem minden országban vannak messze földön ismert *Mária-kegyhelyek*, amelyekre a nép százezrei zarándokolnak, hogy a Boldogasszony iránti tiszteletük adóját leróják.

Németország fő Mária-kegyhelye: Altötting a VII. századból, Andechs a X.-ből, Beuron a XI.-ből, Springborn és Heiligelinde Keletporoszországban a XIII. századból, hol a kereszténység és a Mária-tisztelet egyszerre jutottak gyönyörű virágzásba; nem is szólva az újabb kegyhelyekről. *Ausztriában* a legrégebbi kegyhely a Szent Rupert alapította lorch-i Mária-templom, *Svájcban* világszerte ismeretes Maria-Einsiedeln.

Magyarországon, honnan Nagy Lajos óta főleg Máriacellbe zarándokolt a buzgó, Mária-tisztelő nép az andocsi, radnai, pócsi, máriavölgyi, kiscelli, mátra-verebélyi, máriagyűdi kegyhelyek régiek és nevezetesei. *Lengyelország* nemzeti szentélye a jasnagórai (czenstochowai) kegyhely, de még a szakadár orosz egyház is buzgón látogatja a szentpétervári és moszkvai székesegyházakat, a kazáni, jaroszláv, tichvini, a Kharkov melletti kaplunovkai, a Tobolszk melletti abalaki stb. szentélyeket.

A régi katolikus *Angolország* oly gazdag volt Mária-templomokban, hogy akkoriban Mária „menyasszonyi ajándékának” nevezgették. Ina, Keletszászország királya, 708-ban építtette Glastonburyben nevezetes Mária-templomát; az ismeretes földalatti Boldog-

asszony-kápolnában már Szent Dunstan imádkozott s ott is lelte sírját 988-ban.

Franciaországnak oly régi Mária-templomai vannak csaknem, mint aminő régi a frank kereszténység; legrégibb pl. a chartres-i barlang a „fekete szűz” képével, mely valaha druida-szentély volt. Le Puy-en-Velay VI. században épült temploma volt a hely, hol az első kereszteshadjárat kezdetén először hangzott föl a „Salve Regina”, melyet ezért sokáig úgy is hívtak: a le puy-i ének. Midőn Nagy Károly a mórak ellen indult, Roc-Amadour (Cahors mellett) már régi s messze töldön ismert búcsújáróhely volt, melyhez idők folytán egyre újabbak csatlakoztak föl egészen Lourdes-ig, napjaink sokat gyalázott, mégis soha meg nem cáfoltt csodatevő barlangjáig.

Spanyolország büszkén tekint fel az ősrégi Mária-képre a toledói dóm egyik mellékkápolnijában, melyet már Ildefonz korában csodatevő Szűznek neveztek, épügy a montserrati Boldogasszony-képre, vagy amarra, melyet egykor Nagy Gergely pápa Szevillai Szent Leandernek küldött s amelyet azután a mórak elől Guadalupe völgyébe rejtettek, ahol azután a világhírű guadalupei kegytemplom épült föléje. A *Kanári-szigetek* híres búcsújáróhelye a teneriffai Mária-templom.

Itália valósággal el van árasztva a Madonna szentélyeivel s ezek közt több olyan van, mely a kereszténység őskorába nyúl vissza. Rómában 62 Boldogasszony-templom között legismertebb a Havas Boldogasszony (Maria Maggiore) temploma, melynek képét már 590-ben, Nagy Gergely idejében egy pestis alkalmával ünnepélyes körmenetben vitték körül Róma utcáin. Sőt Rómának még régebbi Mária-templomáról is tudunk. Nemrég a fórum törmelékei között kiásták az ősrégi Sancta Maria Antiqua nevű bazilikát, melynek építési idejét a régészek Nagy Konstantin idejére teszik.

IV.

De még ha ennél is régebbi időkre térünk vissza, mindenütt ott találjuk a Mária-tisztelet monumentális emlékeit. Szálljunk le csak a föld bensejébe, a római *katakombákba*.

„Ott találjuk — írja Müller Antal, a tirolai költő — a Via Salaria Szent Priscilla katakombáját, mely még Szent Péter apostol idejébe nyúlik vissza; a katakomba falain azonnal észrevesszük a boldogságos Szűz legrégibb ábrázolatait. Megtaláljuk azokat a Via Nomentana melletti Ostrianumban, meg a Szent Kálixt arcossolumaiban (kerek fülkesírjaiban), Szent Domitilla két festményén, mintegy kőbe vésett megcáfolhatatlan tanuságául annak, hogy a Mária-tisztelet époly régi, mint az Egyház, mint a kereszténység.

S éppen ez a legrégebbi Mária-kép, a boldogságos Szűznek őskeresztény ábrázolása, amint isteni gyermekével karján, trónon ülve fogadja a napkeleti bölcsek hódolatát, valóságos típusá, képletes jövődöléssé lett, mert a Mária-tisztelők serege azóta is csak ugyanazt a szót visszhangozza, amelyet Szűz Mária maga hangoztatott: „Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes! Ime, mától fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék!”

Vajjon sejtette-e a IV. század festője, aki odalenn a föld alatt homályos lámpafénynél vetette rá a Szent Szűz képét a földalatti folyosó falára, mily gyönyörűen fog teljesülni e jövődölés? Vajjon megálmodta-e, hogy ugyanaz a nemes nőalak, melynek szépségét és mennyei szelídségét ő kezdetleges vonásokban bár, de annyi szeretettel ábrázolta, utána sok ezer művész lelkét fogja hatalmas műalkotásokra inspirálni? S hogy, amit az ő korának egyszerű, szerényes művésze csak homályosan tudott kifejezni, az egykoron a művészetek fénykorának legszebb tárgykörét fogja szolgáltatni, akár *Tizian* vakító színtechnikájában, akár *Raffaél* mesteri alkotásaiban, a *Guido Reni* madonnáinak szűzies félhomályában vagy *Fiesole* műveinek bá-

jos vonaljátékában, *Perugino* nyugodt, varázssosan ható képeiben, *Correggio* és *Cimabue* színektől izzó művein, évszázadokon át elragadva milliók szemét és szívét.

„Nem tudjuk, sejtette-e mindezt a katakombák homályában dolgozó első madonna-festő, de azt bizonyosan tudta ő is, hogy a halál árnyékbirodalmába is ez a kép visz be fényt, vigasztalást, megnyugtató, kielégítő reménységet. A Mária-kép vigasztalta az első századok keresztényeit is, midőn kedveseiket örök nyugalomra fektették, tudták, hogy halottaik jó helyen vannak az ég királynőjének, a Madonna dell' anima, a lelkek anyjának oltalma alatt.” Ime a Mária-tisztelet apostoli időkből való eredete. Vessünk még egy pillantást a Mária-kultusz katolicitására, egyetemes elterjedtségére.

Nézzük az újvilágot, *Amerikát*. A kutatót ott üdvözlik sorban az ismert Mária-kegyhelyek és szentélyek, a guadelupeai (Mexikó mellett), a durangoi, zacatecasi, campechei és orizabai; Kosztarikában a kartagói, chiantlai és masarguai Mária-templomok; Kolumbiában a santa fé de bogotái nagy székesegyház és a Boldogasszony montserrati és guadelupeai kegyhelyei; Venezuelában ott vannak a régi guanarei, araurei és guinguirei templomok, Ecuadorban a bannosi Boldogasszony temploma; Brazília Rio de Janeiróba zárándokol a dicsőségről nevezett Boldogasszony templomába, Argentína a buenos-airesi Maria de mercede képéhez; Chile büszkesége az aucayamai, V. Károly korából való és tőle ajándékozott Mária-templom, valamint az araucói és huambalvai búcsújáróhelyek.

Az Antilláknak külön Mária-szentélyük van Higuezben San Domingo mellett, míg Kuba a Senora de la Caridad del Cobre szentélyébe vándorol. Ohio lakói a Mount Adams szeplőtelen fogantatásról nevezett templomát látogatják; Kanada nemzeti búcsújáróhelye a montreali Segítő Boldogasszony temploma a XVII. századból s a Sziklás-hegységben is ott van az „Imádságos Szűz” szentegyháza.

Még *Afrikának* is vannak részben ősi Mária-kegyhelyei. Ilyen az afrikai Boldogasszony temploma Algírban vagy a győzelemről nevezett Boldogasszonynak a XV. században épült temploma Angolában, *Ázsiában* világszerte ismeretes a palesztinai karmelhegyi Boldogasszony temploma, a vigasztalásról nevezett Boldogasszony egyháza El Bekr síkján a Libanon lábánál, a beirutai búcsújáróhely és a kolchiszi Panagia kőbevált zárdája. Indiában a mallapurami és pondicherii Mária-templomok. Kínában az ősrégi Mária kegyhely Macao kikötőjében.

Ime a Mária-tisztelet jelei, mely minden időben és minden helyen közkincse volt a katolikus Egyháznak s amelyet nyugodt lélekkel, semmiféle kritikától nem félve, gyakorolhatunk mai nap is.

Karthágó és a Mária-tisztelet.

A minden második évben megtartani szokott eucharisztikus világkongresszust jövőre, 1930 májusában Karthágóban fogják megtartani, a mostani Tuniszban, azon a helyen, ahol egykor a nagy vértanu püspök, Szent Cyprián († 258) működött és nem messze attól a Hippótól, amelynek halhatatlan nevű püspöke, Szent Ágoston, éppen másfélezer éve, 430-ban halt meg. Ez az első eset, hogy az eucharisztikus világkongresszust Afrikában tartják.

Karthágó, valamikor a büszke Hannibál székhelye s a pun birodalom fővárosa, amely Rómával versenyzett a világhuralomért. Scipio által már az ókorban elpusztult ugyan, de aztán mint római gyarmatváros újra felépült, s hamarosan virágzó keresztény központ lett. Azonban 698-ban Krisztus után az arabok kezébe került, akik végleg és teljesen elpusztították s hatalmas kultúráját megsemmisítették. Karthágó azóta romváros, amelyből csak mostanában ássák ki az ókori s keresztény emlékeknek gyakran művészileg is igen jelentős tömegét. A kereszténykori emlékeket főleg

Delattre jezsuita régész vezetése alatt külön múzeumban helyezik el, az úgynevezett Lavigerie-múzeumban. Lavigerie híres francia bíboros volt és a „Fehér atyák” elnevezésű afrikai missziótársulat megalapítója.

Ezek a kereszténykori régi emlékek többi között csodálatos bőségben mutatják be az őskereszténységnek lelkes tiszteletét a Boldogságos Szűz iránt. P. Delattre külön munkában ismerteti őket e címen: „Le Culte de la Sainte Vierge en Afrique” (A Szent Szűz tisztelete Afrikában).

Az egykori karthágói kormányzói palota s a székesegyház mélyén, a kövek s a homok közt, eddig már többször úgynevezett „bullát”, azaz kicsiny ólompecsétet találtak, hasonlókat azokhoz, aminőket most is használnak a vámórségek. Ezeken a régi hivatalos pecséteken nagyon gyakori a Boldogságos Szűz képe Orante-alakban, azaz széttárt karral, imádkozó alakban ábrázolva. Más ilyen bullákon a Szent Szűz ülő alakban látható; ölében ott a kis Jézus, hosszú, méltóságteljes ruhában. Mindig a nézővel szemben, mint a régi római s bizánci ábrázolások.

A pecsét hátlapján pedig rendszeren valami néhányszavas, rövid imádság van felvésvé, gyakran keresztalakban elhelyezett görög betűkkel. A leggyakrabbi ez a felírás: „Theotoke boóthei tu dúlu szú...” (Isten-szülő, védelmezd a te szolgádat...) S itt aztán egy név következik, a pecsét tulajdonosának a neve. Sokszor igen előkelő nevek: püspökök, tábornokok, prefektusok, konzulok s a császári palota magas tisztviselői, az V—VII. századból! Ezek a magasrangú urak valahányszor valamely levelükre vagy hivatalos írásukra a pecsétet ráfüggesztették, ezen magukat mindannyiszor a *Boldogságos Szűz buzgó szolgáinak vallották*. Nem megkapó tanubizonyosság-e ez a kereszténység első századaiból, mely azt mutatja, hogy — ellentétben azzal, amit protestáns tankönyvek hirdetnek — a Mária-tisztelet már akkor is mily általános és meleg volt a hívek között?

A mai új bazilikában két feltűnően érdekes nagy márványplakett van a falban elhelyezve, szintén a régi korból, szintén hasonló felírással. Aztán egy agyagtábla, amelyen latin a felírás, de már megromlott, középkorba átmenő latinsággal; így: „Sct Maria ajuba nos” (ehelyett: adiuva nos, segíts meg minket). Régészetiileg bizonyos, hogy mindezek a VII. században bekövetkezett pusztulás előtti időkből valók.

A „Damus-el-Karita” bazilikának romjai között találtak továbbá egy csodálatosan finom fehér márvány domborművet, amely valószínűleg a III. vagy IV. századból ered s alkalmasint a bazilika fő bejáratát díszítette. A dombormű a napkeleti bölcseket ábrázolja, amint Jézust keresik s megtalálják „Máriával az ő anyjával együtt”. Jellemző megint, hogy amiként már az Evangélium elválaszthatatlanul összefűzte a kisdéd Jézust az ő szűz Anyjával, úgy a keresztény művészet már az őskortól kezdve legszívesebben együtt ábrázolta Szűz Máriát és Jézust.

A karthágói kongresszus rendezői éppen ezt a most említett domborművet választották a kongresszus jelvényéül. A „Karthágói Boldogasszony” képe alá a művész odafestette a kelyhet: az Oltáriszentség jelvényét. Mert hiszen a karthágói őskeresztény leletek is együtt tartalmazzák az ősi Mária-tisztelet s az Eucharisztia buzgó tiszteletének emlékeit.

Mi magyarok szintén érdeklődve nézünk a karthágói eucharisztikus kongresszus elé. Érdeklődve és szent irigységgel. Mikor lesz nekünk is részünk abban a szerencsében, hogy az eucharisztikus világkongresszust egyszer nálunk üljék? Budapesten, a magyar fővárosban! Mi hisszük s meg vagyunk róla győződve, hogy a magyar nép ősi vallásossága úgy kitenne magáért ez alkalommal, hogy a budapesti eucharisztikus világkongresszusnak nem kellene szégyenkeznie sem Karthágó, sem Sidney, sem Amsterdam, sem akár Chicago mögött sem!

A guadelupe-i kegykép eredete.

Mexikó katolikusainak legkedvesebb zarándokló-helye Guadalupe, a főváros tőszomszédságában. A kegyhely eredetét így beszéli el a hagyomány:

Kevéssel Mexikó meghódítása és keresztény hitre térése után egy decemberi reggelen egyszerű, öreg indián pásztor, *Juan Diego* nevű, kereste fel a püspököt. Egész testében reszketve mondta el, hogy hajnalban, munkába menet, a guadelupe-i domb oldalán hirtelen csodaszép, hófehér asszony jelent meg neki az úton, egészen olyan, amilyennek az Isten Anyját szokták ábrázolni.

A pásztor megijedt a földöntúli látomáson, de a mennyei fehér asszony kedvesen mosolygott reá, bátorította, hogy ne féljen és azt mondta, hogy ő ezentúl a mexikói nép védőasszonya akar lenni. Menjen a püspökhöz — úgymond — s szólítsa fel, hogy Szűz Mária tiszteletére templomot építtessen a guadelupe-i dombon.

A püspök nem hitt az öreg pásztornak s azt mondta, bizonytalán képzelődés az egész. *Juan Diego* szomorúan elballagott, de másnap megint megjelent a püspök előtt. A jelenés megismétlődött — mondotta — s a Szent Szűz ma még határozottabban meghagyta neki, hogy vigye meg parancsát a püspöknek. A püspök ezúttal sem hitt a látomásban, de mégis gondolkodóba esett.

Harmadnap azt mondta a püspök a pásztornak, jól van, ha csakugyan a Boldogasszony üzen általa, kérje meg a mennyei Asszonyt, ha csakugyan ő az, ennek bizonyosságára fakasszon a guadelupe-i domb tetején, ahol még csak nyáron is dudva és kaktusz terem, friss rózsákat. Ez december első hetében volt.

A pásztor elment s a következő reggel hajnalban a dombtető telidesteli volt vakítóan fehér, illatos, gyönyörű rózsákkal. Az öreg indián annyit szakított belőlük, amennyi csak a széles köpenyébe fért s mikor a virágokat a püspök s ámuló papjai elé kitergette,

újabb csoda történt: a durva pásztorköpenyen, a „szerápén”, ahogy ők nevezik, ott volt a fehér Boldogasszony alakja gyönyörűséges mexikói hercegnő képeben sugárkévével övezve, egészen úgy, ahogy az öreg pástor a jelenésben látta.

Ekkor a püspök sem kételkedett többé.

A templomot megépítették s az öreg pástor köpenyegén csodálatosan megjelent Mária-képet arany keretbe foglalva helyezték el a drága márványoltár fölé.

Azóta, negyedfélszáz éve, a mexikóiak szakadatlan búcsújárásban zarándokolnak a guadelupe-i kegyhelyre s benne az ég oltalmának csodálatos jelét látták. Azóta Mexikó védasszonyát tiszteli a guadelupe-i Szűzben.

A jelen egyházüldözés idején egyszerre hangzik a katolikus szabadsághősök ajkán a két kiáltás: „Éljen Krisztus, a király!” és „Éljen a Guadelupe-i Szűz!”

Lourdes — a természetfelettség diadalkapuja.

Lourdes, Hautes-Pyrénées, 1913 május 4-én.

Sok száz kilométernyi út után végre Lourdes-ot kiáltott a vonatvezető s zarándokcsapatunk egy pillanat alatt elfelejtette a négynapos út fátalmait, midőn a világhírű kegyhely talaját érezte lábai alatt.

Ez tehát Lourdes, ahová annyi hívő és kételkedő szeme csodálattal tekint! Ez az a hely, hol vad sziklahércek, kötörmelék és vadrózsacserjék között diadalkaput emelt magának a természetfelettség s ahol a hit s az emberi szenvedés annyi megenyhülést és annyi felmagasztosulást nyert!

„L'orgueil des croyants, consolation des désespérés, tourment des sceptiques! — a hívő emberek büszkesége, a reményvesztettek vigasztalása, a hitetlenek gyötrődése!” E szavakkal jellemzi Lourdes-ot dr. Van der Elst orvos, a párizsi *Revue de Philosophie* szerkesztője. (Boissarie, Lourdes, Les Guérisons, bevezetés III. o.)

Valóban igaz: „a hívők büszkesége, a kétségbeesettek vigasztalása és a hitetlenek gyötrődése”: ez Lourdes.

Összegyülekeztünk a bazilika előtti téren egy Mária-szobor lábánál, kezünkbe vettük az olvasót s zarándokmenetben vonultunk fel a grottához. Imánkba belevegyült a barlang előtt folyó Gave habjainak zúgása s a szokatlan hangvegyüléket barátságos üdvözléssel verte vissza a havas Pireneusok északi nyúlványainak sziklabérce.

Lourdes még üres, az első nagy zarándoklatok csak holnap érkeznek meg. De szemünk előtt máris elevenek a térségek, mintha nagy zarándoklatok napja volna, amikor egyszerre 40—50 ezer ember szorong a téreken és száz hangon és száz nyelven zeng fel kedves monotonssággal a lourdes-i Ave Maria... Tudjuk, érezzük, hogy ezen az úton százezrek haladtak már előttünk ugyanilyen mély bizalommal s olyanféle megilletődéssel a szívünkben, aminővel Mózes közelkedhetett az égő csipkebokorhoz, mikor a szót hallotta: „Olld meg saruidat, mert a hely, amelyre lépsz, szent...”

És azután ott állunk a sok száz gyertya füstjétől teljesen befeketült barlangszerű sziklanyílás előtt. Előttünk a számtalan felakasztott mankó és kötő, balra a csodaforrás, jobbra pedig az egyszerű lourdes-i Mária-szobor. Ez hát a hely, ahol a térdeplő ártatlanságnak fényes aranyfelhő közepén megjelent az ég legszebb élő mosolya, a „Szeplőtelen Fogantatás”.

Szítál az eső, de nem törődünk vele, térdreborulunk a nedves talajon és egyetlen hosszú, néma fohászban adjuk elő mindazt, ami a megilletődöttség e leírhatatlan pillanataiban ajkunkra tolul: üdvözlötünket, köszönetünket, kérelmeinket a magunk, a szereteteink, az otthonmaradottak, a gondjainkra bízottak, az élők és a holtak számára.

Végre visszavonulnak a zarándokok s én a Gave folyó partjáról még egyszer áttekintem a helyet: a földkerekség legérdekesebb pontjainak egyikét, a leg-

csodálatosabb újkori jelenségek e megragadó színterét. Elnézem az imádkozó tömeget; a betegeket, akik szívettépő, hangos zokogással kérik az Istenanyát, hogy majd őket se felejtse ki, ha ismét csodás gyógyulásra nyújtja ki kezét s az egészségeseket, akik kitárt karral, égő szemmel imádkoznak a barlang előtt, mint akik valami nagy-nagy kegyelmet kérnek, vagy valami nagy, életbevágó fogadást tesznek a Keresztények Segítségének...

És akkor elvonul szemem előtt mindaz, amit Lourdes-ról valaha olvastam és halottam és amit ellene valaha felhoztak. És összevetem a bizonyítékokat az ellenvetésekkel és keresem Lourdes gondviselészerű helyzetét a mi szkeptikus korunkban.

Hiába minden szabadkozás; úgy érzem, ezen a helyen csakugyan meg kellene szűnnie minden büszke szkepszisnek, minden tétova kételkedésnek. Itt nincs többé probléma, csak megoldottság s a barlang, a sok száz gyertyától füstös, fekete sziklanyílás, szemben a bureau des constatations médicales-lal csakugyan nyílt diadalkapu, melyet az ég emelt a hitnek s melyen keresztül egy természetfeletti világ nyúl ki ebbe a mi siralomvölgyünkbe.

Lourdes jelentősége napjainkban.

Lourdes nem szerepel azok közt az argumentumaink között, melyekre az Egyház a kereszténység egyedül igaz voltának tanát építi. Lourdes a legszigorúbb ortodoxia szempontjából is szabad diszkusszió tárgya; róla *gondolkozhatik és beszélhet mindenki úgy, ahogy akar*. A mi hitünk még Lourdes-nál is erősebb bázison áll: Krisztus szavain, Krisztus személyiségén, Krisztus csodatételein és feltámadásán.

De annak, aki máris hisz, aki az autentikus hitérvek alapján szívvel-lélekkel magához öleli a kereszténységet, vagy, ami voltaképp ugyanaz: a katolicizmust, annak Lourdes a legbüszkébb szatiszfakció s a legedesebb vigasz: legkedvesebb megerősítése, betető-

zése a természetfelettség hitének, a katolikus meggyőződésnek.

Lourdes-ot túlságosan kevésbé ismerik még műveltebb katolikusaink is. Abban a némaságban, melyre a magyar katolicizmust az erőteljes katolikus sajtó hiánya kényszerítette, Lourdes neve és fogalma túlságosan ritkán szerepel a világnézeti harcok küzdőterén.

Hogy ellenfeleink agyonhallgatják, még csak érthető; a lourdes-i tényekkel és eseményekkel szemben ők csakugyan nem választhatnának okosabb taktikát, mint az elhallgatást és gyermekes gyűnyolódást. De hogy mi, a hívők, szintén csak néhanapján hallunk felőle s katolikus hitünk e fönséges büszkeségét csak alig használjuk fel hitvédelmi szempontból, ezt értelmetlen és sajnálatos mulasztás. *Lourdes-dal ma a katolicizmus minden ellenfelét játszva el lehet hallgatatni*, sarokba lehet szorítani, teljesen eltekintve attól, hogy a saját hitéletünk megerősítésére s lelki életünk gazdagítására is hatalmas tőkét nyit meg a massabielle-i sziklabarlang.

Nem szólunk a csodás jelenségekről, melyeknek minden exaltációtól és hallucinációtól ment, tiszta, őszinte jellegét a legbehatóbb vizsgálódás folytán minden fórum kénytelen volt elismerni, csak e jelek évével meginduló csodálatos gyógyulásokra hivatkozunk s ezekkel a gyógyulásokkal szemben az emberi tudás és természetes magyarázatok teljesen tehetetlenek.

Lourdes ellenfelei megkísérlették először a tények tagadását, azután a csodálatos gyógyulások természetes kimagyarázását, de igyekezetük mindkét irányban teljes fiaskóval végződött.

A ténykérdés.

A tényeket ma egyáltalában csak azok tagadják, akik soha annyi fáradságot nem vállaltak, hogy a ténykérdést a helyszínen, vagy szavahihető tanuk bizonyságainak összevetésével tanulmányozzák,

Egy párisi egyetemi tanár helyesen írta néhány év előtt a *New-York Herald*-ba: „Bizonyos körökben divat a lourdes-i eseményeket egyszerűen gúny tárgyává tenni. Mindenesetre könnyebb valamit gúnyolni, mint arra komoly feleletet adni. Tessék megoldani a problémákat, nem pedig a távolból kényelmesen lemosolyogni azokat.” A lourdes-i tények valódiságát elismeri többi közt a zsidó *Bernheim* orvosprofesszor is, a nancy-i iskola illusztris feje, aki művében kénytelen megengedni, hogy a lourdes-i eseményeket szavahihető, komoly férfiak a legnagyobb őszinteséggel és akribiával figyelték meg.

A tényeket elismeri bizonyos értelemben maga *Zola* is, aki pedig külön azért jött Lourdes-ba, hogy a lourdes-i eseményekről gúnyregényt írjon. A tények nyilvánvalóságával szemben tehetetlen volt s egész ügyeskedését és mesterkedését azoknak helytelen kiszínezésére, megtoldására és interpretálására fordította. A *Temps* egyik szerkesztőjének maga *Zola* e szavakat mondotta: „Láttam embereket, akik mozdulni sem tudtak s egy pillanat alatt felkeltek és jártak”. Gargam hirtelen gyógyulását pl. a *Daily Mail* egy jelen volt zsidó riportere is pontosan leírta stb.

A gyógyulásokat állandóan orvosok vizsgálják Lourdes-ban. 1882 óta külön orvosi vizsgálóiroda, *Bureau des constatations médicales* van berendezve, alig három percnyire a barlangtól. Ebben az irodában csak azoknak a betegeknek gyógyulását veszik jegyzőkönyvbe, akik betegségüket hazulról hozott orvosi bizonyítványokkal igazolják. A *gyógyultak vizsgálatát néha egyszerre ötven-hatvan, sőt még több orvos jelenlétében ejtik meg.*

A vizsgálati iroda főnöke, dr. *Boissarie* a következő szavakkal kezdi „Lourdes. Les Guérisons” c. művét: „Irodánkban csak az 1908. és 1909. évben 1100 orvos fordult meg. Eltekintve a nagy nemzetközi orvosi kongresszusoktól, nincs a világon olyan akadémia, nincs olyan tudományos társaság, amely évenként oly nagyszámú orvost fogadna, mint a mi iro-

dánk. Az orvosoknak egynegyede külföldi: angol, amerikai, német, akik valamennyien résztvesznek üléseiken. Ez utóbbi években többi közt 30 egyetemi orvos-tanár, 15 párisi kórházi orvos és 15 orvosakadémiai tag volt vendégünk." Minden orvosnak jogában áll teljesen szabad vizsgálódást folytatni s a kihallgatásokban és orvosi vizsgálatokban résztvenni. Néhány év előtt pl. egy angol protestáns orvos napokon át a legnagyobb önállósággal vett részt minden vizsgálódásban, ő maga kérdezte ki a betegeket, ő maga vizsgálta meg bizonyítványait s végül írásban ismerte el, hogy a vizsgálati iroda minden tekintetben a legelfogulatlanabb és leglelkiismeretesebb módon felel meg kötelességeinek.

De a tényeket hallgatag elismerik és bizonyítják azok is, akik soha Lourdes-ban nem jártak; így az a számtalan orvos, aki gyógyíthatatlansági bizonyítvánnyal látja el betegeit, kik egyszer csak teljes egészségben térnek vissza Lourdes-ból; sőt még egészen más világi hatóságok is.

Gargam esete.

1899 december 17-én *Gargam Gábor* 30 éves postatiszt a bordeaux—párisi gyorsvonat mozgópostájával útnak indult Páris felé. Angoulême táján borzasztó vonatösszeütközés történt, melynek többi között négy mozgópostai alkalmazott lett áldozatává. Az áldozatok közt volt *Gargam* is, akit az ütközés ereje 18 méternyire hajított ki a hóba, honnét eszméletén kívül, félholtan vitték az angoulême-i kórházba. A szerencsétlenre itt húszhónapos folytonos haldoklás ideje következett. Keze és lába teljesen el voltak borítva sebekkel, azonkívül kulcscsonttörést és olyfokú belső rázkódtatásokat szenvedett, hogy húsz hónapi betegsége alatt sem mozdulni, sem hangos szót ejteni, sem természetes úton táplálkozni nem tudott.

A húsz hónap alatt állapota állandóan rosszabbodott, míg végre a beteget édesanyja rávette, hogy engedje magát Lourdes-ba vitetni. Az utazás fáradal-

mai utolsó erejétől is megfosztották a szerencsétlent, úgy hogy midőn Lourdes-ba érkezvén, a hordágyon a betegek közé tolták, a templom előtti téren Gargam-t elhagyta eszmélete, máskor is halotthalvány arca egészen elkékült és teste kihűlni látszott. Az ápolók látván a veszélyt, el akarták őt távolítani, nehogy ott haljon meg a betegek között, akikre ez a látvány bizonynyal roppant lehangelő hatással lett volna. Már meg is ragadták hordágyát, midőn valaki megnyugtatta őket:

„Hagyjátok itt, úgymond; ha meghal, elfödöm a fejét egy kendővel és senki sem veszi észre halálát.”

Néhány perc múlva a beteg felnyitja szemét és mint később maga beszélte, ellenállhatatlan vágy fogta el, hogy a lourdes-i Szűzhöz imádkozzék, akiben eddig maga is csak kételkedve hitt. E pillanatban közeledik az Oltáriszentséggel a pap s hangzanak a szokásos könyörgések: „Jézus, gyógyítsd meg betegeinket!”, „Uram, akit te szeretsz, beteg!”, „Uram, add, hogy lássak!”, „Uram, add, hogy halljak!”, „Uram, add, hogy járjak!”

E percben a beteg, aki húsz hónapig mozdulni sem tudott és teljes érzéketlenségben feküdt hordágyán, hirtelen nekifeszíti két könyökét és felemelkedik. Ápolói az ámulattól megkövülve nézik s a következő pillanatban Gargam, a félholt, a vonatösszeütközésben ronccsá zúzott véres csont- és bőrtömeg leugrik a hordágyról s ép egészségben öt-hat lépést tesz előre: sebeinek nyoma sincsen, a merevség és érzéketlenség eltűnt, szeméből boldogság és egészség sugárzik. Csak azzal tudják visszakényszeríteni a hordágyra, hogy öltözkének fogyatékoságára hivatkoznak.

Visszaviszik a kórházba; 60 orvos, közöttük több klinikai orvostanár, hívők és hitetlenek veszik körül. Gargam megvacsorázik, félrelökve a csövet, amellyel eddig mesterségesen táplálták, azután maga öltözik új ruhákba, melyeket hevenyében ott Lourdes-ban vásárolnak neki. Másnap reggel ő maga megy fel az orvosi

vizsgálóirodába, ahol teljes gyógyulást konstatálnak rajta. Azóta minden év nyarán néhány hónapot Lourdes-ban tölt mint önkéntes betegápoló, teljes egészségben, férfias erőben.¹

A vasúti katasztrófa után az orléans-i vasúti társaság, melynek szolgálatában Gargam állott, évi 3000 franknyi kegydíjat utalt ki neki. A család perbe fogta a társaságot s a törvényszék a 3000 franknyi kegydíjat „nevetségesen csekélynek” találván, évi 6000 franknyi s egyszerre fizetendő 60.000 franknyi kártérítésre utasította a vasutat. A gyógyulás után a társaság a kegydíj további fizetését egyszerűen beszüntette.

Ezeket s a hasonló tényeket ma már *komoly* ember nem tagadja, bárminő világnézetnek legyen is híve.

A gyógyulások jellege és körülményei.

A tények elvitathatatlansága mellett szembeszökő a lourdes-i események rendkívül nagy sokasága. Említettük, hogy a hivatalos vizsgálati iroda csak azon gyógyult betegekkel áll szóba, akik többnyire gyógyíthatatlan betegségeükről legalább egy, nagyobbrészt azonban öt-hat orvostól is hoznak bizonyítványt. *Csak ilyen hitelesen igazolt betegek gyógyulásáról 1909-ig 3962 esetben vettek fel hivatalos orvosi jegyzőkönyvet.*

A gyógyulások számát illetőleg e sorok írója megkérdezte magát Boissarie doktort, az orvosi vizsgálati irodának elnökét, mennyi lehet azon lourdes-i gyógyulások száma, melyeknek csodálatos jellege teljességgel kézzelfogható. Az agg orvos méltatlankodva felelte: „Mennyi azoknak a gyógyulásoknak a száma, melyet a mi Urunk Üdvözítőnk Palesztinában művelt?” „Végtelen nagy”, felelém. „Nos hát: a lourdes-i csodás gyógyulások száma is végtelen”, felelte Boissarie.

¹ L. a jelen s az összes itt felsorolt tényeket az orvosi és tanubizonysági okiratok szövegével egyetemben *Bertrín* György párizsi egyetemi tanár klasszikus művében: *Histoire critique des événements de Lourdes*. Paris, Lecoffre, 1912. (37-ik ezer.)

„On ne les peux pas conter — azokat nem is lehet megszámolni.”

A tények mellett époly feltűnők a gyógyulások körülményei.

A betegségeket, melyeket egy-egy lourdes-i csodálatos gyógyulás egy szempillantás alatt eltüntetett, az orvosi iroda 19 osztályba sorozza és a gyógyulások megítélésének szempontjából *rendkívül figyelemre-méltó ez a különféség*. Az idegbajok, amelyeknél még legelőbb lehetne szuggesztív erejű gyógyulásról szó, a 19 osztálynak csak egyikét, mégpedig éppen nem legszámosabbját jelenti. A 3962 jegyzőkönyvileg megállapított gyógyulásból u. i. *csak 278 esik idegbaj-gyógyulásra*, az egésznek tehát *alig egy tizenegyed-része*. Ezzel szemben *csak a tuberkulotikus bajok gyógyulását 781 eset képviseli*; emésztőszervek betegségeinek gyógyulását 614, az agybetegségeket 509, csontbetegségeket 132, nyílt sebeket 50, rákot 18, süketséget 24, gyógyíthatatlan vakságot 52, némaságot 31 eset. (L. Bertrin i. m. 136. lap.)

További fontos szempont még a lourdes-i gyógyulások megítélésénél a *gyógymód egysége és egyszerűsége*, valamint a *gyógyulás rögtönisége és állandósága*.

Az egyik beteg a lourdes-i víz ivásakor, a másik a forrás vizében való fürdés pillanatában, a harmadik az Oltáriszentséggel való áldás alkalmával, a negyedik egyszerűen a barlang előtt végzett imádság közben gyógyul meg. Az emberi betegségek és nyomorúságok egész skálája semmiféle arányban nincs ezen végtelenül egyszerű, minden tudományos és orvosi eszközöket mellőző gyógymódokkal.

S ami főleg az orvosokat és természettudósokat legnagyobb bámulatba ejti, az a *gyógyulás rögtönisége*, melynek az egész orvostudományban sehol semmiféle analogonja nincsen. Így még az idegbajok szuggesztív gyógyítása is bizonyos időt, bizonyos előkészületeket szokott igénybe venni; szervi bajok pedig egyáltalában csak lassú, hosszas procedúrában nyer-

nek enyhülést. Lourdes-ban azonban nyílt sebek, évek óta genyedő, vérző, tenyérsi fekélyek, tüdőkavernák tűnnek el egy pillanat alatt, helyüket friss sejtek millióiból pillanat alatt épült egészséges izomzat és új epidermis foglalja el.

Madame *Rouchel*-nek pl. oly rettenetes nyílt seb tátongott bal arcán, hogy a vér és geny között két helyen ujját is átdughatta a seben. Számos orvos kezelte, akik lupuszt állapítottak meg rajta. 1903 szeptember 5-én a lourdes-i Rosaire-templomban az oltáriszentséges körmenet alkalmával hirtelen és teljesen meggyógyult. Arcán a két seb bezárult, a vérnek, a genynek semmi nyoma sem maradt többé. A gyógyulást ismét számos orvos konstataulta. Hazatérve Metzbe, saját gyermekei alig ismertek rá. Kezelőorvosára pedig az eset akkora hatással volt, hogy holthelványan járt-kelt néhány napig és enni sem tudott. A hasonló gyógyulásoknak száma nincs.

Ami pedig a gyógyulások állandóságát illeti, néhány esetet kivéve, amelyeknél természetes okok is idézhettek elő újabb betegséget, a gyógyulások teljesen maradandó jellegűek.

Zola ugyan az ellenkezőt állítja pl. *Marie Lebranchu* esetében, akiről azt írja, hogy látszólag meggyógyult ugyan harmadfokú halálos tüdővészéből (*Lebranchu* egyik tüdeje egészen szétrothadt, a másik is teljesen el volt romolva), de már hazafelé utaztában akkora vérhányás fogta el, hogy csakhamar „belehalt” — holott az igazság az, hogy *Lebranchu* Mária egy évvel a gyógyulása után maga jött Lourdes-ba hálát adni és ekkor is *teljes épségben* találták meggyógyult tüdejét.

A „halott” maga tiltakozott leghevesebben az ellen, hogy Zola őt halottnak híresztelte. S mikor Bois-sarie felkereste Zolát s számonkérte, hogy hogyan merte *Lebranchu*nak holt hírét költeni, Zola azzal vágta ki magát, hogy ő végtére is csak regényt írt s abban nem köteles igazat írni. — Ami azonban a mai napig sem akadályozza meg a hitetleneket abban, hogy

Zolában a lourdesi „papi svindli” leleplezőjét (Népszava), a lourdesi események „legjobb ismertetőjét” (Haeckel) lássák. Zola „Lourdes” c. regénye a legvastagabb, kézzelfogható hazugságok klasszikus mozaikja. Zolának egyébként minden műve indexen van.

A gyulladások magyarázata.

Ami már most az esetek *magyarázatát* illeti, akik a gyulladások természetfölötti jellegét elismerni nem akarják, háromféle megoldási módot eszeltek ki. Az első és legprimitívebb magyarázat a víz természetes gyógyhatásának hangoztatása volt. De ennek a magyarázatnak hamar befellegzett. A vizet számtalanszor megvizsgálták és abszolúte *semmi különös vegyi alkatrészt* nem találtak benne. Közönséges forrásvíz, olyan, mint akármelyik más. Azonkívül a gyulladások nagy részénél a víznek egyáltalában semmi szerepe nincs.

Sokkal divatosabb elmélet lett s a be nem avatottak körében ma is folyton erről hall az ember: a *szuggesztióval* való magyarázás. A roppant tömegek, a barlang misztikus hangulata, a számos beteg, a hangos, megható könyörgések, az oltáriszentséges menet fénye, a hit, a bizalom, a képzelődés — az izgatottságnak és idegrázkódtatásoknak kitűnő preparációja s ha még a *tömeg- és autoszuggesztióra reagáló hajlandóság* is megvan a beteg szervezetében, a „csoda” létrejön.

Komoly tudós ma ezt a magyarázatot egyáltalán nem fogadhatja el. Ez csak a legfelületesebb ignoránsok kibúvója. Mert aki autoszuggesztióról beszél, annak tudnia kellene, amit az egész orvostudomány egyhangúlag tanít, hogy t. i. *szuggesztióval csak idegbajokat, azoknál is csak a funkcionális zavarokból eredőket lehet gyógyítani* s a zsidó Bernheim szerint, ki e téren elsőrangú kapacitás, az idegbajok közt is csak *meglehetősen szűk térre terjed ki a szuggesztió hatása.* Csak idegbaj van vagy 30-féle, amelyet szuggesztióval gyógyítani *sohasem* sikerült.

De nemcsak nem „sikerült”, hanem egyenesen lehetetlen és képtelen dolog a szuggesztiós gyógyulás ott, ahol egyáltalán nem idegfunkcionális bajról, hanem *szervi sérülésekről*, sőt *direkt testrész-hiányokról* van szó.

Lourdes-ban csonttörés, csontszú, gerincsorvadás, rák, lupusz, végső fokban lévő tuberkulózis, genyes vese, vakság, gyomortályog, nyílt, genyedő sebek, vonatösszeütközésnél ronccsá rongyolt embermonstrumok stb., stb. gyógyulnak meg, amelyeket pusztá *képzélgéssel*, szuggesztióval, idegrázkódással „gyógyítani” legalább akkora csoda volna, mint aminőt a természetfölötti beavatkozás feltételez. Hisztériás aszszonyokat mindenféle képzelt bajból ki lehet kúrálni szuggesztióval, de csak úgy „helyrelottyantani” egy idegzetet nem lehet, hogy eltört csontok egy perc alatt összeforrjanak, a hiányzó 3 centiméter hosszú csontrészek hirtelen megnőjenek, tojásnagyságú sebek helyén új hús és bőr képződjék százezernyi új sejttel.

Ilyen volt *Pierre de Rudder* esete, akinek lábát egy fatörzs teljesen szétzúzta, úgy hogy egész csontdarabokat kellett eltávolítani s a beteg 8 évig nem tudott lábára állni. Eltekintve attól, hogy a lourdes-i gyógyultak közt 1½ éves gyermekek is vannak s hogy a gyógyultak közt legtöbbször a felizgatottság minden jele nélkül gyógyultak fel. Gargam maga *nem hitt* a csodában, míg maga meg *nem gyógyult*.

Aki tehát Lourdes-dal szemben autoszuggesztióra hivatkozik, az egyszerűen nem tudja, mi az autoszuggesztió és az orvostudománynak ezirányú megállapításaival egyenesen szembehelyezkedik.

A „titkos természeti erők”.

A harmadik kibúvó voltakép nem egyéb, mint a kérdésnek egy „ismeretlen” területre való ügyes átjátszása. Azt mondják ugyanis, hogy talán valami *ismeretlen természeti erők* játszanak Lourdes-ban, melyeknek törvényeit és feltételeit még nem sikerült megállapítanunk. Amire kettő a felelet.

Először: hogy semmiféle természeti törvény nem állhat direkt ellentétben a már megállapított, biztos természeti törvényekkel. Minden újabb felfedezés egy-egy új lapot csatol a természettudományhoz, de a már ismert természettudományos igazságokat nem borítja fel s nem rontja le. Azt pl. nagyon jól tudjuk, hogy a természet pótlóképesége egyik sejtet a másik *után*, sőt egyik sejtet a másikkól, a másiknak segítségével s bizonyos fejlődés útján hozza létre, amihez mindig bizonyos idő kívántatik. A sejtek milliói úgy nem születhetnek meg egy pillanat alatt, hogy egyszerre szülessék az anyasejt s ugyanakkor annak a százezredik unokája...

Másodszor: minden természeti erő megfelelő *természeti* okok alkalmazásával s bizonyos mechanizmusos egyöntetűség szerint fejlődik. Valami billentyűt kell megnyomni, valami kontaktust kell létesíteni stb. s akkor reagál az anyag. De itt minderről szó sincs. Az okok és precedenciák mind csupa *szellemi* és hozzá *vallásos* jellegűek. Fizikailag teljesen különbözők: itt egy vízcsöpp lenyelése, ott fürdő, amott az Oltáriszentséggel való áldás, emitt a lourdesi Boldogasszony segélyül-hívása száz mérföldnyire Lourdes-tól (Pierre Rudder is Lourdes-Ostackerben, Lourdes-nak egy belgiumi utánzatán gyógyult meg) — s az eredmény mindig ugyanaz.

Kissé furcsa természeti erők lehetnek ezek, melyek mindig csak a Szent Szűz segítségül hívására reagálnak, mindig csak katolikus imák és istentiszteleti cselekmények közt működnek! Hogy mifajták, nem tudjuk; csak az az egy bizonyos, hogy mindenesetre nagyon klerikális és erősen katolikus természeti erők lehetnek...

Az egyetlen lehetséges magyarázat.

Aki azonban nem akarja cél nélkül keréketörni a józan gondolkozást, így fog okoskodni: Lourdes-ot megfejteni természetes úton nem lehet. (Ezt megvallják a komoly orvosok és természetkutatók mind, Bois-

sarie szerint még a hitetlenek is; csak a fecsegők és az ujságírók éretlenkednek az ő Zola-stílusú „magyarázataikkal”). Ha tehát természetes úton magyarázni nem lehet, a *tényeket* letagadni pedig szintén nem, hát akkor csak egy marad hátra: *a csodás gyógyulásokat a mindenható Isten műveli a Szent Szűz tiszteletének isteni jóváhagyása gyanánt.* Aki a természetet alkotta, az úr is fölötte. Hiszen ez voltakép a két-szer-kettőnél is világosabb s az ateista szédelgés egész apparátusa volt szükséges hozzá, hogy ezt a tételt az emberek elméjében elhomályosítsa.

Nem a természettudományt dönti meg Lourdes, hanem csak igazolja annak véges voltát s a természet fölött álló magasabb tényező létét. Az Egyház ugyan nem erre, hanem Krisztus csodáira építi hitérveit, de hogy Lourdes ez érveket megerősíti, több mint közelfekvő.

De Lourdes megerősíti a Mária-tisztelet híveit is: bennünk is édes vigaszt s bizalmat fakaszt. A hitelenség elleni küzdelemben velünk a Mindenható s neki kedves, hogy az ő földi Anyjának szeretetében egyesülünk az apostoli harcokra. A Krisztus-ígérte csodajelek (Mk. 16, 17) mellettünk tanuskodnak s megsegényítik azokat, akik „akkor sem hinnének, ha a halottak közül támadna fel valaki.” (Lk. 16, 31.)

Ez Lourdes jelentősége a mi szkeptikus korunkban; ez az a fénysugár, mely a füstös, gyertyakormos sziklabarlang mélyéből reflektorként világít rá arra a természet igazi megértéséhez felemelkedni nem tudó vakoskodásra, mely a tényeket megmagyarázni nem tudja s magát mégis tudományosnak nevezi...

Ez az a nagy tanulság, melyet Lourdes, a természetfölöttiségnek e modern diadalkapuja, hitében gyenge nemzedékünknek hirdet...

A lourdesi csodák és az autoszugesztió.

Immár fél évszázad óta történnek csodás gyógyulások a lourdesi barlang és kegytemplom körül s a tények annyira közismertekké váltak, hogy ma már a

legradikálisabb hitetlenség sem meri azokat kétségbevonni. Még a magyarországi szabadgondolkodók lapja, a „Huszadik Század” is kénytelen (burkoltan bár) elismerni, hogy a lourdesi zarándoklatok meglepő eredményeket mutatnak fel.

A hitetlenségnek természetesen rendkívül kényelmetlenek ezek a lourdesi tények, mert megcáfolják a természettörvények örök és abszolút változhatatlanságáról s a természetfölötti beavatkozások lehetetlenségéről szóló meséket. Azelőtt a tényeket tagadták le, most, hogy ez lehetetlennek bizonyult, igyekeznek azokat természetfölötti jellegűktől megfosztani s a gyógyulásokat a képzelem erős hatásaira, az orvostudományban is ismert autoszugesztióra vezetni vissza. Így pl. *Du Prel* francia orvos ezt írja: „A lourdesi csodáknak semmi közük a Madonnához, hanem csakis a Madonnában való hithez s a hozzávaló sziklaszilárd bizalomhoz. A lourdesi gyógyulásoknál a gyógyító erő a betegek lelki világából ered”. Hasonlóan nyilatkozik *Charcot* angol orvos „A gyógyító hit” című munkájában s számos istentagadó, aki a lourdesi csodás gyógyulásokat a hit és képzelem erejének, az autoszugesztiónak, magnetizmusnak vagy hipnotizmusnak tulajdonítja.

Elég különös dolog, hogy ezek az orvosok ezt a legmodernebb gyógyítási módszert mégsem merik általánosan alkalmazni. Hiszen ha az autoszugesztióban ekkora gyógyító erőt fedeztek fel, miért nem dobják sarokba minden orvosságukat és receptjüket, miért nem zárnak be minden kórházat és műtőt? Mért nem gyógyítanak ők is autoszugesztióval gyorsan és biztosan, mégpedig mindenféle betegséget? Nem véve ki az idült csonttöréseket, rákszerű sebeket, vakságot, süketséget, magasfokú tüdővérszt, szóval mindazokat a betegségeket, melyek az emberiség közt pusztítanak. Minden egyéb orvosi hókusz-pókusz helyett elég volna ezen túl szugesztióba, hipnózisba vagy mágneses álomba ringatni a pácienseket, felkelteni bennük a hitet, hogy

egyszerre meg fognak gyógyulni s aztán játszva irtani az emberi betegségeket.

Azonban a becsületes és igazságszerető orvostudomány maga ítéli el legélesebben ezeket a felületes nyilatkozatokat. Az orvosi tudomány legelőkelőbb képviselői felháborodással utasítják vissza az autoszugesztio erejének olyféle leírásait, melyek csak a tájékoztatlan közönség megtévesztését célozzák.

A clermonti orvosi fakultás egyik tanára, *Imbert*, így rója meg a fentebb említett orvosokat: „Egy orvos, aki nem vesztette el teljesen józan gondolkodását, nem állíthatja azt, hogy rákot, tüdővérszt, hosszú évek során tartó kelevényeket autoszugesztióval hirtelen meg lehetne gyógyítani. Hirtelen nem gyógyul meg a legkisebb vágási seb sem. Idegfelizgatás és szugesztio által magyarázni meg a hirtelen gyógyulásokat, olyan fogás, amelyet csak a gondolkodásra képtelen szabadgondolkodók találtak ki. Ezek természetesen nem törődnek azzal, hogy komoly tudósok csak mosolyognak rajtuk. A hitetlen tudósokat azonban így szeretném megszólítani: Ha már nem akarjátok elismerni az Isten mindenhatóságát és a Boldogságos Szűz közbenjáró hatalmát, akkor arra kérlek benneteket az orvosi kar becsületének nevében, hogy legalább hallgassatok és ne tegyétek gúny tárgyává saját tekin-télyeteket s az orvosi tudomány becsületét. Az az orvos, aki a lourdesi csodás gyógyulásokat tagadja, vagy pedig pusztá idegizgalmakból és bármilyen szugesztív erőkből akarja megmagyarázni, vagy közönséges hazudozó vagy teljesen tudatlan”.

Imbert ítélete erős, de igaz és találó. Szugesztión ugyanis *Moll* szerint annak az állapotnak előidézését értjük, melyet maga az a meggyőződés szül, hogy ez az állapot csakugyan be is fog következni. Senki sem tagadja, hogy a szellemi életnek nagy befolyása van a testszervezet működésére. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a szellemi élet *mindenható* a test fölött. Százezerszer elhitethetjük a vakon születettel, hogy látni fog, százezerszer beleringathatjuk abba az erős

képzeltetésbe, hogy elnyeri szemevilágát, mégis csak vak marad, ha vakságát pl. valamely szervi sérülés okozza, vagy a látóideg elhalása fokozza. A sántának bizvást magyarázhatjuk, hogy azonnal meggyógyul, csak dobja el magától a mankót s próbáljon járni, azért a sántát és bénát autoszugesztióval meggyógyítani mégsem sikerül soha.

Forell, a hipnotikai szakember mondja, hogy a hipnózis csak *kicsinységeknél*, pl. fejfájás, étvágytalanság stb. s apróbb idegbajoknál segít. *Strumpel* szerint csak azt gyógyítja meg a hipnózis vagy szugesztió, amit ugyancsak képzeltetés vagy szugesztió okozott. A nancyi hipnotikus iskola alapítója és vezetője, a zsidó *Bernheim* is azt mondja számos kísérlet alapján, hogy a szugesztió pusztán funkcionális zavarokat tud megakadályozni. Sebesüléseknél, a működést felmondó beteg ízületeknél vagy egy testrész, bőr, izom, csont elvesztésénél sőt még csak egy kicsi szakadás helyreigazításánál *sohasem* jöhet számba a szugesztió. Mikrobákat, tuberkulotikus bacillusokat szugesztióval kiirtani nem lehet; a nyílt sebeket sem lehet vele behegeszteni.

Azonkívül a hipnózis után gyakran szédülés, görcs, megmerevedés, reszketés, fejfájás, sőt nem ritkán katalépszia és őrültség állnak be. *Elie Meric* párizsi egyetemi tanár a következőket írja *Boissarie*-hez, aki a lourdesi csodás gyógyulásokról világhírű művet írt: „Sokszor láttam a salpetièrei gyógyintézet betegeit, a hisztériásokat és idegbajosokat, akiket a kegyetlen hipnotikus kísérletek valósággal megzavartak, fizikailag és erkölcsileg kizökkentettek a rendes kerékvágásból, sőt nem ritkán elméjükre is a téboly éjjelét borították... Sokszor láttam ezeket a szerencsétlen, végleg elsatnyult szenvedő nőket, akik a letargia, katalépszia, szomnambulizmus és hasonló kísérletek után hasonló bajokban szenvedtek, teljesen elvesztették uralmukat testük és lelkük fölött. Valósággal elállatiasodott teremtmények lettek, akiket a természetellenes kacagás, ordítozás, féktelenség és a vitustáncra

emlékeztető ugrándoítások jellemeztek, fellázadt benem az igazságérzet azoknak merénylete ellen, akik a hisztériának ezeket az állatias áldozatait össze merik hasonlítani a lourdesi betegekkel, akik oly nyugodt, férfias méltósággal, teljes öntudatban, imában és nyugodt önmegtagadásban várják a gyógyulást."

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a Lourdes-ban történt csodás gyógyulásoknak *alig tizenkettő része állott idegbajok gyógyulásából*. Meg kell jegyeznünk tovább, hogy Lourdes-ban nemcsak hívők, hanem *kételkedők, sőt másvallásúak, zsidók és pogányok is meggyógyultak*, sőt sok esetben egészen kicsiny, öntudat nélküli gyermekek, többi közt csecsemők is gyógyulást nyertek. Ezeknek a gyógyulását már igazán sehogysem lehet autoszugesztíóval magyarázni.

Azok tehát, akik mindent a természet örök törvényével szeretnének megmagyarázni, a lourdesi barlangban megoldhatatlan talányokat látnak, a tényeket le nem tagadhatják, azoknak magyarázatára pedig elveik teljesen elégtelenek. Az igazságszerető és mindennemű hitetlen elfogultságtól ment gondolkozó viszont a lourdesi csodákban Krisztus amaz ígéretének teljesülését látja, mely szerint a természetfölötti jelek az ő Egyházában sohasem fognak teljesen megszűnni (Mk. 16, 17, 18.) „Örülj szent Szűz — így imádkozik az Egyház ősidőktől fogva — minden tévtanítást Te szegyenítesz meg az egész világon!”

Gyertyaszentelő Boldogasszony.

Gyertyaszentelő a Boldogasszony ünnepe, de a kis Jézusé is. A Boldogasszony e napon ajánlotta fel Istennek az ő gyermekét, készen mindarra, amit Isten e gyermek fölött elhatározott. Jézust pedig e napon így köszöntötte Simeon: „világosság a pogányok megvilágítására”. Jézus maga is világosságnak nevezte magát: „Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága” (Ján. 8, 12). Hasonlóképp beszél János (12, 46-ban) is.

Ezért nevezi Szent János is őt „igaz világosságnak, mely megvilágosít minden világrajövő embert” (1, 9). Ezért szentelteti ma az Egyház a gyertyákat s tartat a szentelt gyertyákkal a templomban körmenetet.

Mit jelent ez a szentelt gyertya s mit a fénye?
Jelenti Jézust a világ világosságát.

a) mindenekelőtt *eredetében*. A templomi gyertyáknak az Egyház előírása szerint mindig tiszta viaszból kell lenniök. A viasz a legtisztább anyag, szűzi méhecskék szedik tiszta virágok tiszta kelyhéből, virágorából. Ezért alkalmas szimboluma Jézusnak is a viaszgyertya: őt is egy Szűzvirág tiszta méhéből fakasztotta a tisztaság Lelke, a Szentlélek.

b) Aztán az *istenség és emberség egyesülését* jelenti a gyertyában a viasz s a tűzfény egyesülése. A tűz s a fény maga is titokzatos valami és sokban hű képe az Istennek. Rendkívüli gyorsaságával szinte az Isten mindenütt jelenlevő voltát fejezi ki, tiszta ragyogása az Isten szentségét, hatása az Isten jóságát és erejét. Isten az a mindent megvilágosító, fölmelegítő és éltető fényforrás, melyből a természetes és természetfölötti világban minden élő merít. Ezért nevezi az Írás is Istent világosságnak, ki „megközelíthetetlen fényességben lakik” s ezért kívánják halottainknak is, mint legfőbb jót, hogy „az örök Világosság”, azaz maga az Isten fényeskedjék nekik.

Míg a tűz és fény az Istenség jelképe, addig a felémestődő gyertya Krisztus emberségének jele. Krisztusban az emberi természet mintegy áldozata lett az isteninek; ahogy a gyertya is áldozata lesz a fénynek, a tűznek, Krisztus emberisége imádásra méltóan felmagasztosul ezen áldozattáválás által: mint ahogy a gyertya legszebb célját nem önmagában, hanem a fényben, a tűzben leli. „Engedelmes lett a halálig a keresztfán... Kellett szenvedni a Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe.” (Filip. 2, 8; Luk. 24, 26.)

c) Jelenti a gyertyafény azt az üdvözítő világosságot is, melyet Krisztus mint Istenem, a világra áraszt. Micsoda sötétség volt a földön Krisztus előtt

hitben, állami és társadalmi életben! Az ember leborult nemcsak a Nap és Hold előtt, imádta nemcsak a végtelenszerűnek látszó természetet, hanem illatos füstáldozattal tisztelte az utcai szerelmet, a Venus Vulgigát s imádattal hódolt még a részeg Bacchusnak is. Az állam hivatalosan *ἀνδραποδον*-nak, eszköznek, adni-venni való portékának vette az emberiség nagyobb felét, a rabszolgát; jogot adott az atyának, hogy az újszülöttet elfogadja vagy megölhesse, mint az állat a kölykét. A társadalom millió ember közül csak néhány ezret engedett emberi jogokhoz; a családi életet törvény nem bírta megmenteni. A nő alig volt több mint háziállat, élvezet eszköze és rabszolga. Micsoda sötétség ez!

Krisztus fényt hozott e sötétségbe, mint a nap, mikor hajnalra fordul a föld. Megváltoztatta a gondolkozást és életet. Mindent embert emberré emelt, a nőt fölséges méltóságra juttatta, a családot megszentelte, a bűnt megbélyegezte s a csatornába szorította le. Igazán „*lumen ad revelationem gentium*” lett.

De nemcsak a pogányság sötétjét világítja be Krisztus fénye, hanem egészen különös mennyei fénybe vonja a *keresztény lelket*. A *keresztségben* Krisztus felemel bennünket az ő országának fényes régiójába. Az Egyház égő gyertyát ad a keresztelendő kezébe. Az *elsőáldozás* első birtoklása Krisztus valóságának; az ártatlan elsőáldozó a gyertya fényében ragyog. A krisztusi kegyelem fényében járja meg a keresztény lélek az életet s ennek az életprocessziónak a végén ismét odaáll melléje az Úr; a *halálos ágyon* a szentelt gyertya ott van a haldokló rezgő kezében, jelentve egyrészt azt a kegyelmet, mellyel Krisztus elárasztja buzgó híveit a másvilág küszöbén, másrészt azt a boldogságos, örök fényt, melyet Krisztus a mennyi dicsőségben tartogat számára.

d) A mai gyertya s ennek fénye gyönyörű jelképe az egész mariológiának is. Krisztus a fény, a tűz, mely meleget és világosságot áraszt. A Szűzanya a tiszta gyertya, melyet a Szentlélek gyújt meg; Krisztus em-

beri testet vett a Szűzanya testéből: Máriától kapjuk az üdvözítő fényt; a gyermek és az anya teste tulajdonképpen egy test. A gyermeki test folytatása az anyai testnek s a gyermek történetében így is nagy része van az anyának. A Boldogságos Szűzanya életét épűgy elfogadta és felhasználta Krisztus a megváltás művében, mint ahogy a fény és láng elemészti a gyertyát.

A gyertya nem önmagáért való érték, legalább elsősorban nem, hanem a fényért, a világosságért: a mariológia értelme és drága értéke is maga Krisztus.

Az utolsó pont megértése magyarázza majd azt is, miért nevezi el az Egyház a Gyertyaszentelő ünnepet a Boldogságos Szűzről, s miért nem sorozza katexochén az Úr ünnepei közé? Mert bár itt is (mint minden Mária-ünnepnél) Krisztus a középpont, ő a logikai és tartalmi alany, a krisztusi világító misszióban a Szűzanya szerepe, mint drága áldozaté, különösképp előragyog.

A Szűzanyát, akit a nagy alázat annyira jellemez, az Egyház szeretettel állítja Krisztus mellé s minden alkalmat s így a mait is megragadja, hogy alakját úgy állítsa Krisztus fényébe, hogy az istenanyai méltóság előtt hódolhassunk.

Mária a kegyelmek anyja.

Maria, mater gratiae,
Mater misericordiae,
Tu nos ab hoste protege
Et hora mortis suscipe.

I.

Gondold meg, hogy a szentek, s az Egyház mindenkor hite szerint Mária a *kegyelmek anyja*, amint ő volt a kegyelem teljének s kútfejének, Krisztusnak anyja. Kegyelmek anyja ő mindenekelőtt itt az életben. Minden tisztelőjének s elsősorban az apostoli lelkeknek ő szerzi meg főleg azt a három kegyelmet, mely nélkül lelki élet és apostolkodás alig képzelhető: a bizalom, a szívtisztaság és a lelki öröm kegyelmét.

1. A *bizalom* kegyelmét: A leggyakoribb kísértés

a lelki életben az, hogy megijedünk a nehézségektől s ismerve gyengeségünket, szinte előre lemondunk annak lehetőségéről, hogy csakugyan nagyra vigyük a lelki előhaladásban. Ugyanígy legnagyobb veszély az apostolkodó lélekre nézve, ha a nehézségek láttára kétségbeesik s nem is igen meri remélni, hogy igyekezeteit siker fogja koronázni.

A kétségnek és kislelkűségnek ebben a viharában mint felhőt oszlató fényes nap éri szívünket a szentek ama meggyőződéses, tapasztalatból fakadó biztatása, melyet Szent Bernát így fejez ki: „Ó, aki csak hányódol az élet áradatában s úgy érzed, hogy inkább szélvész és tengeri viharok közt jársz-kelsz, mint szilárd földön: ne fordítsd el szemedet ennek a csillagnak fényétől, ha nem akarod, hogy a szélvihar csakugyan elragadjon. Ha bármily kísértés szele hány-vet, vagy ha a szenvedés szorongató szirtjei közé kerültél: nézz fel a csillagra s hívd Máriát segítségül”. „Respice stellam, voca Mariam!”

Ismeretes Szalézi Szent Ferenc példája, aki mint párisi egyetemi hallgató, a legborzasztóbb lelki viharok közt nem tudván szabadulni a gondolattól, hogy el fog kárhozni, végre is a Boldogságos Szűz oltára elé vetette magát, megújította tisztasági fogadalmát, megígérte a Szent Szűznek, hogyha megsegíti, egész életében gyakran el fogja mondani a szentolvasót s végül így sóhajtott: „Ha csakugyan el fogok is kárhozni, Mária, engedd meg legalább, hogy itt szeresselek, ha már nem szerethetnék odatúl”; s e pillanattól kezdve a kísértés teljesen megszűnt. „Respice stellam, voca Mariam! — Nézz az égre és hívd segítségül Máriát!” Ez legyen az én programom is a magam számára és kifelé való apostolkodásomban: akit Mária tiszteletére rá tudtam venni, azt örökre megmentettem!

2. A második fontos kegyelem a lelki életben s főleg az apostolkodásban a *szív tisztaság*. Alig kell hosszasan bizonyítani, mennyire összefügg a szentek életében a szív tisztaság kegyelme a Boldogságos Szűz tiszteletével.

Példaképpen gondoljunk csak az ifjúság nagy pártfogóira: Szent Alajosra, Szent Szaniszlóra és Berchmans Szent Jánosra. Mind a három nemcsak minden tisztátalan bűntől, de minden bűnös kívánságtól is egész életén át ment volt. S ha tudni akarjuk e nagyfokú tisztaság magyarázatát, csak néznünk kell gyermekded áhítatukat aziránt, aki szívükben a tisztaság liliumát öntöztette. Szent Alajos 9 éves korában a Boldogságos Szűz iránti tiszteletből letette a szüzességi fogadalmat; Szent Berchmans János azt vallotta, hogyha ezer szíve volna, mind az ezret Szűz Máriának ajándékozna, és Szent Szaniszló arca kipirult az örömtől, valahányszor a Boldogságos Szűzről esett szó; ilyenkor az ifjú szent nem győzte ismételtetni: „Ő az én anyám, ő az én anyám!”

S viszont azok a szentek is, akik mély esésből tértek vissza ismét a tiszta életre, megtérésüket szintén rendszerint a Boldogságos Szűznek köszönhetik, mint Egyiptomi Mária, Cortonai Szent Margit stb. S nem bizonyítja-e ugyanezt a saját életünk is, hogy tudniillik ugyanakkor voltunk legerősebbek a tisztaság dolgában, amikor Szűz Máriát legbuzgóbban tiszteltük? S nem ott terem-e az apostoli élet legtöbb liliumot, ahol a Boldogságos Szűz iránti tisztelet sikerül a lelkekbe ültetnünk, pl. a kongregációk stb. által?

3. A harmadik kegyelem, amelyet itt szóba kell hoznunk a *lelki öröm* kegyelme. Kitartás, lendületes munka, előhaladás, apostoli hév csak ott van, ahol szeretjük a munkát, az öntökéletesítő és apostoli buzgólkodást. A természet alkotója maga oly bölcsen gondoskodott arról, hogy mindenütt, ahol valami fontos nagy cél eléréséről van szó, az öröm aranypatakja folyjon be az emberek szívébe. Ez a szent öröm a lendületes, kitartó munkának legjobb s legigazibb biztosítója.

Ugyanígy tesz azonban a jó Isten a kegyelem rendjében is: ezért adta lelki életünkben édesanyáinkul a saját Édesanyját, akiről Szent Bernát oly szépen mondja, hogy olyan bájos, hogy „kedvességével az

Istent is elragadta s a földre vonzotta", s' akit a katolikus Egyház „örömünk okának" nevez a lorettói litániában. Egy protestáns azt kérdezte egyszer egy katolikus paptól, miért olyan jókedvűek általában a katolikusok s miért sokkal derűsebb a katolikus istentisztelet is a protestánsokénál; mire a katolikus pap nagyon találóan ezzel felelt: „Azért, mert nekünk van édesanyánk, önöknek pedig nincs." Ahol az édesanya szeretete lengi át az otthont, ott nincs árvaság és elhagyottság, rendetlenség és ridegség; ott minden könnyedén, örömmel, derűsen és lendületesen folyik. A te lelki életedről s apostolkodásodról is el lehet-e ezt mondani?

Imádkozzunk a Boldogságos Szűzhöz a mondott hármaskégyelemért!

II.

A Boldogságos Szűz nemcsak itt, a mi földi életünkben, hanem főleg a *halálunk óráján* a kegyelmek anyja.

1. Minden anya főleg akkor mutatja szeretetét gyermeke iránt, amikor az a legnagyobb bajban van és segítségére leginkább rászorul. Már pedig életünknek egyetlen perce sincs olyan fontos és talán soha oly nagy szorongatásoknak nem fogunk elébe nézni, mint ama rettenetes órában, amelyben a múlt, a jelen s a jövő egyaránt félelmetes színben fog előttünk állni s a gonosz lélek is utolsó erőfeszítéssel igyekszik lelkünket, ha másképp nem, a kétségbeesés által Istentől elszakítani.

Boldog ilyenkor, aki egész életén át híven tisztelte a Szent Szűzet, akit maga az Egyház mint a *Jó halál királynőjét* állítja a hívők elé az Udvözlégy e végzavaiban: „Imádkozzál érettünk bűnösökért most és *halálunk óráján*". Boldog, aki e válságos pillanatban ott tudja, talán — mint azt annyi szentéletű lélek életében olvassuk — látható, érezhető alakban is ott látja halálos ágya mellett a béke királynőjét, amint elsimítja a haldokló homlokáról a félelmet s a borút, letörli a

halálos verítéket s karjaiba veszi az elszálló, elköltöző lelket. „Boldog az az ember, aki engem hallgat s aki küszöböm előtt virraszt mindennap s ajtóm nyílására vigyáz. Aki engem megtalál, életet talál s üdvösséget nyer az Úrtól”. (Bölcs. 8, 34—36; Off. B. M. V., I. Noct.)

2. Gondoljuk meg, hogy a Boldogságos Szűz nemcsak magunkra nézve a *jó halál anyja*, hanem ama *lelkekre nézve is*, kiknek megmentése szívünkön fekszik.

Nagy apostoli férfiak élettörténetében olvassuk, hogy valahányszor haldoklóhoz hívták őket, első dolguk volt a Boldogságos Szűzet segítségül hívni; Regisi Szent Ferenc egyenesen arról tanuskodott, hogyha beteghez hívták s útközben sikerült elmondania az olvasót, a haldokló minden esetben jó halállal halt meg; ha nem tudta elmondani, munkájának sikere kétséges volt.

Azok a példák sem ritkák, hogy szerencsétlen emberek, akik letértek a jó útról, halálukkor mégis megtalálták a jó Isten kegyelmét, mert életükben a Boldogságos Szűz tisztelői voltak (Passaglia). A Boldogságos Szűz szeretete és tisztelete a kiválasztás jelei közt szerepel; már Damiáni Szent Péter mint egyik legbiztosabb jelét említi annak, hogy Isten valakit üdvözíteni akar, ha megadja neki az ő szent Anyja különös tiszteletének kegyelmét. Megteszek-e én is mindent, hogy a Boldogságos Szűz iránti tisztelet és szeretet azok közt mindenkép terjedjen s virágozzék, akikre bármikép hatással lehetek, különösen, akik gondjaimra vannak bízva?

3. A Boldogságos Szűz azonban nemcsak ez életben s a halál órájában lesz hű anyja azoknak, akik őt szeretik, hanem az *örökkévalóságban is egyik legnagyobb örömünk lesz az ő boldogító társasága*. Az Úr Jézus bizonyval a mennyországban is különös szeretettel fog azokra tekinteni, akik az ő szent Anyját különösképp tisztelték s jutalmul bizonyval megadja nekik a kitüntetést, hogy ezek a Boldogságos Szűzhöz a mennyben is legközelebb lesznek.

Mily szép lesz ez az örök együttlét azzal a szent

Szűzzel, akinek szépsége méltó volt arra, hogy Istennek élő temploma legyen; mily szép lesz az az örök május és örök Immaculata-ünnep a mennyben, ahol az angyalok, a szentek, a nagy Mária-tisztelők, a koronájukat Szűz Máriának felajánló királyok és fejedelmek, az őt dicsőítő művészek, költők, írók, szónokok, az ő iskolájában, a kongregációban nevelkedett tiszta szűzek és romlatlan ifjak között én is ott énekelhetem majd az örökké tartó Ave Mariát, szemtől szembe látva az Ő arcát, az Ő mosolyát, az Ő szerető, engem is kitüntető tekintetét. Mit akarok tenni, hogy egykor magasra juszak s minél többeket magammal vigyek a Boldogságos Szűz trónja közelébe?

Ima a kegyelmek anyjához: „Iter para tutum. Ut videntes Jesum semper collaetetur. — Készíts biztos utat, hogy mindvégig örvendhessünk Veled, szemlélve dicső Jézusunkat!”

A „szép szeretet Anyja”.

Az ószövetségi Szentírás a megiszemélyesített bölcseség ajkára teszi e szót: „Ego mater pulchrae dilectionis et timoris et agnitionis et sanctae spei — anyja vagyok én a szép szeretetnek, a félelemnek, beismérésnek és a szent reménynek”. (Sirák 24, 24.) Miért alkalmazza az Egyház ezt az érdekes címet a Boldogságos Szűzre?

1. Mindenekelőtt bizonyos analógia, *hasonlóság*, rokonság alapján. A személyes, örök Bölcsesség: az Isten, Jézus. Az Isten emberi megjelenésének, megtestesülésének közvetítője, eszköze, segédje a Boldogságos Szűz volt. Ő hozta a világra az örök Bölcsésgét.

Isten azonban úgy akarta, hogy a Megváltó anyja minden halandó közt a leghasonlóbb legyen az Istenemberhez: tisztaságban, kegyelemteljességben s így bölcsességben is. Szűz Máriáról tehát hasonlólag elmondható, ami az Úr Jézusról áll, hogy a megiszemélyesített bölcsesség s így a szép szeretetnek, a félelemnek s a szent reménynek is anyja.

2. Szűz Mária a szép szeretet anyja továbbá azért is, mert Jézusnak anyja, aki maga a szép szeretet. „Isten a szeretet” — hol bizonyosodott ez be jobban, mint Jézus személyében, szenvedésében, szívében? Aki tehát nekünk Jézust e világra szülte, felnevelte, a Golgotára kísérte, hogyne lenne anyja a legfőbb és legszebb, a megtestesült és megfeszített Szeretetnek? S hogyne osztotta volna meg Jézussal minden érzelmét, minden gondolatát? S hogyne tanulta volna el tőle az emberek iránti irgalmazó, mélységes, önfeláldozó szeretetet?

3. Szűz Mária azonban maga is oly fokban *gyakorolta* a legszebb és legtisztább, mert legönzettelenebb és önfeláldozóbb szeretetet, hogy egyenesen is mintaképünk lett benne. A szeretet Jézusa iránt volt minden gondolatának rugója, minden cselekvésének vezetőelve, minden áldozatának és szenvedésének megédesítője. S mily gyengéd szeretetről tanuskodik az a kevés is, amit az evangélium Szűz Mária életéről feljegyzett. Mily gyöngéd figyelem nyilvánul meg pl. Szűz Mária viselkedésében a kánai menyegzőn. Mily gyöngéd szeretettel fogadhatta a haldokló Jézusnak azon rendelkezését, amellyel Jánost, a tanítványt a Szent Szűz gondjaira bízta s viszont.

Jézus mennybemenetele után is ő volt az, ki mint a szomorúak vigasztalója s az apostolok királynője a megszorodott tanítványok szívét felemelte, bízni s imádkozni tanította. A századok folyamán pedig hány ezer lélekbe csöpögtetett az ő példája és közbenjárása vigaszt, bizalmat, erőt és szent örömet. Ma is hány millió hívő léleknek belső életében játszik döntő szerepet mint védő, oltalmazó, bűntől megóvó, szenvedésre erősítő édes Nagyasszony!

Amit a Fájdalmas Anya képeiről mond egy újkori protestáns író, hogy róluk végtelen sok vigasz áradt már az emberi szívekbe, azt általában is el lehet mondani a Boldogságos Szűzről: az ő képe, az ő gondolata, tisztelete, oltalmának tudata millió s millió ifjú szívbe árasztott erkölcsi tisztaságot, ellenálló-

képességet, millió s millió élőnek s haldoklónak aranyozta be és vitte diadalra minden küzdelmét, szenvedését, vívódását.

Aki így igazán „örömünk oka” lett, ugyancsak megérdemli a szép szeretet anyjának nevét.

4. A Boldogságos Szűz az ő hű gyermekeire nézve főleg az *örökkévalóságban* lesz a szép szeretet Anyjává. A mennyország boldogsága elsősorban az Isten tökéletes látásából és szeretetéből, s az ebből fakadó örömből fog állni. Szeretni és szerettetni: ez lesz a mennyország tiszta örömeinek koronája. S nemcsak Istent fogjuk ott véghetetlenül szeretni, hanem szeretni fogjuk egymást is, akik csak üdvözültünk s viszont szerettetni fogunk tőlük.

Kétségtelen azonban, hogy minden teremtetett lény közül legnagyobb, anyai szeretettel a Boldogságos Szűz szeretetét fogjuk édesnek s boldogítónak találni, mint akinek szépsége, bája s dicsősége is legjobban fog elragadni, boldogítani. A Szent Szűz a mennyben bizonynyal maga köré gyűjti főleg azokat, akik itt a földön a legjobban szerettek, hozzá hűek voltak, példáját követték, tiszteletét előmozdították, terjesztették.

Ha jó kongreganisták vagyunk, már itt a földön s főleg odatúl az örök hazában érezni fogjuk a Boldogságos Szűz különös szeretetét, oltalmát; rajtunk is be fog bizonyosodni az, hogy Mária a „szép szeretet Anyja”.

Május Királynője.

A szép május itt van, kinyílt az idő... És kinyílt vele együtt a mi szívünk is, hogy befogadja a májusi fényt, májusi meleget, a virágillatot, az orgonahangot s megtelve rügyfakasztó tavaszi örömmel zengje el neked legszebb dalait, májusi Királynő!

Te örök szimbóluma az ébredő lelkek kegyelmi életének, te a felkelő Nap örök hajnalpírja, Istenünk Anyja, Jézusunk szülője! Az anyagiság poros légköréből ég felé törő lelkünk legszebb biztatója; a tiszta lelkek, az Istent kereső szívek legdrágább kedvtelése,

legjobb szeretet-tárgya, vágya, törekvése; te liliom a töviseknek földjén, napsugár a siralmak völgyében. Élet, édesség, reménység!

Boldognak hirdet téged minden nemzedék! S az ezrek, a százezrek sorában, kik a legszebb hónapot neked, a Legszebbnek szentelik, mi is sietünk megjelenni, mi szeretnénk a legelsők lenni, akik magunkat a mi kegyeltjeidnek, a te lovagjaidnak, kitüntetett szolgálidnak érezzük. Májusi szívvel, májusi dallal köszöntünk, Malasztal-teljes, mi, a te tiszteletőrséged, mi, akiket a te szüzi szépséged vonzott legerősebben s anyai gondoskodásod vezetett legbiztosabban isteni Fiad elé!

Egyházunk arra tanít bennünket ősidőktől fogva, hogy te vagy a kegyelmek csatornája, Isten adományainak őre s megnyitója és valahányszor a Mindenható megkönyörült rajtunk s visszavonja büntető karját s áldást-kegyet szór a megérdemelt átok helyett: ezt is mindig azért teszi, mert te kéred őt, mert te szólsz jó szót árva gyermekedért Isten-fiad trónján. Hogyne örülnénk hát kétszeresen mi, kiket kettős kötelék fűz hozzád s kik különös tiszteleted jogcímén is ostromoljuk anyai szívedet!

S hogy megtízszerezi örömünket a látvány, hogy Szentséges Szűz annyian vagyunk már, akik különös szolgálid akarunk lenni; kiket égi bájaid varázsa idevont a te zászlód alá, a te keneteid illatárja közé; akik ma liliomos oltárod körülrajongjuk.

Ó, Rosa Mystica, titokzatos rózsza te, mily édesbűvös a te hatalmad! Hogy megtalálod te a fehér lelkeket mind s mily ellenállhatatlanul vonod magad köré mindazt, ami tiszta, ami hű, ami nemes, ami nagyratörő. Mily gyorsan megért téged mindenki, aki Krisztus országának tiszta légkörében otthonos!

Ime, mily jó és édes — mondja az Írás —, ha testvérek együtt lakoznak. Hát még ahol annyi hű testvér, ennyi égiségért epedő, isteni eszmékért hevülő Mária-gyermek lakozik együtt egy ilyen édesanya melengető, óvó, védő szárnyai alatt!

Bár volnánk még sokkal többen, minél többen! Bár értenék meg félrevezetett, tévelygő, gyűlölködő testvéreink is, hogy itt, a te oltárod előtt, a te zászlód körül nincs más, csak szeretet, megértés, önfeláldozó kötelességteljesítés és boldogság!

S ez a mi imánk is május havában Május Királynője! Ezt kérjük tőled. Hogy minél több szemről oszlassd el a homályt, minél több szívről olvasd le a jéget, minél több lélekben kelts új tavaszt, új májust, új életet, új buzgalmat, új fényt, új szeretetet! Hogy vond magadhoz, hozd közénk az árva, bolyongó elveszetteket, a tékozló fiúkat is és hű anyai gondoskodásod vezesse el őket is, minket is, mindvalamennyiünket a te Fiad országába, az örök élet és örök örvendezés örök májusába!

„*Maris stella.*“

Régóta szokás tengernek nevezni az életet. Ezen az élet tengerén csillagunk nekünk a Boldogságos Szűz. Három veszély fenyegeti a tenger utasait leginkább: a köd, a vihar és a titkos zátonyok, szirtek. A mi életünk tengerén is ez a három főveszély: az értelmi homály köde, a szenvedések vihara s a kísértések szirtje-zátonya. A Boldogságos Szűz fő védelmezőnk e három veszéllyel szemben.

1. Az *értelmi homály köde* a hitbeli gyöngeségből ered. Aki nem foglalkozik lelki életének helyes megalapozásával, a vallási kérdések komoly tanulmányozásával, az könnyen meginog hitében, különösen, ha — mint manapság gyakori — hitetlen vagy hitközönyös környezetben él, ahol lemosolyogják, amihez nem értenek, az emberi élet legmélyebb és legszentebb kérdéseit. A modern hitellenes áramlatok közt biztos útmutatónk s vezérlő kalauzunk a Mária-tisztelet s névleg a Mária-kongregáció. A kongregációban társadalmi és műveltségi fokunkhoz mért hitbeli tovaképzésben van részünk, a hitvédelmi gyűlések és eszmecserék, könyvtár, folyóirat, jó társakkal való gyakori

együttlét, a prézessel való érintkezés bő alkalmat nyújt vallási ismereteink gyarapítására s hitbeli meggyőződésünk kifejlesztésére.

A hitet legjobban a hitélet táplálja; a gyakorlati hitéletet pedig ma semmi sem szorgalmazza jobban, mint a Mária-kongregáció. Ahol kongregációk vannak, ott van hitélet; ahol nincsenek, ott rendesen alig van; a gyóntatószékek porosak, a húsvéti áldozást szinte csak a köznép végzi el, a misejárás lanyha és rendetlen, a vallás ügyeivel senki sem törődik.

Ime a Boldogságos Szűz mint korunk hitéletének is megerősítője, megújítója! Amint róla mondatott: „Boldog vagy, mert hittél”, úgy boldogok azok is, kik Szűz Mária tisztelete s főleg a Mária-kongregációk által a hitben megerősödnek s az élet tengerén minden homály s köd között is meglátják mindig a magasabb, a természetfölötti igazságok világító oszlopait.

2. A szenvedések vihara is nagyon sok élet hajóját viszi a kétségbeesés és pusztulás örvényébe. Az emberek soha oly könnyen nem vesztik el hitüket s bizalmukat Istennel szemben, mint mikor Isten szenvedéssel sújtja s teszi próbára őket. Azt hiszik, az életnek csupa csendességnek és örömnnek kell lenni s mikor a betegség, a szegénység, a balsiker, a csalódások, a gyász esetek keresztje nehezedik rájuk, egyszerre vége minden hitéletüknek: keseregnek, elvesztik kedvüket, sokszor hitüket is, nem veszik észre az Istennek a szenvedésben is megnyilatkozó atyai gondoskodását; nem értik meg, hogy az élet nem arra való, hogy paradicsom legyen, hanem hogy küzdőtérül, próbaidőül szolgáljon, melynek rendeltetése éppen az igazak próbáratétele, hogy méltók-e az örök örvendezésre.

A Boldogságos Szűz tisztelete azonban megtanít a legfájdalmasabb sorscsapások helyes megértésére s keresztényi béketűréssel való elviselésére is. A Boldogságos Szűz tisztelője látja a Fájdalmas Anya képét; tudja, látja, hogy a legjobbnak, legszentebbnek, legtisztábbnak is szenvedni kellett, nem a maga, ha-

nem a mások bűnéért, engesztelésül; hogy tehát a szenvedésben érték van, hogy a fájdalom nagy kincs, a csapások elviselése az Isten kedveltjeinek hivatása.

A Szent Szűz példáján megtanulja a keresztény, a kongreganista lélek azt is, *miként* kell a keresztet nemes lelkülettel viselni s úgy szenvedni, hogy a szenvedésben megnőjünk, megerősödjünk, lelkileg meggazdagodjunk. Így lesz a Boldogságos Szűz képe az ő tisztelőinek életében is minden vihar közt biztos árbóc és kormány, mely megóvjá a hajót az elsüllyedéstől s nem engedi, hogy a szélvészverte hullámok összecsapjanak a feje fölött.

3. A *kísértések szirtjei s zátonyai* közt meg egyenesen kézzelfogható a Boldogságos Szűz tiszteletének áldásos, megóvó s megőrző hatása. A Boldogságos Szűznek még a képe is, ez a szűzi, tiszta ideál, magában is nemesít, tisztít, erősít.

S azzal tisztában kell lennünk, hogy nincs nagyobb, nincs komolyabb veszély az életben, mint a bűnre vezető kísértés. A kísértés a *legnagyobb* veszély, mert a legnagyobb rosszra: a bűnre s ezen át a kárhozatra vezet; a *legállandóbb* veszély, mert kora gyermekségünkől késő vénségünkig megpihenést és biztonságot nem enged; a *legfenyegetőbb* veszély, mert az isteni kegyelem különös örököse nélkül önmagunktól teljesen elégtelenek vagyunk minden kísértés elkerülésére és legyőzésére. Épp ezért kell nagyon hatalmas, nagyon állandó és minden körülmény közt megbízható támasz a lelkünknek, hogy ezt a veszélyt leküzdhessük. Ilyen a Boldogságos Szűz hű szeretete és oltalma.

Mária tisztelőjét már az a légkör is, melyben él, meg fogja óvni sok kísértéstől. Ha pedig a kísértés rátör és talán elemi erővel támad ellene, a Boldogságos Szűz iránt való gyengéd szeretet maga is vissza fogja tartani őt a meggondolatlan vétkezéstől s hűtlenségtől; ezenkívül a Boldogságos Szűz sem hagyja el tisztelőit s a válságos pillanatban, a harcban, a széduletben meg fogja szerezni neki a kegyelmet, hogy

hű maradjon Istenéhez. Bizonyos, hogy amíg valaki Szűz Máriát anyjának vallja s az ő tiszteletét gyakorolja, nem veszti el szem elől az élet tengerének csillogát, nem veszti el az élet célját.

Ezért mondjuk buzgó szeretettel s mély meggyőződéssel: „Ave, maris Stella..., iter para tutum — Üdvözlég, tengerjárók csillaga..., készíts nekünk biztos utat!”

A fájdalmak Anyja.

Fiatal vagyok, Anyám, Fájdalmak Anyja, és jókedvű, a szenvedést úgyszólván csak hírből ismerem. De azt mondják nekem azok, akik többet éltek már, mint én, hogy nincs ember, akinek ne jutna ki abból a helyből, mely még Krisztusnak, az ártatlannak is kijutott — és én elhiszem ezt nekik.

Elhiszem nekik, hogy nekem is fájni fog egyszer a testem, a lelkem. És hogy nehéz lesz vigasztalódást találnom és hogy mint a leterített őz, vagy mint a vízben fuldoló ember, mint a görcsök közt halállal vívódó, úgy fogok vergődni, kínlódni, nyögni én is és nem lesz ahová fordítsam fejem, hogy újabb győtrelem ne táruljon elém.

Úgy tudom, józan eszem s keresztény hitem bölcsete arra tanít, hogy a fájdalomnak is van becse, a szenvedésnek is van értéke s a kereszthordozás is boldogít. Nincs igazuk azoknak a panaszos szavú asszonykáknak, akik az első nehézségre azonnal kétségbeesnek; akik a legkisebb bajra elvesztik eszüket, hitüket, józan belátásukat; akik azonnal panaszkodnak, nyafognak, részvétet koldulnak fűnél-fánál; vagy akik kifakadnak Isten ellen s egy hottentotta észjárásán túltevő rövideszűséggel kijelentik, hogy — nincs Isten; mert ha volna, akkor nem hagyhatná őket így megszenvedni.

Nincs igazuk; mert a szenvedés, a fájdalom sokszoros címen beletartozik a Gondviselés-tervezte bölcs, célirányos világrendbe. Mi lenne, ha csupa hejehuja, ha csupa dínom-dánom, ha csupa napsütés és

verőfény, ha csupa kényeztető, hizlaló jólét és dúslakodás volna az élet? Mi lenne, ha megszűnnék a küzdelem, a komoly, verejtékes, könnyező munka, az öntúrtóztatás és önedzés kérlelhetetlen szükségessége? Mi lenne, ha semmi sem volna, ami az embert felfelrázná, komoly gondolatokkal eltöltené, Istenhez emelné, egy jobb haza utáni sóvárgásra készítetné?

„Der Menschen altes Erbe ist der Schmerz“, mondja a nagy német katolikus poéta, Weber Frigyes Vilmos, a Goliath-ban. De ugyanott szép és igaz vizsgáztató szempontokat sorol fel.

... Daß jede Wolke,
So schwarz sie scheint, dem Himmel zugekehrt
Doch ihre lichte Sonnenseite hat,
Die Sonnenseite unsrer Wolke heißt:
Ergebung, die sich lernt nach manchem Jahr,
Der Stolz begehrt und heischt und bäumt sich auf,
Ergebung schweigt und neigt sich und verzichtet.

A mi felhőnknek: a szenvedésnek napos oldala az öntudatos *megadás*, az Isten akaratán való megnyugvás, ami körülbelül annyi, mint az Isten akaratának *megértése*. Megértése annak, hogy Isten szeretetből sujt s tesz próbára, hogy nem telhetik kedve a mi kínzásunkban, hogy azért enged szenvedni, hogy megtisztítson, elvonjon a földi dolgok hiú szerelmétől, megtanítsa sírni és epedni az ő vigaszai s az ő örök nyugalomhelye után, ahol ő töröl le minden könnyet szemünkről; hogy alkalmat adjon a megvezeklésre és elégtételre a magunk és mások bűneiért, áldozatkész hűségünk bebizonyítására s az örök örvendezés megérelmésére.

Aki ebben a tudatban szenved, az megtalálja, úgy hiszem, a legsajgóbb sebre is az írt.

Egy történetet hallottam a minap. Oly egyszerű és oly gondolkodóba-ejtő. Egy magasrangú francia igazságügyi hivatalnoknak mindene megvolt, amit ember kívánhat: vagyon, rang, tág baráti kör, egészség, erő — mi kell még? Csak egy dolog hiányzott, a leg-

igazibb része a boldogságnak, de amit ő nem tekintett annak: a „bon Dieu”, a jó Isten. Jószívű ember volt, de vallásos nem volt. Elhanyagolta, megfedkezett róla. Nos és a jó Isten nem fedkezett meg őrá s megadta neki a legteljesebb boldogság legigazibb részét. A legnagyobb öröme ugyanis ennek az embernek a két virágzó, kedves, bájos leánykája volt. Tavaszi rózsza mind a kettő: állandó napsugár és madárdal az apai házban. „Ti vagytok az én mennyországom” — mondogatta nekik nem egyszer, ha úgy jobbról-balról magához szorította őket s úgy simogatta végig tiszta szép homlokukat.

Történt pedig: a nagyobbik egy szép napon megbetegedett és rövidre rá meghalt. Az apa majd megőrült fájdalmában. És történt ismét... Alig hantolta el egyik gyermekét, gyilkos kór vette le lábáról a másikat is, a szebbiket, a most már — egyetlen. És következett a rémes katasztrófa, az egyetlen is elment; elvitte a csúnya, csontkarú ember, akinek kasza van a kezében és szív nincs a mellkasa zörgő csontjai között. És az apa, a már most gyászbaborult boldog ember, egyszerre borulhatott le két letarolt liliommező hantjaira. Nem sírt, nem zokogott. Nem is járt ki a frissen földelt sírpárhoz. Hanem betemetkezett a szobájába és nyolc napon át nem jött ki onnan. Olyan volt, mint az élő halott. Emésztő, néma fájdalom őrlte az agyát. Vívódott, vonaglott, „ellenkezett az ösztökével”. Végre megadta magát és egyszerre megvigasztalódott: megtalálta az Istent. Mindent elveszített és mindent megtalált...

Drága ár a szenvedés, úgy-e. Igen, de drága a bér is, a cél, melyért — ki kételkedik benne? — szenvedni érdemes.

De nekem mint Mária fiának, mint a kongregáció „rendezett serege” kicsiny harcosának külön nagy erősségem is van a szenvedéssel szemben: a te képed, Fájdalmak Anyja!

Te a legjobb voltál s mégis szenvedtél.

Te a legtisztább, legbüntelenebb, legártatlanabb

voltál, Te legközelebb álltál Istenhez; Te igazán nem szolgáltatál rá, hogy Isten meglakoltasson s a Te lelkedet mégis átjárta a tör, a Te neved mégis fájdalmak tengere volt.

S te elszenvetted hősi lélekkel, csendesen, önmegtagadva, háborgás nélkül, vigaszt nem koldulva, bajoddal nem panaszkodva, amit a Háromszor Szent a keservek kelyhéből neked szánt. Nem zúgolódtál, nem ellenkeztél. Felajánltad szenvedésedet mások üdvéért, megmentéseért, megtéréseért. S ezzel példát adtál nekem is.

S akkor én ne tűrjek csendesen? Én, a bűnös; én, az érdemtelen; én, a méltatlan? Én, aki szeretlek, aki követni akarlak, akinek kitüntető dolog, hogy olyan lehetek s azokon az utakon járhatok, mint te?

A szenvedés közös emberi sors; az emberek milliókat költenek évenként orvosokra, kórházakra, szanatóriumokra, hogy csak valamiben is enyhítsék a tengernyi fájdalmat; hát ha már úgyis szenvedni kell, miért ne szenvedjek inkább úgy, ahogy keresztényhez és kongreganistához illik: főlemelt fővel, megértő hittel s hősi lélekkel? Miért ne imádkozzam a nagy Da Todival és az Egyházzal hozzád, Fájdalmak Anyja:

Sancta Mater, istud agas:	Hősi Anyja Krisztusomnak,
Crucifixi fige plagas	Megfeszített Jézusomnak
Cordi meo valide...	Vésd szívembe szent sebét.

Fac me pie tecum flere,	Add, hogy sírjak és Fiadnak
Crucifixo condolere,	Nagy keservén felzokogjak,
Donec ego vixero.	Sírjak, tűrjek teveled!

A Szeplőtelen Fogantatás és korunk.

A Szeplőtelen Fogantatás ünnepét mindnyájan vakító-szép, fehér, titokzatos ünnepnek érezzük, de mélyebb jelentőségét ritkán látjuk tisztán.

A Szeplőtelen Fogantatás gondolata mindenekelőtt elénk dobbantja a *bűn* tragikus valóságát az emberi természetben. Honnan a rossz, az erkölcsi rossz

a világon? — kérdezik a gondolkozók az őskortól kezdve. Miért hajlik az ember annyira a bűnre, hogy még a legjobb sem egészen mentes tőle? Hogy legkisebb ingerlésre azonnal gyűlöl és gyilkol, elaljasul, kicsapong, állattá lesz, állatsorba tapos másokat is és mérhetetlen szenvedésbe taszítja embertársát? Honnan ez a démoni hajlam bennünk?

A régiek közt sokan dualizmust vettek fel: van jó s rossz. Összellem, mintegy két istenség. A kereszténység kebelében is több eretnecség, nevezetesen a manicheizmus s később a katarizmus hirdette e tévtant. Mások, mint a XVI. századbeli hitújítók, az ellenkező végletbe estek: szerintük Isten maga a jó mellett a rossznak is ősforrása. Nincs szabadakarat, mondta *Luther*. *Kálvin* szerint Isten maga szemel ki egyeseket öröktől fogva a bűnözésre s elkárhozásra (*praedestinatió*). A modern filozófusok is megakadtak e problémán. *Rousseau* azt hirdette, hogy az emberi természet teljesen jó és ártatlan s csak a nevelés teszi rosszá. *Nietzsche* pedig egyszerűen tagadta a jó és rossz közti különbséget: „túl a jón és rosszon” azt hirdette, hogy az az erkölcsileg jó, ami valakinek hasznos vagy gyönyörére van.

Mindezek az elméletek nem vezethettek másra, mint az emberi gonoszság kendőzésére és fokozására.

A katolicizmus ezzel szemben percig sem szűnt meg az *áteredő bűn* szomorú valóságát hirdetni: azt a fájdalmas szakadást, amely az első emberpár vétke következtében valamennyi emberben megvan, csak Krisztust és Szűz Máriát véve ki. Ez a fájdalmas szakadás mutatkozik meg a test folytonos háborgásában a lélek ellen, a szenvedélyek szörnyű hatalmában, az emberi tévedőképeségben s abban az elfogult vakságban, amellyel sok ember a tévedéseihez ragaszkodik.

Ha a közelmúltban a véres világháború borzalmi ráncszakadhattak, ha gazdasági életünket a kizsákmányolás, társadalmi életünket az osztálygyűlölet és osztályharc jellemzi, ha egész nyilvános életünk, de még magánéletünk is sokszor csupa harc és háború, meg-

szólás, rágalmazás, sértegetés, egymás eltiprásának vágya, ha a legszebb istenalkotta intézményt, az Egyházat, százezrek gyűlölik, ha a családi élet tisztasága s a nő méltósága felett diadalmaskodik a rombolás és az erkölcstelenség irodalomban, színházban, moziban, táncban, öltözködésben: a katolikus mindebben csak egy dogma szomorú igazolódását látja: az áteredő bűnét.

Bizony az ember nem angyal, nem tökéletes, összhangzatos lény, hiányzik belőle valami, amit magától nem is tud megszerezni. Hiányzik belőle az Isten kegyelme, mely öngyengeségein felülemeli s ha ezt a kegyelmet nem keresi, nem őrzi, feltétlenül alábukik.

Az Immaculata ünnepe ezt a nagy valóságot: saját tragédiánkat állítja mindenekelőtt szemünk elé.

*

Azonban az ember tragikus elesettségének felismerése maga még nem orvosság. A Szeplőtelen Fogantatás dogmája ezenkívül hatalmas, *bizodalmas szózat is*, amely a bűn legyőzésére, az emberi természet megváltására bátorít. A szeplőtelenül fogantatott Szűz Mária képe a sátán fejének bátor, bizodalmas letiprására hí fel mindenkit s azt mondja: íme, az erkölcsi emelkedettség, a tisztaság mégis csak lehetséges, az emberi természet sebei mégsem gyógyíthatatlanok. *Magunktól nem válthatjuk meg magunkat, de Isten kegyelmével igen.* Ne féljünk tehát s ne essünk kétségbe, ne jajgassunk csupán tehetetlenül a rossznak démoni uralmán az emberiség felett, hanem ragadjuk meg a megváltás kegyelmét s törekedjünk erkölcsi nagyságra mi is!

A mi korunkat nemcsak az erkölcsi süllyedés jellemzi, hanem épannyira a bátortalanság is. Az emberek elvesztették hitüket az önzetlenségben, a nemeségben, a lélek magasabb hivatásában. Már nem is küzdenek ellene; belenyugosznak a rosszba, a bűnbe, mint megváltozhatatlanba. A mai ifjúság korán veszti el az ártatlanság hímporát s szinte kineveti s mint

lehetetlenséget lemosolyogja a tiszta életet. Mindenki vétezik: én sem lehetek meg vétek nélkül! — mondja.

S nemcsak a fiatalemberek beszélnek így, hanem már a fiatal leányok, s az asszonyok is. Miért legyen „kettős morál”? — kérdik. Ha a férfiaknak „szabad” minden, legyen szabad minden a nőknek is! Félre az előítéletekkel, félre a női szeméremmel! Öltözködésben, táncban, társalgásban, strandfürdőkön tegyünk túl lehetőleg még a férfiakon is a megkötetlen érzékiségben s az erkölcsi szabadosság gyakorlásában!

A Szeplőtelen Szűz képe ezzel az erkölcsi elernyedéssel szemben maga az élő tiltakozás. Nem! a női ideál, általában az emberi ideál mégsem a szabadosság, a fékevesztett szenvedélyek szabadjára eresztése. Isten maga állított rá példát, hogyan lehet az ember s lehet nevezetesen a nő is minden erkölcsi szennnytől tiszta, minden gyengeségtől s megalkuvástól ment.

Az Immaculata-kép minden romlatlan lelket magával ragad s nemesebb vágyakkal, szentebb életeszmékkal tölt el. Az ifjú és a férfi megtanulja általa, hogy a nőben első helyen a tisztaságot kell tisztelni, keresni s védeni; a nő, a leány megtanulja rajta, hogy a legszebb női ideál a szeplőtelenység és lelki finomság. A férfi és az ifjú ezentúl a Szent Szűznek tett lovagias szolgálatot lát az érzékiség és a bűn elleni harcban; a nő s a leány pedig példaképét ismeri fel benne, amelynek követése szinte önmaga fölé emeli, megnevesíti, a szépség legigazibb típusához hozza közelebb.

S nem is csak lelkileg! Isten úgy rendezte be az emberi természetet, főleg a nőét, hogy az erkölcsi jó, a tisztaság, még külsejében és földi vonatkozásokban is biztos alapkőve legyen a magasabb szépségnek és boldogságnak. Az ájtatosság, a tisztaság, a mennyei gondolatok kultusza a romlatlan női bájnak s méltóságnak is őrzőjévé, fejlesztőjévé válik; az igazi Mária-gyermekeknek egész külsején valami földöntúli varázs ömlik el, amelyet hiába keresnénk a modern élet szerencsétlen áldozatain, vagy a molesztárokon, akár-mennyire festik s csinosítják magukat!

Nem frázis, hanem *biológiai valóság, hogy az ártatlanság a legszebb ék, a legragyogóbb szépítőszerszám.* Lépjenek be egy igazán katolikus családba, ahol az imádság s az áhitat igazán otthon vannak: az igazán katolikus fiúk szemében s a leányok arcán oly szépséget, oly elragadó bájt vehettek észre, aminőt nem találtak sehol másutt a világon. Ez a szépség átháramlik az egész családra s az alapítandó új családokra is. Ahol ez a lelki szépség otthonos, ott otthonos a családi boldogság is, az a szeretet, az a hűség, az az áldozatkészség, amely a földi életet is legelőbb teheti parádissá.

A Szeplőtelen Szűz képe azért nemcsak templomi áhitat tárgya, hanem a társadalmi, főleg a családi élet boldogságának, békéjének, emelkedettségének is nemesebb művelője. Program, amelyből a keresztyén család megújulásának el kell indulnia.

*

Van még egy harmadik szempont is. A Szeplőtelen Fogantatás tana egyúttal *segítő és útmutató* is a harcban a lelki tisztaságért. Isten maga tette azzá.

Az úgynevezett *ősevangéliumban*, a bűnbeesés után elkövetkezett isteni jövendölésben Isten nemcsak a Megváltót jelenti be előre, hanem a Megváltó anyját is. Csodálatos, sokatmondó szavak ezek, amelyekben a sátán hatalmának megtörését a földön az „asszony” felléptéhez fűzi, akinek gyermeke meg fogja váltani a világot.

Miért nem mondja Isten egyszerűen így: „Te kígyó, a te uralmad nem lesz örök, mert el fogom küldeni a Megváltót, aki összezúzza fejedet?” Miért mondja emígy: „Te kígyó, én ellenségeskedést fogok támasztani közötted és az Asszony között, a te ivadékod s az Asszony ivadéka között: ez meg fogja taposni fejedet s te sarka után leszelkedel?” A sátán fejének összetiprója első helyen természetesen a Megváltó lesz, de vele együtt az „Asszony” is, aki először fogja képviselni az „ellenségeskedést” a sátánnal szemben!

Ha ezeknek az isteni szavaknak egyáltalán van értelmük, csak az lehet, hogy Isten a sátán, a bűn elleni harcban példaképül és segítőül a Megváltó mellett az ő szentséges *Anyját* kívánja az emberiség elé állítani.

A Nagyasszony lesz az, akinek tisztelete, szeretete, követése és mennyei közbenjárása erősíti az embert s csodálatos lelki nemességre ösztönzi.

Valóban ezt igazolja a történelem épügy, mint a mindennapi tapasztalás. A történelem: mert mindenkor, amely kitűnt a Mária-tiszteletben, kitűnt egyúttal a lelki tisztaság ápolásában is, és minden nagy alakja az egyháztörténelemnek, aki Szűz Mária tiszteletében remekelt, maga is visszfénye lett az ő szeplőtelenységének. A tapasztalás is ezt mutatja: mert mindennap tapasztaljuk, hogy amíg az ifjú, amíg a leány Szűz Máriát tiszteli, amíg a Mária-éremhez ragaszkodik s vele együtt a Szent Szűz eszméihez, amíg a Szent Szűz kongregációjába jár s őt segítségül hívja, addig szép és ép, romlatlan és erős.

A süllyedés, a bűn, az elbukás akkor kezdődik, amikor az ifjú, a leány, az asszony, a férfi nem tiszteli többé a Boldogságos Szűzet! Régi igazság!

A művészeteket kevés oly tárgy ihlette meg oly mértékben, mint a Szeplőtelen Istenanya képe. *Murillo* maga csaknem 20 nagy, világhírű *Immaculata*-képet festett. A katolikus Egyháznak nagy dicsősége, hogy a tisztaságos Szűz képének ábrázolásában mindig *volt bátorsága a legmagasabb emberi és női ideált állítani a halandó s esendő emberek szeme elé.* Nem az érzéki, a bukott nő, a bájait bűnre pazarló s bájaival bűnre ingerlő szépség itt az eszménykép, hanem a szeplőtelen Istenanyáé.

A művészet azonban csak egyik megnyilatkozása a katolikus közgondolkodásnak és életnek. Mert millió *Immaculata*-nál is sokkal szebb és diadalmasabb az a sok *eleven Immaculata-kép*, ifjaink s leányaink szeplőtelen szíve, akiket a katolicizmus nevelt meg s derített örök ragyogásra.

Ezért programunk nekünk az Immaculata. Program,

amely halhatatlan dicsőségről, hősi tettekről, diadalmasan megvívott belső győzelmek ezreiről beszél. Program, amely egyúttal ígéret is a jövőre, biztatás és boldog előérzet. A sár és a vér istenítésének súlylyedő korszakában a katolicizmus az ő bátor szeplőtelenség-kultuszával, az ő Immaculátájával egyedül hirdeti boldog biztossággal a krisztusi élet teljességének s tisztaságának jogát, kötelességét, beteljesedését!

„Magyarok Nagyasszonya.”

A magyarok Mária-tisztelete ősi hagyomány. Államalapító első szent királyunk gyökereztette meg népünkben époly kiolthatatlanul, mint ahogy belegyökereztetta a királyság gondolatát, vagy a földművelés szeretetét, vagy a kereszténységet magát. Azóta a magyar lélek története tele van Máriás-vonásokkal. Szent István, Szent László, Nagy Lajos, a Hunyadiak, a Ferdinándok, a törökverő hősök, Buda felszabadítói, mind Mária nevével ajkukon vitték végbe honmentő s nemzetgyarapító tetteiket. A Mária-kép ékítette a legutóbbi időkig a magyar pénzeket s a magyar zászlót. A magyar nép ma is mélyen Mária-tisztelő, bár a protestantizmus mindent elkövetett, hogy ebből az ősi vallásos hagyományból kiforgassa, pedig még protestánsok is bőven akadnak, akiket megbűvöl a Mária-tisztelet költői bája s a nemzeti Patróna eszméjének hagyományos kegyelete. Sok jólelkű másvallású áll sóvárgó, szinte irigy szemmel Mária templomainak ajtajában, a májusi ájtatosságok misztikus félhomályában, a lorettói litánia mormoló áhítatában. A „Magyar Kultúra” csak nemrég közölte egy „heretikusnak” szomorú Mária-verseit.

Magyarok Nagyasszonya! De nem merő szónoki ömlengés ez? Nem költői kép, amelynek minden szépsége ki is merül abban, hogy költői? Van-e filozófiai és hittani értelme, ha egy nemzet különösen a Boldogságos Szűznek szenteli magát? S okos-e, időszerű-e ilyen hagyományokhoz komolyan ragaszkodni ma is, a

rohanó élet és technika motorberregéses, mozivásznas, szépségversenyek korában?

Hát igen, a Mária-tisztelet, egy nemzetnek Mária-tisztelő áhítata ma is okos és észszerű dolog s ha valakinek, nekünk magyaroknak időszerű. Feltéve természetesen, hogy nem állunk a merev tagadás, az ideáltalan materializmus talaján; ha keresztények vagyunk s hiszünk abban a természetfeletti világban, amelyet Krisztus nyitott meg nekünk.

Akkor tudniillik csakugyan nagy, szép, sőt okos dolog ez a nemzeti Mária-kultusz. Két okból: mert szükségünk van erre a *szószólóra* és szükségünk van erre a *példaképre*.

Elmult századokban sokat vitatkoztak a hitvitázók azon, hogy van-e értelme a szentek segítségül hívásának? Nem kívánjuk feleleveníteni ezt a vitát. Magyar részen Pázmány Péter úgy elintézte ezt a kérdést, hogy aki nem csökönyös, valószínűleg könnyen meghódol az érvei előtt. Mi azonban ne kövessük itt a dogmatikai, szentírási vagy patológiai okfejtések útján. Maradjunk meg a józan, hétköznapi észnél. Hisszük a „szentek egységét”, hiszen benne van az Apostoli Hitvallásban. Hisszük, hogy az Isten barátai, az igazak, a „mennysországba” jutnak; azaz a boldogok, az üdvözültek, az Istent látók helyére; nagyon sokan már ott is vannak. Ezek az üdvözültek (vagy „szentek”) a mennyben sem élhetnek tétlen életet. Nem kövek, nem cövekek, nem holt oszlopok az Úristen mennyi galériájában. Hanem élők: tudók, látók, akarók, szeretők, vágyódók, Istenben elmerültek s az Istennel és egymással érintkezők.

És elképzelni is lehetetlen, hogy ne tudjanak róluk itt a földön. Szomorú mennyország lenne az, ahol az üdvözült édesanya nem tudhatna többé semmit a földön hagyott árva gyermekéről. Ahol az üdvözült nem tudna többé azokról, akiket a földön szeretett, akik a vérség, vagy a társadalmi kötelék, vagy a nemzeti és hitbeli együvértartozás címén a szívéhez közel

állottak. Szomorú mennyország volna, ha az üdvözülteknek tilos volna Istent kérni, hogy segítse meg, akiket ők szerettek s akik őket szerették. Sőt: a mennyország egyik öröme bizonyval az, hogy az Úristen ezeket a kérelmeket teljesíti.

Már most ha áll ez minden szentről s minden üdvözültről, hát elsősorban csak bizonyval áll Krisztus szüzi anyjáról: a legtisztábbról, a leghibátlanabbról, a a legszentebbről, aki legközelebb állt Jézus Szívéhez. A legjobb fiú az istenség trónján nem lehet közömbös aziránt, ami édesanyjának kedves, édesanyját megörvendeztetheti. Jézus nem lehet hálátlan a saját szüleivel szemben, aki érte és vele annyit szenvedett a földön az emberek üdvösségeért. S nem lehet neki közömbös az sem, hogy mi emberek szeretjük-e, tiszteljük-e, segítségül hívjuk-e ezt az ő mennyei édesanyját. Hol van a világon derék, lovagias fiú, akinek ne okozna örömet, ha mások is szeretik s becsülik az ő anyját s ha annak oltalma alá helyezkednek, akinek a legnagyobb a hatalma az ő szíve fölött?

Ha egy, a mennyben üdvözült édesanyjának nem lehet közömbös a földön maradt gyermekének sírása, gondja, szenvedése, vajjon akit Krisztus a kereszten mindnyájunknak édesanyánkul hagyott, ne törődnek velünk? Sorsunk ne érdekelné őt? El tudná viselni a szegyet, hogy egy nép, amely őt különösképpen tiszteli, egy nemzet, amely európai létének hajnalhasadásánál mindörökre neki ajánlotta magát, tönkremenjen, elpusztuljon? Ez volna a mennyország stílusa: a rideg elutasítás, a tudni nem akarás, a magára hagyás? Ez volna a „szentek egysége”? Az egymással nem törődés! A révbejutottak érzéketlensége azok iránt, akik még csak most küzködnek a habokkal!

A társiaságot Isten oltotta az emberek lelkébe. Aki bajban van, embertársaikhoz fordul; szinte jogot formál rá, hogy segítsenek rajta; érzi, hogy a másíknak, a szerencsésebbnek kötelessége a segítség. Nem ennek a természetes, Isten-rendelte hajlamnak a logikus továbbvitele-e a keresztyén gondolatsíkon, hogy a

földön bajba került ember a szentekhez folyamodik s az ő pártfogásukat kéri? A végső segítséget, a döntő kegyelmet természetesen csak Istentől magától várhatjuk; csak ő mindenható; a világ gondviselése egyedül az ő kezében van. Senkinek sem jut eszébe ezt a kizárólag isteni jogot és funkciót a szentekre vinni át. De hogy Isten szívesebben hallgasson ránk, hogy imánk erősebb legyen, azért megkérjük azokat, akikről tudjuk, hogy Isten barátai, hogy ők is segítsenek nekünk imádkozni az Istenhez. Mi van ebben logikátlan, helytelen, keresztényellenes? Ha csak azt nem vallja valaki, hogy az egyén s a nemzetek sorsának intézésében az Istennek nincs is szava, hogy az imádság maga is felesleges és az önámítás eszköze. De aki így beszél, az már nem keresztény, sőt nem lehet komolyan istenhívő sem. Nagy logika van tehát az egyszerű nép könyörgésében a „Boldogasszony Anyánkhoz”:

„Nagy inségben lévén így szólít meg hazánk:
Magyarországról, romlott hazánkról
Ne feledkezzél meg, szegény magyarokról!”

Ennek a könyörgésnek a logikáját csak szomorúan aláhúzza még a nemzet jelen tragikus helyzete. Ezer éves történelmünk folyamán ritkán voltunk oly sanyarú helyzetben, mint most. A megszorult emberek tehetetlenségével kapkodunk fűhöz-fához; néha még bizony férfias önérzetünk rovására is csaknem térdreborulunk egy-egy hatalmas vagy hatalmasnak vélt idegen előtt, ha azt hisszük róla, hogy tud rajtunk segíteni. Hát akkor éppen csak egy oltalmat nem volna szabad felkeresni: azt, amely a mindenható Isten közvetlen közelében tud könyörögni értünk s akinek mindenki másnál nagyobb hatalma van az Úr szíve felett?

A Boldogasszony gondolata azonban más szempontból is a legidősebb segítség. *Nemzeti jótéte-*

mény. Mert a tiszta nőiességnek örökké ragyogó, utólérhetetlen és elragadó példaképe.

Nemcsak az a baj, ha kívülről támadnak, vádolnak, feketítenek minket; még ennél is sokkal nagyobb baj, ha belül vagyunk betegek. A külső ellenség sem árt-hatna talán, sőt nem is ért volna célt rajtunk, ha belső erőtlenségünk meg nem foszt az ellenállás lehetőségétől. Nekünk pedig ez a legnagyobb bajunk: beteg nemzet vagyunk. Minket is kikezdett a pogány kor-szellem, a hitetlenség, az önzés, az elvtelenség és erkölcstelenség. Ahol pedig ezek a pusztító férgek el-hatalmasodnak, ott nincs többé nemzeti erő és egész-ség. Lehet egy ország pénzügyileg, katonailag, külügyi-leg hatalmas, mégis megromolhat mint a régi Róma; a nemzetek belső egészsége lelki értékeken múlik, aminők a *hit*, a *szeretet*, az *erkölcs*.

A hit erősít. A hívő ember erős és ellenállóképes. Aki komolyan hisz az Istenben, a végcélban, az örökké-valóságban, az ember természetfeletti rendeltetésében, az igazság végső diadalában s a bűn végső megaláz-tatásában, aki hisz a Krisztus hirdette örök javakban, az nem esik kétségbe, nem veti el magától a reményt, nem dobja oda magát kábultan a pillanat ábrándjainak.

A szeretet *nemesít*. Ahol szeretet van, ott az emberek jók és békések; legyűrik a durva önzést, amely minden társas emberi együttlétnek legborzal-masabb ellensége s megrontója. A szeretet az embert önmaga fölé emeli: aki nem magának keres csak érvé-nyesülést, hanem másokat akar boldoggá tenni, menny-országot teremt maga körül, amelynek édességét aka-ratlanul önmaga élvezni elsősorban.

Az erkölcs *főlemel*. Az erkölcs egyenesen annyi egy népben, mint a szervezetben a tiszta vér. Az er-kölcs nevel az állatból embert, a gyengéből hőst, az ösztön játéklabdájából jellemet. Az erkölcs avatja tisztává s szentté a házasságot, alakítja szentté a családot, teremti meg a hű férjet s odaadó feleséget, az önfeláldozó szülőt s az engedelmes, hálás gyerme-ket, a szüziességben titokzatosan szép leányt s az

ideális lelkesedésre kész, nyílt homlokú, tisztalelkű ifjút. Jaj, ahol az erkölcs hiányzik; ahol a legerősebb emberi ösztönt szabadjára eresztik s ahol szerelem és szépség csak arra valók, hogy az ember visszaéljen velük s rajtuk keresztül megsebezze önmagát s embertársait, szétzúzza az Isten kezének legszebb remekalkotásait a földön!

Már most, akárhogyan nézzük: a Mária-tisztelet közismerten ennek a három nagyszerű erőtenyezőnek felséges iskolája: a hité, a szereteté s az erkölcsi tisztaságé. A Mária-tisztelet pedagógiája elismerten a legbeváltabb, legempirikusabban szemléletes. Nem lehet Máriát tisztelni, a szűzi Istenanya szeplőtelen példaképét tanulmányozni, hogy ne legyünk általa mi is egyszerre hívőbbek, szeretettel teljesebbek s erkölcsileg is tisztábbak. Mert hit, szeretet és tisztaság az a három sugár, amely ebből a csodálatos ametisztből árad, s nemcsak árad, hanem lelkesítően és magával ragadóan árad.

Mária egész élete a hit élete; kezdve az angyal üzenetén s végezve a kereszttel. A Szent Szűz a hitből élt: ezért látott értéket a szegénységben, a munkában s elvonultságában, a názáreti ház csendjében, a betlehemi istálló inségében, a Golgota szívettépő szenvedéseiben. Mária élete a szeretet élete volt: másnak élni, Jézus szolgálatában feláldozni, az emberi nem megváltásának nagy céljaiért áldozatul hozni önmagát; mint nesztelen, csendes árnyék, Jézus szelíd árnyéka, vonulni végig az Evangéliumon, keveset beszélni, semmit sem követelni, nem keresni magának sem ragyogást, sem hírnevet, sem kényelmet — íme ez volt annak a Legnagyobb Nőnek életprogramja, aki oly alázatosan s mégis oly sokatmondó fenséggel nevezte magát „ancilla Domini”-nak, egyszerűen: az Úr szolgálóleánynak. S Mária a tisztaság mintaképe; kell-e erről szólni? Ő az, aki még az istenanyaság nagy kitüntetésének sem tudna zavartalanul örülni, ha az a szűzességébe kerülne; ő az, aki minden szűzesség-

nek s tisztaságnak örökké ragyogó példaképe marad, amíg ember él a földön.

S talán éppen ezért leginkább korszerű dolog a Mária-gondolat s a Mária-tisztelet. Rettenetes időkben; az Isten legszebb gondolatai a teremtet világban: a nő, a szeretet, a szépség már csak arra valóknak látszanak, hogy vad és állati ösztönöknek legyenek jobb célra szánt táplálói s egyúttal áldozatai. Az anya, a nő, a leány ma nem az eszmei tisztaság és szépség hordozója többé, hanem olcsó s önérzet nélküli rabnője a bűnnek; nem a Madonna a modern nők ideálja, hanem a Pompadour-típus. Az, aki korán emancipálja magát a női szépség legfőbb őre: az erkölcsi törvény alól, aki három-négy úgynevezett házasságon s talán kiszámíthatatlan kalandokon keresztül jut el a szabadszerelemig vagy a prostitúcióig; az, aki a tánclokokban, szépségversenyeken, a meztelenség kultuszában s a szalónok szabados társalgásában siet lefokozni önmagát s eldobni magától a tiszta nőiesség s a szemérem utolsó foszlányait.

Hogyan gyógyuljon meg az a társadalom, amely az anyaságból gúnyt űz, amely a gyermeket nyűgnek nézi, amely a szerelemben s a házasságban nem hatalmas feladatok önfeláldozó vállalásának megszentelt kereteit látja, hanem csak átmeneti pajtás-szövetséget; az a társadalom, amely a leányos és nőies zárkózottságot neveti s pirulni rég elfelejtett? A nő, a leány s az anya helyzete minden egyes társadalomban s minden egyes korban a társadalom egészségének fokmérője volt; ahol a nőt élvezeti cikké, materiális ösztönök kiélésének eszközévé sülyesztették alá, ahol a nő nem egyéniség többé, nem lélek, nem szentség, hanem csak nemi életrekvizitum: ott mindig a rothadás szele jár s a halál sorvadása emészti a társadalom életerejét. Mily szomorú az a süllyedés, amelybe így a nő kerül! Mily végzetes a tiszta családi élet légkörének ez a beszennyeződése; a hűség, az önzetlenség, az eszmei szeretetnek ez a kidobása a férfi s a nő viszonya-

ból, az animalitásnak ez a szemérmetlen felülkerekedése a lovagiasság s a női méltóság ideáljain!

Csoda-e, ha pusztulás jár a nyomában, amikor kadens emberek, férfiak és nők, koravén ifjak és korán-elvirágzó leányok azt hiszik, csak úgy élvezhetik a tiszta forrást, ha szennyes lábbal belegázolnak s felsározzák; csak úgy a virágot, ha leütik a szirmait; csak úgy a remekművet, ha csákányt fognak rá és szétzúzzák; csak úgy a költeményt, ha paródiára torzítják; csak úgy lehetnek a szépség élvezői, ha a szépet rúttá alacsonyítják! Virágzó rét helyett mocsár, madárdal helyett békabrekegés, szárnyalás helyett sárban-kúszás, egészség helyett kór, lendületes erő helyett velőtörő sínylődés: ez a férfi s a nő élete és vele együtt a társadalmaké, a nemzeteké, ahol a tízparancsolat 6-ik pontját feledik, meg nem értik, nyűgnek érzik, gúnyolják és félrelökik. A tízparancs nemcsak isteni törvény, hanem egyúttal egészségügyi kódex is, az egyesek, a család, a nemzet egészségéé!

Ebből a szempontból valóságos jótévője az emberiségnek s a nemzetnek a Mária-kultusz. Nem lehet erre a legmagasztosabb s legtisztább női ideálra feltekinteni, nem lehet a Mária-képre nézni anélkül, hogy az ember fel nem emelkednék, hogy ne érezné egyszerre vágyón a tiszta élet szépségét, hogy ne tekintsen a nőre egészen más szemmel, mint azelőtt. Boldog a nő, a leány, aki a Mária-érmet öntudatosan hordja, aki a Madonnát vallja legfőbb női példaképül, s boldog a férfi, aki a Mária-tiszteleten keresztül rendezi el gondolatait a nővel szemben. Mert ahol a Mária-kultusz él, ott önkénytelenül ellök az ember magától mindent, ami szennyes, alacsony és nemtelen, ott magasabb, szentebb vágyak nyílnak, nemesbül az életfelfogás, nem elmélet többé, hanem élő valóság az abszolút keresztény erkölcs, a komoly krisztuskövetés, a felsőbbrendű életirány, a magasabb rendeltetés. Boldog a család, ahol a Tisztaságost tisztelik s boldog a nép, amely Krisztus szűzi Anyjának szeretetében neveli leányait, anyáit, fiait, jövődjének reményeit!

Miért oly kedves és népszerű az Ave Maria?

Miért szeretjük úgy az Üdvözlégyet, az Ave Mariát, az angyali üdvözlés emlékét? Miért vallja ezt a témát kedvenc tárgyául minden művészet: festészet, szobrászat, költészet és zene? Miért szerepel az Ave Maria szinte minden nagy zeneszerző repertóriumában s majdminden vallásos ünnepély műsorában? Miért vesszük le oly lélekből fakadt áhitattal kalapunkat s vetnek keresztet a nők, ha megkondul az estharangszó s az angyali üdvözlés emlékezetére hí?

Miért?

Azért, mert az Ave Maria a legszebb költészet. A költészet tudniillik legalacsonyabb fokán illúzió, magasabb fokán: igazság, legfelsőbb fokán: ima, Istenhez szállás, mennybe tekintés. Az Ave Maria nem illúziókat kelt, hanem igazságokra emlékeztet s az égbe emel.

Mi az Ave Maria?

1. Az Ave Maria a *legszebb*, legbájosabb, legdiadalmasabb ima. Nem oly fölséges tán, mint az Úr imája, a Miatyánk; ez egy hatalmas dómkatedrális, míg az Ave Maria inkább valami bájos dombtetői kápolnához hasonlít. A Miatyánk zúgó, érces nagyharang, míg az Ave Maria karácsonyestet hirdető ezüstcsengő; a Miatyánk nagyszerű, mint az Isten égboltozata, az Ave Maria meghitt, csendes virágoskert. De annyiban mégis az Ave Maria szól szívünkhöz legmelegebben, mert azokból a szavakból áll, annak a jelenetnek felidézése, amelyekben Isten lehajolt az emberhez, az ég megnyílt s eljegyezte magát a földdel, amikor a názáreti Szűz lelki bájai az örök Igét a földre vonták.

Valami olyan idilli az Ave Maria, mint ahogy régi romantikus költeményekben olvassuk, hogy a várból leszáll a királyfi s a pásztorleányt megszereti és szép, szerető szavakat mond neki. Az árva pásztorleány egyszerre oly boldog lesz s oly örömittasan jár erdőn-mezőn s minden fűszál és virág az ő királyi szerelméről beszél neki s ő mindnek elmondja szíve titkát: a király fia szeret engem s lehajolt hozzám

s üdvözölt engem! Valahogy így vagyunk az Ave Mariával is; igaz, hogy a köszöntés nem nekünk szólt, hanem a Legszebbnek, a Legtisztábbnak közülünk, de rajta keresztül valamikép mégis az emberi nemnek is szólt és végtelen fényt és dicsőséget szerzett mindnyájunknak.

Az Ave Maria az a boldog suttogás, az a boldog visszhang, mely a földön végigrezeg és el nem némul soha: az Isten szeret minket, lehajolt hozzánk és magához ölelte a Legszebbet közülünk!

2. Az Ave Maria azonban a *legtartalmasabb, legörvendetesebb* ima is. Azoknak a szavaknak foglalatja egész első részében, amelyeknek a kinyilatkoztatás a mi megváltásunkat bejelenti. Amikor az Ave Maria az angyal ajkán először elhangzott, kezdett számunkra új élet és új tavasz pirkadni. S mindannak a természetfölötti és természetes jónak, ami a megváltásból fakadt, legelső forrása, megjelenése a kopár földi tájon: az Ave Maria. Ez az a perc a világhistóriában, amelytől kezdve van a földön napfény és remény, van szeretet és tisztaság, van igazi haladás és polgárosodás.

Jól teszik a művészetek, hogy sietnek hálájukat leróni a názáreti Szűz előtt; csakugyan ő volt az, aki bevezette a világ folyásába az új hajnalt, a keresztény civilizáció és lelki kultúra derengését, mely többi közt a művészeteknek is oly páratlan lendületre adott teret. A pogány monda szerint Prometheus hozta le az égről a tüzet s meglakolt érte; itt az Isten fia szeretetének tüzét egy gyenge szűz hozta le az égből s lett ezáltal mindnyájunk anyjává, reményévé, megváltásunk fontos eszközévé.

3. Az Ave Maria végre a *legvigasztalóbb* ima. Mert az Ave Mariában benne van az Isten irgalmasságának dogmája, a könyörületes Isten tana, aki elfajzott gyermekeiről sem feledkezik el. Benne van az Irgalmasság Anyjának hittétele, azé a hité, hogy egy Asszony, egy közülünk való nő, egy szűz és anya

van kiszemelve arra, hogy köztünk Isten irgalmának adományait osztogassa.

Hogyne volna vigasztaló mindez, mikor oly sok-szorosan teljesedik rajtunk az átok, melyet Éva anyánktól örököltünk! Évszázadok óta nem nyomta-e ezt a népet annyi szenvedés, annyi nyomor, annyi kínzó megaláztatás? Szenved a haza, szenved a középosztály, a munkanélküliek és földönfutók és megszállott részekén senyvedők óriási száma; éhezünk, fázzunk, haldoklunk a menedéktelen inségben. Ellenségeink ma tán még hatalmasabbak — az itthoniak is —, mint valaha! Egy felsőbb segítőkezet várunk valamennyien, hatalmas, önzetlen szövetségest.

Mily vigasz hát tudnunk, hogy Isten próbára tesz ugyan, de maga az irgalom, s hogy Szent István királyunk ezer éve már arra a Nagyasszonyra bízta országunk oltalmát, aki az Istennél mindenható s hozzánk is végtelenül gyengédszívű. Az Ave Maria hangjait a vigasz e legszentebb melódiáit oda kell juttatni mindazok szívébe, kik ma keseregnek és kétségbeeséssel vívódnak; bizalom, ez az Isten, ki ily irgalmas volt hozzánk, nem hagyhat el bennünket sem a Nagyasszony, ki ezer éve védi a hazát! Bizalom, mert sohasem lehetett hallani, hogy aki e Szűzet kérte, meghallgatatlanul távoznék.

Egy cselédleány elkeseredésében mérget akart inni az ágyban, lefekvés után. Már fel akarta hajtani a méregitalt, midőn eszébe jut, hogy régi szokása szerint esti imául három Udvözlégyet kellene elmondania. Elmondja az imát s közben — elszenderül s reggelre virradva irtózáttal löki el magától az öngyilkosság gondolatát. Az Ave Maria megmentette.

Egyéni küzdelmeinkben, családi gondjainkban, nemzeti létharcunkban gyakran fenyeget a kétségbeesés réme. Nem kétségbeesés van a helyén, hanem imádság! Emlékezzünk ilyenkor azokra a nagy, vigasztaló gondolatokra, melyeket az Ave Maria tár elénk.

Az Ave Maria milliókat megvigasztalt, megvigasztal minket, megalázott, kifosztott magyarokat is!

Mi a kongregáció?

Mi a kongregáció?

A Mária-kongregáció intézménye édes hazánk vallási történetében immár másodszor érte meg virágkorát. A török megszállás idejében a törhetetlen hit-hűségnek és önzetlen hazafiúi erényeknek volt iskolája s mint ilyen lényegesen közreműködött az ország felszabadításán a török iga alól. Ma, a megtépettség és országvesztés szomorú korában mintha ismét azért engedett volna a Mária-kongregációknak új virágzást az itteni Gondviselés, hogy szegény hazánk vallásos megújulásában ismét fontos szerepe legyen s ezáltal megőrizze s megnyissa azokat az erkölcsi erőforrásokat, amelyek nélkül nemzeti fennmaradásunk és feltámadásunk elképzelhetetlen.

Sajnos azonban, a kongregáció nagyszerű eszméjét és intézményét még mindig *nem ismerik eléggé* s főleg a tíz éve ádáz dühvel megindított kongregációellenes szabadkőmíves hajsza óta annyira félreismertik sokan, hogy távolról sem méltatják arra a szeretetteljes figyelemre, amelyet megérdemel. Sokan valami politikai érdekszövetséget sejteneek mögötte; mások azt hiszik, a kongregáció a felekezeti gyűlölségnek melegágya s ismét mások nem tartják a kongregációt egyébnek tehetetlen pietisztikus egyesületnél, amolyan vénasszonyok és kisfiúk ájtatoskodó gyülekezeténél.

Ezzel szemben a kongregáció fogalmát helyes megvilágításba tárni a hitélet iránt érdeklődő katolikus közönség elé s bemutatni a kongregáció szervezetét és életét: ez a jelen írás célja.

Bár lelkesítene a nagyszerű eszme s a hozzáfűződő történeti és jelenkori tanulságok tömege mi-

nél többeket a kongregációk új felkarolására, minél nagyobb fellendítésére, szaporítására és tökéletesítésére!

Mi a Mária-kongregáció?

Tisztázzuk mindenekelőtt a kongregáció fogalmát. A „kongregáció” szónak az egyházi nyelvhasználatban többféle értelme is van s nagyon sok félreértés a kongregációk körül onnan fakadt, hogy e különböző értelmezéseket az avatatlanok összezavarták.

Kongregációnak nevezik a római kúrián működő *állandó bíborosi bizottságokat* (pl. Congregatio Rituum, Congregatio de re sacramentaria stb.). Kongregációnak nevezik továbbá azokat az újabb *szerzetes-társulatokat*, melyeknek tagjai nem ünnepélyes, hanem csak egyszerű fogadalmakat tesznek. (Ilyenek a redemptoristák, irgalmasnővérek stb.) Innen átvitt értelemben kongregációnak nevezik a *szerzetesrendeket általában* is; ebben az értelemben beszéltünk pl. a francia „kongregációk” üldöztetéséről. S végül kongregációnak, teljesebben Mária-kongregációnak nevezzük azokat a hitbuzgalmi egyesületeket, melyeknek többnyire világiak, felnőttek és ifjak, férfiak és nők a tagjai, kik a *Mária-kultusz intenzívebb művelése által akarják a katolikus valláserkölcsei életet mindenekelőtt önmagukban, másodsorban környezetükben előmozdítani.*

A Mária-kongregáció szabályzata, alkotmánya. kézikönyvei s a kongregációkat megerősítő pápai bulák csakugyan tisztán *hitbuzgalmi egyesületeket* látnak a Mária-kongregációkban. A hazai Mária-kongregációk egyik vezérférfia s a budapesti Urak kongregációjának volt igazgatója: Bús Jakab S. J. *Kalauz a Mária-kongregációk számára* című művében a következőkép határozza meg a kongregációt: „Nem más az, úgymond, mint az Anyaszentegyház hatalmával létesített és kegyelmekkel bőségesen elárasztott egyesület, amely tagjait ugyanazon társadalmi körben élő jelesebb egyének sorából választja meg és saját

helybenhagyott szervezete és szabályzata értelmében Szűz Mária kiválóbb tiszteletére oktatja. Így a Mária-kultusz révén őket magasabb fokú keresztény katolikus tökéletességre vezeti saját és embertársaik üdvösségére." (14. lap. V. ö. A Mária-kongregáció ajtosságai és szabályai, 3. kiadás, 233. l.) Ugyanígy nyilatkozik a magyarországi Mária-kongregációk folyóirata. „A Mária-kongregáció — írja — jól szervezett, különböző állapotok szerint tagozódó, tisztán egyházi társulat, amelyben buzgóbb katolikusok kiváló módon a Szent Szűz tiszteletére szentelik magukat, hogy saját és embertársaik testi-lelki jólétét előmozdítsák."

Legilletékesebben a római főkongregáció hivatalos szabályai a következőkben adják a Mária-kongregáció meghatározását: „A Mária-kongregációk vallásos társulatok, melyeknek feladata az, hogy a boldog-ságos Szűz Mária iránt való odaadó hódolat, tisztelet és gyermeki szeretet ápolása által s e jóságos Anya pártfogása alatt tagjaikat kiváló keresztényekké neveljék, olyanokká, akik őszintén törekszenek saját állásukban önmaguk megszentelésére s akik fáradságot nem kímélve, társadalmi helyzetükhöz mérten azon vannak, hogy másokat is megmentsenek, jobb életre bírjanak és Jézus Krisztus Egyházát a gonosz emberek támadásaival szemben megvédelmezzék."

A Mária-kongregáció tehát mindenekelőtt *hitbuzgalmi társulat*, mely a hitbuzgalmi életet az egyesületi életben rejlő erőknek bevonásával, mégpedig a *Mária-kultusz különösebb fejlesztésével* akarja nagyra-növelni.

Az *egyesületi* jelleg kidomborodik abban is, hogy egyazon kongregáció csak *egyazon rend- és nembeli* egyéneket tömörít, akiknek t. i. társadalmi helyzete és körülményei meglehetősen azonosak, mert csak így lehet teljes mértékben elérni, hogy a tagok minden tekintetben azonos célokat tűzzenek maguk elé s ezek felé azonos eszközökkel törekedjenek. Ezért van külön kongregációja *a férfiaknak, nőknek, ifjaknak, leányoknak, tisztviselőknél, iparosoknak* stb.

A kongregáció abból az elvből indul ki, hogy a vallás az ember legfőbb kincse s ezt a vallást meg akarja védelmezni az ellene áskálódó tendenciákkal szemben. Jól tudja, hogy egész táborok dolgoznak landadatlan hévvel a vallási meggyőződések aláásásán. Jól tudja, hogy gyorslélegzetű, felszínes és frázisokkal dolgozó korunkban vajmi sokakat térít el a vallásnak tudományos alapokon álló épületétől a tartalmatlan jelszavak bombasztikája; hogy sokan azonnal elpártolnak a krisztusi hit értékelésétől, mihelyt a „szabadgondolkodás”, „természettudományos alap”, „progresz-szió”, „világosság” és egyéb semmitmondó jelszavak puffogása éri fülüket. S mert a kongregáció tudja, hogy Krisztus vallása: a katolikus hit a *legszigorúbb tudományos kritika választóvizét is kiállja*, azért nem hódol be a jelszavakkal bódító, eszmeszegény hitet-legségnek s ennek szédelgésével bátran szembeszáll.

Azonban a kongregáció, mint ilyen, nem szerepel semmiféle tüntető vagy küzdő akcióban. Nem ez a célja. Szabályai s a vezetőségnek folyton megújuló intelmei egyre hangoztatják ezt. A szereplés a külön-féle katolikus egyesületek, politikai és társadalmi szövetkezetek feladata. A kongregáció mást akar. *Meg akarja erősíteni az egyeseket a mély meggyőző-désű, gyakorlati és következetes hitéletben*, mert tudja, hogy ez a legfontosabb: ez az alap, a lélek, a hajtóerő, mely majd az élet küzdőterein is megtalálja a helyes cselekvés módját s mely nélkül viszont minden katolikus mozgalom felszínes és eredménytelen.

Úgy is lehetne ezt mondani, hogy a kongregáció a katolicizmus *belső megszilárdítását* célozza. Az elv-hű, lelkes, gyakorlati keresztény szellemnek ápolója akar lenni. A tettek katolicizmusának iskolája. A krisztusi lélekkultúra gyakorlótere.

Aki ide bekerül s a kongregáció szelleme szerint él, az sohasem lesz önmagát meghazudtoló átkatolikus, aki a szellemiséget az anyagiságba fojtja s a vallás

javait földi érdekeknek alárendeli, hanem gerinces, öntudatos, sziklaszilárd hitvalló, aki mindenekelőtt önmagában alakította ki a krisztusi jellemet s azután annak meggyőződéses híveket toborozni indul.

Ebben, csakis ebben rejlik a kongregáció ereje. De ebben rejlik a gyűlölet és féltékenység kulcsa is, mely a kongregációk üldözésére vezetett.

A tagok hitbuzgalmi és apostoli életkifejtése, bár a prézes és magisztrátus irányítása alatt áll, mégis teljesen *önálló és független*. A kongregációban nem parancsszó, nem sablónos egyformaság, hanem az egyéni buzgalom a cél, az egyesek társadalmi állása, tehetségei és hajlamai szerint.

A kongregáció tagjaiban mint *egyénekben* szerepel: igyekszik őket következetes, hitbuzgó, komoly s áldozatrakész katolikusokká tenni, a többit az egyesekre bízva. Csak akkor lép közbe, ha egy-egy tagja helytelen, a társadalmi renddel s keresztény erkölcstörvénnyel meg nem férő útra téved.

Éppen ezért tájékozatlan mende-monda, hogy a kongregáció olyféleképp működik, mint legnagyobb ellentéte: a szabadkőművesség: alattomosan, bujkálva, áskálódva, politizálva. Hogy mennyire nem lehet igaz ez, mutatja az a tény is, hogy hisz a legtöbb kongregáció *nők és iskolás leányok* vagy *iskolásfiúk* körében működik. Talán ezeket is vakolásra tanítja a kongregáció?

Mária által Jézushoz.

A Mária-kongregáció Mária által vezeti tagjait Jézushoz. Jézus a cél, Mária az út. Miért van ez így?

A mi katolikus hitünk szerint Jézus anyja nem töltötte be egész gondviselészerű istenanyai hivatását azzal, hogy az Úr Jézusnak itt a földön gondozója, nevelője s hűséges szolgálója volt, hanem nagy szerepet szánt neki a Gondviselés a *katolikus hívek lelki életének irányításában is*.

Az a szó, amellyel Jézus a keresztfán hú tanítványának, Szent Jánosnak ajánlotta anyját: „Ime, a te

anyád" s amellyel viszont tanítványát is Szűz Mária oltalmába ajánlotta: „Ime, a te fiad”, a szentatyák tanítása szerint a szent Szűzet az összes keresztény hívők anyjává, pártfogójává, az egész Anyaszentegyház oltalmazójává tette meg. Szűz Mária a kegyelmek anyja, kinek közbenjárására adja meg nekünk Isten Fia az üdvösségünkre szükséges kegyelmeket. Szűz Mária a ragyogó példakép, amelyből Jézus hűséges szeretetét, szolgálatát és követését legkönnyebben megtanuljuk. Szűz Mária annak a melegségnek, bensőségnek, családiasságnak középpontja, amelynek varázsa minden romlatlan szívet leköt s amelyben ő mint Jézus nagycsaládjának édesanyja ugyanazt jelenti, mint amit az édesanya jelent egy családban. S végül Szűz Mária mint a Jézus Szívéhez legközelebb álló teremtmény, mint a menny és a föld királynője, annak a mi édes reménységünknek záloga, hogy akik hozzá ragaszkodnak s őt szeretik, azokat ő el nem hagyja s azok számára isteni szent Fiának áldásait s kegyelmeit is legnagyobb mértékben biztosítja.

Végtelenül bájos, vigasztaló és vonzó hatású a katolikus Mária-tisztelet, amelyet elfogulatlan másvallásúak is nem egyszer bámultak és irigyeltek s amely mégsem marad meg a meddő érzelmek keretében, hanem gyakorlati hatásait is bőven kifejti a katolikus hitélet egész vonalán. Ahol a Mária-tisztelet virágzik, ott virágzik a hitélet is, ott szeretik és követik Jézust is; az anya tisztelete a fiú tiszteletét is melegebbé, bensőségesebbé s erőteljesebbé teszi.

A Mária-kép olyan ideál, amely millió és millió szenvedő szívébe öntött már balzsamirt s amely millió és millió ifjú keblében keltette fel a lelkes, lovagias ragaszkodást az erényhez, a tiszta élethez, a szeplőtelen lobogóhoz.

A kongregáció ezt a Mária-tiszteletet választotta különös céljának. Azokat gyűjti össze, akiknek szívében igazi szeretet él az Üdvözítő szentséges Anyja, a szeplőtelen Szűz iránt s akik ezt a szeretetet tettek-

ben, gyakorlati hitéletben s apostoli cselekedetekben akarják megnyilvánítani.

A kongregáció éppen ezért Szűz Mária díszsősége. Aki látott már kongregációi tagavatást, amint Szűz Mária gyermekei, férfiak vagy nők, egyetemi, középiskolai ifjak vagy leányok, mellükön a Mária-éremmel, lilomos zászló alatt, gyertyafényben úszó oltár előtt, repeső szívvel s áhítattól kipirult ajakkal, egymás szent áhítatán lelkesülve fogadnak hűséget mennyei királynőjük láthatatlan trónjánál, aki látja az igazi kongregánisták életét, működését, buzgólkodását, aki ismeri történelmüket, nem kételkedhetik benne, hogy a kongregáció csakugyan a Szent Szűz választott gárdája, amely a Mária-kultusz révén hatalmas lépésekkel halad a nagy közös katolikus eszménykép: az Úr Jézus felé!

A kongregáció a Mária-tisztelet révén melegebbé, bensőségebbé teszi a tagok hitéletét. De ezzel nem éri be. *Szűz Mária erényeinek utánzására buzdítja tagjait* s eléjük állítja a Szent Szűz ragyogó, vonzó példaképét.

Szűz Mária alázatos volt, engedelmes, Istent és embert szerető, kötelességtudó, szeplőtelenül tiszta, hősies és béketűrő. Mindezek az erények a kongregánisták állandó törekvésének tárgyai is.

A Szent Szűz példaképe szerint a kongregáció *apostoli buzgalomra* is tanítja tagjait. Szűz Mária bekapcsolódott abba a nagy műbe, amelyet isteni Fia jött teljesíteni a földre: a lelkek mentésébe, az Isten országának terjesztésébe, az Egyház megalapításába. A kongregánisták is eltanulják tőle ezt a meleg, őszinte lelkesedést minden iránt, ami az Úr Jézus szándékait, országát, intézményeit illeti. Ők is apostolkodnak, iparkodnak az igazságot terjeszteni, a bűnt és a tévedést irtogatni, az embertársakat az erényesség és üdvösség útjára vezetni, az anyaszentegyházat védelmezni s felvirágoztatásán közreműködni. Ez az a kongregációi apostolkodás, amely a benső hitélet

magasabbfokú lüktetésének természetes folyománya s amely a kongregánisták külső tevékenységét jellemzi.

P. Bús a Mária-kongregációk számára írt „*Kalauz*”-ában a következőkép ír e tárgyról:

„A kongregáció a Mária-kultusz révén Krisztus elveinek megvalósítására, Jézus törvényeinek megtartására, szóval a praktikus keresztény katolikus életre törekszik. Ez a keresztény katolikus tökéletesség s ez képezi a kongregáció legfőbb célját.

Égi génuszként áll a középiskolai tanulói mellé. Megtanítja őket Szűz Mária tiszteletére és követésére, hogy a legjobb édesanya oltalma alatt, mint az ifjú Jézus fogadott testvérei, szorgalmas, engedelmes, alázatos, angyalisztia, szóval Isten és ember előtt kedves ifjakká nevelődjenek.

A felsőbb iskolák növendékei között folytatja az ész- és szívemesítés művészetét és fölteszi nevelő munkájára a koronát. Itt a legtöbb veszedelem és legkevesebb az oltalom. Itt alszik ki a folyton hangoztatott istentagadó elvek befolyása alatt a legtöbbnél az üdvözítő szent hit fénye. Itt merül a legtöbb, különben nagyraemelt lélek utoljára az örvénybe, amelyből nem lesz többé szabadulása. De itt fejt ki a kongregáció is leghatásosabban lélekmentő művészetét. A jó levante itt sem veszíti el vigasztaló szent hitét, hanem ellenkezőleg: minél nagyobb veszedelmeken kell keresztülgáznia, annál bátrabb hitbajnokká fejlődik. Nem merül el a posványban, hanem úgy jár, mint az angyal Szodoma és Gomorrha táján.

Bátorítva s lelkesítve gyűjti maga köré a művelt embert, az élet delelőjén, a férfikorban. Megtanítja őket a bátor hitvallomásra, az isteni törvények életbe-léptetésére. Gyakorlatilag igazolja, hogy mivel valaki művelt, nem kell hit nélkül élnie és élveznie; mert a műveltség és hit, bár két különböző dolog, de azért nem ellenkeznek egymással, hanem nagyon is megférnek ugyanazon lélekben, sőt egymást kiegészítik.

Az irgalom és béke szavával áll a munkásnép közé. Megtanítja őket, hogyan kell megmenteni a

munka becsületét és hasznát. Hogyan kell dolgozva imádkozni, a csurgó verejtéket égi gyémántokká változtatni...

Az említett közvetlen és végső célt a kongregáció *apostolkodva* törekszik elérni, vagyis másokat is törekszik a Mária-kultusznak megnyerni és annak révén a keresztény katolikus élet tökéletességére vezérelni. Ezt jelenti az önfelajánló imádság eme része: „... azon leszek, hogy neked (szűz Anyámnak) mindenki híven szolgáljon”.

Oly lényeges célja a kongregációnak az apostolkodás, hogy amint a tűz nem tűz, ha nem melegít és fényt nem terjeszt, úgy nem kongregáció az, amely nem terjeszti a jót.

A kongregáció nem elégszik meg saját tagjainak üdvösségével. Amint mi sem elégedhetnénk meg a nap jóságával, ha csak magában volna fényes és meleg, de nekünk nem juttatna fényéből és melegéből; úgy a kongregáció sem felel meg teljesen céljának, ha csak tagjait szentelné meg. Nem jó kongreganista az, aki egyedül megy be üdvösségének honába.

Igy nem felel meg egész céljának az a számos *gimnázistából* álló kongregáció, amely nem tud áldottabb állapotokat létrehozni a tanuló ifjúság között: ha nem tudja megszüntetni a vele érintkező körökben az elharapódzó erkölcstelen beszédet, zúgolódást, lanyhaságot, tiszteletlenséget stb.

A *felsőbb iskolák* körében működő kongregáció sem felel meg apostoli hivatásának, ha megelégszik tagjai biztosított hitével és jó erkölcsével. Ezen körben az apostolkodásra óriási a tér és rendkívül fontos.

Messze van még magasztos céljának tetőpontjától az a *férfi-kongregáció*, amely nem tudja megszüntetni a családban a pogány életmódot és behozni helyette a vasárnapok, ünnepek megszentelését, a böjtek megtartását, a katolikus gondolkozást és beszédet.

Nem lehet azon *úri* kongregációt diadalmasnak nevezni, amely környezetéből nem tudja eloszlatni az üres hóbort fellegeit és nem tudja hiten alapuló er-

kölcsös életével meggyőzni környezetét arról, hogy a hittel párosult tudomány a legbiztosabb bölcsélet és a krisztusi törvények a legészszerűbb s legmagasabb rangú műveltségi szabályok.

Égi tűzhelynek kell lennie a kongregációnak, ahol értelmünk fénybe öltözik és szívünk a szent szeretet tüze alatt lesz izzóvá, hogy hitünkkel beragyogjuk környezetünket és szeretetünk nemes tűzével jótékonyan hassunk azokra, akikkel érintkezünk.

Szóval a kongregáció a hitvallók és apostolok iskolája, ahol megtanuljuk először: hogyan kell Szűz Máriát tisztelni s követni; másodszor: a Mária-kultusz révén megtanuljuk, hogyan kell tökéletes katolikus életet élni, bármily körülmények közé jussunk is; harmadszor: begyakoroljuk az apostolkodás mesterségét.

Tehát nem pusztán imádságos egyesület a kongregáció, hanem katolikus elvekre fektetett praktikus hiterkölcsei iskola, ahol tiszta katolikus *jellemek képződnek.*

Meg akarunk tanulni úgy beszélni, cselekedni és pedig mindenütt és mindenben, amint hiszünk; mert nincs két lelkünk, egy az üdvözülésre, a másik kárhozatra; nincs két eszünk, egyik hitünk megvallására, a másik annak tagadására; nincs két szívünk, egyik az erényre, a másik a gonoszságra; nincs két életünk, egy az Isten és egy az Istent tagadó világ számára.

A kongregáció szervezete.

Kongregációt minden egyházmegyében az illetékes püspök állíthat fel. A Jézustársaság rendházai-ban a rendfőnök saját jogköréből, egyébhelyütt a főpásztor beleegyezésével alkothat kongregációt.

Minden kongregáció független testület; azonban, hogy azon lelki kegyekben, búcsúkbán és kiváltságokban részesülhessen, melyeket a pápák a római anyakongregációnak, a „prima primariá”-nak adományoztak, a Jézustársaság általános rendfőnökéhez intézett kérvényezés útján csatlakoznia kell ezen anyakon-

gregációhoz.¹ A csatlakozásnak és bekebelezésnek föltétele, hogy az újonnan alakult kongregáció a római főkongregáció lényeges szabályzatát elfogadja.

Az egyes kongregációk élén egy-egy áldozópap mint igazgató (prézes) áll, kit a püspök (illetve rendi előljáró) nevez ki. Mellette a kongregáció tagjaitól választott tisztikar (magisztrátus) működik, melynek az a feladata, hogy a prézest működésében tanácssal s munkamegosztással támogassa. A döntés joga azonban mindenkor a prézesé. A tisztikar egy elnökből (prefektus, vagy prefekta, felügyelő), két alelnökből (asszisztensek) s 5—10—15 tagú tanácsból áll.

A kongregációk egymás közt szövetségre is léphetnek, azonban *egyik kongregáció sincs a másiknak alárendelve*, még a római főkongregációnak sem.

Nőzárdaikkal kapcsolatos női kongregációkban a prézest nem ritkán egy *szerzetesnő* is támogatja, mint igazgatónő a kongregáció ügyeinek intézésében; meg kell azonban jegyezni, hogy az igazgatónőnek a kongregáció vezetésében csak annyi joga van, amennyit a prézes neki önként juttat.

A magyarországi Mária-kongregációk az 1913-i nagygyűlésen országos szövetségbe tömörültek, mely központi irodát tart fenn (Budapest, VIII., Horánszky-utca 20.) a kongregációs folyóirattal kapcsolatban.

A kongregáció működése.

A kongregáció összes életnyilvánulásai a *kor-szerű lelkipásztorkodás* jegyében állanak, mely a tagok társulati önműködését is programjába veszi. A kongregációi élet egyszerű hitbuzgalmi és apostolkodási cselekmények sorozata, csak hogy társulatilag rendszerezített alapon.

Tekintsünk csak be bármely kongregációba. A rendes gyűlés sorrendje lényegében mindenütt egy szentbeszédből (exhortáció), imák mondásából és énekekből, esetleg a valláserkölcsi életre vonatkozó meg-

¹ A kérvényt szívesen továbbítja a „Mária-kongregáció” szerkesztősége, vagy az illetékes plébániahivatal.

beszélésekből áll. A rendes templomi ájtatosságoktól az ily gyűlés csak annyiban különbözik, hogy pl. a szentbeszéd nem a nép átlagához, hanem határozott társadalmi vagy korosztály tagjaihoz szól, tehát specializáltabb és gyakorlatiasabb vonatkozású; az imákon is nagyrészt maguk a (világi) tagok imádkoznak elő, ami az ájtatosságnak bizonyos társulati és családi jelleget ad.

A rendes ájtatossági gyűléseken kívül a kongregáció átlag havonként tart közös áldozást, azonkívül alkalomadtán ünnepélyeket (akadémiákat), lelkigyakorlatokat, zárándoklatokat; legújabban a kongregációk közös nagygyűléseket is rendeznek, melyeknek elnöksége a magyar püspöki kar s melyekről saját folyóiratuk (a „Mária-kongregáció” 1907-től) számol be.

A tanács átlag havonként ülésezik s elsősorban a kongregáció belügyeit tárgyalja meg: a szabályok megtartását, új tagok felvételét, az apostolkodás módzatait stb.

Végül a kongregáció kebelében rendszeren több szakosztályt szokás alapítani, melyeknek célja pl. a hittani önképzés, a karitatív működés, a gyakori szentáldozás stb., vagyis a gyakorlati hitbuzgalom apostoli célzatú fejlesztése a tagok társadalmi állásának, korának, hajlamainak s tehetségeinek megfelelően. E szakosztályok (szekciók) időnkint külön-külön tanácskozni szoktak, hogy teendőiket megbeszéljék, a tagok tapasztalataikat kicseréljék s egymás eredményes működésén újabb törekvésre lelkesedjenek. Mindezt bőven és részletesen ismerteti a „Mária-kongregáció” minden egyes száma.

A kongregáció multja.

Hogy mikép fogta fel célját a kongregáció, arról egész története tanuságot tesz.¹

¹ L. Löfller, Geschichte der Marianischen Kongregation. Mohl, A Mária-kongregációk története. Dudek, A kongreganisták multjából („Mária-kongregáció” 1911 november). „Die Fahne Mariens” (Wien). „Mária-kongregáció” (Budapest) stb.

A kongregáció kezdettől fogva a gyakorlati hitbuzgalom szolgálatában állt, sőt annak jegyében született. Egy lelkes pedagógusnak, *Leunis János S. J.* középiskolai tanárnak jutott eszébe, hogy tanítványainak vallásos nevelését a társulati eszme s a Mária-tisztelet bevonásával élénkítse. E gondolat hatása alatt tanítványait előadás után összegyűjtötte egy Mária-oltár körül s ájtatossági gyakorlatok keretében a szent Szűz kiváló tiszteletére és példaképének utánzására buzdította őket. Ez volt az első Mária-kongregáció.

Az eredmény oly szemmellátható volt, hogy *Leunis* példáját rendtársai követni kezdték. Így terjedt el az először Rómában (1563-ban) megalakult kongregáció eszméje hováhamar a Jézustársaság többi intézetében is. Egymásután behozták a különböző országokban s nem győzték csodálni annak pedagógiai és erkölcsi hatóerejét. Öröm volt látni a tanulókat, amint egész önérzetükkel és ifjú ambíciójukkal abban versenyeztek, hogy a szent Szűz nevének díszére legyenek s mint a Szeplőtlen Szűz „lovagapródjai” égi „királynőjüknek” vallásos, jellemes életükkel, erkölcsi tisztaságukkal és önfegyelmezésükkel minél nagyobb örömet szerezzenek. Aki ismeri az ifjú szív nemes, lendületes hajlandóságait, az — bármily állásponton van — e kezdeményezésben csak az egészséges vallásos pedagógia egyik páratlan mesterművét láthatja.

Néhány évtizeddel utóbb, midőn a Jézus-társaság élén Aquaviva generális állt — a volt nápolyi herceg s a társaság nevelésügyének lánglelkű újjászervezője — az ő befolyása alatt a Mária-kongregációt is szélesebb és rendszeresebb alapra fektették és ily alakban kapta meg az első pápai jóváhagyást XIII. Gergely *Omnipotentis Dei* kezdetű megerősítő bullájával 1584 december 5-én.

Az egyházi jóváhagyások ezóta sűrűn következtek egymás után; sorukból kimagaslik XIV. Benedek pápa *Gloriosae Dominae* kezdetű bullája, melyet a kongregáció aranybullájának szokás nevezni s mely „szinte csodásnak” nevezi a Mária-kongregációk er-

kölcsnemesítő hatását. Az első kongregációt felnőtt férfiak számára 1586-ban, az első női kongregációt 1781-ben alapították.

A Mária-kongregáció gyors terjedése páratlanul áll az Egyház történetében. Gyakorlatias irányú szervezete s az elért hitbuzgalmi eredmények csakhamar egész Európában ismertté tették. Tizenhárom évvel alapítása után már 30.000 tanuló ifjú állt a kongregáció zászlója alatt. Később pedig, midőn a kongregáció a felnőttek között is elterjedt, a katolikus hitélet legkiválóbb egyházi és világi nagyjai sorakoztak a Mária-zászló alá. Hogy csak egy példát említsünk, az olasz Urak kongregációjának 88 év alatt (1580—1668) 8 koronás uralkodó, 8 főherceg, 22 érsek, bíboros és püspök, 90 gróf, 100 báró, 50 apát, 400 nemes és 4000 egyetemi fokozattal kitüntetett férfi volt a tagja.

A kongregáció neveltjei között a legelőkelőbb neveket találjuk; az egyháziak közül felemlítjük Borromei Szent Károlyt, Szalézi Szent Ferencet, Páli Szent Vincét, Liguori Szent Alfonzot, Berchmans Szent Jánost s a boldog kassai vértanukat: Kőrösy, Pongráczot és Grodeczet; továbbá Bossuet és Bourdaloue szónokokat, Calderon de la Barca költőt. A világi nagyok közt ott szerepel II. és III. Ferdinánd s I. Lipót királyunk, III. Zsigmond, IV. László és Szobieszki János lengyel királyok, IV. János portugál király, II. Rákóczi Ferenc, Miksa bajor herceg, Savoyai Jenő, a zentai hős és számos más történeti nagyság. Kongreganista volt ifjúkorában XV. Benedek, valamint XIII. Leó is.

A kongregáció hazánkban.

Nem ismerik a magyar történetet, akik — mint képzetlen ujságíróink annyiszor — a Mária-tisztelet jelentőségét történeti multunkban kevésre becsülik.

Amióta az országot első apostoli királya a Boldogasszonynak pártfogásába ajánlotta, amióta legnagyobb királyaink, Szent László, Nagy Lajos, Mátyás és nemzeti hőseink, mint Hunyadi János, az ország sorsának

biztos fejlődését Krisztus anyjának lovagias tiszteletével összefűzték, azóta a Mária-kultusz és a hazaszeretet erénye nálunk testvéri frigyben s elszakíthatatlan életközösségben állottak. A magyar lobogókat a „*Patrona Hungariae*” képe díszítette még akkor is, midőn az ország fele a protestantizmushoz pártolt. Bocskay maga hiába tett kísérletet, hogy a Nagyasszony képét a zászlóról eltávolíttassa, 1848-ig még a protestáns közép sem akarta elismerni magyar zászlónak azt, amelyen a „nagyaságos és nemzeti Nagyasszony” képe rajta nem volt.

Nem csoda, hogy a Mária-tisztelet e mély meggyökerezése a magyar nemzeti néplélekben a kongregáció fejlődésére is kiválóan előkészítette a hazai talajt.

Magyar földön a Mária-kongregáció 1580 körül lép fel Kolozsvárott s első tagjai között ott találjuk Dobokay Sándort, Balásffy Tamást az író s a magyar irodalom és művelődéstörténelem legnagyobb alakját: Pázmány Péter bíborost. Erdély földjéről a voltaképeni Magyarországra Dobokay Sándor ültette át a Mária-kongregációt 1602-ben Vágsellyén, az akkori primási székhelyen. Az első kongregációba mindjárt az alapítás napján belépett Forgách Ferenc gróf, akkori esztergomi primás.

Az ifjú kongreganisták viselkedése a háborús időkben elharapózott durvaság és erkölcstelenség közepette általános feltűnés tárgya lett. A felnőttek először meglepetten nézték ezt a korukban szokatlan látványt, később maguk is kedvet kaptak az elhanyagolt valláserkölcsei élethez s így az ifjú kongreganisták mintegy akaratlanul is föllelevenítőleg hatottak szüleikre. Bocskay fölkelői a vágsellyei kollégiumot felűlták, mire a tanintézet a kongregációval együtt Nagyszombatban támadt föl 1615-ben. A nagyszombati kongregációhoz nem sokkal utóbb csatlakozott a homonnai, a győri és még számos más kongregáció s hogy a mohácsi vész teljes elhanyagoltságban sínylődő katolikus hitbuzgalmi életünk a XVII. században újra

megerősödött és fölvirágzott, abban a Mária-kongregáció csendes léleknevelő és apostoli munkájának oroszlánrésze volt.

Érthető is, hogy a katolicizmus ellenségei éppen emiatt kezdettől fogva gyűlölettel nézték a kongregáció működését s annak eltörlését sürgették. Nem csoda, hisz az Apponyiak, Balassák, Batthyányiak, Csákyak, Eszterházyak, Forgáchok, Héderváriak, Károlyiak, a Lippay, Lónyay, Majthényi, Nádasdy, Nyári, Perényi, Rákóczi, Lévy, Szunyogh, Thurzó, Wesselényi és Zrínyi-családok visszatérése a katolikus Egyházba szintén a kongreganistáknak, jelesen Pázmánynak műve volt.

A magyar Mária-kongregációk története oly nevet tartalmaz, melyek előtt e hazának minden vallású és pártirányú gyermeke kegyelettel emel kalapot. Kongregánista volt a két nagy *Eszterházy nádor*, Miklós gróf és Pál herceg; kongreganista volt I. és II. *Rákóczi Ferenc*; kongreganisták voltak homonnai Drugeth János és György, Koháry István gróf, az országbíró, hadvezér és költő, Czobor Ádám, gróf Széchenyi György és Pál, Illésházy György, Miklós, József és János grófok, Lippay Gáspár kamara-gróf, Ordódy Gáspár és Fonyi Aszalay István pozsonyi kamarai tanácsosok, továbbá Rákóczy Pál, *Báthory István* és Kristóf, Károlyi Sándor, Csáky István, Altorjai gróf Apor István, Alaghy Menyhért, Hadadi Wesselényi Ferenc nádor, Pálffy Pál, János és Miklós, akik közül a legtöbb — így II. Rákóczi Ferenc is — a kongregációban tisztséget viselt.

1580—1773-ig 40-nél több intézetben működött Magyarországon a Mária-kongregáció. Bazin, Besztercebánya, Brassó, Buda, Eger, Eperjes, Esztergom, Eszék, Gyöngyös, Győr, Gyulafehérvár, Homonna, Kassa, Kolozsvár, Komárom, Kőszeg, Liptószentmiklós, Lőcse, Marosvásárhely, Nagybánya, Nagyszeben, Nagyszombat, Nagyvárad, Pécs, Pétervárad, Pozsega, Pozsony, Rozsnyó, Sárospatak, Selmecbánya, Sopron, Szakolcza, Szatmár, Szendrő, Szepes, Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Temesvár, Trencsén, Turóc,

Sellye, Varasd, Zágráb, Zsolna mind csupa kongregációi központok voltak. A magyar kongreganisták számát Weiser és Mohl a kongregáció legszebb virágzása idejében hozzávetőleg 30—40.000-re teszik.

A magyar kongreganisták azonban nem csupán a valláserkölcösös élet fölvirágoztatásában tűntek ki, hanem ami evvel szükségképen összefügg, mint emberek és hazafiak is nagy dolgokat műveltek. Az önzés és zavarosban halászás örült forgatagában, a hosszas polgár- és testvérháborúk zajában többnyire a kongreganisták képviselték a békét óhajtó és az ország nyugodt fölvirágozását sürgető elemet.

De ami örökre legnevezetesebb dísze és legdicsebb érdeme a magyar Mária-kongregációknak, amivel örök hálára, kegyeletre és lelkes elismerésre szerzett jogot e hazának minden őszinte híve előtt, az a Mária-kongregáció tagjainak dicső akciója *Budavár visszavételénél* s az ország felszabadítása a török iga alól.

Mindkettő, ha nem kizárólag, de első helyen a *kongreganisták műve volt*.

Két hadsereg állt ki a síkra, hogy Magyarország szabadságát és önállóságát visszavívja, az egyik 24,000 magyarból, a másik XI. Ince sürgetéseire Európa elszánt önkénteseiből állott. *Mind a kettőnek élén egy-egy kongreganista hadvezér állt*: Eszterházy Pál nádor és Lotharingi Károly, IV. Károly királyunk hatodik egyenes őse. Mindkét hadsereg tisztikara nagyrészt kongreganistából állott s a legénység soraiban is nagyszámú kongreganista küzdött. S midőn az örökre emlékezetes ostrom megindult, 1686 szeptember 2-ának hajnalán *egy kongreganista volt az első, ki a Máriás magyar zászlót Budavár ormaira tűzte*. E kongreganista hős neve: *Eörményesi Fiáth János* győri főkapitány volt. Nyomában ott küzdöttek: Koháry Farkas, János és István, Barkóczy Ferenc gróf, Czobor Ádám gróf, a Csákyak, a Károlyiak, Batthyányiak, Komáromyak, Budayak, Eszterházyak, Pálffyak, Apponyak, Erdődyek, Draskovichok, Szapáryak és számosan mások. El lehet mondani, hogy míg Thököly hívei tétlenül

vesztegeltek, a kongreganista hősök megmentették Budát s vele a magyar hazát.

Jórészt kongreganistákból álló hadsereg vívta vissza nemzeti létünk és szabadságunk palládiumát, az ország fővárosát 1686 szeptember 2-án. Ugyanezen a napon 125 évvel előbb hazánk szabadságának gyilkosa, II. Szolimán először imádkozott a mecsetté átalakított budavári Nagyasszony-templomban.

De a török uralom végleges leverésében is kongreganista kezek vezették a harci műveleteket. Ismeretes, hogy a felszabadult Budavárát a porosz protestáns Finkensteini Fink százados csaknem ismét török kézre játszotta. Ezúttal is kongreganista hős: gróf *Koháry István* háritotta el a veszélyt. Majd Savoyai Jenő, Lotharingiai Károly és Pálffy János — mindhárman kongreganisták — 30 éven át tartó, meg-megújuló küzdelemben végleg megszabadították országunkat a török járomtól.

Ki tudná megmondani, mi lett volna hazánkból az Eszterházyak tiszta és önzetlen honszeretete, a Savoyai Jenők erős karja és a kongreganisták ezreinek hazafiúi lelkesedése nélkül, kiket éppen a Mária-kongregáció tanított meg arra, hogy a haza megmentése valáserkölcsi és kongreganistai kötelesség?

Amíg a történelem nem önkényes mesék szövedéke, hanem a multak igazságos tükre marad, addig — bárha egyeseknek kényelmetlen is — Mária-kongregáció neve szennytelen fényben fog ragyogni nemzeti multunk egén s addig minden magyar hazafi, legyen bár protestáns, baptista vagy zsidó, osztatlan tisztelettel fog adózni annak az intézménynek, mely annyi önfeláldozó s önzetlen honfiút nevelt e hazának s oly hősi erőfeszítéssel vívta vissza általuk az ország függetlenségét, egységét és azóta csaknem zavartalan békéjét.

A mai nemzedék a Mária-kongregáció multját nem ismeri; idegen jövevénynek nézi — bezzeg a XVII. században nem volt idegen! Annyira nem volt az, hogy több mint kétséges, fennállna-e ma ez a nemzet,

magyar haza volna-e ez a föld a honmentő kongreganisták nagy hadművelete: a budai diadal nélkül. De akkor meg is érdemi a nagyjait feledő epigón nemzedék a költő dorgálását:

Csak törpe nép feledhet ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket;
A lelkes eljár őse sírlakához
S gyujt régi fénynél új szövétneket!

A kongregáció a legújabb korban.

Hogy a Mária-kongregációkat II. József, a kalapos király annyi más hitbuzgalmi egyesülettel egyetemben önhatalmúlag beszüntette, igazán inkább csak dicsőségére válik a kongregációnak. Hazánk legnagyobb történetírója, *Katona István* kevéssel a Mária-kongregációk eltörlése után joggal írhatta: „Magyarország máris sajgó fájdalommal érzi önmagán azon lépés szomorú következményeit, hogy az ifjúság nevelésének és fegyelmezésének e kiváló eszközeit hatástalanná tették”. *Katona* maga *Pray*-val egyetemben éppen a kongregáció erőszakos megszüntetésén elkeseredve vált meg a tudományegyetemtől, melynek addig mindkettő dísze volt.

Nem is csoda, hogy az 1822-ben Pozsonyban gyűlésező magyar nemzeti zsinat *Rudnay* primással élén a legnagyobb lelkesedéssel kérelmezte a felségtől a Mária-kongregációk visszaállítását.

A Mária-kongregáció újjáéledésében nagy érdeme van *Hám János* szentéletű szatmári püspöknek, ki maga is ifjúságától fogva kongreganista volt.

A trencsényi kongregáció 1855-ben *Palugyay Imre* nyitrai püspök buzgólkodásából éledt újra.

Haynald Lajos szorgalmazására 1856-ban Károlyfehérvárott, majd 1869 óta Kalocsán is újra működik a kongregáció s bizonyos értelemben el lehet mondani, hogy ez utóbbi helyről indult ki a hovahamar országossá fejlődő mozgalom, mely először az ifjúság körében, de aztán a többi társadalmi osztályokban is

visszaállította a nagymultú és pusztá erőszakkal megszüntetett kongregációi hitbuzgalmat. Midőn 1910 november 13-án az első országos kongregációi nagygyűlést megtartották, azon száznál jóval több kongregáció volt képviselve; a közös kongregációi áldozáson háromezer kongreganista vett részt.

1907 óta a hazai Mária-kongregációknak külön folyóiratuk is van, a „Mária-kongregáció” (Budapest, VIII., Horánszky-u. 20.).

A Mária-kongregációk ma az egész világon elterjedtek s egyes országokban, mint Németországban, Ausztriában, az Egyesült-Államokban, Spanyolországban rendkívül eredményes virágzásban állnak. Az egész világon ma kb. *negyvenezer kongregáció* van megszervezve közel 3 millió taggal s ezek számára kb. 25 kongregációi folyóirat áll fenn.

A magyar kongreganisták számát — a férfiak és nők, felnőttek és ifjúság összegezésével — ma hozzávetőleg úgy harmincezerre becsülhetjük s ebből két-három ezret bátran tehetünk az egyetemi végzettségű férfiintelligenciára. Csak Budapesten közel 40 kongregáció működik.

Ekkora eredmény a folyton erősödő kongreganista élettel párosulva nem maradhatott ellenmondás nélkül azon a félen, ahol a katolicizmus belső meg erősödésének még a lehetőségétől is féltek.

A Mária-kongregáció és a többi egyesületek.

A Mária-kongregáció a hitbuzgalmi egyesületek legtöbbszörétől főleg kettőben különbözik előnyösen:

1. a tagoknak azonos társadalmi osztályból való toborzása által, amely lehetővé teszi a tagok életviszonyaihoz legjobban hozzámért lelkipásztori befolyást a prézes (egyházi elnök) részéről, valamint a tagok fesztelen testvéri együttműködését;

2. azáltal, hogy a tagokat nem hagyja meg passzív szerepben, hanem a kongregáció szelleme és szerve-

zete révén önálló hitbuzgalmi és apostoli cselekvésmódra készíteti őket.

Ezenkívül a Mária-tisztelet lovagias felfogása által különösebb bájt, fényt, kedvességet és áldást biztosít a társulat tevékenységének. Egyébként a Mária-kongregáció a többi katolikus egyesületet éppen nem akarja feleslegessé tenni vagy velük versenyezni; nem akar föléjük nőni s bennük uralmat szerezni — ez nem volna az evangélium szelleme. Feladata inkább az, hogy az egyesületek számára buzgó, lelkes, önzetlen tagokat neveljen.

A Mária-kongregáció lelkipásztori jelentősége.

A Mária-kongregációk különös lelkipásztori előnyei is ebben rejlenek. A Mária-kongregációk ugyan elsősorban nem a tömeg, hanem egy válogatott csapat megnevelésére törekeshetnek, de azzal a célzattal, hogy az így kinevelt elit a társadalom különböző rétegeiben mintegy kovászként hasson s apostolkodó segédcsapatként támogassa, előkészítse és folytassa a lelkipásztor működését.

Ezért is látjuk, hogy amely városban, községben vagy intézetben jólvezetett kongregáció működik, ott a hitközönyösség rendesen megszűnik s a hitélet jelentékenyen fellendül. Az Egyház a legkülönbözőbb támadásokban új védelmezőkre, a lelkipásztor hitközségének szükségleteiben új támogatókra talál a kongreganistákban. A lelkipásztor fáradtsága, melyet a kongregáció vezetésére fordít, ilykép bőven megtérül.

Az ily tapasztalatokra utalva mondotta ki egy német birodalmi nagyvárosi plébános a salzburgi nemzetközi Mária-gyűlésen (1910), hogy sajnálja azt a 6 évet, amelyet mint plébános a Mária-kongregációk ismerete és segítsége nélkül töltött, mert nagyarányú eredményeket csak azóta ért el, amióta plébániáján külön férfi-, női-, ifjúsági- és leánykongregációkat alapított. Ehhez hasonló kijelentést tett önmagáról

Fischer Colbrie Ágoston kassai püspök a Mária-kongregációi prézesek értekezletén 1916-ban.

A Mária-kongregációk alapítása.

1. Különbséget kell tenni *ifjúsági*, főleg intézeti és felnőttek (férfiak, nők) kongregációi közt. Amazoknál, minthogy az ifjúság értékesebb része úgyis hajlandó a kongregációba való belépésre, maga az alapítás nem fog nagyobb nehézségekbe ütközni. Egyes helyeken legfőlebb a tanári kar egy-két tagja fog akadályokat gördíteni az alapító útjába. Az igazgatóval való egyetértés és hivatkozás folytán a hazai törvényekre s az országos praxisra e nehézség rövid időn belül jelentéktelennek fog feltűnni.

A *felnőtt-kongregációknál* azonban sokhelyütt a talajt kell előkészíteni. Vagy nem ismerik a kongregációt az illető helyen, vagy ha ismerik, hiányzik a kellő hitbeli vagy erkölcsi alap, vagy nem tartják a kongregációt elég fontosnak, vagy lekicsinylik.

A talaj előkészítésére ajánlatos egynéhány tudományos *előadás* (konferencia) megtartása, lehetőleg az illető prézes részéről s ez ajánlólevél lesz magára a kongregációra. Ahol lehet, még alkalmasabb egy triduum vagy missiónak megtartása, mely a kongregációra kívánatos áhítatú hangulat közvetlen előkészítése lehet.

2. Ha valahol, akár ilyen eszközök használata után, akár anélkül elég hajlandóság mutatkozik kongregáció megalakulására, akkor ajánlatos elsősorban egy *bizalmi előértekezlet* megtartása, melyen csak azok vegyenek részt, akiktől elég biztosra lehet venni, hogy a kongregáció alkalmas tagjai lesznek. Tömeges meghívás kerülendő, nehogy sértve érezzék magukat azok, akiket a prézes megjelenésük esetén visszautasítani kénytelen.

3. Ha van elég alkalmas tag, akár csak 10—12, a kongregációt alakítsuk meg a *tanácstagok és tiszt-*

viselőség megállapításával, úgyhogy ezentúl csak ezen tényezők beleegyezésével történjék az újonnan jelentkező tagok felvétele.

Eleinte inkább kevesen legyenek, mint sokan; aki tíz taggal kezdi, lassan nagyobb számot fog elérni, mert képzett, példás tagjai lesznek, akiknek példája vonzóerővel lesz másokra. Ellenkezőleg, ha mindjárt eleinte sok a tag, a kellő beoktatás hiánya miatt a kongregáció szelleme nem mutatkozik és a tagok száma lassankint le fog apadni, amint az már nem egyszer történt.

4. Egy ideig, legalább 3—4 hónapig, *próbaülések* tartandók, hogy a tagok életrevalósága és így a kongregáció életképessége beigazolódjék s a tagok a kongregáció szervezetét illetőleg teljesen tájékozva legyenek az ünnepies felvétel előtt, különben megtörténhetik, hogy korai felvétel után a tagok csak akkor kezdenének eszmélni és esetleg megbánnák, hogy ígéretet tettek olyasmire, amiről nem volt kellő ismeretük. E próbaidő alatt a prézes a tagokat a kongregáció szervezetének ismeretébe vezesse be.

5. Ha a próbaidő alatt a kongregáció életképessége kitűnik, akkor tartsa meg a prézes az *ünnepélyes felvételt* a kellő nyilvánossággal és megfelelő szertartásokkal.

A felvétel előtt szükséges, hogy a kongregáció aggregáltassék, az aggregáció feltételei: a) hogy a megyés főpásztor azt kellő formában megalapítsa, b) a megalapítás oklevelét vagy annak másolatát be kell küldeni a budapesti Kongregációi Központba, mely az aggregációról gondoskodni fog. Minden kongregációnak kell hogy legyen titulusa (valamely Mária-ünnep) és védőszentje s ezekről legyen elnevezve.

Úgy a püspöki erekción (felállítást), mint az aggregációt (bekebelezést) kérelmező iratban pontosan felüntetendők a következők:

a) *kik számára* létesül a kongregáció (pl. férfiak, diákok, iparosok, úrinők, leányok stb.);

b) mi lesz a kongregáció *első és második címe* (pl. a Szeplőtelen Fogantatásról vagy a Jótanács Anyjáról stb. nevezett és Szent István király vagy Szent Alajos, Szent Ágnes stb. oltalma alá helyezett kongregáció). Az első cím mindig Szűz Máriáról, a másik egy védőszentről veendő;

c) a kongregáció *székhelye*, amelyhez a búcsuk és kiváltságok köttetnek;

d) az *egyházmegye* s a *püspök*, amelyhez s akihez a kongregáció székhelyénél fogva tartozik. (Ez az utolsó pont az erekciót kérelmező iratban természetesen elmaradhat.)

6. Minden kongregáció *saját autonómiával bír* és belügyeit illetőleg minden egyéb kongregációtól függetlennek kell maradnia. Ez azonban nem zárja ki, hogy szorosabb kontaktusba ne lépjen más kongregációkkal. A tapasztalat bizonyítja, hogy e kapcsolat erőteljesebbé, tevékenyebbé, életrevalóbbá teszi a kisebbarányú kongregációkat. Esetleg a megalapítás céljából a központi prézes vagy annak megbízottja is meghívható. Különösen kívánatos ez ott, ahol megfelelő prézes nincsen; de akkor is, ha a kongregáció önállólag szervezve van, kívánatos valami érintkezés. A tapasztalat bizonyítja, hogy ezen érintkezés nélkül a magukra hagyott kongregációk elhervadnak és akcióképtelenné lesznek.

Ha valamely rendes tag eredeti kongregációjából távozik, vigyen magával igazoló levelet, melynek alapján joga van egy más, hasonló jellegű kongregációnak tagjává lenni. A tagnak kötelessége is új tartózkodási helyén a megfelelő kongregációba átlépni. De ezen utóbbinak joga van egy darabig megfigyelni az új vendéget, míg meg nem bizonyosodik róla, hogy az a helybeli kongregáció kívánalmainak megfelel. Az átlépés nem szünteti meg az eredeti, felvevő kongregációval való kapcsolatot, de a kongreganista jogait és kötelességeit csak azon kongregációban gyakorolhatja, amelynek székhelyén él.

A Mária-kongregáció szervezése.

1. Az összejövetelekre szánt *helyiség* (kápolna, terem) ízléses rendben tartassék; a tagok ezt kiváló gonddal díszítsék, úgyhogy a kápolna díszé magában véve is igen nagy vonzóerővel hasson a tagokra. A kongregációi kápolna díszé külső kifejezése lesz a tagok buzgóságának. A kápolna előtt legyen valami helyiség, ahol a tagok a kongregációi ülés megkezdése előtt gyülekezzenek, szeretettel társalogjanak és adott jelre egyenesen a kápolnába vonuljanak.

2. A kápolnán kívül legyen minden kongregációnak valami *otthona* barátságos összejövetelek céljából, ahol a tagok megfelelően szórakoznak vagy művelődnek. (Lásd alább.)

3. Egy-kétszer az évben tartson a kongregáció valami díszünnepélyt, hogy a kongreganisták ezzel kimutassák, mennyire becsülik Úrnőjüket, a kongregáció Királynéját s hogy mint annak lovagjai különös megtiszteltetésnek tartják, hogy annak elsőrangú szolgálói közé tartoznak.

4. A tagok *tevékenysége* elsősorban oda irányuljon, hogy önmaguk feddhetetlenek legyenek, Királynéjuknak s a kongregációnak becsületére váljanak. Másodsorban, hogy minden működésükben, hivatásukban a kongregáció várakozásának megfeleljenek.

Ne akarják a gimnáziumban az önképzőkört, az egyetemen minden irodalmi kört, vagy a férfi-kongregációkban minden egyesületi működést a kongregáció számára lefoglalni, hanem lépjenek be az illető körökbe vagy egyesületekbe és ott *irányítsák* annak a működését és szellemükkel hassák át.

5. A *szakosztályok*, ha kellő mértékben szervezettek, lehetnek hasznos eszközök a tagok foglalkoztatására, de óvakodni kell a szertelenségtől; ne legyen túlságosan sok szakosztály s ne más egyesületek, önképzőkörök stb. rovására vagy a tagok túlterheltségére. Eucharisztikus és hitvédelmi szakosztály legtöbb esetben elegendő s ne úgy tűnjék fel a dolog, mintha

a szakosztály működése csak ezen osztály tagjai számára való volna.

A kongregáció minden tagjának kell érdeklődnie minden iránt, ami a kongregációban történik. Hangsúlyozom, hogy a kongregáció ne legyen csupa tevékenység, hanem elsősorban *öntegyelemzés* és mindenki saját hivatási kötelességének teljesítésének eszköze. A kongregáció célja továbbá nem az, hogy sok zajt csapjon, hanem hogy Krisztus szellemét magában csendben kialakítsa és hogy annak másoknál is érvényt szerezzen, barátságos, szeretetteljes, megnyerő módon, minden provokálás és keserűség nélkül.

6. Minthogy a keresztény élet — Krisztus szelleme — a szív vidámságával jár, fontosnak kell tartani az olyan eszközöket, amelyek a kölcsönös *összetartást* és fesztelen keresztény *vidám hangulatot* előmozdítják. Ilyenek a közös kirándulások, zárandoklatok Mária-kegyhelyekre stb.

7. A közszellem előmozdítására nagyon hasznos lesz a havi tanácsuléseken kívül egy-kétszer az évben az egész kongregációt *közös tanácskozássra* meghívni s így a nemtanácstagokban rejlő szellemi tőkét is kamatoztatni, ami egyrészt a bizalom előmozdítására, másrészt egyes panaszok megszüntetésére is alkalmas lesz.

8. Végül feladatának tartsa minden kongreganista, hogy katolikus közérdekű ügyekben (községi, országos ügyekben) állásához képest fellépésével és befolyásával érvényesüljön.

A kongregáció hatásai.

Legtermészetesebb módon akkor győződünk meg a kongregációk igaz szelleméről, céljáról és létjogosultságáról, ha szemügyre vesszük az eredményeket, melyek a kongregáció működését mindenfelé kísérik. Ezek az eredmények úgy mutatják be a kongregációt, mint a mély vallásosság, tiszta erkölcs és igazi jellemképzés iskoláját.

„Amióta plébániámon kongregációk működnek — mondotta *Stumpf dr.* karlsruhei plébános a salzburgi kongregációi nagygyűlésen —, azóta felvirágzott a hitélet: a felnőttek rendesebben járnak istentiszteletre, gyónásra és áldozásra és szentbeszédre, a gyermekek pedig szorgalmasabbak, szófogadóbbak, illedelmesebbek.“

A kongregációk minden társadalmi osztályban csodálatos eredményeket értek el. Férfivilágunk, elsősorban az intelligencia, de az iparososztály is, szinte azóta kezd ismét elevenebb hitéletet élni s hite mellett kifelé is helytállani, amióta körében a Mária-kongregációk intézménye felvirágzott.

Annak a borzalmas lesiklásnak, amelybe a magyar hitélet a múlt század jozefinizmusa, liberalizmusa és ezer más körülmény folytán süllyedt, legfőbb s legeredményesebb megakasztója a Mária-kongregációk intézménye lett. Ahol Mária-kongregációk alakulnak, ott egyszerre megtörik a jég, érdeklődés mutatkozik a katolicizmus ügyei, intézményei, szenvedései iránt, a templomlátogatás, a szentségek használata új lendületnek indul. S a kongregációk a világiak apostolkodásának is eredményes iskolái lesznek; a papság munkáját megkönnyítik, a lélekmentés nagy művében a munkamegosztás elve szerint maguk is értékes részt vesznek.

Különösen jelentősek a kongregáció hitfejlesztő és erkölcsnemesítő hatásai az *ifjúság* körében.

„Mit tegyünk az általános erkölcsi romlással szemben, amely már ifjúságunk közt is oly ijesztő mértékben terjeszti a mótételt?“ — kérdezte már nem egy aggódó tanférfit s a legtapasztaltabb nevelők a legtöbb esetben ezt a feleletet adták: „nagyon egyszerű: alapíttasson az ifjúság körében kongregációt“.

Egy debreceni tanár vagy tíz éve átböngészte a magyar középiskolák akkori Értesítőit s kutatásának eredményeit ily című füzetben adta ki: *Mit csinálnak a kongregációk a középiskolákban?* E füzetkéből meg-

tudjuk, hogy a gyakorlati pedagógusok a legnagyobb elismeréssel írnak a kongregációkról. Nem kongreganista, nem is katolikus, de teljesen indifferens vagy másvallású igazgatók is a legnagyobb elismeréssel adóznak a kongregációnak, mint az erkölcsök megszeliítőjének s a becsületes nevelőmunka legderekabb eszközének.

Az Értesítők a valláserkölcös élet legjelentősebb eszközének nevezik a kongregációt s az intézetek erkölcsi s nevelői sikereit részben a kongregációnak tulajdonítják. Így a *budapesti VIII. ker. állami főgimnázium* Értesítője szerint:

„A vallásos érzület ápolását jelentékenyen előmozdította az a körülmény, hogy kat. növendékeink nagy számmal voltak tagjai a Mária-kongregációnak”.

Az egri ciszt. r. főgimnáziumában „a kongregáció már 15 éve áll fenn és a lefolyt tanévben 103 ifjút vezetett az öntudatos Mária-tisztelet útján. A kongregáció célja — írja az Értesítő — az volt, hogy tagjai valláserkölcsi érzületük ápolása közben keresztény elveiknek megfelelő gyümölcsöket teremjenek az életben akkor is, *mikor már nem az iskolai fegyelem, hanem a meggyőződéses hit és erkölcs tarthatja meg őket az erkölcsi jó útján.* E magasztos cél elérésére a kongregáció a Boldogságos Szűzet állította tagjai elé mintaképül. Sürgette a kegyelem eszközeinek használatát: a szentségek buzgó vételét s az imádságot; megkövetelte a kötelességek odaadó teljesítését.

E kongregációnak is *bizonyára van része abban, hogy az intézet erkölcsi és fegyelmi állapota az egész tanéven át megnyugtató volt*”.

Így nyilatkoznak gyakorlati tanférfiak a kongregációról. Az ifjúsági Mária-kongregációk áldásos valláserkölcsi és jellemképző működéséről szinte minden iskolai évben elismerő és dicsérő hangon emlékeztek meg Értesítőikben az ország összes közép-fokú és középiskolái.

A kongregáció létjogosultsága.

A kongregáció létjogosultságának kérdése azonos a hitbuzgalmi élet s a következetes katolicizmus létjogosultságának kérdésével.

Pedig aki a vallásszabadságot komolyan veszi, bizonynyal nem tagadja el a katolikus Egyháztól sem azt a jogot, hogy híveinek valláserkölcsei és hitbuzgalmi életét minden megfelelő lelkipásztori eszközzel ápolja és szorgalmazza.

Amilyen magától értetődő elv ez az elméletben, époly könnyen megy feledésbe a gyakorlatban. A kongregációt ért támadások legtöbbje — alig leplezetten — nem annyira a specifikus *kongregációi*, mint inkább az abban testet öltött *katolikus hitbuzgalmi* gondolat ellen irányult.

A legtöbb vád abból a kultúrembernél érthetetlen elfogultságból, ellenszenvből vagy talán gyűlöletből is eredt, mellyel némelyek eleve perhorreszkálnak minden őszinte és becsületes katolikus életnyilvánulást. Vannak, akik raffinált ügyességgel gyártják a kongregáció-ellenes „köz”-véleményt. Akiknek a zűrzavar és sötétség föltétlen előny, akiknek a fogalmak összekuszálására s a történelem megtagadására okvetlen szükségük van. Ezeknek ajkán a vallásszabadság és a „liberalizmus” természetesen csak üres jelszó; a méltányosságot ők csak a hitetlenség vagy a katolikus-ellenes áramlatok számára követelik.

A kongregáció azzal bizonyítja létjogát, hogy nyíltan és egyenesen kérdezi: szabad-e Magyarországon *nemcsak névleg*, hanem *tényleg* is katolikusoknak lennünk? *Igen vagy nem?* Ha *igen*, akkor kérjük újra: tehát szabad-e ebben az országban a katolikus Egyház elvei szerint hitbuzgalmi életet élni, azaz a valláserkölcsei élet alatt nem pusztán imádságot és istentisztelet tartását, hanem *hitéletet*, az egyén egész gondolkodás- és cselekvésvilágát felölelő *következetes katolikus életmódot* érteni? S ha ezt szabad, sza-

bad-e ugyanezen hitéletet saját hittestvéreinknél szorgalmaznunk? *Igen vagy nem?*

Szabad-e továbbá szent hitünk tanítása szerint Máriát, Krisztus Anyját, a „malasztal teljest”, kit Isten az angyal által üdvözölt s kiről annyi kedves vonást örökített meg az evangélium, szabad-e őt tisztelnünk, szeretnünk, példájának követésére lelkesednünk? *Igen vagy nem?* S ha igen, szabad-e ugyanarra egymást, katolikus testvéreinket is buzdítanunk? *Igen vagy nem?* S ha igen, szabad-e e célra vallásos egyesületeket alakítanunk, az ifjúság körében is, a vallás-oktatással s neveléssel kapcsolatban is? *Igen vagy nem?*

Ha e kérdések bármelyikére az a felelet, hogy *nem*, akkor a katolicizmusnak Magyarországon létjoga nincs, akkor vonjuk be a vallásszabadság lobogóját és akár katolikus-üldözéssel, Kulturkampffal, akár orosz kancsukával irtsuk ki azokat, akik nemcsak papiroson akarnak katolikusok lenni.

Ha azonban a vallásszabadság nem pusztá írott malaszt, akkor mindezekben természetes, hogy feltétlen szabadság illeti meg a katolikusokat. Sőt a jóízlés, a kulturális közjólét és felekezeti béke érdekében valamennyiünknek, katolikusnak, protestánsnak és zsidónak egyértelműleg és féltékenyen kellett volna védelmeznie mindig a katolikus honfitársaknak ezt a legszentebb jogait. Sajnos, a multban nem mindig történt így.

Mi sohasem nyúltunk hozzá pl. a református ifjak Bethlen-köreihez vagy a Konfirmált Ifjak Egyesületéhez s egyéb hitvallásos társulatokhoz, csak éppen a katolikus kongregációkat volt szabad tűzzel-vassal támadni. Minden vallásnak megvan az a joga, hogy *hitéletét* a saját alkotmánya és hittételei szerint élje. Furcsa volna, ha a zsidóknak „szabad” volna zsidó életet élniök, de csak a protestáns hit elvei szerint. Csak éppen a katolikus Egyháznak nem lehetne azt a vallásszabadságot nyújtani, amely a katolikus elvek szabad gyakorlására szükséges?

Fontos ez a megállapítás, mert a katolikus Egyházban a vallás nem áll pusztán hitből és imádságból, hanem jócselekedetekből is, azaz a vallás erkölcsös életmódból. A katolikus vallás éppen abban különbözik pl. Luther hittanától, hogy míg emez a jócselekedetek szükségességét, a tevékeny hitéletet elvetette, addig a katolikus elv az, hogy a hitnek a jócselekedetekben és erkölcsös életmódban is meg kell nyilatkoznia. A protestáns eleget tett vallásának azzal, ha *hisz*, a katolikus ellenben csak akkor, ha hite szerint *él* is. Itt nem vitatjuk, hogy melyik a helyesebb. De rá kell mutatnunk arra, hogy a vallásszabadság arcucsapása volt, amikor a katolicizmustól el akarták vitatni azt a jogot, hogy híveinek vallásos nevelésében ne idegen elveket, hanem a *saját* hitelveit alkalmazza.

Mennyi vallási türelmetlenség és illetéktelen beavatkozás rejtett pl. egyik nemkatolikus képviselő amaz okoskodásában, mellyel azt a kérdést akarta az országházban eldönteni, hogy van-e köze a Mária-kultusznak a tevékeny katolicizmushoz, az „ecclesia militans”-hoz! Mi köze ehhez egy kívülállónak?

Az ilyen *belső katolikus kérdést* csak katolikus alapon lehet tárgyalni. S a katolikus hitfelfogás szerint a Mária-tiszteletnek ez az összefűzése a tevékeny, sőt ha kell, harcra kész hitbuzgalommal nem naivitás, nem exaltált rajongás, annál kevésbbé képmutatás és visszaélés a bájos Madonna-kultusszal, hanem egyszerűen természetes és szükségszerű folyamánya a katolikus hitelveknek.

A katolikus felfogás szerint a Mária-tisztelet nem merő pietizmus, hanem telve van léttel és gyakorlati vonatkozással. Krisztus Anyjában a katolikus hit egyrészt a „malasztal teljest” és „áldottat” tiszteli, kinek kedves, szűzi példaképe a legvonzóbb motívum és leghatásosabb segítő magának Krisztus követésében; másrészt, ami ezzel együtt jár, tiszteli benne azt a Nagyasszonyt, aki az ősevangéliumi kinyilatkoztatás szerint isteni Gyermekével egyetemben széttaposta

a sátán birodalmát: a bűn, az erkölcstelenség és Isten elleni lázadás szellemét.

A Mária-kultusz tehát kettősen gyakorlati irányú s ennek megfelelően két törekvés érvényesül a Mária-kongregációkban is: szeretetteljes felkarolása az áhítat- és erénygyakorlatoknak. Mária példája szerint és ennek folyamányaként harc minden aljasság, minden vak szenvedély, minden önzés, hazugság és erkölcstelenség ellen. Hogy ez a harc nem annyi, mint más vallásúak üldözése vagy megvetése, gondolkodó ember előtt nem lehet kétséges.

Hogy aztán ezeket a célokat, mint minden nagy-elágazású, sokat felölelő célt, a katolikus Egyház többi közt *kongregációkkal, társulati élettel*, a vállvetett munkásság segítőeszközeivel, az egymáson buzduló és lelkesedő közösség értékesítésével akarja elérni, senki előtt sem lehet csodálatos, aki az ember társaslényi hajlamait ismeri. Ezek a hajlamok teszik, hogy számos fontos célt nem tudnánk teljesen, hatásosan, állandóan és könnyen elérni, hacsak többen össze nem állnánk s egymás törekvéseit társulati úton nem támogatnók.

Ezért van nálunk Mária-tisztelet s ezért vannak Mária-egyesületeink.

Hajsza a kongregáció ellen.

Ezek után ámulva kérdezi az olvasó: ilycélú, ily eszközökkel dolgozó, ily történeti multú, ily gyönyörű hatásokat termő intézményt miként érhetett annyi támadás, gyalázat és gyűlölet?

A feleletet csak az nem találja meg, aki nem ismeri az ébredező katolicizmustól idegesen félő érdekkörök szívós összetartását és számító üzleti ügyességét, mely úgyszólva Európaszerte béklyókba tudta verni a katolikus közvéleményt, meg tudott gátolni számos katolikus akciót, sőt csirájában meg tudott fojtani sok életrevaló katolikus gondolatot is. Kezükben nagyrészt a sajtó, ez a mindenre képes és mindenre kapható modern zsoldos-hadsereg, melyről egy

milliárdos oly helyesen mondta, hogy „meg kell hódítani, mert a sajtó az igazságból hamisságot s a hamisságból igazságot tud csinálni.

Ez a sajtó volt a szabadkőműves és egyéb katolikusellenes körök főszövegsége. Ezzel és csakis ezzel tudták koholt kongregáció-ellenes vádak révén az újságolvasó tömegeket a kongregáció ellen hangolni s nem ritkán a patológikus gyűlölet stádiumáig fanatizálni. — E vádakra itt röviden meg kell adnunk a feleletet.

A kongregáció alapszabályai s a miniszteri jóváhagyás.

Szemére vetették a kongregációnak, hogy alapszabályai nincsenek jóváhagyva.

A felelet erre az, hogy vallásos egyesületek, hitbuzgalmi társulatok egyáltalában nem esnek azon egyesületek fogalma alá, melyek miniszteri engedélyezésre s alapszabályaik jóváhagyására szorulnak. A katolikus Egyháznak Isten- és törvényadta joga, hogy létezzék s hogy saját hitelvei és alkotmánya szerint fejtsse ki életműködését s amint az *Egyház maga társulat, pedig nincsenek miniszterileg jóváhagyott szabályai*, úgy alapíthat specifikus körülményei és részleges szükségletei szerint lekipásztori célzatú társulatokat a nélkül, hogy erre bármely földi hatalomtól engedélyt kérne. A törvénytelen létezés vádját tehát mint alkotmányos jogaink legszebbjének, a vallásszabadságnak durva megsértését a Mária-kongregáció, helyesebben maga a katolikus Egyház a leghatározottabban visszautasítja.

Hiszen a kongregáció jóváhagyathatná alapszabályait; ez neki nem kerülne semmibe. Ő még csak nem is szorulna arra a nem egyenes eljárásra, amelyet pl. a szabadkőművesség követett, midőn más szabályokat hagyott jóvá és mások szerint működött. Csakhogy a kongregáció részéről ez elvtagadás, a katolikus Egyház függetlenségének és alkotmányos szabadságának feláldozása volna. Az egyetlen illetékes hatóság, melytől

a kongregáció létjogosultsága függ, az *egyházi*; ez pedig kezdettől fogva *számtalanszor helybenhagyta a kongregációt*.

Egyébként az *iskolai* Mária-kongregációkra nézve a világi törvény is úgy intézkedik, hogy a katolikus ifjak valláserkölcös tanítása és nevelése a *püspökök* joghatósága alá tartozik. A nagyméltóságú magyar püspöki kar pedig az 1910-ben kiadott „*Tanítási terv és utasítások*” című rendeletében következőképp utasítja a középiskolai hittanárokat: „Szerfölött óhajtandó, hogy a tiszteletreméltó Mária-társulat (Congregatio Mariana), mely egykor annyi üdvös eredménnyel virágzott hazánkban, újra minél szélesebb körben elterjedjen”. E rendelkezést pedig Lukács György akkori kultuszminiszter 69485/1905. szám alatt az összes magyar középiskolák főigazgatóinak azzal a meghagyással küldötte meg, hogy az igazgatók és főigazgatók a vallás-tanárokat ezen utasítások végrehajtásában *tőlük telhetőleg támogassák*.

Ime ez tehát a valóság: bár a Mária-kongregáció semminemű világi fórum jóváhagyására nem szorul, az ifjúsági kongregációk mégis *igenis miniszteri jóváhagyással és ajánlással* működnek és így minden értelemben *törvényes alapon állanak*.

Kongregáció és felekezeti gyűlölködés.

A kongregációk állítólag a felekezeti gyűlöletet terjesztik.

Kérdjük ismét, hogy komoly és következetes, választás szerető és gyakorló katolikusnak lenni annyi-e, mint felekezeti gyűlöletet terjesztetni? Ha igen, akkor a kongregációkat méltán illeti e vád, de akkor nem a kongregációt egyedül, hanem a katolikus Egyházat kellene kiírtani. Más köze a kongregációnak a más vallásúakhoz egyáltalában nincs, mint magának a katolikus Egyháznak.

A sokat hangoztatott vád bizonyítására különben *soha egyetlen egy konkrét, bebizonyított esetet* nem

tudtak felhozni a kongregáció ellenesei. Egész sor mende-monda járta be annak idején a kongregáció-ellenes lapokat, de minden egyes esetben rögtön megjött rá a cáfolat nemcsak kongregációsok, hanem más-vallásúak, egyes esetekben pl. igazságtisztelő zsidók részéről is. Persze a kongregációt érdekből gyalázó lapok egyetlenegy esetben sem rektifikáltak.

Molnár János a képviselőházban *Az Est* c. lapnak egyik klasszikus hazugságáról rántotta le a leplet, melyet a nevezett lap vezércikkben s a legnagyobb részletességgel tárgyalt, holott az egész gyűlöletes meséből *egyetlen betű sem* volt igaz. Az országházban egyetlen hang sem tudta Molnár cáfoló szavait meggyengíteni. De azért másnap már vígan folyt tovább a nótázás a kongregációk szította felekezeti gyűlölködésről. 1911 április 8-án ugyanis az *Az Est* az újvidéki főgimnázium kongregációjáról valami vérlázító dolgokat közölt. Egy kis fiú állítólag mint a „kongregációnak fanatizált híve” protestáns édesanyjának azt mondta volna, hogy „nem vagy ember”, mert hogy „a kongregációban arra tanították, hogy a zsidó és protestáns nem ember”. E közleményre az újvidéki kongregáció elnöke kijelentette, hogy ha *Az Est* ezt a vádat be tudja bizonyítani, nemcsak a kongregáció vezetéséről, hanem főgimnáziumi hittanári állásáról is azonnal lemond. Erre *Az Est* — nem felelt. Sem nem rektifikált, sem nem bizonyított, sem nem vont vissza semmit! Ilyen a becsületes hadakozás?

Sokfelé kérdezősködtünk gyakorlati pedagógusoknál, hogy van-e ennek a sokat hangoztatott vádnak legalább némi látszatos alapja. A felelet mindig egyhangúlag tagadó volt. „Nem volt rá eset az elmúlt tanévben — írta a szegedi állami főgimnázium Értesítője (1910/11) a 46. oldalon —, hogy a különböző felekezetekhez tartozó tanulók egymással szemben türelmetlenséget tanusítottak volna, amit különben a tanári kar és az igazgató meg sem tűrtek volna az intézet falai között.”

„A Mária-kongregáció önkéntes, tisztán vallásos

egyesülés. Célja az ifjúság szívében a tiszta erkölcsös érzés nagyranvelése és megszilárdítása, a vallásos meggyőződés mélyítése, a magyar hazához és anyaszentegyházhoz minden körülmények között való ragaszkodás. A kongregáció a *szeretet jegyében született és a szeretet nevében működik*. A kongregáción belül a kölcsönös becsülés, a testvéri szeretet, a kongregáción kívül *másvallásúakkal szemben a türelmes-ség* minden kongreganista szigorú kötelessége, mert akinek igaz meggyőződése van, az másnak meggyőződését is tiszteletben tartani köteles.¹

„A lefolyt tanévben a helyi középiskolák Mária-kongregációi együttesen rendeztek szavalatokkal egybekötött hangversenyt a Kat. Kör helyiségében díszes közönség előtt. A műsorból mindenki meggyőződést szerezhetett arról, hogy a tagok az eszményi valláserkölcsei nevelés és az ember- és felebaráti szeretet útján haladnak.” (Szegedi áll. gimn.)

Mennyire nem áll meg a felekezeti széthúzás vádja a kongregációval szemben, legszebben a *kassai áll. fő-reál* Értesítője mutatja, mely arról számol be, hogy a kongregáció ünnepélyein *még másvallásúak is önként segédkeztek*. A kongregáció felvételi ünnepélyéről így szól: „Ezen ünnepély nem volt kizárólag a kongregációnak bemutatkozása, hanem az egész iskolának együttes ünnepélye, mert azzá avatta az intézetünkben lévő jó szellem. Hiszen az ifjúság *valláskülönbség nélkül* serénykedett a terem díszítésén és örömmel, jószántukból szerepeltek a zene- és énekszámokban a másvallású tanulók is”.

Ime, mennyire az ellenkezőjét igazolják a tények annak, amit irányzatos hírlapi riadók kürtölnek ki a világba.

A vád különben nemcsak alaptalan, hanem egyenesen lehetetlen is. Hiszen éppen a kongregáció tanítja tagjait arra, hogy a vallásosság az élet legszebb kincse s az erkölcs legbiztosabb őre. Éppen azért a kongrega-

¹ Újpesti áll. főgimn. Értes. 38. o.

nista, bárha igaznak ismert elveit másokban is szeretné felvirágoztatni, mégis mindig szívből örül, ha azt látja, hogy a másvallásúak a modern erkölcstelen áramlatok közepette legalább a maguk vallását és erkölcsét öntudatosan művelik.

Van azonban e vádban még mélyebbre ható tervszerűség is. A vádlók *abszolút valláserkölcsei eszmékről* beszélnek, amelyekben mindnyájan egy valláson lennénk s így eltűnnék a felekezet és gyűlölet, lenne egy akol és egy pásztor: az akol lenne a szabadkőműves páholy és a pásztor benne a szabadkőműves pápa, akit lapjaik emlegetnek. Ezt a szép testvéri egységet azonban csak a vallásfelekezetek *kiirtásával* remélhetik; a vallásfelekezetek kiirtása által lépne életbe „*az abszolút vallási és erkölcsi eszmény*”. T. i. a szabadkőműves „vallás” és „erkölcs”. Nem az a baj, hogy ezt a vallást még senki nem szedte cikkelyekbe s mindenki úgy gondolhatja el, ahogy neki jól esik, úgy, hogy utóljára ahány páholy, annyi felekezet lenne mégis. Nem is az a fő, hogy a vallásfelekezeteket nem kiirtással hozzuk közelebb egymáshoz, hanem azzal, hogy őszintén keressük az *igazságot* és meghódolunk előtte; mindenestre tiszteletben tartjuk mindenkinek a meggyőződését és részvételt vagyunk embertársunk iránt, még ha azt hisszük is, hogy téved. A fő az, hogy e jelszavak leple alatt egy titokban áskálódó szekta azt követeli, hogy mindenki tegye félre a vallását, a felekezetét és vakon boruljon le az ő „vallása”, a szabadkőművesség „abszolút eszméi” előtt. Ha ez nem türelmetlenség, igazán semmi sem az.

Csodálatos különben, hogy a másvallású felekezeti egyesületeket a középiskolákban sem találják veszedelmeseknek a kongregációk támadói. Akkor sem, ha nincs miniszterileg jóváhagyott szabályzatuk, sőt ha egyenesen a „felekezeti” öntudat kiélezésére törek-szenek is.

Igy 1904-ben Máramarosszigeten megalakult a *református főgimnázium Bethlen-Köre*, egy református kongregáció, melynek célja, mint saját alapszabályai

mondják, a „valláserkölcsi nevelés intenzívebb fejlesztése”. Sőt a *pápai református kollégiumban* az 1904-iki Értesítő szerint megalakult a *Konfirmált ifjak Egyesülete*, melynek célja szóról-szóra: „a vallásos buzgóság mélyítése, a keresztyén hitélet irányítása és a *református felekezeti öntudat erősítése*”. Ugyanígy vannak református felekezeti egyesületek a budapesti, nagyenyedi, debreceni stb. főgimnáziumokban, sőt volt a zsidó ifjaknak is külön Tóra-Talmud egyesületük Vágújhelyen. Hát ha ezeknek szabad, — és hogyan volna szabad? — akkor a katolikusoknak miért nem szabad? Ha azok nem terjesztik a felekezeti széthúzást, miért terjesztik éppen csak ezek?

Hogy a felekezeti türelmetlenséget egészen más emberek szítják, eziránt, aki tisztán tud látni, nem lehet kétségben. Ezeknek az elemeknek régtől fogva az a közös céljuk az egész világon, hogy a keresztyényeket egymás ellen ingerelve gyöngítsék s ezzel a saját hatalmi térfoglalásukat előmozdítsák.

Kongregáció és idegen befolyás.

Kérdem, a katolikus Egyház idegen intézmény-e Magyarországon? Szent István és Szent László, Nagy Lajos és Hunyadi Mátyás idegenek voltak-e? Magyarország megmentője: XI. Ince pápa, kinek sírjához az éppen nem katolikus Thaly Kálmán kegyeletből mindannyiszor elzarándokolt valahányszor Rómába utazott, idegen-e nekünk s az ország lakosságának kétharmada idegen, hontalan-e ebben az országban? Római katolikusnak lenni, egyházi életünkben a Krisztusország egységes középpontjához, Krisztus földi helytartójához ragaszkodni s tőle várni a legfőbb irányítást, annyi-e, mint kitagadtni e hazából, melyet katolikus honszeretet ragadott ki a pogány nomád népek homályából s katolikus önfelelálkozás mentett ki a másfélszáz esztendő török rabigából?

Vagy az fáj-e, hogy a római főkongregáció feje a

Jézus-társaságiak általános rendfőnöke (generálisa)? Hiszen a hazai kongregációk joghatóságilag abszolúte nem függnék tőle. Vagy talán a magyar püspökök, papok és azon szerzetesek, kik a Mária-kongregációkat vezetik, idegenek-e? Nem magyar, részben ősi nemes családok sarjai-e, kiknek ősei vérükkel áztatták a hazai földet s akik legalább is annyi joggal nevezik magukat e haza gyermekeinek, mint akik ebbe a hazába csak meggazdagodni, osztályviztatást és népámítást, uzsorát és leánykereskedést űzni jöttek? Akik talán tegnapelőtt óta laknak e földön, azok merik a katolikus Egyház híveit és papjait „idegeneknek” nevezgetni? És azok mernek a kongregáció mint állítólag nemzetközi egyesület ellen lármázni, akik páholyaik oduiban nyíltan *hazaellenes* eszméket hangoztattak, forradalmakat készítettek elő s nemzetközi szervezkedéssel szövetkeztek a vallási és nemzeti eszme kiirtására?

A *Kelet* c. szabadkőműves lapban Payr Ede, a budapesti nagypáholy titkára a következőket írta:

„Nem tágul a kebletek, kedves testvéreim, ha a jövőbe néztek? Hát ha még messzebb látnátok! Lelki szemeim előtt megnyílik a szabadkőművesség ege és bepillantva a szabadkőműves mennyország sugaras fényességébe, a legfelsőbb magasságban látom trónolni a felülről várt egységes vezetés utolsó fórumát, a *csalhatatlan szabadkőműves pápát*. Fenség a palástja, dicsőség van lábainál. Az egész földkerekség összes szabadkőműves-testvérei lesik parancsait és sietve valósítják meg terveit, mivelhogy őket drótszálak mozgatják, melyeknek vége az ő kezében van.”

Akik maguk közt így beszélnek és cselekszenek s aztán a kongregációt mint külföldi befolyás alatt álló „idegen” intézményt ecsetelik borzalmas színekben, azok igazán nem tarthatnak többé jogot a jóhiszeműség címére. A kongregáció ezekkel ellenkezőleg multjában és jelenében az őszinte, ideális hazafiságnak fellegvára és apródiskolája, mely fölött semmiféle idegen befolyás nem érvényesül.

A kongreganista fogadalom.

Azt is felhányták a kongregációnak, hogy ígéretel, fogadalmat vesz ki:

Mi ez a fogadalom? Egyszerű *társulati ígéret*, melyet költőibb kifejezéssel és átvitt értelemben néha „fogadalomnak” is szokás nevezni, amint az egyszerű becsületszóval tett ígéretet is lehet „fogadalomnak”, „megfogadásnak” nevezni. Megígérik, hogy a kongregáció társulati életében törekedni fognak a Mária-kultusz és katolikus valláserkölcsei elvek hű követésére s amennyiben tőlük függ, mások között való felvirágoztatására.

De hogy az ilyen ígéretekkel megkötik az éretlen ifjak szabadságát? Érdekes. Hát azzal nem kötik meg, hogy kezdettől fogva a szülők vallásában nevelik s e vallás templomaihoz szoktatják őket? Töröljük el talán általában a hitvallásos nevelést? Pedig ezt nem csak katolikusok, nem is csak hívő pedagógusok tartották az erkölcsi nevelés legbiztosabb, sőt egyedül kielégítő bázisának.

Vagy helytelen-e talán, hogy az ifjúsággal a valláserkölcsei elvekhez való hű ragaszkodását meg is *ígértetjük*? Miért volna helytelen? Ha a kongregáció célja szent, ha törekvései azonosak minden hitbuzgó katolikus lélek törekvésével, miért ne lehetne akkor e törekvések állandósítására *ígéretet* is tenni? Nem teljesen idióta-e az ifjúság nevelésének kérdésében, aki nem tudja, mily fontos pedagógiai elv az *akarat* nevelése s hogy mily kiváló eszköze az önként és esetleg ünnepélyesen tett ígéret? Nem a lovagi fogadalmak fejlesztették-e a lovagkor hős apródjainak lelkében a legnemesebb idealizmust és legtisztább törekvéseket? Hol vannak itt azok a fogadalmak, melyek miként egy szabadkőműves képviselő felfedezte, „az ifjak jövőendő lelkivilágára, véleményük kialakulására s kultúrájukra veszedelmesek”?

Kongregáció és társadalmi széttagoltság.

Az említett szabadkőműves képviselő teljes komolysággal szemére hányja a kongregációnak, hogy csak a katolikus ifjakat fogadja tagjai közé. „A kongregáció nemes erénygyakorlatait, úgymond, közös kincssé kellene tenni az egész ifjúság számára, valláskülönbség nélkül”.

Hogy aztán ezt a bölcseséget miként váltják aprópénzre a vallásszabadság nagy zászlószai, mutatja pl. a *„Debreczen”*, mely *„A jezsuiták és a kongregációk”* címen *„vakációi élmények”* gyanánt a legelfogultabb szabadkőműves intoleranciát árulja.

„A rendtartás idézett szavai — írja — egyenesen megtiltják (?) a Mária-kongregációknak alakítását a középiskolák kebelén belül a tanügyi főhatóság által átvizsgált és jóváhagyott alapszabályok nélkül. Oly tanügyi főhatóságot pedig nem szeretnék ismerni Magyarországon, mely oly alattomos, sőt aljas célú intézmény alapszabályait megerősítené, jóváhagyná, mint a Mária-kongregációk. Ha pedig az intézeteken kívül működnek ezek, akkor azok a tanulók semmi esetre tagjai nem lehetnek. Mert egyenesen tilos. (?)

„Az imént azt mondtam, hogy a kongregáció alattomos és aljas intézmény. Nehogy azonban a levegőbe látszassam beszélni: bizonyítok. (!) Nem alattomos intézmény-e az, melynek összejövetelein nem szabad a középiskola valamennyi tanulójának résztvenni valláskülönbség nélkül? (?) Nem aljas intézmény-e az, melyben úgysis száz darabra szaggatott nemzetünket a vallás különféleségével még több, még apróbb darabokra akarják szaggatni?” — Ez is „bizonyítás”!

Hát hiszen a kongregáció nem is fog akadékoskodni soha. Csak rajta, kövessék a protestáns és zsidó ifjak is a kongregáció elveit és erénygyakorlatait. Sőt, ha tetszik, lépjenek be a kongregációba, természetesen úgy, hogy előbb leteszik azt a hitvallást, melyen a kongregáció egész életköre mozog. De egy egyesületnek komolyan szemére vetni nem lehet, hogy olya-

nokat nem fogad be tagjai közé, akik az ő célzataival egyáltalán nem értenek egyet. A Tudományos Akadémiának senki sem rója fel hibául, hogy analfabétákat nem vesz be tagjai közé, főleg ha ezek tudni sem akarnak az ábécé megtanulásáról.

De van ám egy kis hamisság is e vádban. A szabadkőműves képviselő ugyanis úgy gondolja s úgy írja le ezt az egyesülést, hogy a kongregáció maga *szűnjön meg* pozitív vallásos egyesület lenni és pusztán azon *deszupranaturalizált* vallást és *nivellált* erkölcsiséget tanítsa, amelyet oly hatalmas vásári lármával hirdet a szabadkőművesség anélkül, hogy mindezideig akár az ifjúság, akár a felnőttek sorában pedagógiai eredményeket tudott volna felmutatni.

Azt akarják talán, hogy a katolikus Egyház maga nevelje ifjúságát a katolikus elvekkel ellentétes, közönyös irányban? Azt akarják-e, hogy valamennyi hitvallás erkölcsstanának erőszakos megsemmisítésével arra az általános szabadkőműves „erkölcsstanra” bizzuk gyermekeink lelkét, amely szilárd alapok híján nem egyhelyütt oly nevetséges és borzalmas megtévedésekre vezetett?

Németországban pl. az egyik szabadkőműves páholy, a „felszálló élet páholya”, „Loge des aufsteigenden Lebens” (L. D. A. L.) az úgynevezett szépség-esték, meztelen bálók, meztelen páholyok propagálásával foglalkozik. A nevezett páholynak 600 (férfi és nő) tagja van. A páholy célja: a ruházkodás megszüntetése a sportban, játékban és a társadalmi érintkezésben. (L. Apologetische Rundschau 1912. 231. o.) Ez is szabadkőműves „erkölcsmozgalom”!

Ha a vallás ellenségei csakugyan az ifjúság erkölcsiségét akarják fokozni, csak rajta, dolgozzanak ők is a tiszta, nemes erkölcsiség emelésén. Ha ugyanazt a magas eredményt el tudják érni, mint a kongregáció, úgyhogy ez utóbbi fölöslegessé válik, szívesen félreállunk az útból.

De amíg csak akkora pedagógiai eredményeket mutatnak fel, mint eddig is, addig ne csodálkozzanak

rajta, ha mi sem kérünk az ő erkölcsiségükből; sem a magunk, sem fiaink s leányaink számára. Vagy ugyanazon valláserkölcsi nivóra akarják emelni az egész ifjúságot valláskülönbség nélkül, mint amelyet a kongregáció sürget tagjai közt, — s akkor nem a kongregáción múlik, ha valamennyi tanuló nem lesz tagjává; vagy beérik a nivellált szabadkőműves morállal, — akkor pedig engedjék meg, hogy *mi többet, magasabbat, tisztábbat nyujtsunk* ifjúságunknak.

Hangoztatják, hogy a kongregáció még a katolikus ifjakat is elkülöníti egymástól. Mert azokat sem fogadja be kivétel nélkül tagjai közé. Nos hát ez is csak részben igaz s amennyiben igaz, megint nem a kongregáció hibája.

A kongregáció igenis mindenkit befogad, aki rászolgál. Aki tisztességére válik és nem úz gúnyt vele. Aki azonosítja magát az intenzív valláserkölcsi élet vágyával. De, hogy ez a vágy nem tölt el mindenkit, hogy az ifjúság sokszor már odahaza eltompul minden magasabb ideál iránt, arról a kongregáció csakugyan nem tehet. Mármost lemondjunk-e emiatt a jobbak, a romlatlanok megmentéséről? Mert hogy ez is „széttagolásra” vezet? Vagy kényszerítsünk akarata ellenére mindenkit, hogy a kongregációba lépjen?

Apponyi Albert gróf csattanósan felelt meg a képviselőház 1911 május 27-iki ülésén a vádra, hogy a Mária-kongregáció elkülönzést szül az ifjúság körében. „T. képviselőtársam talán azt fogja mondani, hogy éppen ebből a szempontból kelt ki a Mária-kongregációk ellen, mert az ifjúság körében más egyesületet, mint azt, melynek mindenki tagja lehet, bármi legyen az ő vallása, nem akar ismerni. Hát ez igen szépen hangzik és akik kétpercnyi időt sem vesznek maguknak, hogy gondolkozzanak róla, ezt meg is tapsolták.

„De ha ez állana, akkor el kellene törölni az összes egyházakat és összes felekezeteket, mert az a tény megvan, hogy vallási tekintetben az ifjúság meg van osztva, vallási tekintetben különböző egyházak-

hoz, különböző felekezetekhez tartozik. Ez történelmi tény, melyet meg nem másíthatunk, sem úgy nem, hogy megint egy vallást teszünk uralkodóvá, mert mint Tisza István barátom mondotta, a középkorba visszamenni nem lehet és senki sem akar, sem úgy nem, hogy valamennyi vallásból valami szintelen és vértelen kotyvalékot szűrve össze, képviselőházi többségi határozattal állapítsuk meg, hogy mi legyen minden magyar embernek közös vallása.

Ez a felekezeti megoszlás történelmi tény, amely nem szabad hogy arra indítson minket, hogy az egyes egyházakban a nyílt benső hitélet mélyítését megakadályozzuk azzal az ürüggyel, hogy egyébként ellentéteket támasztunk, mert ha ezt tennők, akkor mi a nemzet erkölcsi életerejének egyik rugóját bénítanók meg, azoknak az ellenhatásoknak az egyikét, még pedig egy igen hatalmasat, amelyek a minden ember lelkében bennlévő destruktív erőnek ellene működnek és a nemzetet megtámadó destruktív erő ellen is szolgálnak. Ellenkezőleg, arról kell gondoskodnunk, hogy ezek a különböző vallási meggyőződéses maguk teljes etikai tartalmát érvényesítve egymást tiszteljék, egymás iránt türelemmel legyenek, egymásnak törvény által biztosított egyenjogúságát elismerjék és senkinek buzgósága a másiknak megtámadására ne vezessen". (Élénk helyeslés jobb- és balfelől.)

Érdekes különben, hogy ugyanazok a szabadkőművesek keseregtek oly meghiúsultan a kongregáció okozta „tagozódás” felett „az amúgy is szétagolt és mindenesetre nagyobb egységre szoruló magyar társadalomban”, akik maguk is mint szabadkőművesek, *szabadkőművesre és profánra tagozzák* ezt az „amúgy is szétagolt s mindenesetre nagyobb egységre szoruló magyar társadalmat” s az egész világot. Nem veszik észre (vagy nem akarják észrevenni?), hogy az élet maga ezerféle tagozódásra és csoportosulásra kényszeríti az embereket, kiket szellem és műveltség, társadalmi állás, foglalkozás, de főleg önválasztotta életirányuk és világnézetük megkülönböztet? Nem ismerik

az ifjúságra vonatkozólag azon elemi pedagógiai követelményt, hogy a *jobbakat lehetőleg tömöríteni kell*, nekik az átlagosnál többet kell nyújtani s ezáltal az elmaradottaknak is új indítóokot szolgáltatni a fokozottabb törekvésre?

A kongregáció soha és sehol sem hirdette — mint egy ellensége ráfogta —, hogy a rajta kívül állók „másodrangú teremtmények”. Épúgy, amint a közművelődési vagy tudományos egyesületek sem fogják rá a kívülmaradottakra, hogy „másodrangú teremtmények”. Aki nem tagja az Akadémiának vagy az EMKE-nek, azt az Akadémia és az EMKE még nem tartják „másodrangú teremtménynek”. Akik a gimnáziumban nem kapnak mindenből „jeles” osztályzatot, azokat társaik és tanáraik ezzel még nem deklarálják „másodrangú teremtményeknek”.

Kongregáció és közélet.

Igaz-e, hogy a kongregáció átlépi a pusztán vallásos egyesületek keretét? A felelet a fentebbiek után egyszerű. Ha a vallás csak imádságból állhat, akkor a kongregáció nem pusztán vallásos egyesület. Ha ellenben a vallás, miként pl. a katolikus, *egész életünknek szabályozója akar lenni*, melynek hatását életünk ezernyi változatában érvényesítenünk kell, akkor a kongregáció igenis tisztán vallásos egyesület.

A liberalizmusnak az fáj, hogy, mint az Urak kongregációjának egy nagyváradi tagja mondta: „a kongreganista férfiak tevékenysége nem szorítkozott a templomi falak közé, hanem megtették kötelességüket a zöld asztalnál és megállták helyüket a közélet küzdőterein is”; mire egy szabadkőműves hozzátette: „Szerintem a vallás az élet küzdőteréről eltávolítandó, a vallás szempontjainak a zöld asztalnál nincs helye”.

Hogy mit ért ez vagy az a radikális politikus „vallás” alatt, melyet az élettől, főleg a közélettől hermetice el akart zárni, az minket nem érdekel. Értsen alatta, amit akar. De egyet kikérünk: azt a minimális

jólneveltséget, hogy az ő vallásfogalmát senki se akarja mint egyedül helyest és egyedül létjogosultat ország-világra ráerőszakolni. A vallásszabadságnak, a katolicizmus és minden pozitív hitfelekezet alkotmányos jogainak arcucsapása, ha valaki mint egyedül érvényes és csálhatatlan nézetet akarja az egész világra kierőszakolni, hogy csak az a „vallás” vallás, mely az élettől elzárkózik s „érzelmi momentumokra” szorítkozik.

A kongregáció igenis arra neveli tagjait, hogy mindaz iránt érdeklődjenek, ami a katolikus hit szerint szent kötelesség és krisztusi feladat. (Ilyenek a katolikus vallás védelme, a keresztény irodalom és sajtó ügye, a karitatív ügyek, a katolikus missziók ügyei stb.) Nagyon természetes továbbá, hogy főleg ott és akkor, ahol s amikor a vallás érdekei támadásoknak vannak kitéve, a kongregáció főleg önálló tagjait arra inti, hogy a politikai fórumon se működjenek pillanatnyi anyagi érdekek, hanem meggyőződésük szerint és legfőbb javaik szemmeltartásával. Ha egyetlen szellemi irányzattól sem vehetjük el a jogot, hogy meggyőződésének híveket szerezzen és híveit e meggyőződés védelmére buzdítsa, mi jogon vonnók el e szabadságot éppen csak a vallási meggyőződés híveitől? Főleg, miután e valláserkölcsei életelvek érvényesülése nem csupán hit-erkölcsi érdek, hanem a kultúrának, a néperkölc és népboldogulás munkálatainak kipróbált eszköze?

Legkevésbé mindenesetre azon társulatoknak volt joguk ily lelkiismereti kényszerkorlátokat vonni, melyek a jótékonytságot, filantrópiát és humanizmust írták zászlajukra, a valóságban pedig mint folyóirataik minden oldalán és minden során látjuk, filantrópia helyett csupa politikai jelszavakat adtak ki s vallásellenes politikai és személyi üzérkedéseket folytattak.

Egy kongregáció-ellenes *budapesti igazgató* (VI. ker. áll. főreal) szükségesnek vélte Értesítőjében hangoztatni, hogy a középiskola feladata nem lehet, hogy „irányzatoknak toborozzunk jó előre híveket” s „hogy

tanárok és növendékek farkasszemet nézve álljanak egymással szemben" (hol történt meg ez?) vagy „hogya tanári szoba és tantermek harcterekké alakuljanak át" (?), hanem hogy e helyiségek „továbbra is zsongó műhelyek legyenek, melyekben hasznos harmonikus munka folyik”.

Hogy hogyan fest ez a harmonikus munka a valóságban, megtudjuk pl., ha a *dévai* áll. főreál Értesítőjében a programmértekezést olvassuk. Egy *Szeles Henrik* ír itt „Modern törekvések ismertetése a nevelő-tanítás terén” címen. Ez értekezésben nyíltan izgat a hitvallások ellen s ajánlja a „társadalomtudományi” ismereteket, melyek „főlöselegessé teszik a vallást”. Újfajta iskoláinak költségeire pedig az értekezés végén *Szeles Henrik* szerényen ajánlja a katólikus javak szekularizációját. „Ha, úgymond, az eddigi monopóliumokhoz hozzávesszük még azokat is, amelyeket az állam most akar életbeléptetni (?), akkor azt hiszem, nem sokat kell gondolkoznunk, hogy honnan fedezhetők e költségek! De talán még erre sincs szükség, mire ezen vagy hasonló eszmék megvalósulhatnak, ki tudja, nem fog-e felszabadulni a kultúra fejlődésére nézve ma még teljesen *holt tőke*, amely bőven fedezné a kiadásokat. Úgy legyen!” — Nos, akik ilyen Népszavába illő vallás- és tulajdonjog-ellenes agitációt úznak az állami középiskolák hivatalos Értesítőiben, azoknak igazán nincs okuk a kongregációt arról vádolni, hogy nem pusztán vallásos célzattal dolgozó egyesület.

A kongregáció — harcos egyesület?

Hogy a kongregáció harcos egyesület-e? De még mennyire! S ez nem is lehet máskép. Minden egyesület harcias: le akarja küzdeni az útjában álló jogosulatlan akadályokat. Érvényesülést akar kivívni elveinek, céljának, ideáljainak.

A kongregáció is harcos egyesület. Amint *Krisztus* is azt hirdette, hogy „nem békét jött hozni a földre, hanem harcot”, amint az *Úr* is megmondotta az ősi

kígyónak, a hazugság és bűn szellemének, hogy „ellenségeskedést vetek közéd és az Asszony közé”, úgy a kongregáció is a harc egyesülete a vallási tunyaság, erkölcsi következetlenség, a hazugság, a bűn, a hitközöny s a vallásgúnyolás ellen, harcot üzen a szenvedélyek burjánzó fattyúösztönei, a zavartalan gondolkodók szofisztikája, a gonoszakaratú emberek ámtítási kísérleteivel szemben.¹

Ez fáj a kongregáció elleneinek? A kongregáció csak az aljasságnak és hithagyásnak ellensége — talán éppen ezért hiszik, hogy öellenük megyünk? Ezzel csak önmagukra vallanak az urak.

Vagy talán már az igazságot sem szabad megvédelmezni a hazug jelszavakkal házaló tartalmatlan hitetlenséggel szemben? Nem szabad az ártatlanság, kötelességtudás, honszeretet és keresztény erények mellett síkraszállnunk a csábítással, csellel és erőszakkal szemben? Nekünk már csak az szabad, hogy mindig és mindenben a földre taszítottassuk magunkat s hogy egy hazug úzerhad töröknél-tatárnál pusztítóbb áradatát akadálytalanul engedjük végigömleni a négy folyam tájain?

Pedig a mi védelmi harcunk úgy sem lesz vérengző soha. Mi nem használunk tisztességtelen fegyvereket még védelmi célokra sem. Mi nem röpítünk trónokat a levegőbe, nem szórunk bombát és dinamitot — újabban ugyan a jól értesült sajtó már ezt is ránkfogta — s nem vakítjuk el a közönséget szemenszedett sajtó hazugságokkal. Mi még csak azt sem írjuk önmagunkról, amit a szabadkőművesek egyik röpirata ír a szabadkőművességről, hogy t. i. „a spekulatív és

¹ „A kongregációban — így ír a csíkszeredai r. k. státusi főgimn. Értesítője — a főcél: a lelket Krisztus és a bold. Szűz példája szerint idomítani... Reméljük, hogy a csíkszeredai új gimnáziumban is be fogja a kongregáció bizonyítani, hogy a közönség becsülésére és támogatására teljesen méltó intézmény, mely senkinek vallási meggyőződését nem sérti, sőt azt nagyrabecsüli. Csak a bűn ellen küzd és azok ellen, akik a lelkeket Krisztustól el akarják tántorítani, hogy így aztán földi és túlvilági boldogságuktól is megfosszák.” 184. o.

altruisztikus szabadkőművességnek *harcias szövetség*gké kell átalakulnia". (Mentor, A szabadkőművesség. 45. o.)

Micsoda lovagiatlanság: harcot hirdetni s ugyanakkor az ellenféltől azt követelni, hogy még önvédelmül se használjon fegyvert!

Kongregáció és klerikalizmus.

Aki még mindig nem hiszi, hogy a kongregáció ellenségei nem is annyira a kongregációkat, mint inkább magát a katolicizmust akarják kiirtani a föld színéről, figyeljék meg azt a méltatlan játékot, melyet a kongregáció ellenesei a *klerikalizmus* jelszavával úznek.

Mit értenek ők „klerikalizmus” alatt? Talán a papok bűneit és túlkapásait? Ó dehogy. Hisz ebben az értelemben Róma és a kongregáció a legnagyobb antiklerikálisok. A kongregáció gyűlölői meg nem a rossz papokat szokták megbélyegezni a „klerikális” névvel. Ellenkezőleg, minden hitehagyott, elzüllött, esküszegő papot tárt karokkal ölelnek. Viszont a legkorrektebb, legkötelességtudóbb katolikus papokról és egyházas érzelmű világiakról mondják, hogy klerikálisok.

A „klerikális” szó tehát nekik annyi, mint „egyházas”. A papi intézményt magát „sujtják” vele. Már pedig ki ne tudná, hogy a papi intézmény a katolikus vallásban a Krisztus-rendelte alkotmány egyik kiegészítő része? *Sándor Pál* a képviselőházban így kiáltott fel: „Nem a vallás ellen küzdünk, hanem a klerikalizmus ellen!” — ez ürességtől kongó frázisnak egyetlen értelme csak az lehet, hogy a szabadkőművesség küzd a *hamisítatlan katolikus vallás és katolikus Egyház* ellen.

S itt ismét csak azt hangoztatjuk, hogy nem szükséges mindenkinek katolikusnak lenni; akinek a papi intézmény nem kell, ám lépjen ki a katolikus Egyházból. De a „klerikalizmus” jelszava alatt botor türelmetlenséggel a papi intézményt támadni, egyszerűen

annyi, mint egy tiszteletreméltó vallást s annak egyik lényeges intézményét lábbal tapodni.

Ha a kongreganista „klerikális”, akkor minden hithű katolikus az. Kivéve azokat a meg nem keresztelt „hithű katolikusokat”, akikkel a balek katolikusok léprevezetésére a Pesti Hírlap iratgatta katolikusellenes cikkeit.

Kongregáció és ultramontanizmus.

Az „ultramontán” szót is azért szeretik oly nagyon az „entellektüelek”, mert azon jelszavak közé tartozik, melyeknek értelmével körülbelül senki sincs tisztában.

Mit is jelent ez: ultramontán? „Hegyen-túli”, azaz Róma felé tekintő. Azaz tökéletesen ugyanaz, mint római katolikus, vagy ahogy a XVI. században mondogatták: pápista.

A kongregáció tehát azért bűnös, mert — katolikus. Érdemes-e erre a vádra még több szót vesztegetni?

Nem sarkalatos pontja-e a katolikus hitnek az Egyház monarchikus szervezete, melyben a központi tanító, lélekkormányzó és szentségosztó hatalom, kat. felfogás szerint, Péterhez a „köszál”-hoz és Krisztus helytartójához van kötve?

Vagy azt akarják a hithű katolicizmusról elhíttetni, hogy hazafiatlan, vagy kifelé gravitál ebből a hazából? Vajjon mi alapon? Nem katolikus vér és katolikus önfeláldozás tartotta-e fenn ezt a hazát csaknem ezer éven át? Nem kongreganista vér folyt-e Buda alatt? S a világháborúban is nem a katolikus lakosság hozta-e a legtöbb pénz- és emberáldozatot a haza védelmére? Vajjon a katolicizmus üzött-e gúnyt a páholyokban a legszentebb hazafiúi érzelmek fölött? A katolicizmus folytatott-e hazaáruló üzelmeket a nemzetközi szabadkőműves kongresszusokon? A katolikusok forgatták-e fel a forradalommal s bolsevizmussal az országot?

Aki a kongregációt ultramontanizmussal „vá-

dolja", nem vádolja mással, mint *hithű katolicizmus-sal*. Pedig millió és millió honfitárs, a hazai földnek legösibb és legtörzsökösebb lakói, látja éppen a 900 éves magyar katolicizmusban a honszeretet legtisztább és legönzetlenebb védőjét. Ez ideállal szemben lehet valaki elfogult, de azt meg nem gyalázhatja, anélkül, hogy tízmillió magyar katolikust vérig ne sértsen.

A kongregáció — jezsuita intézmény?

Jezsuita műhelyben készült — írta egy zsidó-liberális napilap — a fogadalom,¹ melyet a kongregációban az ifjakkal letétetnek, „akik még nem tudják, mennyi vér, könny, gyűlölet, halál, üldözés, kínzás tapad a síma szavú jezsuiták multjához Mária nevében”.

Igaz, a kongregáció jezsuita műhelyben készült. A Jézus-társaság intézeteiben vette kezdetét, sőt többet mondhatunk: a Jézustársaság a kongregációban látja egyik legfőbb alkotását. És nemcsak eredetét illetőleg jezsuita alkotmány, hanem szelleme is természetesen az, amelyet szülőanyja, a Jézustársaság belélehel. S ennek így is kell maradni, amennyiben az egyházhatóság rendelkezései folytán a Jézustársaság őrzi a kongregáció eredeti és lényeges szabályait és a búcsúkat is csak a Jézustársasági főkongregációhoz csatlakozó kongregációk nyerhetik el. Így van ez minden vallásos egyesületnél, amely valamely renddel kapcsolatos.²

De mi borzalmas büntény van abban, hogy a kongregáció „jezsuita műhelyben készült” és következőleg annak a szelleme élteti? Az említett lap szerint a jezsuiták multjához — mondhatta volna: jelenéhez is

¹ Fentebb kimutattuk, hogy a kongregációban semminemű voltaképeni fogadalmat nem tesznek. (132. lap.)

² Különb minden főpásztor önhatalmúlag állítja fel egyházmegyéjében a kongregációt, ő hagyja jóvá szabályait és az általa kinevezett prézes a Jézustársaságtól teljesen függetlenül kormányozza a rábízott kongregációt.

— vér, könny, gyűlölet, halál tapad. Hát hiszen ez egyszer igaza van az ujságnak. A jezsuiták útját az egész földkerekségen vér és könny kísérte: de a *saját* vérük és *saját* könnyük patakja. Mert a katolikus Egyháznak s a kereszténységnek ellenségei gondoskodtak arról, hogy a gyűlölet, halál, üldözés, kínzás legyen jutalmuk a Szűz Mária nevében apostolkodó szerzeteseknek. A Jézustársaság erősen kivette részét minden újkori egyházüldözés- és egyházgyűlöletből: csattanós bizonyossága ennek a legújabb időből akár Franciaország, Portugália, vagy Mexikó, akár azok a lapok, amelyek a rágalom és gyűlölet minden eszközét megengedettnek tartják a jezsuita-renddel szemben.

Látjuk-e ismét a mélyebb összefüggést? Ha a „jezsuita műhelyben készült” kongregációnak főbűne az, hogy a kat. Egyház mellett rendületlenül síkra szállt: nem a katolicizmus elleni támadás-e akkor a kongregáció üldözése?

A kongregációellenes vádak — látjuk jól — két forrásra vezethetők vissza: egyik a *tájékozatlanság*, másik a katolikusellenes elfogultság és *gyűlölködés*. Az igazság fényében ezek a vádak összeomlanak s marad mint kétségtelen igaz tétel, hogy a kongregáció a meleg, komoly és virágzó katolikus hitéletnek valószínűs melegágya; egy gondviselészerű intézmény, amelynek Magyarország erkölcsi kultúrája végtelenül sokat köszön s amelytől a jövőben is sokat vár, még pedig teljes joggal.

A Mária-kongregáció története.

A Mária-kongregáció előzményei és keletkezése.

A középkor végén számos országban s főleg Olaszországban működtek vallásos egyesületek, amelyek közül többen Szűz Mária tiszteletére voltak szentelve. A vallásos egyesületek hasznát az 1540-ben keletke-

zett Jézustársaság első tagjai is felismerték s azok fellendítésén közreműködtek. Így olvassuk, hogy 1540-ben Boldog Fáber Péter és Lainez Jakab Pármában missziót tartottak, ott nagy lelkipásztori eredményeket értek el s midőn Szent Ignác onnan őket elhívta, jámbor egyesületet alapítottak abból a célból, hogy a lelki fellendülése ezáltal is állandósuljon. Maga Fáber állította össze ennek az egyesületnek szabályait, amelyekből az örök dolgokról való naponkinti elmélkedés s a szentségekhez való gyakrabbi járulás magaslottak ki.

Maga Szent Ignác hasonlóképp cselekedett: a rend első „templomában”, a római „della Strada”-kápolnában 12 emberből álló kis társulatot szervezett, amelynek feladata volt a szegények számára adományokat gyűjteni s ezeket aztán az inségesek között ki is osztani. Ennek a társulatnak szintén voltak szabályai és hetenkint kétszer összejövételei.

Az első atyák példáját követték a többiek is. Így Nadal Kalábriában és Sziciliában, mások másutt alapítottak jámbor egyesületeket. Európában egészen Lisszabonig, Ázsiában egészen Goáig. 1563 előtt, tehát a Mária-kongregáció alapításának éve előtt, legalább 15 olyan helyről tudunk, ahol az új Jézustársaság atyái vallásos egyesületeket létesítettek. Ezek az egyesületek főleg felnőttek számára alakultak, rendes szabályzatuk volt s tevékenységük a felebaráti szeretet testi és lelki cselekedeteinek gyakorlására, valamint a szentségek gyakrabbi vételére irányult.

1563-ban történt, hogy a Jézustársaság római nevelőintézetében, a később oly híressé vált Collegium Romanumban, egy fiatal belga páter, *Leunis János*, kezdte előadás után összegyűjtögetni az alsó osztályok jobb és buzgóbb tanulóit. Hol rövidebb előadást tartott nekik a vallásos életről, hol vallásos gyakorlatokat, imát, éneket, kis elmélkedést végzett velük. Buzdította őket kötelességeiknek komoly teljesítésére, jámbor beszélgetésekre, gyakori gyónás és áldozásra.

Ebből a szerény mustármagból fejlődött a katolikus Egyház újkori történetének egyik legnagyobb-szerű, legjelentékenyebb segédcsapata: a Mária-kongregáció.

Érdekes, hogy 1563-ban a kis társaságot még nem nevezték „Mária”-társulatnak, legalább nem tudunk róla. De már 1564-ben a „Congregatio Mariana” nevet vette fel a kis gyülekezés és szabályzatot kapott. Ebben az évben 70 tagja volt s a tagok annyira kitűntek jámborságuk s tanulmányi előmenetelük, példás viseletük és apostolkodó buzgalmuk által, hogy csakhamar nemcsak a többi tanárok is lelkesedtek érte, hanem maga a rend általános főnöke szintén felkarolta s kiterjesztette az új intézményt az egész, akkoriban rohamosan terjeszkedő Jézustársaságban.

Leunis az eszmét s a máriás gondolatot talán azoktól a fentemlített egyesületektől vette, amelyek akkoriban Olaszország számos városában virágoztak s amelyeknek rendszeren „Collegium Virginis Mariae” volt a nevük. Ilyen egyesület működött pl. Perugiában is, ahová Leunist a rendbe való belépése után már egy esztendővel küldték, hogy ott tanítson.

Egyébként Leunisszal körülbelül egyidőben Sziciliában is alapítottak a Jézustársasági atyák hasonlóképp a Szent Szűz tiszteletére jámbor társulatot, ahogy ez a Jézustársaság szicíliai tartományának történetéből kitűnik.¹ Sőt egy másik kezdeményezés, a génuai, ahol már 1557-ben volt a kollégiumban Mária-társulat, mindenesetre időben megelőzte a rómaiakat. Minthogy a római kollégiumban rendszeren felolvasták a génuai kollégium évi jelentéseit, nincs kizárva, hogy Leunist közvetlenül a génuai példa indította a római kongregáció megalapítására.² Viszont minden jel arra mutat, hogy a római kongregáció teljesen önállóan fejlődött s belőle ágazott szét a Mária-kongregáció in-

¹ *Sebast. Cabarrasius S. J.*: *Provinciae Siculae Soc. Jesu ortus et res gestae ab anno 1546 ad annum 1611. Panormi 1737, Pars I., pg. 176. 480.*

² *L. Dion. Fernández S. J.*: *Estrella del Mar. Anno III, n. 50.*

tézménye az egész világra. Így a Mária-kongregáció alapításának érdeme kétségtől Leunis Jánosé. Erdemes erről a férfiúról néhány szót szólnunk.

Leunis, a kongregáció alapítója.

1556 május 3-án egy fiatal flandriai diák kopogtatott Loyolai Szent Ignác ajtaján. Szegényes volt az öltözete, mint általában azoké a diákoké, akik akkoriban többnyire gyalog jöttek el Róma hírneves iskoláinak látogatására a különböző országokból. Szent Ignác megkérdezte a kedves megjelenésű fiútól, mi a kívánsága.

— Hallottam — felelte Leunis, mert ő volt az ifjú —, hogy itt mostanában új harcos sereg állott össze Jézus nevének zászlaja alatt s nagyon szeretném, ha ebbe a seregbe engem is befogadnának.

Szent Ignác felvette Leunist, aki 1556 január 18-án kezdte meg a noviciátust abban a régi professzusházban, amely a rend első kis templomának, a Stradacápolnának szomszédságában épült s amelynek ma egyetlen maradványa az a néhány szoba, amelyben Szent Ignác élt és meghalt.

A könyvben, amelybe a belépő újoncokat bevezették, azt is beírták, ki mit hozott esetleg magával. Leunis neve mellett az áll, hogy a rajta lévő ruhán kívül semmije sem volt, csak éppen egy kis imakönyve a Szent Szűz kis zsoltosmájával. Ezúttal is a szegényt és a jelentéktelent szemelte ki a Gondviselés nagy dolgok véghezvitelére az ő Egyházában.

Szent Ignác 44 nappal Leunis belépése után már meghalt. Ekkor hitták össze a rend első nagygyűlését, amelyen Lainezt választották meg Szent Ignác utódjául. Minthogy a ház szűk volt s a nagygyűlésre érkező atyáknak is helyet kellett benne szorítani, azért az újoncokat más házakban helyezték el s így küldték Leunist is Perugiába, ahol egyúttal a rend nevelőintézetében tanított is. Ebben az évben azzal a kérelemmel fordult a rend előljáróihoz, engedjék

meg neki, hogy ő is Indiába mehessen a hithirdetőkkel, akik akkoriban Xavéri Szent Ferenc csodálatos indiai működésének példája s a Szent leveleinek buzdító hatása alatt seregestől indultak a távol Kelet munkatereire felé.

Ügylátszik, Leunis gyenge egészsége lehetetlenné tett minden ilyenmő vállalkozást. Állandó fejfájásai voltak, amelyek tanulmányainak végzésében kellemetlenül akadályozták. Előljárói épp emiatt hol ide, hol oda küldötték, a légváltozástól remélve számára gyógyulást. Így hamarosan Montepulciano kollégiumában találjuk (Toszkánában).

Majd a kollégium rektora magával vitte Szavó-jába, majd Párisba küldték. Ügylátszik, a missziókra irányuló kérelmét mégis figyelembe vették, mert Párisból Rómába hívták vissza, hogy itt készüljön a hithirdetői munkára. 1560-ban a római kollégium legalsó osztályában tanította a latin nyelvtant s ebben a hivatalában maradt még 1564-ig, amikor a rendi névsor már mint áldozópapot említi. Minden valóság szerint hittudományi tanulmányait csak úgy mellesleg s hézagosan végezhetette. Erre a négyéves tanári működésre esik a Mária-kongregáció megalapítása.

1564-ben ismét Párisban találjuk, mint minisztert (házigondnokot), majd 1567-ben ismét Párisban, ahol szintén megalapítja a Mária-kongregációt, hasonlóképp a billomi kollégiumban 1569-ben. Ekkor tábori lelkésznek küldik Lyonba, ahonnan 1571-ben ismét Rómába kerül, de semmi jele, hogy a Mária-kongregáció vezetésébe itt újból befolyt volna. Borgias Szent Ferenc, mint a rend generálisa, még egyszer elküldi Párisba, hogy ott a kongregációba új életet öntsön, de egészsége nem bírja a párisi klimát; ezért ismét visszakerül Rómába, majd 1580-ban Turinban működik.

Itt is halt meg 1584-ben november 19-én, miután egy évvel előbb az ünnepélyes hármass fogadalom letételére bocsátották. Feljegyezték róla, hogy bár nagyon beteges volt s tudományosság tekintetében nem

tűnt ki, mégis mindenki szerette és a nép valósággal szentnek tartotta.

Nem érte meg a kongregációk első nagy diadalát: az első pápai jóváhagyást. 16 nappal halála után jelent meg XIII. Gergely pápa bullája, amely a római kollégium Mária-kongregációját nemcsak megerősítette, hanem a Jézustársaság összes Mária-társulatainak „fejévé s anyjává” (caput ac mater) tette. P. Leunis maga is bajosan sejtette, mily hatalmas fává fejlődött utóbb az általa elültetett csemete s gyümölcsei mily nagyhatásúak lesznek az újkor vallásos életének fellendítésében.

Az első Mária-kongregáció.

A Jézustársaság nagynevű történésze, *Sacchini* Ferenc, az 1563-ik év történetében a következőket írja:

„Ugyanezen évben keletkezett a belga Leunis János kezdeményezésére — aki az alsó osztályokban nyelvtant tanított —, egy jámbor társulat a diákok között, akik még nem értek el a retorika osztályáig. Akik e kis diákok között mind a tanulásban, mind a hitbuzgalomban kiválóbbak akartak lenni, naponkint a tanítás után, mikor a többiek hazamentek, egybeültek egy osztályteremben, amelyben kis oltárt állítottak fel. Itt közös imádságot végeztek, majd egyikük jámbor könyvből felolvasott. Vasár- és ünnepnapon a szokásos egyházi vecsernye-imákat mondták el. Ebből a szerény kezdetből, amelyet utóbb Szűz Mária különösebb tiszteletének szenteltek, származtak azok a Mária-társulatok, amelyek utóbb határozott szabályok szerint az egész világon elterjedtek s így az ifjúság mint mások körében oly meglepően áldásos eredményeket értek el.”¹

A következő évről *Sacchini* már többet tud jelenteni: ebben az évben vette fel az egyesület a Mária-kongregáció nevét s kapott rendes szabályokat.

„A mult évben kezdeményezett jámbor diáktársu-

¹ *Historia Soc. Jesu, anno 1563, n. 7.*

lat — írja — ez évben helyezkedett a Boldogságos Szűz oltalma alá s kapta meg azokat a szabályokat, amelyek lényegükben ma is szabályozzák. A cél: az előhaladás a hitbuzgalomban s a tanulmányokban. A tagok száma 70 körül tartott. Előírás, hogy minden héten gyónjanak, havonként¹ áldozzanak, naponta misét hallgassanak s mindennap elmondják vagy az olvasót vagy más Mária-imákat. A délutáni iskolai előadás befejeztével a kongreganisták egybegyűltek, negyedórán át elmélkedést végeztek, másik negyedórán át pedig részben a másnapi elmélkedés anyagát hallgatták meg, részben maguk közt meghánytákvetették a hallottakat. Vasár- és ünnepnap ebéd után a vecsernye végeztével egyesek a kórházba mentek betegeket látogatni, mások a szentek ereklyéit mentek tisztelni, ezek ebben, azok abban a jámbor ügyben jártak el, csodálatos buzgósággal.”

„A társulat élén egyik rendtagunk állt — folytatja tovább Sacchini —, aki vasárnaponként a buzdító beszédet mondta nekik s a többi dolgokra is felügyelt. De a tagok közül is választottak elnököt, akit prefektusnak neveztek; továbbá 12 vezető tagot, akik a többiekről való gondoskodást maguk közt felosztották, úgyhogy senki ki ne maradjon s annál pontosabban működjék a szervezet, minél kevesebb feladat jut a vezetők közül egyre-egyre. Ennek a társulatnak egyéb hasznos hatásai közül ki kell emelni, hogy a hasonló gondolkozás és vallásosság alapján álló ifjak egymással egyesülvén, annál inkább elkerülhették a rossz emberek társaságát, aminél a tapasztalatlan és fogékony ifjú-lélekre nézve nincs nagyobb veszedelem.”

Az első Mária-kongregáció közelebbről ezt a címet viselte: „Congregatio Annuntiationis B. M. V.”, azaz: a *Gyümölcsoltó Boldogasszony-kongregációja*.

¹ Akkoriban a gyakori áldozás még nem igen volt elterjedve s azért gyakran fordult elő, hogy a buzgóbb világiak hetenkint gyóntak ugyan, de csak havonként áldoztak.

Egy előkelő s gazdag hölgy, *della Valle őrgrófnő*, IV. Pál unokahúga, szerzetházat s kis templomot épített az Annuntiatióról nevezett apácák számára azon a helyen, ahol ma a Szent Ignác-templom Annuntiata-oltára áll. Valami oknál fogva azonban az apácák a templomot s a rendházat hamarosan elhagyták. Közben megalakult a Jézustársaság s az őrgrófnő felajánlotta a kis templomot a jezsuitáknak. A római kollégium növendékei egyes ünnepélyes istentiszteletekre ebbe a kis templomba jártak eddig is, míg később a nagyszerű S. Ignazio megépült, amelyben ma már csak a fényes Annuntiata-oltár jelzi a régi kis templom helyét.

Ebben a templomban gyűltek össze az első kongregánisták is nagyobb ünnepélyek alkalmával s ezért vették fel az Annuntiatio címét is. A többi kongregáció követte ezt a példát s évtizedeken át ez lett a címe az egész világon minden kongregációnak, amely a római főkongregáció szabályait követte.

A Prima Primaria.

Lassankint az első kongregánisták már a felsőbb osztályokba kerültek s mivel itt sem akartak elmaradni a kongregációból, szükségessé vált a kongregáció kettéválasztása.

1569-ben alakult meg az idősebbek („szeniorok”) kongregációja, amely *Truchsess Ottó* bíboros védnöksége alá helyeztetett. Ügylátszik, főleg a német kollégium (*Germanicum*) növendékei közt terjedt el a szeniorok kongregációja, mert e kollégiumban 1573-ban a hírneves *P. Lauretano Mihály* lett igazgató, aki csak ebben a kollégiumban három kongregációnak lett prézese. Sőt *Steinhuber* bíboros szerint a kollégium növendékeinek már 1565-től kezdve nagy szerepük volt a kongregáció alapításában.¹ Lehetséges, hogy a kol-

¹ *Geschichte des Coll. Germanico-Hungar. in Rom, 1895. I. kt. 51. lap.*

légium növendékei, mint magasabb osztályok s tanfolyamok hallgatói segédkeztek a pátereknek a kisebb diákok között. Vagy talán azokra az olasz konviktorokra kell itt gondolnunk, akiket a német kollégiumba szintén befogadtak mint fizetőket, hogy általuk a kollégium eltartásáról jobban gondoskodjanak? Ezzel a kongregáció megszűnt a legalsó osztályok ügye lenni.

Sőt olvassuk, hogy a szenior-kongregáció tagjai a filozófia és teológia hallgatói közül, a junioroké pedig a humanisták és rétorok osztályából kerültek ki; amiből következik, hogy inkább a nagyobb fiúk tartoztak bele még a fiatalok kongregációjába is. Később, úgy 1590 felé, még harmadik, sőt időlegesen negyedik tagozást is csatoltak közbe s innen eredtek ezek az elnevezések: „Prima Primaria”, „Secunda Primaria”, „Tertia”, „Quarta Primaria”. Ezeket később megint kettőbe vonták össze, majd a 19-ik században egybe s ez az egy máig megtartotta a régi elnevezést: „Prima Primaria”.

A Primaria elnevezést („főkongregáció”) akkor vette fel az egyesület, amikor XIII. Gergely megadta neki az engedélyt, hogy más kongregációkat is magához csatolhasson.

A római Prima Primaria levéltárában van egy ősrégi névsor, amelyből az első kongreganisták és első prézesek nevét meg lehet állapítani. Mint a kongregáció voltaképpen első, alapító tagjai ezek hárman szerepelnek: *Pierbenedetti* Marion, *Bandini* Oktáviusz és *Valerio* Ágoston.

Érdekes, hogy ezek később mind a hárman bíborosok lettek. Pierbenedetti volt a kongregáció második prefektusa. Az első prefektusok között ott találjuk De Massimi Tiberio őrgrófot, akit nem kevesebb, mint négy ízben választottak prefektussá, valamint több olyant, akik később magas egyházi méltóságokba jutottak. Az első évtizedekből összesen 525 kongreganista neve van feljegyezve. Ezek közül világi papi pályára lépett 115 s köztük 8 lett püspökké, 7 pedig bíbo-

rosszá; 41-en léptek be a Jézustársaságba, 20-an pedig más szerzetekbe.¹

Az első prézesek a következők voltak: *Leunis* János, *Leonello* Henrik (1564), *Biondi* József (később két ízben rendtartományfőnök), *Gnecchi-Soldi* Organtino (később hírneves misszionárius Japánban), *Abbate* Jakab (1568 előtt), *Florio* Rudolf, *Vieira* Simon, *Mala-volta* Prosper (később két ízben rendtartományfőnök), *Toledo* Ferenc (a hírneves teológus, később bíboros), *Amadei* Curtius, *Maggiori* János, a már említett *Lau-retano* Mihály, *Maselli* Alajos (aki három ízben lett tartományfőnök, majd végül általános rendi tanácsos), *Cardulo* Fulvius és *Aquaviva* Kolos (1572-ben), aki-ről külön kell néhány szót ejtenünk.

Aquaviva Kolos.

Aquaviva Kolos igen előkelő nápolyi családból, az Atrii hercegek családjából született 1543-ban. 1567-ben lépett be a Jézustársaságba s 1573-ban mint a filozófia tanára kezdett működni a római kollégiumban. Azonban fél év múlva vért köpött s azért kifogták a tanárságból s a római papnövendékek előljáróivá tették. 1576-ban a nápolyi rendtartomány főnöke lett, majd a római rendtartomány vezetését bízta rá. 1581-ben pedig, 38 éves korában, a rend általános főnökévé választották meg. Három évtizedes generalátusa a Jézustársaság egyik legfényesebb, alkotásokban és viszontagságokban leggazdagabb generális pályája volt.

Aquaviva már mint újonc szemlélhette Rómában a kongregáció nagyszerű hatását az ifjúság körében. Később Rómában s Nápolyban maga is vezetett kongregációt. Mint generális, ő nyerte meg a kongregációnak XIII. Gergelytől 1584-ben az első ünnepélyes pápai megerősítést, az „*Omnipotentis Dei*” kezdetű bullát, amely egyúttal a rend mindenkori generálisára ruházta a kongregációk szabályzatának megállapítá-

¹ *Mullan, History of the Prima Primaria*, 69, 442. s. köv.

sát. E meghatalmazás alapján vizsgálta át s erősítette meg Aquaviva a kongregáció szabályait 1587-ben.

E szabályok nem sokban különböznek az 1574-ben nagy gonddal és bölcseséggel megállapított szabályoktól. Már Leunis szabályai kimondták, hogy a tagok „annyira fognak előhaladni az Úr útján, amennyire megtagadják magukat s amennyire elsajátítják az Isten szeretetét és a Boldogságos Szűz iránti áhítatot”.¹ A későbbi szabályok a Mária-tisztelet buzgó gyakorlását, a szentségekhez való sűrű járulást, bizonyos napi imákat, a testvéri szeretetet, a tanulmányokban való lelkiismeretes köteleességteljesítést kötik a tagok lelkére.

Előírják, hogy a kongreganisták vásár- és ünnepnapon a kápolnában összejöjjenek s a prefektus vezetése alatt egy órán át vallásos tárgyú beszélgetést folytassanak, majd misét hallgassanak és még egy negyedórát szóbeli s elmélkedő imában töltsenek; délután pedig a vecsernyén és szentbeszéden jelen legyenek, vagy pedig a lelki igazgató buzdító beszédjét hallgassák meg. A kongregáció élén áll a bíboros fővédő (ezt az intézményt azonban Aquaviva megszüntette), a prézes, vagyis lelkiigazgató, a prefektus és két asszisztense, a titkár és 12 tanácsstag, akiket úgy válogattak össze a város különböző részéből, hogy az azon részekben lakó tagok egy-egy tanácsstag felügyelete alá tartoztak. Végül bizonyos tisztségeket állapított meg a szabályzat.

Előírják továbbá a szabályok, hogy a kongregációban a tanulmányokban való nagyobb előmenetel okából úgynevezett akadémiák (önképző- vagy tanulmányi körök) alakuljanak, melyeknek élén egy-egy „rektor” áll, míg az egyik asszisztensnek rendes hivatalához tartozik, hogy az akadémiai rektorok működését ellenőrizze s irányítsa. Az irgalmasság és az apostoli buzgalom cselekedeteit: a kórházak és börtönök

¹ Mullan, i. h. 20. s. köv.

látogatását, az önkéntes hittanoktatást stb. szintén ajánlják a szabályok.

Érdekes, hogy ezek a legrégebb (1574-i és 1587-i) szabályok lényegesen alig különböznek a ma is érvényben lévő szabályoktól. Szó van bennük pl. már a rendkívüli tagokról is, mert hiszen akkor már sokan befejezték iskolai tanulmányaikat s kívülről jártak be a kongregáció gyűléseire. Ezekből fejlődtek ki később a voltaképpen felnőttek kongregációi az egyes kollégiumok mellett.¹

Az első elterjedés.

A kongregáció áldásos hatásai oly szembeszökők voltak, hogy a rend egyre-másra hozta be az új intézményt a különböző országok új kollégiumaiba. Olasz-, Francia-, Spanyol- és Németországban, Ausztriában, Cseh-, Bajor-, Lengyelországban, Svájcban és Portugáliában mindenütt ott találjuk hamarosan a kongregációt. Mikor Aquaviva a kongregáció szabályait szentesítette, kongregációk voltak már a következő helyeken, körülbelül a felállítás sorrendje szerint: Róma, Génua, Perugia, Como, Pádua, Verona, Catania, Bologna, Palermo, Alexandria, Turin, Nápoly, Páris, Lyon, Billom, Valencia, Barcelona, Madrid, Mantua, Segovia, Soria, Valladolid, Douai, Köln, Mexikó, Sassari (két kongregáció), München, Bécs, Grác, Jaro-szláv, Wilno, Gandia, Palma (Majorca), Monterey, Villagarcia, Forli, Luzern, Olmütz, Pultowa, Lisszabon, Brescia, Burgos, Tivoli stb., összesen körülbelül 50 helyen.

Azon az ünnepélyes gyűlésen, amelyet XIII. Gergely bullájának kihirdetésekor a római kongregáció 1585-ben Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén rendezett, az ünnepélyes aktusról jegyzőkönyvet vettek fel, melyet a jelenlévő, körülbelül 40 akkori rendes tag is aláírt. Ezek között szerepel az *első magyar*

¹ Mullan 78. s köv.

kongregánista neve is: gróf Forgách Ferencé, aki később bíboros és esztergomi érsek lett. Forgách a kongregációban mint „consultor” (tanácsstag) szerepel.

A katolikus újjáéledés szolgálatában.

Azok között, akik a Mária-kongregációt Rómán kívül nagy buzgalommal terjesztették, messzire kimagaslik P. Coster Ferenc alakja. A tanítás, irodalom és szónoklat terén, valamint bölcs kormányzása által annyira kitüntette magát, hogy a rajnai és belga tartományokban csak a katolicizmus és a Jézus-társaság oszlopának s a luteranizmus ostorának nevezték.

Kiváló szeretettel és bizalommal viseltetett a Szűzanya iránt s ezért minden törekvése oda irányult, hogy a kongregációkat minél szélesebb körben elterjessze. Több kis művet is írt a kongregációk használatára, melyek között különösen az 1586-ban megjelent „Libellus Sodalitatis Beatae Mariae Virginis” érdemel említést. Könyvének bevezetésében kifejti, hogy a Szent Szűz iránti tisztelet és a Mária-egyesületek működése a legalkalmasabb eszköz az eretnokségek visszaszorítására és az igaz hit felvirágoztatására. Éppen azért könyvét a trienti zsinat által előírt hitvallással kezdte s azt óhajtotta, hogy azt a tagok a kongregációba való felvételük alkalmával mindenkor elmondják. Ez a szokás azóta a legtöbb helyen ma is fennmaradt.¹

Belgiumban az első kongregációt Douai-ban alapította meg P. Coster s gondoskodott róla, hogy a római kongregációba bekebeleztessék. E jámbor egyesület rövidesen gyökeres változást idézett elő a tanulók között. Többen hetenként járultak a szentségekhez s a tanulásban és az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásában újabb buzgalomra gyúltak.

Maga Coster írja, hogy Isten kegyelméből és a Szűzanya pártfogása alatt az egyesületben nevelődött

¹ Delplace: Histoire des Congrégations de la Sainte Vierge, 18. köt.

ifjak közül máris többek hasznos szolgálatokat tettek a katolikus ügynek: sokan felvették a papi rendet vagy szerzetes-rendekbe léptek s jámborságuknak hamarosan akkora híre járt, hogy még Németországból is sokan kérelmezték hasonló társulatok létesítését.

1582-ben e kollégiumnak különböző évfolyamából 30 kongreganista lépett be a Jézus-társaságba, míg négy évvel később ismét harminchárman kérték ezt a kegyet, közöttük több felszentelt pap és a tudományok magisterei. Ilymódon az eretnkségek által elpusztított Anyaszentegyház a Mária-egyesületek révén lassanként új erőre kapott. Ebben az időben a douai-i kollégiumban már három kongregáció virágzott.

Közben P. Costert Belgiumból Németországba, Kölnbe rendelték, hogy ott a „Három koroná”-ról nevezett kollégium élére álljon. Kölni tartózkodásának legelső esztendejében máris két kongregációt létesített, egyiket Krisztus Urunk szent Teste, a másikat a holdogságos Szűz tiszteletére. Ezeknek a kongregációknak is írt egy könyvecskét a tagok kötelességeiről és az életszentség gyakorlásáról. A németországi kongregációknak ezt a kézikönyvét ismételtelen kinyomatták és több nyelvre lefordították.

A kongreganisták jámbor példájukkal, épületes beszédeikkel s a felebaráti szeretet és az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásával annyira kitűntek, hogy — amint mondták — lassanként papi vezetőik buzgalomával is versenyre keltek. Sőt voltak, akik *elsősorban a kongregációk érdeméül tudták be, hogy Köln városa a maga egészében visszanyerte és megőrizte katolikus hitét.* Ez pedig a luteránusok elkeseredett támadásai és Truchsess Gebhard ottani érsek botrányos hitehagyása mellett nem volt könnyű dolog.

Valójában mások is sokan hozzájárultak ahhoz, hogy ez az eredmény létrejöhetett. Így maga a pápai követ, *Portia* Bertalan is a kongregáció tagjainak sorába lépett.

A hitehagyott érsek természetesen mindent megkísérelt, hogy Köln városának papságát is magával

ragadja saját árulásába. Ha ez sikerül neki, a protestáns német fejedelmek bizvást remélhették, hogy a választófejedelmek között többségre jutva (tudniillik hét közül négy az ő soraikból került volna ki), protestáns császárt választhatnak, mert a mainzi érsekről is feltételezték — és nem alaptalanul —, hogy az eretnekek pártján áll. Ha tervük megvalósul, akkor a német trónt az ausztriai ház kezéből könnyűszerrel kiragadhatták s eretnek császárnak adhatták volna, ami a katolikus vallást kiszámíthatatlan romlásba sodorta volna.

Ezt akadályozta meg a kongregáció, melynek tagjai közé sok pap is kérelmezte a felvételét.¹

A kölni kollégiumnak mintegy ezer hallgatója közül igen sokan s éppen a kiválóbbak tömörültek a kongregációkba, melyeknek száma immár ötre rúgott. P. Coster nagy örömmel jelenthette Rómába, hogy amióta az ifjak között a Mária-kongregáció működik, olyan könnyűszerrel kormányozza növendékeit, hogy az összes előjárók és tanárok álmélkodnak rajta; pedig nem a félelem vagy a rideg kényszerűség viszi rá őket az erények buzgó gyakorlására, hanem a valóságosságból fakadó önfegyelmzés szeretete.

Az első kongregációs szövetség.

Costernak köszönheti a kongregáció az egyes társulatoknak azt a szoros szervezetét, melynek erejét még ma is sokan csodálattal szemlélik.

Midőn ugyanis a rajnai tartományok többi kollégiumában is alakultak kongregációk, Coster levélben felkereste az egyesületek vezetőit s azt javasolta, hogy tömörítsék a tagokat valami közös testvérületbe vagy szent szövetségbe. Így például a fuldai kollégium rektorával, P. Redling Oszvalddal közölte azt az öt pontot, melyekre nézve a kölniek a trieri és brüggei kongreganistákkal egyezségekre léptek:

¹ Delplace idézett művében 38. s. köv.

1. Az imádságok és érdemek közössége életben és halálban;

2. szabad átlépés egyik kongregációból a másikba, ha valamely tag a jelzett városok egyikébe átköltöznék;

3. mindnyájukért közösen imádkoznak a havi pártfogók szétosztásakor;

4. a meghalt tagtárs elköltözésekor valamennyi életbenmaradt tagtárs közös imát és felajánlást végez;

5. negyedévenként a kongregációk kölcsönösen tájékoztató jelentést küldenek egymásnak a vállalt munkákról és az elért eredményekről.¹

A trieri kollégiumban már 1573 óta fennállott egy társulat, melyet mihamar a római kongregáció mintájára szerveztek át. Itt az ifjak elhatározták, hogy a szokásos ájtatossági gyakorlatokon kívül városuk polgárait buzdítani fogják a szentségekhez való járulásra, hogy küzdenek a káromkodás, és az erkölcstelen beszédek ellen stb. Ennek a kollégiumnak a kongregációja két oly dolgot honosított meg, melyek mintegy előképei a későbbi intézményeknek.

Egyrészt már 1577-ben tizenhárman a körülbelül 106 kongreganista közül a legméltóságosabb Oltáriszentség fokozottabb tiszteletére kötelezték magukat. Ezt a szövetekezést joggal tekinthetjük a szakosztályok első csirájának. Másrészt, miután a tagokat két részre osztották, tudniillik külön választották az idősebbeket és a fiatalabbakat, 1603-ban a legifjabbak részére harmadik csoportot is alakítottak Angyalok gyülekezete néven.² Később egyre általánosabb gyakorlat szentesítette ezt az eljárást, hogy az egészen kis gyermekeket az Őrangyalok Társaságába gyűjtik össze, mely a Mária-kongregációba később belépni szándékozók számára előkészítőül szolgál.

¹ Kratz: Aus alter Zeit. 28.

² Kratz, i. m. 37.

A kongregáció Franciaországban.

Párisban *Laineznek*, a Jézustársaság második generálisának, köszönheti megalakulását a kongregáció. Kezdetben igen sok akadály gördült a jámbor kezdeményezés útjába s alig sikerült ezeket valamikép legyőzni, máris kívülről jövő ellenséges támadásokat kellett kivédeni.

Itt tapasztalta a Társulat — mint az Úrnak kedves vállalkozások biztos ismertetőjelét — az első üldözéseket. A francia rendtartomány főnöke, *P. Mathieu* Kolos XIII. Gergely pápához intézett s 1575-ben kelt levelében panaszkodik, hogy a katolicizmus ellenfelei a Jézustársasággal egyetemben a Mária-kongregációt is kikezdték istentelen támadásaikkal. A Sorbonne-egyetem egyik tanára is nyilvános rágalmakat szórt a kongregációk ellen. Ámde a gonosz incselkedései nemhogy lelohasztották volna a kongreganisták lelkesedését, hanem még inkább lángrollobbantották azt.

Nagy tisztesség érte 1580 körül a párisi „Clermont”-kollégium kongregációját, midőn egy nemes ifjú, *Szalézi Ferenc* lépett tagjai sorába, aki azután itt oly feltűnő lelki előhaladásról tett tanubizonyságot, hogy hamarosan elnyerte a legmagasabb tisztségeket: előbb asszisztenssé, majd ismételten prefektussá választották.

Az ártatlan ifjú szívében hihetőleg itt vert gyökeret a Szent Szűz iránti nagy tisztelet, itt lobbant fel annak a fáradhatatlan buzgóságnak a lángja, melynek kényszerítő hatása alatt később annyi fáradságot váltalt az Egyház érdekében. Ugyanis nemcsak névleg viselte tisztségét a kongregációban, hanem abban a szent meggyőződésben, hogy az alája rendelt tagtestvérek lelkéért felelősséggel tartozik, lelkiismeretesen gyakorolta is azt. A szent prefektus annyira áthatotta övét buzgó, mélységes vallásossággal, hogy III. Henrik, francia király, midőn a kollégiumot meglátogatta s a Szent Szűzhöz könyörgő növendékeket látta, meg-

nyugodva mondta: „Ezek bizonyára nem támadnak ellenem s ezekből sohasem lesznek eretnekek!”

Hamarosan megnyílt a kollégiumban a felnőttek kongregációja is, elsősorban P. Augier Ődön buzgólkodásából. Ennek a társulatnak pártfogója maga a király volt, prézese pedig Bourbon bíboros.

A kongregációk működésének gyümölcse nem csak az volt, hogy a szentségekhez gyakrabban járultak, az erkölcsök megszilárdultak, sokan, kik az eretnekek téves tanításai előtt szemet húnytak, jobb belátásra tértek; az ellenségeket kibékítették, a szegényeket, betegeket, foglyokat meglátogatták: hanem a papok és szerzetesek életét is megjavították.

Egy szemtanu bizonyossága szerint „valóban elmondhatjuk, hogy a clermonti szeminárium mintegy megújította a karthauziak, kapucinusok és minoriták zárdáit. Ezt az eredményt nagy mértékben és mindenekelőtt az említett kollégium Mária-kongregációinak köszönhették, mely jámbor egyesület tagjai közé, eltekintve a számtalan ifjútól, igen sok prelátus és doktor, tanácsnok, ügyvéd és kereskedő is belépett. A legkiválóbb hittudósok tartják itt a szentbeszédet, azonkívül sokan jönnek ide, hogy elmélkedéseiket, bűnbánati cselekedeteiket, gyónásukat és szent áldozásukat elvégezzék. Könnyűszerrel idevonzza az ájtatoskodókat a művészi szentének, mellyel az atyák a szentmisék és vesperások fényét ünnepeken és hétköznapokon emelni iparkodtak. De maguk a királyok: IX. Károly, III. Henrik, a királynék, fejedelmi férfiak és nők, püspökök s az államkormányzat és törvényhozás magasállású méltóságai sem restelték, hogy a nagy kollégium kicsiny kápolnájában megfordulhattak”.¹

Hanem amint az új dolgoknál könnyen megtörténik: nemcsak kívülről támasztottak nehézségeket, hanem a Társaság atyái közül is néhányan, akik tudni-

¹ Delplace, i. m. 24. köv.

illik bizalmatlansággal viseltettek az újonnan keletkezett egyesület iránt. Ez egyébként akárhol megesik.

A mainzi kollégium rektora, a nagytekintélyű P. Baader György, 1577-ben jelentést tett a rend generálisának arról, hogy bár a különböző kollégiumokban létesített kongregációk jó gyümölcsöket teremnek, mégis félő, hogy ezekből a Társaságra több teher, mint haszon fog származni. Megtörténik ugyanis példának okáért, hogy valamelyik atyát a kongregánisták annyira megkedvelik, hogy ennek távollétében, vagy áthelyeztetése esetén alig akarnak mást vezetőül elfogadni. Hasonló okokból P. Angelo Balduin, rendi vizitátor 1576 körül a kölni kongregációt felakarta oszlatni. De midőn a rektor és a tartományfőnök a generális előtt világosan kifejtették az ügy állását, ez a javasolt felosztatás gondolatát teljesen elvetette.¹

Az egész világon.

Olasz- és Spanyolországban a kongregáció körülbelül egyszerre terjedt el a Társasággal. *Nápolyban* maga P. Aquaviva, annakidején a nápolyi kollégium rektora, alapította meg a Társulatot. Ennek az egyesületnek, melynek később P. Caraffa Vince, a római Primáriának hajdan legbuzgóbb tagja lett a prézese, igen nagy része volt benne, hogy azon a vidéken a katolikus élet újra nekilendült. Egy másik, iparos-kongregációnak *Hieronymói* Szent Ferenc volt a vezetője, melynek tagjait a szent igehirdető sokszor felhasználta szent missziók előkészítésénél, úgyhogy népiesen nonsokára „missziós-testvérnek” hívták őket.² Spanyolországban a kordovai és szevillai kongregációkat a XVII. század kezdetén a legvirágzóbbak közé sorolták.³

Észak-Németországban 1576-ban elsőnek P. Rem

¹ Kratz, i. m. 33. köv.

Delplace, i. m. 98. köv.

Delplace, i. m. 127. köv.

Jakab vitte be a kongregációt, ki újoncveit éppen abban az időben töltötte Rómában, midőn a Primaria-társulat első erénygyümölcseit termette. Mikor a bentlakó teológusok vezetésére Dillingenbe rendelték, legfontosabb feladatának tekintette a kongregáció megalapítását, mely hamarosan oly népes lett, hogy négy részre kellett osztani. Két csoportban voltak a növendékek, egyben a küntlakók, a negyedikben különböző rendek szerzetesei.

A dillingenieiek példáját hamarosan követte az ingolstadti kollégium. Itt *Canisius* Szent Péter készítette elő a talajt, ki a hittudomány hallgatói részére jámbor egyesületet alapított. *Canisius* kitörő örömmel fogadta és fejlesztette a Mária-kongregációt, magasztalására és védelmére sokat írt és saját egyesületét is Mária-egyesületté alakította át (1577).

A pápai jóváhagyás.

Eközben a csak imént keletkezett kongregációk egyre nagyobb hírnévre tettek szert. Midőn XIII. Gergely pápa saját szemeivel látta és követeitől is értesült arról, hogy ezek a társulatok mily hasznos tevékenységet fejtenek ki, elhatározta, hogy a Mária-kongregációt ünnepélyesen megdicséri és legfelsőbb tekintéllyel jóváhagyja.

Ezért 1584 december 5-én kiadta az „*Omnipotentis Dei*” kezdetű bulláját, melyben a Jézus-társaság római kollégiumában úgy az iskolások, mint „egyéb, a fentnevezett Társasághoz vonzódó Krisztushívők” részére alakult Mária-kongregációt újból megalapítja és „Primaria”-nak nyilvánítja, melytől — miként a fejtől a tagok — valamennyi többi kongregáció függ. Ezenkívül bőkezűen megajándékozta búcsúkkal, felhatalmazta a Jézustársaság generálisát, hogy a Társaság kollégiumaiban bárhol alapíthasson hasonló társulatokat s azokat úgy csatolhassa a Primariához, hogy ezáltal az utóbbi részére engedélyezett búcsúban azok is

részesüljenek. Végül megállapította, hogy a P. Generális tisztje legyen a kongregációk számára megfelelő szabályokat alkotni.

Nagy ünnepre virradt a Prima Primária 1585 március 25-én, amidőn Gyömölcsoltó Boldogasszony napján ezt a bullát ünnepélyesen kihirdették előtte. A Prima Primaria évkönyvei mint nagy ünnepről emlékeznek meg erről az eseményről. A bullát maga P. Aquaviva Kolos, a rend általános főnöke, olvasta fel.

Az ünnepélyről szóló emlékirat alatt ott következnek a Prima Primaria ezidőszerinti tagjainak szavai, számszerint negyvenen. Ezek közül hárman később a kardinálisok bíborával ékesítették: maga a prefektus, Maciejowski, gróf *Forgách Ferenc tanácsstag* (később Magyarország primása) és Gaetani Bonifác.

1587-ben január 5-én V. Sixtus pápa újabb bullát bocsátott ki — „*Superna dispositione*” kezdettel —, melyben a generálisnak adott felhatalmazást ismét megerősíti és kiterjeszti, úgyhogy most már nemcsak a kollégiumokban, hanem a Társaság valamennyi házában és templomában alapíthat kongregációt, akár diákok, akár mindkét nembeli egyéb hívők számára, ugyanazon helyen akár többet is s azokat a Primáriához csatolhatja.

Ugyanennek az évnek szeptemberében ugyancsak V. Sixtus „*Romanum decet*” kezdetű bullájával a generálisnak ezt a hatalmát kiterjeszti azokra a házakra is, melyek ugyan nem a Jézustársaságéi, hanem a jezsuiták gondozása alatt állnak. Megengedte, hogy a kongregációk ne csak Gyömölcsoltó Boldogasszony, hanem más név alatt is létesülhessenek, úgyhogy az e naphoz kötött búcsúk az illető főünnepre mindenkor átvitessenek.

VIII. Kelemen még világosabban kimondotta, hogy a P. Generális püspöki székhelyeken is alapíthat kongregációkat. („*Cum sicut nobis*” 1602.)

XV. Gergely „*Alias pro parte*” bullájában megújította az előző pápák rendeleteit. (1621.)

A legtöbb kegyességgel mégis XIV. *Benedek* halmozta el a kongregációt. Elsőbben 1748-ban „*Praeclaris Romanorum Pontificum*” kezdetű brévéje által újabb búcsúkkal gazdagította a Primáriát; azután ugyanebben az évben, szeptember 27-én aranybullát adott ki („*Gloriosae Dominae*”). Ebben a bullában először a boldogságos Szűz dicsőségét magasztalja, majd kifejti, mily nagy szeretettel viseltetett Szent Ignác Istennek szent Szülője iránt, s hogy e nagyszerű Atyának rendi fiai mily buzgalommal követték az ő példáját. Végül dicséretekkal halmozza el a kongregációt s annak gyümölcseit melegen méltatja.

„Hihetetlen — úgymond —, hogy ebből a dicsérendő és jámbor intézményből, melyet a tagok oly különböző állapotának is annyira megfelelő, számtalan üdvös és szent szabály támogat s melyet a vezetők rendkívüli bölcsesége, rátermettsége és előrelátása fejlesztett naggyá, mekkora haszon háramlott minden rendű és rangú ember számára!

Egyesek ugyanis már kora fiatalságukban a boldogságos Szűz pártfogásába ajánlották magukat s így megmaradtak az ártatlanság és jámborság útján s miután keresztény emberhez és a Szent Szűz gyermekéhez illően mindenkor jó példát adtak, nemcsak az erkölcsös élet boldog derűjét, hanem a végső állhatatosság kegyelmét is kiérdemelték.

Mások viszont — hála a kegyes Istenanya szószólásának, kinek e társulatokban hűséget fogadtak — a bűn csábításai közül, melynek hálójába nyomorultul belekeveredtek s az erkölcstelen élet útvjáról, melyen haladtak, jobb belátásra tértek, józan és jámbor életet kezdtek s abban, a szentségek gyakori vétele által megerősödve, boldogan meg is maradtak.

Ismét másokat az Isten Anyjához való odaadó ragaszkodás még jókor az isteni szeretet magasabb fokára emelt. Ezek a világ hiú, mulandó javait és gyönyöreit bátor, nagy lélekkel hátrahagyva, a szerzetesi élet szentebb és biztosabb állapotába tértek át s szent fogadalmaik révén Krisztus Urunk keresztjéhez sze-

gezve, teljesen a maguk és felebarátaik üdvösségének előmozdítására adták magukat."

Ezután újból felsorolja és megerősíti azokat a kegyelmeket, amelyekben az előző pápák a kongregációt részesítették, búcsúkat és kiváltságokat engedélyez s végül a tagokat buzgóságra, a felebaráti szeretet gyakorlására és az engedelmességre figyelmezteti a pápa.

Valóban „arany” ez a bulla, nemcsak azért, mert az ünnep fényének emelésére aranyos pecséttel nyert megerősítést, hanem mert mint a Mária-kongregáció „magna chartá”-ja, a rávonatkozó pápai okmányok között is az első helyet foglalja el.

A kongreganisták buzgalma.

A kongregációnak ennyi magasztalás után csak egy kötelessége lehetett: méltónak mutatkozni a pápák dicséretére.

Csak néhány példát ragadunk ki az évkönyvekből. P. Flott Ádám, a „Jézus Társasága története Észak-Németországban” című munka írója következőket említi fel a kongreganisták buzgalmáról:

„... A városokban a Mária-kongregációk valóságos erődítmények, a kongreganisták pedig katonák voltak, kik a bűnt mindenütt üldözték s az erényt védelmezték. Amit gyűléseiken a bűnök elkerüléséről, a szentségek vételéről, az esténkinti lelkiismeretvizsgálatról s más jámbor dolgokról hallottak, odahaza mindazt elmondották családjuknak; házukban a családok rövidesen abbahagyták a káromkodást, átkozódást és erkölcstelen énekeket...

Ahol a bűn féktelenkedésével szemben a szelídség nem bizonyult elegendőnek, ott lelkes bátorságuk a feddő szavakat sem sajnálta... A farsangi kicsapongásokat a katolikus jámborság nyilvános példájával mérséklendő, a kongreganisták a délutáni órákban ünnepi pompával egy közeli búcsújáróhelyre zarándokoltak, miközben a luteránus város utcáin zenekíséret

mellett Mária-énekeket zengedeztek. A komolyság és jámborság elterjesztése érdekében nagy tömeg részvételével ezenkívül a város öt főbb templomához könyörgő körmenetet rendeztek, melyet mindenütt rövid ájtatoskodással szakítottak meg... Hallban (Tirol) a nyilvános könyörgést azzal toldották meg, hogy magukat keményen korbácsolták, példájukkal a féktelen kicsapongásoktól sokakat elvontak s a gyóntatószék zsámolyához vezettek."

Szent Ignác *lelkigyakorlatainak* elvégzésére a kongreganisták buzgó készséggel vonultak vissza a szent magányba s másokat is rávettek, hogy annak mélyen szántó hatását önmagukon kipróbálják.

„A kongreganisták — írja Flott — részben kitűntek erényeikkel, részben lelkük egész erejével törekedtek az erények elsajátítására. Nem elégedvén meg a közepes buzgalommal, gyakran visszavonultak a magányba s lángoló lelkesedéssel szentelték magukat a lelki életnek. Életük példája azután nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a lelkigyakorlatok értékét mások is felismerjék, mert látták, hogyha egy-egy család-anya szentgyakorlatot végzett, az erkölcsös életben annyira megerősödve tért vissza, hogy nemsokára egész háznépe a keresztény jámborság mintaképeként tisztelhetette. Dillingenben a szerzetesek Mária-kongregációja tagjai tizenötös csoportokban végezték el Szent Ignác lelkigyakorlatait."

Hogy az imádságban, a bűnbánatban s a *szegények segítésében* mekkora buzgalom töltötte el derék kongreganistáinkat, arról az idézett történetíró alábbi sorai tanuskodnak.

„Gyönyörűség végigtekinteni a kongreganisták sorain, kik nap-nap után újabb erénygyakorlatokkal adnak jó példát. A felnőttek csoportjához tartozók a saját vagyonukból bőkezűen adakoznak a nyomor enyhítésére, míg a kisebbek — ha mást nem tehettek — legalább a szüleiktől kikönyörgött filléreket osztották szét a szegények között: mindannyian egyazon szándékkal s kétségtelenül egyazon lelkiület ösztönzésére.

Valamennyiüknél megcsodálhattuk az erkölcsök és az ártatlanság ragyogó tisztaságát, melyet a test kísértő törekvéseivel szemben szeplőtelenül megőriztek. Bizonyára igen gyakran túllépték volna a józan buzgóság határait, ha nem fékezi őket a buzgalmukhoz hasonló engedelmesség, mellyel a prézes vagy lelkivezető utasításainak magukat alávetették.

A lelkivezetők éberségére csakugyan szükség volt, mert többek között Luzernben akadt egy szegény, aki végső ínségében hetenkint alig kétszer-háromszor evett valami kis meleg ételt, mégis vas-övvel és szigorú osztorozással gyötörte mezítelen testét és csontjait, míg nem lelkiatyja e túlzásokat megtudta és letiltotta."

Mindezekről Flott csupán két esztendő történetében számol be.¹

A nyomorban sínylők gyámolításáról meg éppen bőséges példákkal szolgálhatunk.

A „Sodalis Parthenius” c. könyvben egyebek közt ezeket olvashatjuk: *Toledóban* van egy kongregáció, melynek neve *Amissi Pueri Jesu*. Ez minden hónapban két tagot jelöl ki, akik felosztják egymásközt a város plébániáit és az ínségesek szükségleteiről meggyőződést szerezve, alkalmas módon gondoskodnak megsegítésükről. S bár a kongregációnak semminemű jövedelme nem volt, az összekoldult alamizsnákból egy esztendőben mégis ezernél több szegény nyomorát enyhítették. *Palermóban* a kongreganisták egyike nyilván tartást vezetett az ínségesekről, akik nála naponta pénzbeli támogatásban részesültek. Ebből a jótéteményből nem zárták ki az elszegényedett nemeseket sem, akik szégyeltek koldulni.

„*Koblentzen* egyik kongreganista hat szegénysorsú tanuló részére az egész nagybőjtben minden nap küldött élelmiszereket. Ezt a szokást azután — a hét meghatározott napjain — mások is követték."

„A *mexikói* Szent Gergely kongregáció esztendőnkint kétszer több mint 300 szegényt vendégelt meg s

¹ *Historia Provinciae S. J. Germ. Sup. 3, 76. és köv.*

ugyanakkor ruhát és más egyebet osztott ki közöttük. A vilnaiak pedig harminc diáknak rendeztek ünnepi lakomát, kik mások könyörületességéből tengették életüket."

„A *marchenai* (Spanyolország) kongregáció az év folyamán több ízben megebédeltette a szegényeket. S hogy e munka alól senki se vonja ki magát, az egyesület prefektusa, egy előkelő család nevét viselő gróf, járt elől jó példával: letette kardját és palástját s födetlen fővel maga töltötte meg a lábasokat és bögréket... Midőn három évvel ezelőtt súlyos drágaság nehezedett a városra, ugyancsak ő enyhítette alamizsnáival a nyomorúságot; a börtönök lakóit két ízben ellátta élelemmel; egyszer pedig a Jézustársaság kollégiumában összegyűlt mintegy ezer szegény között kenyeret osztott szét."

„Egy *brünni* kongreganista, gazdag és nagyműveltségű férfiú, házasodni készült s lakodalmát, igen kedvesen, úgy ünnepelte meg, hogy miután szokás szerint az Úr asztalához járult, három nap múlva 300 szegényt vendégelt meg nagyjóságosan asztalánál, miközben ő és hitvесе szolgáltak fel nekik.”¹

Hasonló erénygyakorlatokkal a *magyar* kongregációk története is tele van.²

A helyszűke nem engedi, hogy a számtalan példával behatóan foglalkozzunk. Azért most legyen ebből elegendő s hogy tárgyunkat más oldalról is megvilágíthassuk, vizsgáljuk meg röviden, miben nyilvánult meg a kongregációk történelmi jelentősége.

A történelmi jelentőség.

Aki a katolikus Egyház belső életének történetét abban a korszakban szemléli, önkénytelenül három szempont köti le figyelmét, melyek a Máriaegyesületek fontosságát és történelmi jelentőségét világosan iga-

¹ *Lechner*: *Sodalis Parthenius*, 371. és köv.

² *Bóta Ernő*: *Rózsabimbók*; *Mohl Antal*: *A Mária-kongregációk története*.

zolja: a katolicizmus ügyének megerősödése, az ifjúság keresztény nevelése, végül a Jézustársaság és más szerzetesrendek, valamint az egész papi élet örvendétes föllendülése.

1. Mindenki elismeri — még a nemkatolikus írók is —, hogy az eretnekségek szomorú emlékü támadásai után a Jézustársaság járult hozzá legnagyobb mértékben a *katolikus vallás megújódásához*. De ne feledjük, hogy a jezsuiták mindazt, amit méltán nekik tulajdonítanak, nem kizárólag *önmaguk* vitték véghez.

Mert bár minden bizonnyal igen sokat használtak az Egyháznak a Társaság nagy hittudósai és hitvitázói, írói és szónokai, tanítói és lelkivezetői, munkájuk tekintélyes részét mégis azok által a *világi apostolok* által végezték el, akiket mintegy szövetségeseket és bajtársakat, a kongregációkban képeztek ki maguknak. Ezek ugyanis a papság munkájának hatékonyságát csodálatos mértékben fokozták; az Atyák szellemét, melyet a társulatokban szívtak magukba, szerte vitték az élet különböző körülményei közé: egyesek az állam igazgatásába, mások az irodalomba és a felsőbb tudományok művelésébe, ismét mások a fejedelmek udvaraiba és a népgyűlésekbe, egyesek a katonai táborokba, mások a családi életbe.

Ha ebben az időben a különböző nemzetek nagy katolikus férfiainak belső életét vizsgáljuk, többnyire a Mária-kongregációra bukkanunk, amelyben mint ifjak magukba szívták a vallásos buzgóság elemeit.

E korszak kongreganistái között ott találjuk VIII. Orbán, VII. Sándor, X. Kelemen, X. Ince, XI. Ince, XI. Kelemen, XIII. Ince, XIV. Benedek, XIII. Kelemen és VI. Pius pápákat; azonkívül sok bíborost (csak a XVII. században 80-at) és püspököt. *A világi fejedelmek* közül: III. Zsigmondot, IV. Lászlót, Kázmér Jánost, Lengyel- és Svédország királyait. II. Ferdinándot, III. Ferdinándot, I. Lipótot, Ausztria császárait s Magyarország királyait, Miksa bajor herceget, II. Ferenc lotharingiai herceget, Bourbon Henriket, Jenő szavoyai herceget, Ausztriai Jánost (a híres lepantói győzőt).

A hadvezérek közül azonkívül Tilly-t és Turenne-t. Az irodalom és tudományok borostyánkoszorús nagyjai közül Corneillet, Lope de Vegát, Calderont, Lipsius Justust, Tassot, Bossuet-t, Bourdalouet, Van Dycket, Volta Sándort és még sok mást.

Sok kongreganista vitte így át tehetségének s tudományos felkészültségének ragyogó kisugárzásával együtt felebarátaira a hit és erény lelkes szeretetét.

A Jézustársasági atyák ugyan beszédeikben, miszsióikban s a szentgyakorlatok által igen sok ember lelkére gyakoroltak üdvös hatást, de jól tudták, hogy az emberi gyöngeség mellett alig remélhetik, hogy munkájuk gyümölcse hosszabb időn át megmaradjon, hacsak nem gondoskodnak olyan állandó intézményekről, melyekben a hívek állhatatossága újra meg újra megerősödhet s kipróbált erényű férfiak támogatását nem veszik igénybe, hogy a lelki élet föllendítésére irányuló munkájuk eredménye maradandó legyen. Hogy hasonlattal éljünk: a többi apostoli munka csak amolyan rövid ideig világító villámlás volt, míg a kongregációk elérték azt, hogy a buzgóság lángja, melyet a tagok gondosan ápoltak, mint valami isteni tűz, állandó és mindig újra fellobbanó fényt és meleget árasztott.

Ha tehát igaz, hogy a Jézustársaság nagymértékben közreműködött a katolikus megújulás munkájában, senki sem tagadhatja, hogy a dicséret nagy része a kongregációkat illeti, melyeket a társaság létesített és igazgatott.

2. A másik dicséret, amellyel a jezsuitákat általánosan illetik: az *ifjúságnak kiváló nevelése* a kollégiumokban.

A történetírók — másvallásúak is — egybehangozóan hirdetik, hogy a jezsuiták kitűnően értettek hozzá, hogy az ifjúkat ne csak tanítsák, hanem hogy őket úgy a maguk, mint a vallás számára is egészen szokatlan mértékben megnyerjék. Ez pedig minden nevelési tudomány kulcsa és titka. Mert arról, aki a gyermekeket csupán beavatja a profán vagy szent tudomá-

nyokba, nem mondhatják joggal, hogy *neveli* őket. Ezt csak arról állíthatjuk, aki képes a rábizott ifjakat fellelkesíteni, hogy a tanultakat megkedveljék és tettekkel is gyakorolják.

Ha pedig a jezsuita-iskolák ebben a művészetben annyira kitűntek, keresnünk kell, mily úton és módon találták meg a társaság tanárai azt a kulcsot, mely az ifjak szívéhez vezet. Nem kell soká keresnünk. Válogatott ifjakat mintegy Mária lovagjaivá ütni, a Szent Szűz apródjait úrnőjük erényeinek utánzására buzdítani s beláttatni velük, hogy most már a Királynő dicsőségének őrei és előmozdítói: mintegy nem egyéb, mint az ifjak lelkét a természetfeletti dolgok szeretetében sokszor mindörökre megerősíteni.

Hogy a Mária-kongregáció nagyszerű jelentősége a katolikus nevelés történetében éppen az említett iskolák révén mennyire nyilvánvaló volt, azt az a körülmény is bizonyítja, hogy a Jézustársaságnak első tagjai és feljebbvalói, főképpen maguk a generálisok, legelső kötelességüknek tartották, hogy a kongregációk gondos továbbfejlesztését leginkább a kollégiumok tanárainak figyelmébe ajánlják.

3. Ezekben az időkben a kongregációk harmadik előnye: a *szerzetesi és papi élet új fellendítése volt*. Ha mindenekelőtt magát a Jézustársaságot vesszük figyelembe — mely igazán nem tartozik az enyhébb rendek sorába —, valóban bámulatraméltó, hogy négy századon keresztül hány ifjú lépett tagjai sorába.

De ha meggondoljuk, hogy a kongregáció mind a mai napig mily eredményesen fejleszti az ifjak szívében a lelki életet és a természetfeletti gondolkodást, nem csodálkozhatunk, hogy a Társulatban nevelkedett fiatal emberek oly lelkes buzgalommal szegődtek Mária táborából Krisztus Urunk zászlaja alá. Mások ismét más rendekbe léptek be és amint az rögtön kezdetben Párisban történt, sok szerzetescsaládban fáradhatatlanul munkálkodtak rajta, hogy a szerzetesi élet bensőségét minden vonalon helyreállítsák. Így a párisi egyetemi hallgatók kongregációjának tulajdonították —

mint már megírtuk —, hogy a karthauziak, kapucinusok és franciskánusok visszatértek a szigorúbb szabályra.

Emellett a világi papságnak is nagy hasznára voltak, mert egyrészt számukat növelték, másrészt szellemüket mélyítették. Láttuk, hogy mindjárt kezdetben a Prima Primaria tagjai között igen sokan léptek püspöki trónra s a szent bíborral ékesítették, új dicsőséget szerezve a katolikus Egyháznak. S ha a trienti zsinatot követő időkben a papság helyzete minden nép-nél öröndetesen fellendült, ennek a körülménynek az eredetét nem nehéz azoknak a papoknak sorában fel-találnunk, kik a boldogságos Szűz kongregációiba lépve, Mária szolgálatában törekedtek tökéletességre.

Ezért már a kongregációk első időszakában Kölnben, Saint Omer-ben, Antwerpenben, Brüggeben s más-sutt külön *papi kongregációk* létesültek, melyekbe (pl. Brüggeben) még püspökök is beléptek. Így 1608-ban Löwenben a Szeplőtelen Fogantatás pártfogása alatt mintegy 100 pap tömörült Szűz Mária seregébe, kik-nek prézese P. Becanus, a híres exegeta volt. Hasonló-képpen 1611-ben Kölnben többek között 12 kanonok is beiratkozott a papok kongregációjába.

Ugyanebben az esztendőben Nápolyban P. *Spinelli* vetette meg a papi kongregáció alapját, melybe rövid két esztendőn belül nem kevesebb mint 400 pap és 14 püspök lépett be.

Paulai Szent Vince hasonló Társulatokat alapított Franciaországban. Spanyolországban is több Mária-gyülekezet keletkezett s ezek többi közt a Szeplőtelen Fogantatás dogmájának ápolásra kötelezték magukat.

Természetes, hogy az Istenanya tiszteletével együtt a papi kongregációk is átszármaztak a tengerentúlra s példának okáért a perui Limában az érsek vezetése alatt mintegy száz pap alakított Mária-kongregációt. A külföldi *missziók nagyhírű párisi szeminárium*a *pedig egyenesen a párisi Mária-kongregációból alakult ki*. Ezt ugyanis az evangélium nagynevű hírnöke, P.

de Rhodes alapította, aki Kínából visszatérve, a missziók iránti határtalan szeretettől lelkesülve, külön társulattá alakította át a Mária-kongregációt.¹

Budavár visszahódítása s a kongreganisták.

Sajnos, kevesen tudják s még a kongreganisták közt is szinte feledésbe ment, hogy Magyarország elvesztett integritásának első visszavívása mily nagy mértékben volt a katolikusok s főleg a kongreganisták érdeme. Ezt a fényes történelmi tényt a feledés homályába engedték borulni, holott alig van ennél ragyogóbb lapja nemcsak a magyar katolikusok, hanem általában a Mária-kongregációk történetében.

Másfél évszázadon át darabokra törve, megalázva, idegen, pogány, kultúrát pusztító ellenség jármában nyögött az ország. Kétharmada megszállott terület volt, benne maga a főváros, Buda ősi vára. A török döntő csapásra készült Európa ellen s elbizakodottságában már Bécsset vívta. Itt kapta az első halálos vágást a kongreganista lengyel király, Sobieski János részéről (1683). Azonban ezzel még nem mult el Európa egeről a veszély, az ozmán impérium gőgös vágyai s világhódító ábrándjai még végleg el nem pihentek. Voltaképp csak Budavár visszavétele s az ezt követő sorozatos törekvések a magyar Alföldön döntötték meg végérvényesen az Európára nézve legveszedelmesebb ellenfél erejét.

Ebben a felszabadító hadjáratban pedig — s ezt túlságosan kevéssé tudjuk és kevéssé hangoztatjuk — a történelem teljes hitelű tanubizonysága szerint *első-sorban nemcsak katolikus, hanem egyenesen kongreganista hősök vitték a főszerepet*. Kongreganista volt maga XI. Ince pápa, aki a protestáns Thaly Kálmán szerint, Magyarország voltaképpeni megmentőjének tekinthető. Az ő igyekezetei hozták össze a felmentő sereget, melyben a magyarokon kívül számos más nemzet katonái is küzdöttek.

¹ Delplace, i. m. 108. és köv.

Kongreganisták voltak a felszabadító hadvezérek úgyszólván mind: Esterházy Pál nádor, Pálffy János, Lotharingiai Károly s a későbbi zentai hős: Szavojai Jenő herceg; de kongreganisták voltak a katonák is igen nagy részben. Mert a felszabadító sereg legénysége közt akkor a tábori lelkeszi feladatot jórészt jezsuiták látták el s ezeknek első dolguk volt a katonaságnak megmagyarázni, mit is jelent a Mária-kép az ősi magyar zászlókon; mit jelent a török veszedelem s annak megtörése nemzeti és vallási szempontból; mit jelent kereszteshadat vívni a pogány hódítók s országcsonkítók ellen. A páterek a seregben tömegesen alapítottak Mária-kongregációkat s a legénység nagy részét, épúgy mint a tiszteket, felvették a Mária-kongregáció tagjai közé. Így történt, hogy Budavár ostromában is, 1686 szeptember 2-án, ezen a Magyarországra s Európára nézve sorsdöntő napon, egy buzgó kongreganista, a győri hajdúk kapitánya, Koháry Istvánnak tanítványa s barátja, *eörményesi Fiáth János volt az első, aki felhatolt a török kézen lévő várba s ott diadalmasan kitűzte a nemzeti Máriászászlót.*

E hőstettet bizonyos oldalról agyonhallgatják; csak nem azért, mert kongreganistáról s katolikusról van szó? A történelem feljegyzi még, hogy a törökökkel összejátszó egyik protestáns százados, valami Finkensteini Fink, még azután is török kézre akarta juttatni Budavárát; ezúttal is egy kongreganista: a vitéz Koháry István ébersége s lángoló hazaszeretete hiusította meg a kereszténységen s Magyarországon megkisérelt, alávaló árulást.

Hogyan van az, hogy a Mária-kongregációnak ezt a dicső fegyvertényét, ezt a honmentő teljesítményét annyira kiveszni hagyjuk a köztudatból? Hiszen Buda visszavétele a nemzet új feltámadásának volt hajnala, a megcsonkított ország felszabadulásának, integritásának visszaszerzője. Miért felejtjük mégis? Miért nem ünnepeljük minden évben? Miért nem nevezünk el róla utcákat? Eörményesi Fiáth Jánost miért

nem emlegetjük nagyjaink között? Miért nem áll sem Budapesten, sem másutt szobra, sőt még emléktáblája sem? Miért? Ismeretlen politikai szereplők, színésznők, költők sorban kapják az utcaneveteket, emlékeket... Miért csak a katolikus és kongreganista honmentőkről nem emlékezik meg senki? S mi katolikusok, miért engedjük magunk, hogy nagyjaink tisztelete és nemzeti érdemei ennyire feledésbe menjenek?

A Mária-kongregáció érdemét a nemzet integritásának első visszaállításában s a kongreganista hős, eörményesi Fiáth János nevét ezentúl nem szabad feledésbe sülyesztelnünk! Szó legyen róla, írjunk, beszéljünk róluk, elevenítsük fel az emléküket. Ne mindig csak a vallásilag közömbös, vagy éppen katolikus-ellenes nagyságokat tömjénezzük körül! Pázmány Péterről csak egy picurka budai utca van elnevezve, amelyen még csak házszám sincs. Esterházy Miklósnak és Pálnak semmi emléke! Az újabb korból Zichy Nándor grófnak és Károlyi Sándornak sem.

Vannak nekünk is nagyjaink, csak az a baj, hogy mi ezeket feledjük s feledtetni engedjük, viszont engedelmes szajkó módra magunk is folyton csak a mesterségesen felfújtt nemkatolikus nagyságokat bókolkjuk körül. Azt hisszük, mert mi becsületesek vagyunk, mindenki az s hogy mások is csak kizárólag az igazi érdemek alapján osztják a babérokat a mult neves emberei között! Pedig ez bezzeg nem így van!

A Budavár és Magyarország felszabadításában halhatatlan érdemeket szerzett kongreganisták soká elhanyagolt, rég elfelejtett emlékét akarjuk felújítani az idei Mária-kongregációi kongresszuson. Ha már szobrot nem állíthatunk nekik, legalább egyszerű márványtábla őrizze a nemzetmentő Mária-kongreganisták emlékét ős Budavár falain!

A Budavár ostromára vonatkozó történelmi adatok legfőbbjeit Némethy Lajos történészünknek a

„Századok”-ban (1884 és 1886) közölt s okiratokkal támogatott cikkei így adják elő:

„Budavárát 92.000 ember ostromolta; ezek között magyar és horvát alig volt 20.000. De a magyar, habár számban csekélyebb volt a többinél, mégis vitéz bátorságban túltett a többin, mert a vár különféle helyein háromnak sikerült közülük elsőeknek bejutni, a negyedik hőstette után fejedelmi kegy által lett magyarrá.

Az első közülük: *eörményesi Fiáth János*.

A törökök ellen viselt hadjáratokban Fiáth János, mint a győri vár egyik gyalogos századának kapitánya, vitézsége által nagy érdemeket szerzett, de leginkább Budavára visszavívása alkalmával tűnt ki. Akkor már őrnagy volt és a győri egész generalátus gyalogságának parancsnoka. Ő jutott 600 gyalogossal elsőnek a várba. E hőstettéért őt galanthai Esterházy Pál nádor a királynak és kormányának kegyelmébe ajánlja. Mivel ezen okmány nem elegendőleg ismertes, itt közöljük a latin eredetinek hű fordítását:

„Mi galanthai Estoras (Esterházy) Pál, a római szent birodalom hercege, Fraknó örökös grófja, Magyarország nádora stb... bizonyítjuk és ezek által kijelentjük mindenkinek, akit illet: hogy Fiáth János, Őfelsége erdélyi udvari kancelláriájának tanácsosa és referendárius titkára, a lefolyt években tartott török hadjáratokban eleintén mint Őfelsége győrvári őrsége egyik gyalogszázadának kapitánya, utóbb, midőn a budai táborba, illetőleg annak bevételeire indultunk, az egész győri generalátus gyalogságának őrnagya, oly hűen, állhatatosan és eredménydúsan fáradozott, hogy ő vala a magyarok közül az első, aki 600 gyalogossal ágyú- és puska golyók záporában az ostromlott vár közelítő árkaiba behatolt. Másnap, midőn a török a várból kitört, vele bátran és hevesen megküzdött, úgyhogy miután a törökök közül temérdek leváगतott, a többiek a várba visszaűzettek, övéinek kevés vesztesége mellett. S midőn Buda külső városa megrohanásának ideje megérkezett, annak fa-

lait átmászva, az ellenséget megtámadta, mire hazajöven egyszersmind a német gyalogságnak zöme, Isten segedelmével a város elfoglaltatott. Ezenkívül még számos más alkalommal bizonyította magát vitéznek. A hadjárat befejezése után Győr és Komárom megyékben az alispáni hivatalt viselvén Ófelségének hű és eredménydús szolgálatokat tett, a most viselt hivatalban sem szünnén meg magát hűnek tanusítani. Evégből Ófelségének, valamint a fenséges udvarnak és a miniszternek, Ófelsége kegyeinek megnyerésére őt nagy mértékben érdemesnek ajánlhatom. Mind-ezekről adjuk ezen bizonyító és ajánló levelünket, neki és utódainak. Kelt Ausztria főhercegi városában, Bécsben, Anno Domini 1707. május 30-án. (P. h.) Esterházy Pál s. k., Jeszenszky István s. k."

A nádori okmányban előforduló kifejezés „Buda külsővárosa” (exterior Urbs Budensis) a belsővárossal van ellentétben, mely alatt a mai királyi várat kell érteni. A külső alatt pedig a palotán kívül, a hegyen lévő városrészt, nem pedig a hegy alatt lévő, mely mindig alsóvárosnak neveztetett. Fiáth hőstette eszerint nem az alsóvárosnak június 24-én, hanem a várnak bevételénél történt és pedig annak megvívásánál szeptember 2-án.

Támogatja a nádor hivatalos állítását a visszafoglalás utáni időben általánosan ismert tény, hogy a végső roham alkalmával győri hajdú tűzte ki elsőnek a zászlót a várnak harmadik tornyán. E tényt felemlíti Wagner Ferenc, I. Lipót király életírója (I. 705). Tőle átvette Katona István, hazánk legjelesebb történésze (Hist. Crit XXXV. 260), s számos hazai történetíró. Fiáth a győri hajdúk őrnagya volt. Világos tehát, hogy a fő roham alkalmával, mely a várnak északi oldalán, nem távol az északnyugati sarkköröndtől történt, eörményesi Fiáth János őrnagy volt az első 600 győri hajdúval, ki a várba behatolt és ezek tűzték ki a magyar zászlót a várfalnak egyik tornyára.”¹

¹ Századok, 1886, 579. s. köv.

A vár másik pontján ugyanakkor egy másik hős dicső tettet is feljegyezték. Ez *Ramocsaházy Endre* volt. Midőn t. i. a bajor segédcsapatok a vár néhány erődítményét a déli oldalon átlépték s a törökök észrevették, hogy a várat tovább nem tarthatják, *Ramocsaházy Endre*, a fehérvári kapu felől bevitte a magyar zászlót a várba s a Szent György-téren oly gyorsan haladt vele előre, hogy társai nem tudták őt követni, mire a törökök elvágván őt övéitől, megfogták s a téren egy szederfára felakasztották. A fa ága azonban fiatal volt s a test terhe alatt annyira meghajlott, hogy *Ramocsaházy* lábaujja a földet érte. E körülmény megakadályozta megfulladását.

Ez alatt a császáriak egészen bevették a várat s midőn a vélt hullát észrevették, azonnal lemetszették, hogy a helyről eltakarítsák. De hamar észrevették, hogy a szerencsétlen még él. Erre felüditették és magához térítették. *Lipót* király századossá és várgróffá nevezte ki *Ramocsaházyt* s mint ilyen a várban, a Szentháromság-szobor mellett kapott házat. A szederfát kerítéssel körülkerítette s amíg élt, minden reggel s este megjelent e helyen s térdenállva végezte hálaimáját. 105 éves lett s 1746-ban temették el nagy katonai pompával a mai Halászbástya helyén; *Holtzer* jezsuita atya, mint a Mátyás-templom plébánosa temette. *Ramocsaházy* tehát szintén buzgó katolikus volt.¹

Ugyanakkor a dél felől támadó bajorok közül *Pechmann Márton* is behatolt a várba, amiért aztán *Miksa Emánuel* bajor választófejedelem tüzérőrnaggyá nevezte ki, *Lipót* király pedig bárói rangra emelte s magyar polgárjogot adott neki.²

Egy erdélyi protestáns forrás (Cserei Mihály) *Petneházy Dávidot* említi, mint aki elsőnek jutott volna a budai várba. Azonban állítása annyira egyedülálló és semmiféle történeti bizonyítékra nem támasz-

¹ Századok, u. o. 581. s köv.

² U. o. 585. s köv.

codik, sőt belsőleg is valószínűtlen (Petneházy huszárezredes volt s a vár ostroma idején lovasaival a mai Újlak, más forrás szerint Rákos táján állt, de mint huszár a várostromnál közvetlenül nem is szerepelhetett), hogy Cserei előadása csak mende-mondának tekinthető. A nádor sem tud róla.¹

Ellenben az okmányok megemlékeznek még a tábori lelkészekről is, akiknek a budai vár ostromában a vitézek mellett szintén nagy szerepük volt, amennyiben a törökök visszaverését s a kereszténység felszabadítását mint szent harcot hirdették s a küzdőket a harcban kitartásra lelkesítették. Az 1686-iki felmentő harcokban világi papok, jezsuiták, bencések, kegyesrendiek s ferencesek voltak a tábori lelkészek. A felmentő háború lelke a szentéletű olasz kapucinus *Marco d'Aviano* volt, XI. Ince követe, aki a fejedelmeket sorra járta s lángszónoklataival a népet a törökök elleni hadjáratra lelkesítette. Budavára ostromában is keresztel kézzel vett részt s vezette övéit a vár falára.²

A sereg tábori lelkészeinek főnöke püspökhelyettesi hatalommal a jezsuita *P. Braun Alajos* volt. Mellette főleg *P. Darasóczi Márton* tűnt ki, aki a ragályos betegek közt folyton ott sürgölődött a kórházakban s maga is csakhamar szent hivatásának áldozata lett. Főképpen azonban *P. Kolich Lukács S. J.* volt az, aki bátorságával és szeretetével kitűnt s aki szintén az elsők között hatolt be a budai várba. Életrajzírója, Tanner szerint: „Budának, Magyarország fővárosának bevételénél az ostromló sereggel a golyózáporban az elsők közt hatolt be a városba”,³ főként azon szándékkal, hogy a katonákat a győzelem kivívása után s a szokásos fosztogatások alkalmával a kegyetlenkedésektől visszatartsa.⁴

Éppen az a körülmény, hogy a királyi seregek

¹ U. o. 586. s köv.

² Századok, 1884, 352. s köv.

³ U. o. 348. s köv.

⁴ U. o. 347.

tábori lelkeszeinek élén jezsuita állott, teszi egyébként érthetővé, hogy a felmentő sereg vitézei közt külön tábori Mária-kongregációk voltak szervezve s az ország fővárosát így nagy számban vitéz Mária-kongreganisták vívták vissza.¹

Emlékezzünk régiekről! A leghazafiasabb tett, az ország fővárosának, majd integritásának visszavívása katolikus és kongreganista hősök cselekedete volt!

A Mária-kongregációk jubileuma.

A Jézustársaság 1934-ben megemlékezhetett a Mária-kongregációk jubileumáról is: a kongregációkat 1581-ben hagyta jóvá XIII. Gergely pápa s olyan egyesületet erősített meg ezzel és adott neki kiváltságokat, amely nagy és jelentős szereplésre volt hivatva az újkor társadalmának a katolikummal való átfogására. A jubileum alkalmával érdemes megemlékeznünk a rendnek legjelentékenyebb hatásterületéről.

A Mária-kongregációkat a rendnek egyik korán elhalt tagja, P. Leunis János alapította.

Leunis János 1556-ban jelentkezett felvételre a Társaság római házában, — 1556-ban, mikor élt még a rendalapító is és a Társaság, első virágkorának kezdetén, már szinte az akkor ismert egész világra szétküldte harcosait. Németországban megállították a hitújítás tűzvészét, amely óriási protestáns foltot égetett Európa közepébe, harcoltak Angliában, zárdák és kolégiumok egész sorát alapították Spanyol-, Francia- és Olaszországban. Xavéri Szent Ferenc és társai már keresztény sávval vették körül India partvidékét, hogy alkalmas időben megindulhasson a küzdelem a fél-sziget pogány néptengerének megkeresztelésére.

Mindezeknek továbbfolytatására már kezdett felőnni a hirtelenében felépített szűk és szerény római rendházban a noviciusok első nemzedéke: magának az

¹ Mohl: A Mária-kongregációk története.

Alapítónak szeméi előtt, aki maga állt szembe minden jelentkezővel és vizsgálta meg őket, — azzal a szinte túlvilágian éles emberismerettel, amely sajátja volt s amelyet itt arra használt fel, hogy senki olyant ne engedjen a Társaságba, aki nem való oda.

Ekkor, 1556-ban jelentkezett a Társaságba való felvételéért egy vándorló flamand diák.

— *Leunis János* — írták be nevét az akkor kezdett új novicius-könyvbe, amely még máig is megvan s mellette ez a feljegyzés: — *1556 június 18-án jött a rendházba, megvizsgáltuk általánosságban és nem találtuk alkalmatlannak. Hozott egy-egy durva, világos posztóruhát, egy ócska inget, egy pár erősen elrongyolódott cipőt, Szűz Máriának egy kicsiny imakönyvét.*

S Leunis János szép, világos, olvasható, erős kerek betűkkel aláírta:

„Io, Joan Leunis, fiammengo de la diocese de Liege, confirmo ditto di sopra.” Azaz: Én, Leunis János, a lüttichi egyházmegyéből való flamand, megerősítem a fentieket.”

Itt és így bukkant fel a Mária-kongregációk későbbi alapítója. Ruhái egy ócska ing, egy rongyos cipő és minden vagyona egy kis Szűz Mária imakönyv. Mindössze ennyi, amit eddig életéről tudunk. Világos, hogy szegény vándorló diák volt; cipője a roppant gyaloglásokban rongyolódott el. Flandriától át az Alpokon gyalog hatalmas út, egész Európát láthatta vándora, kezében és szívében Szűz Mária kicsiny imakönyvével: megérzett valami elementáris szükségletet, amelynek kielégítésére később, mint a Társaság egyik kollégiumának fiatal tanára először adott látható szervezetet, megalakítani az első fiú kongregációt.

Az a gondolat, amelynek szolgálatába a Mária-kongregációk is elszegődtek: a kegyelmi élet elmélyítése, a hívők elitcsoportjaiból alakított szervezetekben. Szűz Mária pártfogásának ajánlottan.

„Kegyelmi élet elmélyítése” ... Nagyon általánosan hangzik ma már, amikor ez a gondolat és ez a mozgalom irányokat és formákat talál és a hívők

óriás tömegeire terjed ki. De gondoljuk el, hogy ebben az időben alig ismerték a mindennapos misehallgatást, vakmerő és idegen gondolat volt a gyakori szentáldozás, nehézkes és primitív formák közt mozgott a rendszeres imaélet, nem voltak rendszeresítve a litániák, májusi és októberi ájtatosságok.

Ha ezt tudjuk, megértjük, miért volt olyan óriási jelentősége a kongregációknak és a kongregációs életnek. Miért volt nagy dolog, hogy a kegyelmi életre valósággal éhes lelkek ezreit vonzotta magához a kongregáció. Hogy rendszeres kegyelmi életet éljenek és egymást támogassák és ennek gondolatát terjesszék. Az Egyház *belső* történetének egyik nem kis jelentőségű fejezete ez a mozgalom, eszmei csirája, első tömegeket-összehozó mozgalmi magja sok mindennek, ami ezen a téren történt és ami a kegyelmi élet elmélyülésének mai óriási elterjedésére vezetett. Nem csoda, ha az új kor szentjei, pápái és bíborosai közül annyian kerültek ki a kongregációk kohójából.

P. Leunis még megláthatta, hogy mozgalma diadalmas jövőt ígérve elindul. A mozgalomnak 1584-ben bekövetkezett pápai megerősítését és a Mária-kongregációknak adott gyönyörű kiváltságokat nem érte meg. Ő már halott volt, amikor XI. Gergely pápa, aki különben egyike volt a rend legnagyobb barátainak és támogatóinak, a Mária-kongregációt megerősítette és ellátta első kiváltságaival.

Hazánkban a jezsuiták honosították meg az első Mária-kongregációkat, ők építették ki szervezetüket és ők tették a magyar történelemben is jelentős tényezővé. A rend magyarországi feloszlásával ellanyhult a kongregációs mozgalom is, a mult század 90-es éveiben elevenedett fel újra Bús Jakab S. J. vezetésével. Ennek a mozgalomnak első férfi kongregációs nemzedéke szintén jelentős szerepet játszott a magyar katolicizmus történetében. Erre az időre esik a mozgalomnak a magyar katolikus nőtársadalomban való elterjedése is, amely a legnagyobb életerejű, elterjedésű és

életterű katolikus nőmozgalmat a kongregációs eszme égisze alatt hozta létre.

Az Actio Catholica megindulásával megnövekedett feladatkör és szerep vár a magyar katolikus életben a főnixként megújhodni készülő kongregációs mozgalomra!

A magyar katolicizmus szervezkedése és a kongregációk.

Aki a cím után azt várja, hogy a jelen cikkben a kongregációknak szuperlativuszokban mozgó és jelzőszavakban kéjelgő magasztalását fogja találni, az — előre figyelmeztetjük — csalódni fog. Ellenkezőleg, ma is inkább az a törekvés vezet, hogy hiányokra mutassunk rá, minthogy semmi sem annyira alkalmas egy talán szépen induló mozgalmat „mellékvágányokra” terelni és a virágzás további folyamatában meggátolni, mint a hiányok észre nem vétele s a késő okulás.

Kétségtelen, hogy a magyarországi Mária-kongregációknak a magyar katolicizmus újjá- vagy helyesebben megszervezésében már eddig is szerepe volt s a jövőben is feladata van. De — természetesen teljesen eltekintve ama tohuwabohutól, melybe a katolikus és főleg a kongregációs mozgalmakat a katolikus-ellenes sajtó a maga privát kedvtelésére keverte — katolikus félen is csodálandó, majdnem azt mondhatnám: megdöbbenő az a két véglet, mely a kongregációk értékének és jelentőségének, helyzetének és hivatásának megítélésében a magyar katolicizmus szervezkedése terén szemünkbe ötlük. Vannak, akik nemcsak meg vannak róla győződve, de nyíltan hangoztatják is (vagy ha így tetszik: vannak, akik nemcsak nyilvánosan hangoztatják, de meg is vannak győződve róla), hogy a kongregációk a magyar katolikus reorganizáló munka terén a legértékesebb, bizonyos értelemben talán egyedül életképes és reménykeltő mozgalmakat képviselik és vannak, akik ha nem is mondják

ki, de eléggé dokumentálják, hogy a kongregációktól valamiképen nagyon fáznak és ha nem is alapeszmékben, de bizonyos kísérő körülményekben tekintve, kevés bizalommal vannak irányukban.

Mindenesetre annak a jele ez a két véglet, hogy a kongregációknak a magyar katolicizmus szervezkedési munkálataiban való helyzete és feladata tekintetében még nem jutottunk el egységes katolikus közvéleményt megteremtő tisztánlátásra. S e tisztánlátás megközelítése az említett differenciák eltüntetésén kívül még azon okból is kívánatos volna, mert eredményes tömegszervezési akció a célpontok világos kitűzése és következetes szemmeltartása nélkül el sem gondolható.

Mindenekelőtt az elfogultság és egyoldalúság minden félelme nélkül fenn kell tartanunk a tételt, hogy a Mária-kongregációknak a katolikus reorganizáció munkáiban nagyfontosságú és sok tekintetben egészen elsőrendű hivatásuk van. Sokszor kerülhetett ez a tétel bizonyos nem szerencsés szövegfogalmazások és kifejezés módok következtében bizonyos diszgráciába és diszkreditbe egyesek, sőt talán sokak előtt; lehetséges, hogy személyi és egyéni vagy testületi tekintetek azoknak többé vagy kevésbé célszerű hangsúlyozása ártott e tétel egységes elismerésének, de a bizonyosságok — akár apriori, akár aposzteriori szempontból — túlságosan evidensek, semhogy a konklúzió megállapításától vissza lehetne riadni.

Nem az a kérdés, hogy a jezsuita-rendnek mi köze a Mária-kongregációkhoz, hogy mennyiben szükséges, kívánatos, időszerű és jogos a kongregációk révén egy, az Anyaszentegyház jóváhagyását és teljes bizalmát bíró szerzetesrendnek direkt vagy indirekt érvényesülése a kongregációs mozgalmakkal kapcsolatban vagy azoknak keretében; itt az univerzális Egyház s a nagy katolikus gondolat szempontjából pusztán az érdekli a katolikus reorganizáció munkásait: akár jezsuita kézben, akár azon kívül mi értéke, mi jogsultsága, mily igényei lehetnek és vannak az újabban

szerzetesektől és világi papságtól egyenlő buzgalommal felkarolt s a világi hívek tág körében oly szép elterjedtséget élvező Mária-kongregációi mozgalomnak, mint ilyennek?

A felelettelnél el nem felejtendő szempontok gyanánt kiemeljük a következő hármat, mint amelyek mindmegannyian a Mária-kongregációk epochális jelentősége és értéke mellett szólnak.

1. Letagadhatatlan alaptételnek ismerjük el körülbelül mindannyian, akik valaha katolikus mozgalmakkal s azok történetével foglalkoztunk, hogy a katolikus mozgalmaknak, szemben másfajta mozgalmakkal, feltétlenül vallásos, természetfölötti talajon kell érvényesülniök, ha sikerre és maradandóságra számítanak. A mi céljaink, a mi tanaink, a mi gondolataink sokkal transzcendentálisabbak, hogysem azokat pusztán műkatolicizmussal sokáig és eredményesen szolgálni lehessen. Minálunk nem tart ki, elesik, elpusztul az, aki nem él katolikus életet, aki nem táplálkozik természetfölötti erőforrásokból, aki nem gyakorolja önmagán, amit hirdet. Ideig-óráig velünk küzdhetnek, esetleg jogérzetük- és igazságszeretetüknek engedve, esetleg csak szereplési viszketegből és mondjuk, antiszemita elkeseredésből olyanok is, akik a katolikus gondolat etikai konzekvenciáit nem vonják le az utolsó pontig és porzószemig, de az áldozatok tűzében, a megpróbáltatások viharában, a hősiség követelményei között lélektanilag lehetetlen, hogy mártírerőt fejtsen ki az, aki hitvalló is csak kifelé tudott lenni.

Látjuk ezt társadalmi szervezkedésünk számos ágában. Onzetlen, komoly, áldozatkész férfiak — egyháziak és világiak — hiányában megy tönkre, csenevészedik el, penészedik meg annyi szép, annyi (papiros) életképes kezdeményezésünk. Amíg lelkes katonákat és az ügy szentségének tudatával impregnált, engedelmeskedni is tudó vezéreket nem nevelünk, addig üres vakparádé minden szervezkedés, minden tüntetés és szemkápráztató díszletkatolicizmus. (És engedjük el magunknak ez egyszer azt a szégyent,

hogy ezeknek a szutános vagy frakkos díszletkatolikusoknak a hihetetlenül nagy számára ezúttal is rámu-tassunk.)

A Mária-kongregációkra tehát a katolikus szervezkedési akciókban olyan szükség van, mint a lábadozónak a betévő falatra. Olyan szükség, mint egy államnak a hazafias iskolákra vagy egy hadseregnek a loyális idealizmussal teli hadapród-intézetekre. A Mária-kongregációk elve: „keressétek mindenekelőtt az Isten országát”, általában erősen hitbuzgalmi, még pedig gyakorlatiasan hitbuzgalmi jellege, a tagok belső megreformálását célzó törekvése — amiben pedig lényege fekszik — az összes katolikus szervezkedési akciók sikerének legmélyebb biztosítékát rejtik magukban s e tekintetben a kongregációkkal fontosságra alig fogható össze bármi is. Akárhány helyen látjuk is már, hogy ott lendül fel legerőteljesebben a kifelé ható munka is (sajtó, népszövetség, keresztény szocializmus), ahol a kongregáció előbb megtanított néhány fogékony lelkű férfiembert a bensőséges vallásosság gyakorlatára: imára, szentségek vételére, áldozathozatalra, az Egyház szeretetére.

2. Második kétségtelen nagy előnye a Mária-kongregációknak, hogy rendszeres iskolái az apostolkodásnak, a Krisztus-ország terjesztését s védelmét célzó katolikus szervezkedési munkának. Ez az apostolkodó szellem megnyilvánul már az alapszabályokban, a felvételi aktusban és ígéretben, alkalmazást és iskolázást nyer a szakosztályokban, állandó ösztönzésre talál a rendes gyűlések exhortációiban, az ünnepélyeken, a tagok kölcsönösen buzdító példaadásában s a társulati étellel adott összetartásban.

Ügyszólván minden más katolikus szervezkedés a már meglevő buzgalomra apellál, azt tehát feltételezi, de meg nem adja; a kongregáció voltakép az a szervezet, mely a katolikus hitélet fellendítésére hasznavehető munkásokat nevel, amely a hitvédelmi tudás megalapozása- és megszilárdításával az értelmet, a gyakorlati vallásosság által az akaratot a katolikus

közmunkára alkalmassá teszi s aztán azzal az emberföltötségre képesítő erővel, mely csak a vallásban csörgedez, odaáll az új katona elé s az oltártól küldi ki az életbe apostoli, hódító harcokra. Ha egy ország védereje harcrakész katonáinak számától és kinevelésétől függ, akkor így van ez a Krisztus-országnál is és ezt a toborzó- és kinevelőmunkát legintenzívebben s az iskola és templom szűk keretein túl is nyúlva ma tudunkkal körülbelül csak a kongregációk végzik. A legtöbb megtérő, a legtöbb azelőtt disszidens, ma ismét gyónó-áldozó katolikus közvetve vagy közvetlenül a kongregációk munkája révén találta meg az utat „zurück zum praktischen Christentum” — vissza a gyakorlati kereszténységhez.

3. S a harmadik szempont összefügg az említettel: a kongregáció nevel rá egyre újabb és újabb generációkat az öntudatos, védképes katolikus szervezkedés szükségességének megértésére. Állandó panasz, hogy minden egyesületünket ugyanaz a néhány száz lelkes katolikus tölti meg; a kívülállók nagy, érzéketlen tömegének megközelítése a legnehezebb, az emberileg — úgy mondják — reménytelenségig nehéz feladat. Templomba ha járnak is, szentbeszédet ritkán hallgatnak, lapjainkat nem olvassák (mert legtöbb esetben nem ismerik), egyesületeink nem találnak rá módot, hogy a közelükbe férközzenek; minden jóra való katolikus kezdeményezéstől (gondoljunk pl. a néppártra) az ellenséges oldalról jövő „felvilágosítások” és kioktatások folytán eleve elriadnak s csak a gyengéjükről értesülnek...

Itt vagyunk 12—13 milliónyian és nincs szócső, nincs hang, nincs tüdő a rendelkezésünkre, mellyel a *mieink* szívét megrezegtethetnők, mellyel csak figyelmüket is felkelthetnők. És akkor előáll a Mária-kongregáció. Nem a katolikus nagygyűléseknek s a katolikus lapoknak máris ezerszeresen kipróbált, mindenre kihasznált, mindenbe belekényszerített kis törzsközönségét foglalja le újabb áldozathozatalokra, hanem egészen új, feltöretlen ugarokon szánt: a meg nem szerve-

zetteket vonja be évenként szaporodó arányszámban a katolikus szervezkedés tűzvonalaiba. A felnőttek körében a személyes agitáció, hitvédelmi előadások és konferenciák tartása, vallásos manifesztációk (pl. férfizarándoklatok stb.) által terjeszkedik s von be egyre újabb értékes elemeket; az iskolákban pedig az évről-évre utánaösvő s eddig — valljuk csak be — szervezetlenül elkallódó újabb generációkat vezeti be a katolikus szervezkedés szükségességének és módozatainak ismeretébe s kelti fel érdeklődését idején az élet ama nagy harcai iránt, melyekbe eddig vértelenül és főleg izoláltan, szervezetlenül bocsátotta be a felnövekvő férfi- és női ifjúság tízezreit a „katolikus” iskolák jórésze is.

Egy legprononszirozottabban antikeresztény folyóirat csak nemrég emlegette triumfálva, hogy a mai *szerzetes-iskolák is csak úgy ontják a szabadgondolkodó szukkreszcenciát*, az x-i katolikus szerzetesfőgimnázium pl. — úgymond — 3 év leforgása alatt ajándékozta meg az országot az új kultúra három olyan harcosával, aminők Jászi Oszkár, Ady Endre és Madzsar József! A legtöbb katolikus lapnak előfizetői közt pl. igen sokan vannak, akik 5—6 más katolikus lapot is járatnak; a Mária-kongregációk folyóiratának előfizetőtábor — elmondhatjuk — legalább 70%-ban olyanokból áll, akik katolikus lapnak csak a kongregációi orgánumot járatják, akiknél tehát a kongregációi orgánum volt az első (de hihetőleg nem utolsó) expozitúrája a katolikus sajtónak, mely őket elérte s a katolikus sajtó érdekkörébe vonta. Mozgalmaink terjeszkedését, a *semper idem* szárazmalmának elkerülését illetőleg a legnagyobb perspektívákra jogosító eredmény, melyet nem ér el a számban nagyobb expanziót jelentő népszövetségi füzetek munkája sem, mint amely a mi szervező mozgalmaink szempontjából olyannyira fontos intelligenciát csaknem teljesen érintetlenül hagyja. Intelligens szukkreszcenciát az aktív katolicizmusnak ezidőszert középiskolákban, egyetemen, felnőttek között körülbelül csakis a Mária-kon-

gregációk nevelnek. Aki e tételt megcáfolja, díjat érdemel. Aki meg nem cáfolhatja, lehetetlen, hogy kalapot ne emeljen a kongregációk eszméje — mondjuk így: absztrakt eszméje — előtt.

Ha azonban ez így van — s hogyne lenne így? — akkor honnan az a nagy antagonizmus vagy helyesebben: az a néma félelem bizonyos katolikus részeken is a kongregációkkal szemben? Hol van a kongregációkon az a hiba, az a veszedelem, mely némelyeket bizonyos tartózkodásra int s melynek talán része van abban, hogy a kongregációk és a többi katolikus szervezkedési akciók közt eleddig nem éretett el az a bensőséges kontaktus és harmonikus együttműködés, melyre pedig ha a két félnek is, de elsősorban a közös nagy katolikus ügynek szempontjából akkora szükség volna?

Úgy látszik, mintha a félők félelmének oka — s e megállapításnál emelkedjünk túl nemcsak minden egyedi vagy testületi önösségi, hanem minden kicsinyes rekriminálás szempontján is — az az aggodalom volna, hogy a kongregációkban rejlő hatalmas, ezelőtt észre sem vett erők irányítása nem fog mindenben a közös nagy szervezkedési akció összprogrammjának érdekében érvényesülni. Hogy szeparatistikus mozgalmak keletkeznek, melyek ugyan több buzgalommal, helyenkint talán több hozzáértéssel is, de mindenestre a fennálló, a meglevő kezdeményezések előjogainak tekintetbevétele nélkül fognak működni s a közös munkával elérhető célok helyett megoszlás és frakcionális részletmunka lesz az eredmény.

Nem térünk ki az affektív és esetleg emberies mozzanatok latolgatására, melyek ilyenemű aggodalmakat kísérhetnek s azokat még saját fajsúlyuknál is súlyosabb természetűekké tehetik; megelégszünk annak kész elismerésével, hogy a kongregációi mozgalmaknak teljesen egyoldalú s az össz-szervezkedés egészére és paralelrészeire tekintettel nem levő preponderanciáját elvben mi sem helyeselhethetők. A kongregáció lehet első és legelsősorú tényező a

nagy rekrisztianizáló munkában — a mi szent, de elfogulatlan meggyőződésünk szerint csakugyan az is —, de nem egyetlen tényező s a kongregációk önmaguknak szereznének teljesen fölösleges akadályt és ellenségeket, ha hivatásuknak az összmunkába való beilleszkedés keresése nélkül akarnának megfelelni.

Hisszük, hogy ez az összmunkálkodásra való törekvés a kongregációkban eddig is megvolt s ha néha e tekintetben némelyek hiányról panaszkodtak, legtöbb esetben kicsinyes idegeskedésnek bizonyult ez az aggodalom. Mindenesetre a kongregációknak maguknak érdeke, hogy e tekintetben tisztán lássanak s az „egységben az erő” nagy elvét a maga egész óriási értéke szerint szem előtt tartsák.

Igenis, a kongregáció nem akar és ne is akarjon soha más meglévő katolikus egyesületeket — feltéve, hogy azok nem puszta levegőverdesésből és évi jelentések kiadásából élnek! — fölöslegessé tenni; azoknak szerepkörét magához rántani; azoknak becsülettel végzett munkáját — feltéve, hogy csakugyan becsületes és életképes az a „munka” — a maga keretein belül, mintegy vetélkedéssel, újra megcsinálni.

A kongregáció nem akar s ne is akarjon soha legfelsőbb kormányzó szerv lenni, mely minden katolikus egyesületet és intézményt magába óhajtana olvasztani s maga alá rendelni. Legyen a tűzkohó, melyből az erő, a hév, a lelkesedés, a kitartás, az áldozatkészség szünet nélkül áramlik a katolikus mozgalmakba; törekedjék a legtisztább s legéletképesebb elveket, a legodaválóbb embereket érvényesíteni az egész katolikus közszervezkedésben; de mint kongregáció ne vegye el a talajt más, helyes, életképes kezdeményezések elől. Nem is teszi, nem is fogja tenni s ha az ilyesféle törekvésnek még a látszatát is elkerüli, nem lesz nehéz ama féltékeny aggodalmakat is elkerülnie.

Ezt a látszatot pedig el fogja kerülni, ha két szempontot fogad el a további fejlődés irányelveként: 1. a katolikus összszervezkedés összes tényezőivel való

rendszeres és bensőséges, őszinte és folytonos kontaktust és 2. a saját belső életének olyszzerű irányítását, mely alkalmas lesz neki a többi tényezők és az összkatolicizmus részéről bizonyos központi helyzetet biztosítani.

Az elsőt illetőleg most csak azt jegyezzük meg, hogy a kongregáció *szakosztályai* is elsősorban iskolázó, képző jellegűek, de befejeződésüket a kongregáción kívülálló egyesületekben és intézményekben találják meg, feltéve, hogy azok már léteznek. Ha még nem léteznek, nagyon természetes, hogy a szakosztályok egyideig pótolhatják a még hiányzó szervesüléseket és hogy belőlük fejlődhetnek ki később az önálló kezdeményezések. Így fejlődött ki pl. egyetlen női kongregáció sajtószakosztályából a Katolikus Sajtóegyesület Országos Hölgybizottsága, mint önálló s a kongregációtól független intézmény; így alakulhat egy-egy eucharisztikus szakosztály alapján Oltár-egylet stb. A szakosztály emellett tovább is megmaradhat, főleg a jelzett bevezető, iskolázó célzattal, de természetesen továbbra is benső kontaktusban fog állni az összszervezkedéssel.

A második pontra nézve nem hangoztathatjuk eléggé a kongregációi fegyelem, rend és céltudatos működés fontosságát. Ahol akár személyes, akár kényelmi szempontokból ettől eltekintenek, ott a legszébb mult s a legjobb akarat mellett is züllik-bomlik a kongregáció; lemaradnak az értékes, tehetséges elemek, hasznos iniciatívák, új szempontok, reformok, javítások, életrevaló tervek és gondolatok. A kongregáció pedig nagyot csak akkor fog művelni, ha minden felhasználható erőt ügyesen értékesít s az alkotmányában bölcsen előírt demokratikus alapon gondoskodik a buzgóbb és tehetségesebb elemek állandó érvényesüléséről. A szabadkőművességet az teszi hatalmassá, hogy kapacitásokat von be körébe s a testületi szervezet és fegyelem segítségével állandó munkában tartja embereit.

Nekünk is erre kell törekednünk, nehogy kongregációinkban — s ez bizonyos mértékben még az ifjúsági és női kongregációkra nézve is áll — felülkerekedjék a jámbor, de tudatlan és tehetségtelen, a „naiv” elem, mely ugyan érdemekben Isten előtt ép-oly gazdag lehet, de apostoli munkára, imponáló fellépésre, rendes szervezkedő akcióra alkalmatlan s a kongregációnak a katolikus tábor határsorompóin belül sem szerez sem bizalmat, sem tiszteletet.

Lehet, hogy e szavak kissé keményen hangzanak; hanem ha komolyan haladni akarunk, ezekkel a scopulus-okkal is le kellett számolnunk.

Kell-e kongregáció és miért?

Sokan nem tudják megérteni, hogy a kongregáció nem sport, nem jámbor kedvtelés, nem ráérő papok pasztorációs mellékszórakozása, hanem szükséglet, alap, a szervezkedés és új élet egyik feltétele.

Pedig így van. Hadd foglaljuk össze az érveket a következő rövid gondolatfűzésben!

1. Igaz-e, hogy manapság okvetlenül szükség van a papság mellett s a papság támogatásában *világi apostolokra*? Férfiakra, nőkre, ifjakra, akik tele vannak hithűséggel, apostoli szeretettel, lángolással, munkavágygal, áldozatkészséggel, hogy a papot segítsék, az Egyházat védjék, a hitéletet felvirágoztatni segítsenek?

Kétségtelenül igaz!

2. Igaz-e, hogy a világi apostolokat *nevelni, képezni* kell, mint ahogy maga a pap sem lesz magától, hanem hosszas szemináriumi kiképzésben forr ki lassankint az apostoli lelkülete, alakul ki a tudása, a gyakorlati hozzáértése? Hasonlókép a megbízható, feltétlenül s minden körülmény közt helytálló, el nem lankadó, vallási kérdésekben alaposan jártas világi apostolokat is képezni kell erre?

Kétségtelen, hogy így van.

3. Igaz-e, hogy a világi apostolok képzésének a történelem és a mai tapasztalás szerint is egyik *legbevéltabb, legbiztosabb eszköze a Mária-kongregáció?* Azért, mert a legjava katolikusokat gyűjti egybe, rendszeresen bevezeti őket a mélyebb lelki életbe s a vallási dolgok szeretetébe, módszeresen tanítja s gyakorolja őket az apostolkodásra — s mindezt a legmelegebb, legvonzóbb, legideálisabb és legmagyarabb kultusz jegyében: Szűz Mária zászlaja alatt. Igaz-e ez?

Kétségtelenül igaz.

4. Mi következik ebből? Ha a fenti három tétel igaz, ebből az következik, hogy aki komolyan fel akarja fejleszteni a magyar katolikus hitéletet, annak nem szabad elmulasztani elsősorban is az *alapépítményt: a kongregációkban képződő lelkes világi-apostoli gárda nevelését.*

Hogyan van, hogy bár a fenti tételeket senki tagadni nem meri, sokan mégis húzódoznak a kongregációs munkától?

Különböző ellenvetéseket hallunk papi ajkáról:

1. „Nem érek rá.” — Igaz, ma sok papi ember szinte agyon van már terhelve munkával. Azonban a kongregáció vezetése nem ad sok munkát s amit ad, bőven megtérül azzal, hogy hamarosan annál több segítséget nyerünk a világiakban, a kongreganistákban. Bármilyen paradox, de így van: Éppen mert nem érsz rá mindenre, nevelj magadnak segítőtársakat, kongreganistákat!

2. „Nem értek hozzá.” Pedig nincs abban semmi ördögösség. Elolvasol egy-két erre vonatkozó brosúrát, figyeled a kongregációs közlönyöket, részt veszel alkalmilag egy prézesi értekezleten s ami fő: megpróbálsz. Akkor aztán a többi könnyen megy.

3. „Nálunk nincs erre való intelligencia.” Nem is kell, mert kongregációt az egyszerűbbek, pl. iparosok, nagyobb falusi lányok stb. közt is lehet alapítani.

Amilyen a nép, a környezet, olyan legyen a kongregáció is. Mindenütt vannak vezetésre, példaadásra alkalmas, értelmesebb és értékesebb elemek.

4. *„Előbb a hitközöny jegét kell megtörnöm.”* Úgy van, de éppen erre kitűnő eszköz a kongregáció. Ha van tíz alkalmas egyén az egyházközség (vagy az intézet) területén, azokat szedd össze s az ő segítségével fél év alatt többet fogsz elérni, mintha egymagad, elszigetelten, reggeltől éjfélig dolgozol.

5. *„Nálunk már van Oltáregylet, Jézus Szíve-társulat, skapuláré-társulat.”* Nagyon szép. De egyik sem pótolja a kongregációt. Egy-egy szent célt tűz ki maga elé, de nem végzi az önmegszentelés és apostolkodásra nevelés rendszeres, teljes, egyesületi munkáját.

6. *„Nálunk van katolikus kör, cserkészlet, leányklub, Szociális Misszió, Mansz.”* Igen dicséretes. Szükség van ilyenekre is. Azonban egyik sem zárja ki, egyik sem pótolja a Mária-kongregációt, mert emennek sajátos célja: kiváló világi apostolok nevelése, egyiknek sem voltaképpen feladata. S ez mégis a legfontosabb, a saját érdekükben is. Mert tapasztalás szerint az egyesületek is akkor virágoznak legjobban, ha hiterős, tetterekész, agilis, kitartó, megbízható embereket tudunk beléjük állítani.

7. *„A tömeget nem hanyagolhatjuk el egyesek miatt.”* Úgy van. De éppen a tömeg megnyerése, átítása szempontjából vezérkart, segítőtársakat, világi apostolokat kell nevelnünk.

8. *„Mi ugyanazt elérjük az egyházközségi szervezet által.”* No, testvér, ezt rosszul találtad el. Hiszen épp az a különbség pl. az újabb, virágzó budapesti egyházközségek és a régimódi ú. n. „autonóm hitközségek” közt, hogy amazok főleg kongreganistákra támaszkodva valóságos apostolkodó, egyháztámogató szervezetek, emezek meg gyakran több bajt okoznak, mint hasznot. Legyen kongregációd és legyen egyházközséged: amaz *képz*i, emez *felhasználja* s munkába állítja a világi apostolokat.

Hitéleti szervezkedésünk és a Mária-kongregáció.

Indítvány a magyar katolikus lelkipásztorkodó papsághoz.

I. A mai állapotok. Előítéletek.

A Mária-kongregációk, melyek valaha oly jelentős szerepet játszottak a magyar katolicizmus megvédelmezésében s amelyek újabban ismét elég jelentékeny fejlődésnek indultak nálunk és külföldön egyaránt, még mindig nem fejlődtek abban az arányban s nem találnak mindenütt oly figyelemre s megértésre, aminő kívánatos volna. Ez az életképes és mindenkép korszerű hitéleti szervezkedés az ország vallásos megújulásnak döntő és diadalmas eszközévé lehetne, ha a kellő megértéssel s figyelemmel találkozónék megfelelő helyeken.

A kongregációi mozgalom még mindig csak néhány száz vagy ezer ember szemében az, amivé az egész öntudatra ébredt s élni akaró katolicizmusnak és főleg a papságnak szemében lennie kellene. Még mindig csak egyes területekre, többnyire egyes szerzetek és szerzetházak működési körére szorítkozik; még mindig azt tartják felőle sokan, hogy az csak egyes jámbor optimisták és rajongók szép, de teljes nyugalommal mellőzhető rögeszméje.

Csak kevesen látják benne azt a gondviselészerű eszközt, melynek segítségével a mindinkább vallási közönybe fúló tizezreket aránylag könnyen és biztosan vissza lehetne hódítani a hitéletnek s amellyel a magyar katolicizmus vallási reneszánszát és korszerű hitbuzgalmi megszervezését voltaképpen megkezdennünk s a siker legtöbb reményével biztosítanunk lehetne.

Sokan merő dísz, merő pietisztikus játékot látnak a kongregációban s ha hosszas más irányú tapogatózásaik és csalódásaik után megpróbálkoznak is a kongregációval, annyira kevéssé értik meg annak voltaképeni hivatását, jelentőségét és lényegét, hogy a „kongregáció”, amelyet alapítanak, csak éppen a nevét viseli ennek a nagyrahivatott intézménynek.

Mások, akikben megvan a kongregáció kellő megbecsülése, viszont azt képzelik, hogy a kongregáció csak egyes, egészen speciális területeken fejlődhetik, hogy csak ahol rendkívül jó anyag, kipróbált vallásosságú emberek vannak, vagy csak városokban, vagy csak szerzetházzal kapcsolatban létesülhet igazi, jó kongregáció s több efféle. Ismét mások azt hiszik, hogy a kongregáció csakis magasabb intelligenciával bíró társadalmi osztályok között létesülhet, vagy, hogy a férfivilággal nem lehet azt megkedveltetni, vagy, hogy a kongregáció kizárólag ifjúsági intézmény stb.

Amíg ezek az előítéletek százakat és ezreket tartanak fogva, nem csoda, ha a kongregációi mozgalom is egyes elszigetelt területekre van szorítva, hitéletünk fejlődésének s az ország katolikus megszervezésének végtelen kárára.

Pedig hát igaz-e, hogy a kongregáció csak az ifjúságnak való? Igaz-e, hogy csakis az úri népnek való? Igaz-e, hogy a férfiaknak nem való? hogy közöttük nem fejlődik? Igaz-e, hogy csak ott van talaja, ahol már meglehetősen előre haladt a hitélet, ahol kitűnő katolikus férfiak, nők, ifjak, leányok vannak? Igaz-e, hogy csak katolikus intézetekkel, szerzetekkel kapcsolatban virágozhatnak? Mind csupa olyan feltevés, mit nem igazol sem egyetlen belső ok, sem a tapasztalás, mert hiszen úgy a kongregáció lényege és módszere, mint a tapasztalás a fenti vélekedéseknek kerek ellenkezőjét bizonyítja.

Bizonyos fokú intelligencia, bizonyos fokú hitéleti alap (néhány lelkes ember) igenis kell hozzá, hogy kongregációt alapíthassunk, de ez mindenütt, a legegyszerűbb, a legelhangoltabb helyeken is akad. Katolikus intézetekben s szerzetházakkal kapcsolatban talán helyenként könnyebb a kongregációt megcsinálni s vezetni mint másutt; de ez se általános kellék. A férfivilág megnyerésére egyes külső dolgokban gyakran lehet alkalmazni vagy módosítani a kongregációkban szokásos lényegtelen formásokat, de nem áll, hogy a férfivilág a kongregáció gondolatával nem volna

megközelíthető; hiszen éppen a férfikongregációk indították nálunk virágzásnak a kongregációi mozgalmat s a nők csak a férfiak után kezdtek szintén kongregációkban szervezkedni.

Virágzó kongregációk létesültek továbbá épp olyan vidékeken, ahol azelőtt alig volt a vallási közöny; sőt mintha ilyen helyeken a kongregációnak különösen hálás talaja lett volna. Szóval: csak egy kis szeretet s egy kis megértés kell hozzá, csak egy kis behatolás a kongregációnak csodálatosan ügyes, általánosan bevált, mindenre alkalmazható és alkalmazkodó módszerébe s az eredmény meglepő lesz. Falun és városban — vallásilag buzgó vagy pedig közönyös helyeken — fiataloknál és felnőtteknél, férfiaknál és nőknél, előkelőbb és egyszerűbb embereknél, *világi papok és szerzetesek vezetése mellett*, mindenütt a legszebb sikereket éri el a helyesen vezetett kongregáció.

S nemcsak alkalmas a sikerek elérésére a kongregáció, hanem bizonyos értelemben nélkülözhetetlen is: ha a szervezett és korszerű akcióval akarunk komoly és virágzó hitéletet teremteni valahol, arra jobb eszközt, mint a kongregációt, nem is képzelhetünk.

II. Miért van szükség mindenütt kongregációkra?

A túlzás minden veszélye nélkül elmondhatjuk, hogy ha ma ideális lelkipásztorkodást és ideális katolikus nevelést akarunk létesíteni, erre a legjobb és legcélravezetőbb eszköz az volna, *ha mindenütt az egész országban, minden plébánián és minden tanintézetben az összes társadalmi osztályok számára haladéktalanul külön kongregációkat alapítanánk.*

Az ideális állapot az volna, ha minden, még kisebb helyeken is maga a lelkipásztor (a plébános, a segédlelkészek, hitoktatók és szerzetesek bevonásával) legalább négy kongregációt alapítana s vezetne: egyet a felnőtt férfiak, egyet a nők, egyet a fiú-ifjúság (15—25 évesek), egyet a leány-ifjúság számára s azonkívül

minden egyes iskolának (akár katolikus jellegű, akár nem) megvolna a maga külön kongregációja a hitoktató vezetése alatt (kit ebben ismét más papok vagy tanítók, esetleg szerzetesnők vagy tanítónők támogatnának). Azonfelül, ahol a társadalmi osztályok jelentékenyebben elütnek egymástól, külön kongregációkat kellene alapítani az intelligencia és például az iparosvilág, az úrinők és egyszerűbb nők (például cselédek) számára.

Miért van erre szükség? Főképp két okból. Az egyesek és az összes, a köz szempontjából; vagy ha úgy tetszik: az eredményes egyénenkénti lelkipásztorkodás és a katolikus összeszervezkedés szempontjából.

1. Az egyesek s az eredményes lelkipásztorkodás szempontjából. Eggyel ma eleve tisztában kellene lennie minden mai lelkipásztornak s ez az, hogy ma a tisztán sablonos, régies, merőben templomi és iskolai munkával a pap nem képes többé lekötni s biztosítani a lelkeket a hitélet számára. Két okból: mert az ellenséges támadások sokkal erősebbek mint valaha s mert ezzel éppen ellentétesen a híveknek, főleg éppen az értelmiségi osztályokba tartozó híveknek a lelkipásztorral való kontaktusa rendkívül meglazult; hogy ne mondjuk: felbomlott s tisztán társadalmi, világi érintkezéssé sülyedt.

Nem mondunk ujságot, ha rámutatunk a széltében grasszáló hitellenes irányokra. Ma még a legjobb vallásos neveltetésű fiatalember, sőt gyakran fiatal leány is valóságos atheisztikus és szkeptikus kríziseken megy át s gyakran csaknem csoda, ha megmarad gyerekkorának s neveltetésének vallásos tradíciói s meggyőződése mellett. (S még a legjobb esetekben is inkább a tradíció, a szokás nála a fontosabb tényező, mint a meggyőződés.) A hitbeli krízissel időben — s ez a legsúlyosabb körülmény — rendszerint egybeesik az erkölcsi krízis is s itt megint nem szorul hosszas bizonyításra, mily ijesztően nehéz ma a legtöbb serdülő fiatal léleknek megmaradni a tisztaság útján, ha

csak valami nagyon rendszeres lelki életre nem sikerül őt idejekorán rászoktatnunk.

Ma, amikor már a legkisebb iskolákban is szélében-hosszában oly dolgok történnek, fiúk és lányok között, melyekért apáink idejében felnőttek is pirultak volna; ma, amikor a fiatalember, a fiatal leány nem hagyhatja el a szülői ház küszöbét, hogy szennyet, piszkot, fertőzést ne lásson; amikor utca és kirakat, színház és mozi, öltözködési divat és érintkezési módor, a társadalom egész hangja és berendezkedése csak úgy kínálja a bűnt és perverzítást, az Isten megvetését és vallástalanságot; ma, amikor a legtöbb fiatalember és fiatal leány könyvekben, folyóiratokban és napilapokban folyton csak gúnyoltatva látja a vallást, az Egyházat, a papságot, a tiszta életet, az erkölcsösséget; amikor mindenütt: társai közt, a közép- és felsőiskolákban, hivatalban, irodában, bálteremben, sétatéren, fürdön a bűnt prédikálják neki s a tiszta élet lehetetlenségét: ma az általános *templomi lelkipásztorkodás a legtöbb embernél túlságosan kevés* arra, hogy megőrizze az erkölcsi bukástól vagy hitbeli fogyatkozástól.

Főleg, ha a baj már annyira előhaladt, hogy egész néposztályok teljesen elmaradtak a vasárnapi szentbeszéd meghallgatásától, sőt talán a misehallgatástól is; s a papot talán másnak se nézik már, mint vámszedőnek s hivatalnoknak, akihez legföljebb egyszerű életében, kivételes alkalmakkor fordul az ember.

Ezeket az osztályokat csak úgy lehet megőrizni a hit és erkölcsi tisztaság útján, ha egészen különös gondoskodás történik róluk, mely ellensúlyozza a szélében terjeszkedő hitetlenség, hitközony és erkölcsatlenség irtózatossá váló hatását.

Mikép történhetik ez a különösebb gondoskodás? Úgy, hogy *összegyűjtjük a még jóakarátú elemeket s* iparkodunk őket a rossztól elvonva, elitté képezni s a lelkipásztor köré tömöríteni: oly egyesületbe léptetni, amelyben a bennük szunnyadó jóakarát megerősöd-

hetik, ahol erőt találnak a kísértések elleni harcra, ahol hitük megszilárdul a divatos ellenvetésekkel szemben, ahol együttérző, egyenlő törekvésű társakat találnak, akiknek példáján buzdulva, könnyebben megállják helyüket majd ők is. Ez az egyesület: a kongregáció. A kongregációban a különben veszni-induló elemek így rendszeres, intézményes, nekik megfelelő, kellemes és könnyű lelki vezetés alá kerülnek.

Hányszor, hány ezerszer fordul elő az az eset, hogy például húsvét táján, esküvő előtt vagy máskor, esetleg egy jó könyv, vagy jó szentbeszéd, vagy misszió által megindítva, egy-egy nagyon is labilis vallásosságú férfi vagy nő, ifjú vagy leány meggyónik s egy pillanatra őszintén kész is mindarra, amit neki tanácsolunk. Ó, ha ilyenkor a feloldozáson kívül nem adhatunk neki semmit, ha nincs hova utasítanunk őt, ha csak azzal az általános biztatással bocsáthatjuk el, hogy hát csak vigyázzon és ezután ne vétkezzék többé, kerülje a rossz alkalmakat, tépje szét a bűnös ismeretségeket stb., mit használunk vele? Nem érezzük-e előre, hogy ezzel csak egy csepp vizet csöppentünk az állandó izzásban levő tüzes vásra? Hogy félmunkát végeztünk s akit most megmenthettünk volna, az a kellő lelkipásztorkodási intézmények és szervezetek hiánya folytán, főleg ha természetből gyenge akarátú s állhatatlan, vagy például szokásos bűnös, talán holnap ott van már megint a bűn fertőjében s lehet, hogy örökre elveszett? Pedig Isten talán ezeknek a lelkét is a mi kezünkől fogja követelni az utolsó napon!

Hasonlókép a nevelőintézetekben. Mily nehéz az egyesekben megőrizni a kellő s néha fel-felkelő jóakaratot, ha nincsen szervezet, mely a jókat összetartaná s nekik az áldatlan küzdelemben az összetartás és jópélda erejével támaszokra lenne; ha a jobbakat rá nem neveljük az öntudatos, önálló, saját kezdeményezésből vallásos életre és gondolkozásra.

Viszont, ha van kongregáció, mily más, mennyivel biztosítottabb a lelkipásztor munkája! Ha van hová utasítani őt, ha készen várja az ingadozót egy

testvéri tömörülés, hasonló gondolkozású és törekvésű s emellett hasonló társadalmi állású, korú és nemű társak csapata, akkor a teljes pálfordulás és komoly katolikus élet sem válhatik ezentúl nehezebbé.

S amellett a kongregáció, nem lévén pusztán holt, imádkozó egyesület, hanem csupa apró, mindenféle kiterjedő, változatos kezdeményezések szövődéke, ezer és ezer olyan gondolattal fogja eltölteni a hozzá csatlakozó lelket, amely mind-mind elvonja a bűn útjaitól s helyette az egyházi élet s a lelki törekvések közepébe helyezi be. Az a báj, az a kellem, azok a tiszta, felmagasztosult érzések, melyek minden kongregáció gyűlésen és manifesztáción végigvonulnak s melyek a Mária-tiszteletnek Isten-nyujtotta kísérői és díszői, csakhamar meg fogják nyerni, bűvkörükbe fogják vonni az ő szívét is.

Egy-egy kongregációi ünnepély, közös áldozás, szakosztályi gyűlés, az apostolkodó működés stb., talán egy csapással a mi emberünké hódítják azt, aki eddig csak hiúságokra, léhaságokra s talán még egyebekre is gondolt: a kongregáció nemcsak támasza lesz a lelki életének küzdelmeiben, de agilis, tevékeny, minden jóért érdeklődő katolikussá változtatja őt. Kedvet ad neki a jóra, az apostoli küzdelmekre, szolidárisá teszi az Egyházzal.

A kongregáció ily szempontból kiváló segédeszköz a lelkipásztor kezében s nehéz volna megmondani, mi mással lehetne azt a lelki hatást pótolni, melyet egy-egy jól szervezett kongregáció fejt ki tagjainak lelkében lelkipásztori szempontból.

Férfiaknak és nőknek, ifjaknak és leányoknak legjobb odakapcsolója az oltárhoz, az Egyházhoz s nem utolsó helyen a lelkipásztorhoz is: egy-egy helyesen vezetett kongregáció.

2. S éppen e szempontból, az *összes katolikus hitélet szervezésének* szempontjából is végtelenül fontos, hogy minden lelkipásztor mindenekelőtt Mária-kongregációkban szervezze meg maga körül azt az

élite-csapatot, melyre lelkipásztori működésében mindig elsősorban számíthat.

Ma egész társadalmi osztályok állandóan távol tartják magukat a lelkipásztortól s az Egyháztól, vagy pedig csak világi érintkezésben találkoznak vele. Megszokják a plébánosban csak az úriembert, a káplánban pláne a „fiatalembert” látni. A fölszentelt papnak, a lelki vezetőnek, a keresztény lélek legintimebb lelki tanácsadójának szerepe mindjobban elhomályosodik az intelligencia szemében. A pap hiába szól híveihez a szószéken; híveinek felsőbb osztályai állandóan és rendszeresen távolmaradnak a prédikációhallgatástól és hiába szervez a pap egyesületeket is, ha ezekbe az egyesületekbe a jámbor asszonykákon kívül legfeljebb azok lépnek, akiket díszcímeikkel, tehát teljesen külsőséges indítókokkal s ennek megfelelően csak díszszereplésre tudunk lekötöni.

Milyen egészen más hitközségi és egyházi élet fejlődhetnék azonban az egyesületi, sajtó-, tanügyi, karitatív, patronázs-, szociális, valamint községpolitikai munka terén ott, ahol a lelkipásztor éppen az értelmesebb osztály körében is *igazi lelkiéletet élő, vele rendszeresen és lelkipásztori téren érintkező vezérkart* tud toborozni s minden tekintetben megbízható, vallásos emberekkel veszi magát körül. A külföld katolikus szervezkedő akciója már régen eljutott a kat. szervező munka ezen axiómájához: mindenekelőtt minden egyes községben vagy plébánián *egy-egy élitet kell szervezni*; a megbízható, hasznavehető, jóra való elemeket tömöríteni, kiképezni, állandóan érdeklődésben, együttlélekzésben, munkálkodásban tartani, akkor, és csakis akkor lehet eredményes tömegmunkát végezni.

Lelkipásztori és szervezői szempontból is sokkal okosabb tehát, ha a lelkipásztor nem annyira egyes közembereivel bibelődik csak, hanem mindenek előtt egy altiszti kurzust, altiszti testületet szervez, amelynek tagjai majd százszorosán s talán sokszor ügyesebben elvégzik azt, amit ő maga, főleg ha nagy elfoglaltságú, csak bajosan végezhetne el. *Ahol jó kongre-*

gációk működnek, ott a lelkipásztor helyzete százszor könnyebb, feladata sokkal egyszerűbb, mint ahol csak ő egyedül, esetleg néhány káplánjával, izoláltan áll az Úr szőlőjében. A mesterileg megszervezett németországi kongregációk egyik prézese, egy nagyvárosi plébános mondotta ünnepélyes, nyilvános gyűlésen: „Éveken át működtem mint lelkipásztor kongregációk nélkül, mígnem megismerkedtem azoknak intézményével s eszméjével és mondhatom, ma sajnálom a kongregációk nélkül eltöltött esztendőket, melyeket jóformán elveszítettem lelkipásztori szempontból. Mert amióta kongregációim vannak, azóta sokkal könnyebben és sokkal többet tudok végezni, mint azelőtt”.

Érthető is, mert hiszen képzeljük csak el, milyen kat. hitélet fejlődhetik egy-egy községben, vagy kerületben, amelynek lelkipásztorát a köz-, társadalmi és családi élet minden területén lelkes, vallásos emberek, férfiak, nők, ifjak, felnőttek támogatják; akinek mindenütt: iskolában és községházán, mulatságon és ünnepségeken, állandóan és mindenütt vannak mintegy expozitúrái, előőrsei, segítői, akiknek csak ki kell adni a kommandót, hogy szorgalmazzák és egységesen végrehajtsák azt, ami lelkipásztori szempontból bármely téren szükséges és kívánatos.

A férfiak megvédik az Egyház jogait a társadalomban. A nők szembehelyezkednek a keresztényellenes áramlatokkal a divat, a társadalmi érintkezés, a családokba bejutó irodalom és sajtó terén; az ifjúság a legjobb rendező, végrehajtó, utánajáró közeg, míg a leányokat gyűjtéseknél, szegénylátogatás ügyeiben, patronázásban, egyházi ruhák kijavításában, templom díszítésében, énekkarban stb. lehet kitűnően használni.

Igazán egy paradicsomról mond le az a lelkipásztor, aki meg nem teremti saját híveinek élite-jéből azt a négyes oszlopot, amelyre rövid időn belül diadalmas ívekben emelheti föl a korszerű, modern lelkipásztorkodás intézményeinek épületét. Ami rosszat ő megakadályozhatna s ami jót ő tehetne szavával, tollal, imádságával, verejtékezésével, azt most majd

helyette, illetve mellette százan, kétszázan fogják végezni s neki egyéb teendője úgyszólván nem is marad, minthogy a billentyűkön és a regisztereken játsszék, hogy itt is, ott is a kellő pillanatban megnyomja a már jólismert villanyosgombot, mire azután mintegy automata megindul az apostolkodó cselekedeteknek egy-egy egész folyamata. Nem „tenni”, hanem „tenni arról, hogy tegyenek”, ez a jelszó — mondotta e sorok írójának egy nagyelágazású, világraszóló s gyönyörűen működő kat.szervezetnek sokat tapasztalt megalapítója.

S ami legnagyszerűbb, ennek az élite-nek formálását sem kell a lelkipásztornak egyedül, magában végeznie. Neki csak meg kell indítania a lavinát, megy az tovább magától. Sokszor, ha egy családnak csak egyetlen tagját éri is el közvetlen hatásával, mondjuk például a nőt, aki ennekfolytán belép a nők (vagy „úrinők”) kongregációjába: biztosra vehetjük, hogyha az a kongregáció nem alszik, hanem agilis, néhány hét múlva az illető családból a fiúk és leányok is be fognak lépni a megfelelő kongregációkba. És egy-két esztendő múlva, nagyon könnyen meglehet, hogy a férfi is beáll a férfikongregációba. Azután mindenik magával hozza az ismerőseit, jóbarátait és így tovább. Gyönyörű matematikai vagy geometriai haladvány képződhetik így, amelynek hasznát száz és száz lélek fogja látni s amin örülni fog az Isten, de a lelkipásztor maga is.

III. Ellenvetések.

A legtöbb pap, aki kongregációt alapíthatna, a következő — meglehetősen könnyen megoldható — ellenvetésekkel felel minden nőgatásra.

1. *Nálunk a kongregációnak nincs talaja: megromtaná a felekezeti közti békét s ok nélkül kiélezné a helyzetet.* — Ez a leggyávább és legvalótlanabb mentegetődzés, amit csak képzelhetünk. Gyáva: mert a hamis béke beszédje, amely a lelkek üdvének feláldozása árán szeretne hamis nyugalomban, rothadt kényelemben élni s nem veszi észre, hogy az Udvözítő is kar-

dot jött hozni a földre. Nem mintha a fölösleges veszekedés és versengés szükséges kelléke volnának a jó lelkipásztorkodásnak, hanem: mert hitünk s Egyházunk felvirágoztatása mindig és mindenütt ellenségekre fog találni s ellentmondás nélkül csak akkor élhetünk, ha egyáltalán lemondunk minden komoly, időszerű és szükséges hitéleti szervezkedésről. Ez pedig gyáva árulás a legszentebb üggyel: Krisztus országával s a lelkekkel szemben. Ha „kiéleződik” is a helyzet, nem „ok nélkül” éleződik ki. Különben kellő okossággal s figyelemmel el is lehet kerülni a bajokat, nem csupán a gyáva s tehetetlen meghunyászkodással.

De *valóttan* is ez a mentegetődzés: mert a kongregáció megszervezése és működése soha semmiféle más felekezetenek nem árt s nem árthat: kit is bánt-hatna az, ha mi imádkozunk, gyónunk-áldozunk, hitbuzgalmi életet élünk. Igaz, hogy a kongregációt a szabadkőműves sajtó abba a hírbe keverte, mintha a kongregációnak a felekezeti gyűlölség volna a célja és lényeges együttjárója; ez a mese azonban ma már kevés helyen talál hitelre — inkább lenézik a kongregációt, mint „pietisztikus” egyesületet. Sőt sokhelyütt épp azzal dőltek meg a kongregációkról terjesztett balhiedelmek, hogy az illető helyeken eleven kongregációk alakultak: egyszerre látták a gáncsokodók, hogy ni, hisz a kongregáció egészen más, mint aminek azt a zsidó lapok híresztelték.

Egy alföldi városkának egyik szabadkőműves tanára pl. borzasztó filippikákat írt a kongregáció ellen a lapokba, míg végre ott helyben, a színe előtt meg nem alakult a kongregáció. Ekkor látta csak, mennyire félre volt vezetve; látta, hogy a legjobb tanítványai, a legtisztességtudóbb diákok éppen azok, akik a kongregációból kerültek ki s azóta ő, a szabadkőműves, a kongregációk pörölye, lett a kongregáció legtevékenyebb protektora.

Tehát éppen azért is, hogy lássák a felekezetek, hogy a kongregáció csak békét és szeretetet akar, tessék megalapítani a kongregációt. A nyilvánvaló

rosszakarattal pedig tessék az evangélium szellemében bátran és nyíltan felvenni a harcot. „Si hominibus placerem, Christi servus non essem.”

2. *Nálunk a kongregációnak nincs talaja: nincsenek meg a hozzávaló emberek.* — Ez a kibúvó is sokszor csak a rövidlátásnak, nemritkán a kényelemszeretetnek mentegetődzése. Nincsenek hozzávaló emberek? Ejnye, akkor hadsereget sem kellene szervezni, mert az újonnan született generáció magában még képzetlen elem. Iskolát sem kellene nyitni, mert a gyerekek még nem tudnak írni-olvasni... Micsoda logika ez? Hiszen éppen azért kell hadsereg és rekrutagyakorlás, azért kell iskola és azért kell — kongregáció, hogy *neveljen*, alakítson olyan embereket, amikre szükség van. Nincsenek hozzávaló emberek? Hát csakugyan csupa kába, értelmetlen, megrögzött gonoszakarató ember van a hitközségben? Vagy pedig van ott is, mint mindenütt, a sok polyva közt néhány igazgyöngy is, bárha csiszolatlan, bárha elporosodott, elhanyagolt, elfeledett? Ki tudja, mivé fényesednék, ha a kongregáció s általában a korszerű lelkipásztorkodás eszközeivel sikerülne munkába vennünk!

Mindenütt vannak rossz emberek és vannak jók, s az az ember egyáltalán nem való lelkipásztornak, aki eleve desperál híveinek akár egész átlaga, akár pl. egyes társadalmi osztályai felől. Ne kezdjük sokkal, hanem kezdjük kevéssel: 10-zel, 15-tel egy-egy kongregációban. Kezdjük esetleg az ifjúsággal, majd akkor sorra jön a többi is.

A hiba rendesen ott van, hogy egyes osztályokkal — pl. az intelligenciával, az iparosokkal, gyári munkásokkal — egyes helyeken évtizedeken át abszolúte nem foglalkoztunk kellőkép, beértük a kisleányok meg a vénasszonyok vagy a pór nép könnyebb pasztorációjával s így az a másik, az a nehezebben kezelhető (mert önálló), de értékesebb elem kisiklott a kezünk közül. De éppen arról van szó, hogy miután ezt is vissza *kell* hódítanunk, nem szabad megpróbálatlanul hagynunk semmiféle eszközt sem, legkevésbé a

kongregációt, mint amely már számos nagyon hideg és nagyon desperát helyen termett igaz virágokat a férfi-intelligencia körében is. Sokszoros reális tapasztalás alapján elmondhatjuk, hogy ahol a kongregáció nem tud lábrakapni, ahol nem virágozik, nem fejlődik, ott sohasem a könnyelműen hánytorgatott „megfelelő emberek hiánya”, hanem csaknem minden esetben a vezetésre hivatott egyének kislelkűsége, félelme, kedvetlen-lelketlen pesszimizmusa volt a mozgalom megakasztója és elsorvasztója.

A paptól függ minden. Megfelelő anyagban sehol sincs hiány; ha miben hiány van, az a megértés, buzgalom, egyszerűség, az Istenben bízó apostoli bátorság. Pedig elmondhatjuk, hogy aki ilyen fontos, ilyen égető lelkipásztori szükségletnek, aminő gyanánt a hitbuzgalmi szervezkedést s annak egyik legtermészetesebb fajtát, a kongregációt főntebb kimutattuk, megfelelni nem képes, az arra sem lehet nagyon alkalmas egyáltalán, hogy önálló, felelősséget viselő lelkipásztori tisztet viseljen. Aki igazi „pastor animarum”, az nem fog olyan tehetetlenséget tanusítani, amelyről el lehet mondani, hogy „nem-akarásnak nyögés a vége”.

3. De hisz épp ez az én nehézségem — mondja egyik-másik — *én nem érzem magamban a kellő erőt, műveltséget, képességet*, hogy pl. úrinőknek vagy pláne uraknak külön előadást tartsak, külön az intelligencia számára kongregációs összejöveteleket rendezzek. Nem hiszem, hogy akadna pap, aki így nyilatkoznék önmagáról s ugyanakkor lelkipásztori tisztet vállalna. Mert hiszen az ilyennek in conscientia azonnal ott kellene hagynia a beneficiumát: minek foglalja el egy jobb, érdemesebb, idevalóbb apostoli ember helyét? Egy hitköztség lelkipásztorának gyönyörűséges és sokatmondó címe mindenesetre magában foglalja azt a kötelességet is, hogy ne csak tanyai legényeknek és analfabétáknak, hanem műveltebb híveinknek is megtudjuk szegni az Isten ígéjének kenyerét. Ha egyetlenegy lélek van a parókiánkban, akinek vezetésére nem vagyunk alkalmasak, akkor egyáltalán

nem vagyunk helyünkön mint lelkipásztorok s akkor bajosan lehet sürgősebb lelkiismeretbeli kötelességünk, mint V. Celesztin pápa vagy a nagynevű Aichner brixeni hercegérsek példájának követése: a rezignáció, a leköszönés állásunkról.

De *igaz-e* valóban, hogy teológiailag képzett s az önművelés minden lényeges eszközével rendelkező pap *alkalmatlan* volna arra, hogy hitbuzgalmi egyesületekbe tömörítse intelligensebb híveit? Hogy kongregációk vezetésére nem idoneus? Lehet valaki idoneus *remote*, vagy pedig *proxime*. Proxime idoneus az, aki ragyogó tehetségével, életszentségével, tudásával, szeretetreméltó modorával azonnal képes lekötni, elragadni, magához fűzni a lelkeket; aki játszva prédikál (szalmázás nélkül is!), szervez, elnököl, igazgat stb.; és remote idoneus (de még mindig idoneus!) az, aki ha nem áll is első helyen tehetség dolgában, de szorgalommal pótolja, amit a természete vagy neveltetése szűkebben mért ki neki; aki tanul, olvas, jegyzet, gyűjt, készül, s hogy mindezt megtehesse, takarékoskodik az idővel, nem diskurálja s nem babrálja el az idejét, korán kell, pontos napirendet tart s minderre — hogy ki ne zökkenjen belőle — naponta sok és buzgó imával kéri ki folytonosan az Isten megtermékenyítő kegyelmét.

Boldog Vianney, az arsi plébános, megbukott a teológián s csak kegyelemből szentelték fel; éveken át egész héten s még éjjeleken át is készült egy-egy beszédjére, hússzor is újrakezdte... s Isten hogyan megáldotta igyekezetét! Egész Franciaország hozzá zarándokolt tanácsért, erősítésért, útbaigazításért vagy harminc éven át. Labor improbus omnia vincit; sőt még az Istennek nagyobb áldására is inkább számíthat az, akinek az apostoli munkára való előkészülés több fáradságába s nagyobb önlegyőzésébe kerül.

Végére a kongregáció vezetésében sem állunk töretlen ugaron. Itt van a kongregációnak s általában a hitbuzgalmi egyesületeknek egész gazdag kül- és belföldi irodalma; vannak külön folyóirataink a ve-

zető prézesek számára; vannak kész előadásgyűjteményeink, melyeknek felhasználásával, ha nem kelhetünk is Prohászkaival vagy Lacordaire-rel versenyre, de nagyon szépen leköthetjük és érdekelhetjük a legválogatosabb publikumot is.

És ami fő, a kongregáció helyes vezetése nem is függ első helyen a szónoki hatásoktól. Nem annyira szereplés az, amit a lelkipásztortól a kongregáció követel, mint inkább *szerető, megértő, atyai érdeklődés* a kongreganisták iránt, a személyes lelki természetű kontaktus felállítása, a barátságos megbeszélések, egyszerű, keresetlen kölcsönös buzdítások, a tagok lelki igényeinek, indítványainak, buzgólkodásuk próbálkozásainak meghallgatása, irányítása; kitartásra serkentő, mindent az apostoli szeretet és bátorítás melegével, a természetfölöttség légkörével bevonó, igazán testvéri és lelkiatyai befolyásolás. Erre se volna képes egy hivatásos lelkipásztor? Akkor csakugyan nincs többé a helyén.

4. Mégis csak kényelmetlen dolog — mondhatja valaki. — *Sohase láttam kongregációt; nincs tapasztalatom e téren; nem tudom, hogyan kell vezetni; azért nem merek hozzákezdeni.* — Hát kérem szeretettel, talán mégsem olyan alkimista mesterség az. Először: ott van a lehető legbővebb útmutatás az alapításra és szervezésre vonatkozólag a Bús-féle Kalauz-ban; sok részletkérdés van megvilágítva a kongregáció folyóirataiban, főleg a Prézes-ben is; emellett bármely még oly gyakorlati részletkérdésre szívesen nyújt felvilágosítást az említett lapok szerkesztősége. Azután meg: a legtöbb felvetődő részletügyben annyi tere van a személyes, lelkipásztori tapintatnak, annyi függ tisztán a gyakorlatias érzéktől, hogy azt írásba foglalni, vagy más kongregációk után másolni nem is lehet. Mi kell ahhoz, hogy valaki jó prézes legyen? Alig egyéb, mint a kongregáció gondolatának megértése s aztán annak bátor, egyéni, szeretettel s buzgalommal teli alkalmazása az adott helyi körülményekre. Egész sor kiváló prézest ismerünk, aki mikor a kon-

gregációját megalapította, még soha kongregációba be nem tette a lábát. S mégis nagyszerűen prosperált.

5. *Nem ist tudom, hol tartsam az összejöveleteket.* — Nos, még ez sem olyan nehéz kérdés. Persze, hogy a helytől sok függ s rossz volna, ha a kongregáció soha másutt, mint valami magtárszerűen rideg és hideg teremben vagy templomban tartaná összejöveleteit. De hát csak van valami kápolna, alkalmas iskola-egyesületi terem, vagy (nők számára) zárdai helyiség is? Férfiaknak és ifjaknak pedig legrosszabb esetben a plébánia vagy valamely magánház is megfelel, főleg tanácsülésre s egyéb megbeszélésekre. Az ájtatosság végzésére pedig ott a templom, annak pl. a Mária-oltár vagy valamely mellékkápolnája; esetleg, ha más nincs, a sekrestye is, melyet épp e cél érdekében különösen is rendben tartatunk; állítsunk be néhány szép képet, gyertyát, szőnyeget s akkor ez a hely is nagyon megfelelő lesz.

Esetleg úgy is lehet tenni, hogy az exhortáció s a gyűlések *megbeszélő* részei legyenek valami közeli teremben vagy szobában, vagy akár a sekrestyében is, az *ima*-részre pedig menjenek át a tagok a templomba vagy kápolnába. (Persze azért a kongregáció ájtatossága a templomban is zártkörű marad.) Egyébként egyesületi terem vagy ház nélkül modern lelkipásztorkodást elképzelni is nehéz; itt tehát esetleg oly hiányról van szó, melyet amúgyis sürgősen pótolni kellene.

6. *Amúgyis nagy az elfoglaltságom; sok a dolgom; azt sem tudom, hogy végezzem; nem érek rá még kongregációval is vesződni. Adjon a püspök még két káplánt, majd akkor talán megy a dolog.* — Ez a beszéd sem nem egészen apostoli, sem nem egészen racionális mentegetődzés. Hogy a püspök adhat-e káplánt, nem-e, ezt persze nem mindig lehet tudni. Mindenestre kívánatos volna a lelkeszkedő papság személyállományának szaporítása a lelki szükségletek arányában; de az ilyen hiányok pótlása sem múlik a pusztá jóakaraton. Hogyan adjon a püspök, ha nincs? Szervez-

zünk az ifjúság körében jó kongregációkat, majd akkor lesz több papi szukkreszcencia.

De addig is ölbetegyük a kezünket? Érvük be sablonos munkánk elvégzésével: temetéssel, keresztelessel, hitoktatással, irodai munkával? Akinek nagyon fáj a lelkek veszedelme, akinek a lelke sír, ha a mai állapotokat látja, az teremti magának időt arra, hogy a sok teendő közül *ne éppen a legsürgősebbek egyike* maradjon el! Nagyon sok függ itt attól, ki hogyan dolgozik, hogyan osztja be az időt, mennyit szán nagyon fölösleges szószaporításra, anyagi ügyeinek vezetésére, szórakozásra, ujságolvasásra stb.

Élénken előttem áll az a legendás alak, aki ugyan jóformán mindent a káplánjára bízott; ő maga meg egész nap pipálva járt-kelt a virágai, meg a malacai között; de azért napestig arról panaszkodott, hogy mennyi a dolga, milyen kevés az ideje. Nincs-e ennek a véréből valamennyiünkben jó néhány csepp? Mi mindenre nem érünk rá, ha egyszer nagyon akarunk! De a lelkek ügye, községünk, intézetünk stb. hitéletének igazi, belső felvirágoztatása, ügyebár, szintén megéri a jobb munkabeosztás, korábbankelés, több fejtörés, kevesebb egyéni nyugalom és kényelem kis áldozatait.

Am nem is egészen okos beszéd az, hogy *mert* sok a dolgom, azért nem akarok még kongregációkkal is bibelődni. Nem! Az okos beszéd fordítva ez volna: *mivel* oly sok a dolgom, hogy azt magam jóformán el sem tudom végezni, *tehát* kongregációkat alapítok, *hogy legyen kivel és kikkel megosztanom a munkát!* A jól vezetett kongregáció ugyanis a lelkipásztornak, intézeti lelkiigazgatónak stb. nemcsak a legszebb öröme, de legnagyobb segítsége is: valósággal leveszi a terhet az ő válláról. Igaz, hogy a gyóntatásban, provideálásban, prédikálásban ezek nem fogják helyettesíthetni, de mennyi mindenféle más dologban végzik el a munkát, sőt tán a munka nehezebb felét helyette!

Igy pl. majd gondoskodnak róla, hogy a gyónók *disponálva* jöjjenek a gyóntatószékhez s ne a lelki-

atyának kelljen őket fáradságosan erre-arra tanítani, rábeszélni, bátorítani; gondoskodnak róla, hogy a parochiában senki se haljon meg szentségek nélkül s hogy a provideálandó beteg már teljesen felkészülten várja a papot, ne pedig ennek kelljen még talán terítőkről, szenteltvízről és gyertyákról is gondoskodnia; gondoskodnak róla, hogy a prédikáló pap szószékét számos ember állja körül, kiknek lelkében már fel van keltve a szomjúság az Isten ígéje után s hogy azután eljegyzésnél, esketésnél s ezerféle alkalommal ne kelljen a papnak minden egyes hívét, aki a plébániára vetődik, fáradságosan külön kioktatnia vagy meggyőznie. Emellett a kongreganisták minden templomi és plébániai ügyben kezére lehetnek a lekipásztornak, gondoskodnak a templomról, segédkeznek minden vallásos mozgalomban és valósággal megszázaszorozzák a pap teljesítőképességét.

7. Végül sokakat az tart vissza a kongregációk nagystílű megszervezésétől, hogy azt hiszik, ezzel *függő viszonyba jutnának a szerzetespapsággal, a jezsuitákkal, a budapesti kongregációi központtal szemben.* „Persze, a jezsuiták országszerte uralkodni, diktálni szeretnének nekünk, világi papoknak”, mint ahogy a „Pesti Hírlap” „egy kat. papja” mondaná. — Nos, talán nem. A kongregáció a búcsúk elnyerése végett „bekebelezendő” ugyan a Jézus-társaság vezetése alatt álló római főkongregációba, s hogy kongregáció maradjon, természetesen az általános szabályok *lényegéhez* ragaszkodni is köteles; de ez a két dolog még *semmiféle jurisdictiót vagy befolyást* a jezsuitarendnek nem juttat az egyes kongregációkkal szemben: azok tisztára és kizárólag a megyéspüspök felügyelete, ellenőrzése, fennhatósága alatt működnek. Igaz, hogy a kongregációkat a jezsuiták szorgalmazták erősebben; igaz, hogy a budapesti központot is ők vezetik; de ez a vezetés nem kormányzás, nem igazgatás, nem is szoros értelemben vett szervezeti működés, hanem merőben irodalmi és magánkarakterű tájékoztatás, tanácsnyújtás, buzdítás, felvilágosítás, melyet igénybe

és figyelembe vehet, akinek tetszik s viszont mellőzhet az, aki nem óhajtja hasznát venni.

Elhiheti mindenki, hogy a jezsuiták nagyon meglesznek elégedve s nagyon fognak örülni annak, ha minél több, tőlük teljesen független, de virágzó és igazi Mária-kongregáció fog működni ebben az országban! „Dummodo Christus praedicetur!”

*

Végére értem. Most már csak a szervezés, alapítás és kongregáció-vezetés *módjáról* kellene beszélnem; ezt azonban, miután már nyomtatásban megjelent, itt mellőzhetem.¹

Arra kérném szíves olvasóimat, kiknek figyelmét szerény fejtegetéseim le tudták kötni, ne tekintsék e gondolatokat a maga lovát dicsérő cigány nagyzołásaival egyértékűnek. Nem azért ajánlom a Mária-kongregációk szervezését, mert magam is benne vagyok a Mária-kongregációs mozgalmakban, hanem azért vagyok benne testestül-lelkestül e mozgalmakban, mert azoknak nagy, korszakos, lényeges jelentőségét hitbuzgalmi életünk megteremtésében s megszervezésében napról-napra s országszerte tapasztalom.

Egy nagy hazafi és Mária-tisztelő, a régi nagy magyar kongregáció oszlopos tagja, Koháry István mondotta tudvalevőleg egyszer, hogy „akkorra remél szebb idöket nemzetünknek, amikor majdan ismét virágozni fog köztünk a tisztelet a boldogságos Szűz iránt”.

Mi megtoldhatjuk, vagy ha tetszik: konkretizálhatjuk ezt a gondolatot s a már elért tapasztalatokra hivatkozva ez a szavunk nem is lesz pusztá jövőmondás csupán: Akkor lesz Magyarországon ismét lángoló, fejlődő, virágzó hitélet, ha hazánk derék lelkipásztorkodó papsága a Mária-kongregációkban ismeri fel s ragadja meg a modern lelkipásztorkodás és hitéleti szervezkedés egyik legkönnyebb, legörvendete-sebb, legpraktikusabb, legbiztosabb és legfőbb Isten-áldásra számítható eszközét.

¹ Lásd előbb 93—144. lapokat.

Két prézes.

Egy kihallgatott párbeszéd.

Jó minapában akaratlanul is végighallgattam két pap beszédét. Mindkettő hittanár volt egy-egy főgimnáziumban.

— Hogy vannak, kolléga úr, odahaza? — kérde a magasabbrangú, mondjuk: X úr.

— Csak úgy egyformán — felelte egy álmos, pipás basszus; mondjuk: Y tanár úr.

X: Hát a fiúk mit csinálnak?

Y: Rosszak, mint mindig. Keserítik az ember életét.

X: De csak van közte jó is?

Y: Nagyon kevés.

X: Lehetetlen! Hiszen, ha jól emlékszem, önöknél is van kongregáció; még az elődje alapítása, ugyebár?

Y: Van, van; de az se ér sokat. Nem lehet, kérem, ezekkel a fiúkkal semmibe sem kezdeni.

X: Ugyan? Nálam egészen szépen megy a dolog. A kongregáció szaporodik, virágzik s ezek a derék fiúk képezik az intézet kovászát. Ők a vezető, a domináló elem.

Y: Nohát, énnálam meg a prefektust éppen most intették meg kettőből.

X: Hja úgy? De megengedjen, kedves kolléga úr, — ne vegye sértésnek —, ennek persze, hogy nem lett volna szabad megtörténni.

Y: Hát mit tehetek én arról? Ez még a legtisztességesebb gyerek és a fiúk rászavaztak...

X: Ha tisztességes és szorgalmas és mégis megbukik, akkor még mindig lehet a kongregációnak *tagja*, de semmiesetre sem prefektus.

X: Tehetek én róla?

X: Bocsnát, hogyne tehetne? Egyszerűen nem kellett volna kandidálni!

Y: Ugyan, ugyan, hát még ezzel is én törődjek?

X: De hát akkor hogyan ejtették meg a választást?

Y: Hogyan? Összehívtam a két felső osztályosokat, aztán megkérdeztem, kit akarnak prefektusnak. Egy ideig hallgattak, míg végre felállt egy és azt mondta, hogy ez lesz a legjobb. A többi meg ráhagyta. Így hát ő ma a prefektus. Az igazat megvallva, magam sem szeretem a dolgot, mert bizony — hiszen jó fiú, szó sincs róla —, de borzasztóan szimpla és nincs is a fiúk előtt semmi tekintélye. Ön mosolyog? Mit akar ezzel mondani?

X: Csak azt, kolléga úr, hogy ki mint vet, úgy arat. Ha betartotta volna a kongregációi szabályzat bölcs előírásait a választást illetően, most talán olyan prefektusa volna, mint nekem. Tudja, a fiúk tűzbe mennének érte. A legjobb tanuló a nyolcadikban. És ha ő egy szót szól, hát azt respektálja mindenki az osztályban, akár kongreganista, akár nem; még a zsidó is. Valóságos áldás ez a fiú az egész intézetre.

Y: Jó, jó, de ahol nincs kit választani...

X: Az ám, nálunk sem ment az egyszerre. A mi prefektusunkat mi bizony úgy neveltük. Mégcsak nem is vallásos családból való. Úgy fejlődött a kongregációban azzá, ami.

Y: Hát mit csinálnak maguk abban a kongregációban?

X: Csak azt, amit minden jó kongregációban. Gyűlésezünk, ájtatosságokat tartunk, elvégezzük a havi gyónást, áldozást, évenként szentgyakorlatozunk.

Y: Borzasztó! És azt mind kolléga úr végzi?

X: Bizony körülbelül.

Y: De hisz az rettenetes munkaszaporulat.

X: Bizonyos értelemben az. De viszont ez az örööm is és a pihenésem. Enélkül az a huszonnégy óra tanítás, úgy érzem, félmunka és kárbavesztett fáradság volna.

Y: Kárbavesztett fáradság! Úgy van!

X: Tudniillik, ha nem kezdjük meg a tanítással a nevelést, a szoktatást, a gyakorlatot is... Így azon-

ban pompás eredményeket érünk: a kongregáció mindjárt rá is vezeti az ifjakat annak gyakorlatára, amit a hittanban tanultak: a keresztény gondolkozás- és életmódra. Képzelve, kolléga úr, nálunk öt év óta nincs semmi erkölcsi kihágás.

Y: Nálunk a fél nyolcadikat ki kellett volna csapni, olyan országos botrányt csináltak a gazemberek...

X: Órák közben, tornán, utcán soha egy trágár szó nem hangzik fel; legalább, ha kongreganista van a közelben.

Y: Nálunk a fiúk másról sem beszélnek, mint szemtelenségekről...

X: Azelőtt a padok, falak, tele voltak firkálva szemérmetlen rajzokkal; most ennek nyoma sincs — aki ilyesmit tenne, kiüldöznék a fiúk!

Y: Nálunk még a templomban is ilyesmit rajzolt egy hatodikos az imakönyvébe és úgy mutogatta mise közben...

X: Este nyolc után egy fiút sem lát nálunk az utcán.

Y: Nálunk akárhány reggel vetődik haza az utcai lebújokból. Van, aki az egész éjjelt átlumpolta s úgy jön onnan az iskolába...

X: A szülők és tanárok nem győzik emlegetni a változást.

Y: No, nálunk meg épp a szülők is meg a tanárok is nagy ellenségeink.

X: Nálunk is úgy volt kezdetben, mikor a zsidó lapok annyi rágalmat kentek a kongregációkra. De most, hogy látták, mi a kongregáció és mit művel a valóságban, hogyan alakítja át az ifjúságot, hogyan neveli a fiúkat kötelességtudásra, komolyságra, tisztességre, most valamennyien el vannak ragadtatva tőle. Még a szabadkőműves Z tanár úr is alábbhagyott a zsörtölődéseivel. Azt mondja, hogyha minden kongregáció ilyen volna, nem üldöznék őket a páholylovagok.

Y: De lássa, édes kolléga úr (tudom, hogy nekem

prédikál), minálunk nem megy ám az ilyen könnyen. Megpróbáltam már én is mindenfélét; nem sikerült. Hoztattam pl. játékokat, hogy elszórakozzanak, érdekes könyveket, elbeszéléseket... Kirándulásokra is vittem őket... már tudniillik az egész osztályt...

X: Hát hiszen mindez helyes, de szó sincs róla: nem ez a fő. Ezzel még kongregációt felvirágoztatni nem lehet. Hanem megengedi, kolléga úr, hogy egyet-mást kérdezzek? Megtartják minden héten a rendes gyűlést?

Y: No, azt nem, de átlag havonként egyszer összegyűlünk.

X: Hja, úgy! Akkor már mindent megérték. És szabad kérnem: miben áll a gyűlés?

Y: Hát először játszanak, aztán könyveket adok ki nekik, a végén pedig van szavalat. Nos, mit mosolyog, kolléga úr?

X: Megengedi, hogy megmondjam? Azon mosolygok, hogy hogyan lehet ilyesmit kongregációnak nevezni? Hiszen ez kaszinó vagy mondjuk: patronázs, de nem kongregáció. A kongregációi gyűlésen a prézes buzdító beszéde s az ájtatosság a fő. Mert lehetetlen, hogy csak egy félórányi beszéd és ájtatosság alatt a fiatal diákban jó gondolatok, szent elhatározások ne támadjanak. S így nevelődik a kongreganista jellem.

Y: Hát mit tegyek, kolléga úr? Próbáltam én már imádkoztatni is, elmondattam a fiúkkal az olvasót, meg a mindenszentek litániáját. De a vége az lett, hogy mind megszöktek...

X: Hohohó! Ez meg tán sok is a jóból. Nem csoda, hogy ennyi, eléggé egyhangú imától megszöktek. De nem is lehet diákoknál így kezdeni. Tessék azonban elővenni a kongregációi kézikönyvet, a hetigyűlésekre előírt s oly ügyesen, változtatatosan összeállított ima-, beszéd- és énekből álló ájtatosságot, melyen a fiúk maguk imádkoznak elő; majd meglátja, mennyire megszeretik azt a fiúk.

Y: Kézikönyv? Nem is tudtam, hogy olyan is van.

X: Ohó, hát akkor a kongregációi irodalmat sem ismeri? A kongregációi lapot sem járátja, fogadok rá. No, úgy-e, nem. Hiszen akkor most már értek mindent.

Y: Az igazat megvallva, nem is tudtam a létezéséről.

X: Lássá, kérem, valamikor én is könnyedén fogtam fel a dolgot. De amióta látom, olvasom hónapról-hónapra, hogyan sűrögnek-forognak a kongregációk az egész országban, amióta hónapról-hónapra egy kis oldalbabököst kapok a kongregációi folyóirattól, amióta a fiúk is járátják a lapot és az abból merített eszmékkel ők maguk szorongatnak folytonosan, hogy „Ft. úr, ezt is kellene tenni, ezt is, azt is”, — azóta mondhatom, a kongregáció lett legszeretőbb gondjaim tárgya s természetes, hogy ennek megfelelően abban is érem meg legtöbb papi örömet . . . Apropos, havi gyónást se végeznek?

Y: Ég őrizz! Háromszor egy évben se igen megy a gyónás!

X: Ez pedig a legnagyobb baj. Serdülő fiúknál kegyelmi életet élni *nem lehet* havi gyónás nélkül. Hiszen a fiúknak ekkor van a legtöbb kísértésük!

Y: De ha nem akarnak jönni.

X: Fognak akarni! Csak helyesen kell megfogni a dolgot. Meg kell magyarázni nekik, miért van szüksége az ifjúnak arra a lelki erőre, amit a gyónás-áldozás nyújt. Aztán ki kell hirdetni, hogy az akár lépjen is ki mindjárt a kongregációból, aki ezt be nem látja. Meg kell értetni velük, hogy a havi gyónás százszor *könnyebb* is, mint a negyedévi; mert hisz a negyedévinél erős fogadásról s igazi javulásról úgyszólván szó sem lehet. És persze jó lelkiatyákról kell gondoskodni, akkor majd szívesen jönnek gyónni is a fiúk. A közös áldozást némi fénnel, szépen, ájtatosságra hangolóan kell rendezni . . . Megvallom, én nem havonkint, de hetenkint is biztatom a fiúkat arra, hogy a szentségekhez járuljanak s szombat esténként néha két óra hosszat ülök a sekrestyében a gyóntatószékben. Van is azóta napi áldozó bőven. És . . . ha nálunk

az ifjúság erkölcsileg tiszta, ennek kétségtelenül első, második, harmadik és utolsó oka: a gyakori gyónás és áldozás. Hja, enélkül kongregációról, enélkül szennytelen ifjúságról szó sem lehetne!

Y: De hisz akkor önnek meg kell betegednie a munkától!

X: Szó sincs róla, uram! Olyan csodálatos a kongregációban a szervezeti erő, hogy mennél több a munka, annál többen segítenek azt végezni. Mert én magam csak a lelke vagyok a kongregációnak, a működő szervek voltaképpen a fiúk. Igaz, magamnak is akad dolgom. De viszont a fiúk most száz olyan dologban vannak a kezemre, amit másképp egymagamnak kellene végeznem. És milyen nagyszerű azt csak elnéznom is, hogyan sürgölődnek ezek a derék ifjak, hogyan osztanak be mindent, hogyan gondoskodnak mindenről maguk. Nekem csak a jóváhagyás, meg az irányítás marad, meg persze a lelki vezetés. A rendet ők maguk tartják fenn. Könyvtár, nyilvántartás, új jelentkezők beoktatása, ünnepélyek rendezése, közös áldozások lebonyolítása, rossz fiúk megtérítése, betegek látogatása — ezt mind ők végzik, külön szakosztályokban. Persze kolléga úrnál szakosztályok sincsenek?

Y: Azt sem tudom, mi az? De az ön szavai, kedves kolléga úr, szeget ütöttek a fejembe. Tanulmányozni fogom a kongregációi irodalmat s ha Isten segít, átalakítom én is a kongregációmát az öné szerint.

X: Illetőleg, ugyebár, a kongregáció ideálja szerint, melyet a szabálykönyvecske — az említett kézikönyv — oly világosan és bölcsen rajzol meg. Nem kell mást tenni, mint azt keresztülvinni, ami ott meg van írva. Akkor muszáj virágozni annak a kongregációnak. Hanem hát az a baj, hogy sok hazai kongregáció csak a nevét veszi át a kongregációnak s nem a szervezetét, szellemét, szabályos életét. Innen az a sok halódó, tengődő, csenevész kongregáció, mely ezt a nevet meg sem érdemli s melynek tagjai elkalódnak az életben, mint a pára a levegőben...

Y: Itt vagyunk, az én utamnak vége. Köszönöm felvilágosítását, kedves tanár úr. Igérem, hogy egy éven belül az én kongregációm is méltó lesz nevére.

A vonat megállt s a párbeszédnek vége szakadt. Én pedig lejegyeztem azt: hátha valakinek hasznára válik.

Alapítsunk kongregációkat!

Riadót szeretnék fűjni, panaszos szóval szeretném felverní a magyar Sion csendjét, kiáltani szeretném a prófétával: Halljátok szavamat, ti népek, ti közel- és távollakók! Fel szeretnék rázni hamis nyugalomban ringatódzó, tétlen lelkeket; bizalomra gerjeszteni félénk, tétlenül húzódozó, tenni nem merő várakozókat. Mi több: perbe szeretnék szállni sok-sok álmosokkal s megkérdezni őket: nincs-e igazunk nekünk, akik tapasztalásra hivatkozunk és száz meg ezer tényre, mikor a Mária-kongregációk kiépítését sürgetjük? Ha nincs igazunk: mutassák ki azt nekünk; ha pedig igazunk van: hát akkor miért nem követnek minket?

Miért nincs tízszer, hússzor ennyi Mária-kongregáció az országban? Nem szóltak-e a főpapok, főpásztoraink? Nem hangoztatják-e kifejezetten pl. a középiskolai hittani Tanterv- és Utasításokban, hogy a congregatio Mariana üdvös intézményét mindenütt, minden középfokú iskolában megvalósulva szeretnék látni? Nem mutatja-e a tapasztalás is túlon túl bőséges példákon, hogy csak ott van hitélet — legalább az intelligensebb helyeken s a serdülő tanulóifjúság körében —, ahol hitéleti szervezkedés van? S nem int-e a felnövekvő generációk válságos vallási és erkölcsi helyzete, nem int-e annyi fiatal lélek szomorú veszniindulása arra, hogy minden eszközt felhasználjunk a megmentésükre? Avagy csak a rosszaké, csak az ifjúság és a lelkek ellenségeié-e az a privilégium, hogy lelkeket halásszanak, lelkeket befolyásoljanak, még hozzá helytelen, mérgező, pusztító irányban?

Miért nincs kongregáció, mégpedig virágzó s virágzásában féltve őrzött kongregáció minden városban,

minden olyan nagyobb helyen, ahol kat. intelligencia vagy ifjúság van? Lehetetlen-e a megszervezése? A kongregáció mindenütt sikerül, ahol kellő szeretettel s kellő utánjárással kezdenek hozzá. Túlságos sok munkát ad a vezetőknek?

Ellenkezőleg: leveszi a munkát a vállukról, megkönnyíti a felelősségteljes teher cipelését; egész kis segédcsoportokat szervez a lelkipásztor mellé. Félni kell a külső akadálytól? az ellentmondástól? a rosszak felszisszenésétől, a gerinctelenek csipkelődésétől, a gúnytól, a rágalomtól? De hát mikor sikerült valami jót elérni anélkül, hogy a hazugság szelleme s a bűn csatlósai fel nem zúdultak volna ellene? Nem jövendölte-e meg Krisztus Urunk maga, hogy akik őt követik, azokat ellenkezés, gyűlölet és gúny fogja érni a gonoszok részéről? Ok-e ez arra, hogy gyáván megfutamodjunk s ellenségeinknek megszerezzük azt a kéjéretet, hogy ők, amikor jólesik, egy-két odavetett frázissal azonnal ki tudnak bennünket vetni a nyeregből?

Miért nincs sokkal, sokkal több kongregáció az országban? Melyik kor, melyik nem, melyik társadalmi osztály áll hiterkölcseileg oly szilárd, oly biztosított alapon, hogy a hitvédelmi és hitbuzgalmi szervezkedésre reá nem szorul? Hol nem veszi körül az ifjúságot, a munkást, a cselédet, a nőt, a hivatalnokot, az intelligens férfit kísértés, csábítás és bűn? Ki az, kinek ma hitét, holnap tisztaságát ne fenyegetné száz veszély? S hogyan reméljük, hogy annyi kísértés, annyi rossz környezet, annyi félrevezetés és annyi bűnalkalom közt bárki is megálljon, bárki is megmaradjon a valóság és szívtisztaság útján, hacsak nagyon erős, nagyon komoly s nagyon rendszeres lelkiéletet nem él, aminek pedig gyakorlatilag, ha nem is az egyetlen, de biztosan az egyik legkönnyebb eszköze a Mária-kongregáció?

Miért nincs sokkal több, sokkal tagozottabb kongregációi élet az országban? Csak gimnázium és reál van vagy 300 országszerte; nem számítva a polgári iskolák, a felső leányiskolák, a tanítóképzők, a szak-

iskolák százait stb. Plébánia van vagy 4000; közte legalább egynegyede oly helyen, ahol némi intelligencia, mindenesetre műveltebb iparososztály van, melynek körében a kongregáció társulati élete már nagyon szépen virágozhatnék; mindenütt vannak buzgóbb férfiak és nők, ifjak és leányok, kik a kongregáció zömét alkothatnák s kik köré a többiek, a voltaképp rászoruló sorakozhatnának. Mily szomorú lelkiállapotban vannak ezek ma többnyire! A külsőleges kultúra lélekmergező hatásai — rossz olvasmány, rossz környezet, rossz mozi stb. — ellenméreg nélkül érvényesülnek szívükben. Pedig némi külső vezetés és szervezés mellett mily könnyen rá voltak volna vehetők a rendszeres gyónás-áldozásra, a buzgó hitéletre!

Sok lelkipásztor jajgat s kesereg azon, hogy amióta forgalom, városias élet stb. van a hitközségben, azóta pusztulnak a régi tiszta erkölcsök; s nem veszi észre, hogy ő maga játszva ellensúlyozhatná a modern élet káros lelki hatásait a korszerű lelkipásztorkodás eszközeivel, jelesül hitbuzgalmi egyesületek, Mária-kongregációk felállításával. Hasonlóképp hány hittanár s hitoktató panaszkodik, hogy a rábizott ifjúság züllik, hitben, erkölcsben gerinctelen s az első szélroham leveri lábáról; de az mintha elkerülné figyelmét, hogy hiszen ha kongregációt szervezne, egyszeriben felére leszállna a hibák száma s legalább a jobbindulatú ifjúság közt igazán aranyvetést érlelhetne Isten dicsősége és nem utolsó helyen a saját öröme s vigasztalására is.

Bizonyos, hogy a rendes lelkipásztori s hitoktatói munka az első teendő; de biztos az is, hogy nem az egyetlen s aki ezzel beérné, ott állna meg, ahol a voltaképpeni munka kezdődne.

Kérünk titeket, apostollek, kérünk mindnyájaitokat, kik a kat. népen s főleg az ifjúságon segíteni szeretnétek, s akiknek fáj annyi lélek veszte, annyi bűn és tévelygés, annyi diadala a félrevezetésnek, a lélekvesztésnek, a hitetlenségnek s erkölcstelenségnek: kérünk mindenkit, akinek drága a Krisztus kifolyt vére

s kiknek fáj a mások kárhozása: fogjatok össze, tanakodjatok, imádkozzatok s tegyetek róla, hogy mielőbb legyen mindenütt virágzó hitbuzgalmi élet, mindenütt szervezetség az intelligencia, férfiak, nők, tisztviselők, iparosok, munkások, cselédek s elsősorban a tanuló ifjúság vallásos egyesületekbe, kongregációkba. Hadd szeresse és tanulja meg minél több ember az öntudatos, tiszta, vallásos, lelkiéletet.

Ne felejtjük el, hogy az ellenség is a szervezés és egyesületi élet által éri el eredményeit; ne engedjük át a szervezkedésben rejlő óriási erőt a pusztítás apostolainak.

Az eljárás a kongregáció alapításánál röviden ez: először terepszemlét tartunk, egyenkint beszélünk néhány emberrel, akire feltétlenül számíthatunk; megkeressük az alkalmas prézest (egyházi elnököt, lelkivezetőt), meghozatjuk a kongregáció szabályait, megmagyarázzuk azokat a jelentkezőknek s ha csatlakozásukat kijelentik, megkezdjük a kongregáció rendes összejöveteleit s ájtatosságait; ha pedig már annyira vagyunk, hogy rendes kongregációi életről lehet szó, az illetékes hatóságtól kérelmezzük a kongregációi ká nonszerű felállítását. A püspöki leiratot megküldjük a Jézustársaság tartományfőnökségének (Budapest, VIII., Mária-u. 25.) bekebeleztetés végett a Prima Primáriának s azzal a kongregáció megkezdí rendes működését. S ha a szabályok szellemében buzgón s kitartóan működik egy kongregáció, lehetetlen, hogy rövid idő alatt egész kis paradicsomot ne teremjen az előbb tán még oly kopár tájon s ne teremje meg azokat a gyümölcsöket, melyeknek Isten s minden jó ember örülni fog.

Hogyan kell kongregációt alapítani?

A kongregáció utáni vágyódás gyakran ott él egyes buzgó katolikus hívek lelkében s előfordul, hogy a világiak: férfiak, nők vagy diákok maguk tesszik meg a kongregáció alapítására az első kezdemé-

nyező lépéseket. A Szent Szűz iránt való szeretet s lelkük vágyódása magasabb lelki élet után ösztönzi őket erre. Néha nem is ismerik közről a kongregációt, de ösztönszerűen sejtik, hogy ott megtalálják majd, amit semmiféle más világi egyesület nem adhat meg nekik: irányítást és támaszt a lelki életben, a magasabb tökéletesség és az apostolkodás útján. Esetleg öten-tizen akadnak ilyen egyenlő gondolkodásúak s akkor előterjesztik kérésüket a lelkipásztornak.

Máskor még inkább a lelkipásztortól indul ki a kezdeményezés. Egy buzgó pap talán előző működési helyén, a másik a saját ifjúkorában ismerkedett meg a kongregáció áldásos erejével. „Kongregáció nélkül nem tudnék eredményes lelkipásztori működést kifejtteni”, mondta egyszer egy plébános; egy másik pedig így nyilatkozott: „Nem tudom nélkülözni az én legjobb káplánomat: a Mária-kongregációt”. Így elhatározta, hogy új működési körében is megalapítja a kongregációt.

A lelkipásztor magánbeszélgetések kapcsán, kongregációs írások és folyóiratok terjesztése által ekkor *előkészíti a talajt* s igyekszik a lelkeket fogékonnyá tenni a kongregáció gondolata iránt. Ajánlatos, hogy mindenekelőtt kevés, de kiválóan buzgó értelmesebb lélekkel beszélje meg a tervét. Ezek lesznek a kongregáció apostolai, akiknek feladata lesz az első tagok összetoborzása is.

Az előkészítés.

Előkészíthetjük a kongregáció alapítását vallásos konferencia-sorozattal, lelkigyakorlattal vagy népmisszióval. Mielőtt munkához fognánk, tisztán kell látnunk, milyen kongregációt akarunk szervezni. Gyakorlott prézis megkérdéselheti a négy kongregációs főcsoportnak *egyszerre* való megszervezését (férfi-, női, fiú-ifjúsági és leánykongregáció), de rendszerint ajánlatosabb a különböző kongregációknak *egymásután* való megalapítása. Talán legcélszerűbb a fiú-ifjúság szervezésével kezdeni. Ezek ugyanis nem szívesen

utánozzák, amit előttük már mások is megcsináltak; szeretnek kezdeményezők lenni. Általában jobb férfikongregációval kezdeni, mert ha ez megerősödik, majd sorra jelentkeznek a nők is; fordítva azonban nehezebb, mert a férfiak nem szívesen utánozzák a nőket.

Lehetséges, hogy ifjúsági kongregációk alapítása egyik-másik helyen nehézségekbe ütközik; ezektől a nehézségektől nem szabad megijedni, mert az a sok jó, ami egy ilyen kongregáció nyomán fakad, megéri a fáradságot. Gyakran túlozzuk is a nehézségeket. Az ifjúságban rendszerint sokkal több a nemes, vallásos lendület, a magasabb lelkiéletre való készség, mint a pesszimisták és túlszigorúan ítélők gondolják. Csak érteni kell a módját, hogyan lehet az ifjú lelkekből ezeket a nemesebb érzéseket kiváltani.

A prézesnek bánni kell tudnia az ifjúsággal, beszélni kell tudnia a fiatalság nyelvén: akkor bátran követelhet fegyelmet, léphet fel szigorú elvekkel és követelményekkel, sőt éppen a katonás szigor és fegyelem az, ami az ifjúságnak imponál és tetszik. Mindennel inkább lehet rá hatni, csak nem asszonyos lágy-sággal és engedékenységgel.

Nagyobb nehézségekkel kell megküzdenuünk férfikongregációk alapításánál, főleg ott, ahol a kongregációt már valami nőies szervezetnek nézik. Itt élesen ki kell emelni a különbséget férfi- és női kongregáció között és e különbséget külsőleg is érvényre kell juttatni. Vasárnaponként esetleg külön férfi-misék beállítása, a nőkétől elütő kongregációs érem viselése által, a kongregáció programjában kimondottan férfiaknak való pontok felvételével, aminők pl. a nyilvános felvonulások, férfizarándoklatok, impozáns tüntetések az Egyház mellett stb. Egyébként már maga az elnevezés is: *Férfi-kongregáció* elég megkülönböztetés.

Ha már határoztunk, hogy milyen kongregációt akarunk alapítani s ha kellőleg előkészítettük rá a lelkeket, akkor vagy a szószékről hirdetjük ki a kongregáció alapításának tervét s ismertetjük a kongregáció lényét, vagy külön e célra összehívjuk mindazokat,

akiket a kongregációba való felvételre csakugyan alkalmasnak tartunk. Fontos, hogy kicsiben kezdjük s csak lassan engedjük növelni a mustármagot. Az első tagok helyes megválasztása és alapos megnevelése azért is mindennél fontosabb feladat, mert ők lesznek a kongregáció hangadói s az utánuk jövő tagokat már nagyrészt ők fogják nevelni.

Néhány sorozatos előadásban megmagyarázzuk tehát a jelentkezőknek a kongregáció szellemét, ismertetjük a kongregáció kötelezettségeket s azután meghívjuk a kongregációba mindazokat, akik hajlandók a kongregációs élettel járó kötelességek vállalására. Ha alkalmatlan egyének is kerültek volna a jelentkezők sorába, ezeket nagy tapintattal, de erélyesen el kell a prézesnek a kongregációból távolítania.

Az első összejövetelen meg lehet már határozni a kongregációs gyűléseknek idejét, esetleg programját is. A prézes teljhatalmánál fogva mindjárt ki is jelölheti az első tisztkart: a prefektust (prefektát), asszisztenseket, pénztárost, titkárt s néhány tanácstagot. Az első összejöveteltől kezdve aztán úgy folyjon a munka, mintha a kongregáció meg volna alapítva. Tartsák meg pontosan a gyűléseket, vezessék a könyveket, őrizzék ellen a tagok megjelenését. A tagok természetesen egyelőre mind jelöltek.

Egyházi jóváhagyás és a bekebeleztetés.

Néhány hónap múlva eldől, életképes-e az új kongregáció. Ha úgy látja a prézes, hogy a kongregációs gondolat gyökeret vert a lelkekben, elérkezettnek tekintheti az időt, hogy alapítására rányomja az Egyház pecsétjét. Körülbelül következőkép megfogalmazott kérvényt kell a megyéspüspökhöz benyújtani:

„Alulírott alázattal kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék . . . község . . . templomában (intézetében, zárdájában) az . . . (urak, tiszttviselők, hajadonok stb.) Mária-kongregációját kánonszerűleg felállítani. Az új kongregáció főcíme lesz: . . . (pl. Szeplőtelen

Fogantatás vagy más Mária-cím), második pártfogója Kérem még Nagyméltóságod beleegyezését, hogy az új kongregációt a római Prima-Primariába bekebeleztessek. Az alapszabályokat mellékelten vagyok bátor jóváhagyás végett mellékelni (vagy: Alapszabályokul a római anyakongregációnak a Kongregációi Kézikönyvben közölt szabályait óhajtjuk elfogadni). Kérem továbbá, hogy alulírottat, valamint hivatalbeli mindenkori utódját a kongregáció prézesévé kinevezni méltóztassék."

Ha a prézes az alapító (erigáló) oklevelet kézhez kapta, kongregációja hivatalosan elismert testület, amely jogérvényesen vehet fel tagokat. Az engedélyezett búcsúkban azonban csak akkor részesül az új kongregáció, ha a római Prima-Primariába való bekebeleztetése is megtörtént, amit legjobb a Jézustársasági magyar tartományfőnökségtől kérelmezni (Budapest, VIII., Mária-utca 25.). A püspöki alapító oklevelet vagy annak hiteles másolatát, valamint a püspök írásos beleegyezését az aggregáltatásba, okvetlenül mellékelni kell. Az aggregálás díjtalan, pusztán a költségekre szokás 5 lírának megfelelő pénzüsszeget küldeni. Meg kell küldeni a következő adatokat is:

1. Milyen társadalmi osztály számára alakul az új kongregáció? (Férfiak, iparosok, úrinők stb.)

2. Melyik a kongregáció fő- és alcíme?

3. Hol van a székhelye? (Egyházmegye, község, templom vagy intézet megnevezése).

4. Melyek az új kongregáció alapszabályai? (Ha a Prima-Primaria szabályait vesszük alapul, elég ezt megemlíteni. Új szabályokat azonban felülvizsgálás végett be kell nyújtani).

5. Jóváhagyta-e a kongregációt az illetékes egyházi hatóság s beleegyezett-e a római bekebelezésbe is? (Ezt a beleegyezést is hiteles okmánnyal kell bizonyítani).

A bekebelező okirattal minden beküldött okmányt visszakap a prézes.

Az egyházi megalakulást minél ünnepélyesebb

keretek közt, lehetőleg a plébániatemplomban kell megtartani. Összeköthetjük ezt az ünnepélyt az első tagfelvétellel is, de ez csak abban az esetben tanácsos, ha az alakuló gyűlés óta hosszabb idő — legalább hat hónap — telt el s így a felveendők alkalmas voltáról meggyőződni módunk volt. Nagy hiába volna, ha alapos előkészület nélkül felvennék az összes jelentkezőket a kongregációba, tekintet nélkül arra, hogy csakugyan meg is felelnek-e. Épűgy elhibázott dolog, ha a kongregáció kezdettől fogva túlnagy létszámmal indul.

Az egyházközségi szervezkedés és a kongregációk.

Újabban, főleg a kommün óta, örömdetesen kezd fellendülni hazánkban az egyházközségi szervezkedés. Ennek az a célja, hogy a lekipásztorkodó papság mellé világi apostolokként odaálljanak a hívők is, főleg, akik értelmiségükkel, társadalmi állásuk folytán s hitbuzgalmukkal erre kiválóképpen alkalmasak. Az egyházközség külön egyesületszerű szervezetben kapcsolja össze azokat a katolikus híveket mind, akik nemcsak papíron akarnak katolikusok lenni, hanem egyházukkal együtt éreznek s részt akarnak venni annak védelmében s anyagi fenntartásában.

Nálunk sokáig az volt a helyzet, hogy az anyaszentegyházat kizárólag a papok ügyének tekintették még a katolikusok is. A pap maga küzdött a templom, a katolikus iskola fenntartásáért, egyesületek létesítéséért, a vallási életet akadályozó körülmények megszüntetéséért stb. A hívek megszokták, hogy mindent felülről: a püspöktől, az apostoli királytól, a kegyuraktól várjon. Időközben pedig a viszonyok erősen átalakultak s végre rájöttünk, hogy a katolikus Egyházat a mai viszonyok közt, rendeltetéséhez méltóan fenntartani, felvirágoztatni, ellenségeivel szemben védelmezni stb. nem lehet többé csak a papság vagy a kegyuraság feladata. A katolikusoknak maguknak is össze kell tartaniok, szervezkedniök kell s a papságot támo-

gatniok kell, csak így lehet a jelent felvirágoztatni s a jövőt biztosítani.

Az egyházközségek élén a lelkipásztor mellett az egyházközség világi elöljárói működnek. Ezeknek nem az a feladatuk (ahogy egyesek képzelték s ahogy egyes régebben szervezett, úgynevezett autonómiákban ma is előfordul), hogy a papság ügyeibe beleszóljanak, útjába akadályokat gördítsenek, „jogokat” követeljenek ott, ahol nem jogokat osztani, hanem testvériesen segíteni kell, hanem: hogy a papságnak mindenkép támogatására legyenek a hitélet fellendítésében. S valóban felbecsülhetetlen az a szolgálat, amelyet e téren buzgó egyházközségi tagok s elöljárók tehetnek. Főleg három irányban.

Először is: *tanácsadói* lehetnek a lelkipásztornak. A legbuzgóbb s legtehetségesebb lelkipásztor szemét is elkerülheti egy-egy esemény, jó ötlete másnak is lehet, mint neki. Minél többen segítenek neki a bajok s hiányok szemmeltartásában, a javítás módja keresésében annál könnyebb s eredményesebb lesz a lelkipásztor működése. Különösen oly dolgokban, melyeket a pap maga nem is intézhet jól (pl. anyagi vagy politikai vonatkozású ügyekben). Másodszor: az egyházközségi tagok s főleg elöljárók rengeteg terhet vehetnek le a pap válláról, *megoszthatnak vele igen sok munkát*, melyet a pap a legjobb akarat mellett sem tudna egymaga elvégezni. Ilyenek pl. a karitatív munkák, szegény- és betegügy, az egyletek vezetése, ünnepségek rendezése, a templom tisztántartása, az új egyházjog által előírt egyházközségi statisztikák elkészítése stb.

Végül harmadszor: az egyházközség kifelé, pl. hatóságokkal vagy akár az Egyház ellenségeivel szemben is sokkal *nagyobb nyomatékkal léphet fel*, mint a pap maga. Ha valami ellen tiltakozni kell, ha a templom, az iskola stb. jogait védelmezni, bizonyos előnyöket vagy jogokat kivívni kell, mégis csak sokkal hatásosabb, ha akkor nemcsak maga a plébános erőlködik a községházán, az ujságokban stb., hanem mindenütt

egy-egy imponáló testület, világi férfiak és nők egész szervezete mozdul meg s fedezi, támogatja a lelkipásztort.

Ezért is örül minden jó lelkipásztor az egyházközség eszméjének s siet azt megszervezni, ahol még nincs. Faluhelyen épűgy, mint városban. Budapesten pl. főleg az újabb plébániákon oly gyönyörűen működnek az egyházközségek, hogy azoknak vezetői el sem tudnák már képzelni annak a régi állapotnak a visszaállítását, amelyben egy vagy néhány embert agyonnyomott a lelkipásztori teendők sokasága, a többi pedig tétlenül nézte a plébános vergődését. Pedig sokszor megvolt volna emezekben is a jóakarát, hogy segítsenek; csak nem volt a dolog megszervezve.

Egy nagy veszedelme van csak az egyházközségi szervezeteknek s ma még nagyon sok plébános (főleg faluhelyen) emiatt fél az egyházközség megalakításától: könnyen megeshetik tudniillik, ha nem vigyáznak, hogy az egyházközség világi vezetői helytelenül fogják fel helyzetüket s feladatukat s azt hiszik protestáns módra, hogy már most ők az urak a plébániai dolgokban s a pap csak az ő szolgájuk. Nem segíteni akarnak, hanem belé akarnak mindenbe kotnyeleskedni, a plébánost megrendszabályozni, az egyházközségben „uralkodni”. Ez határozottan helytelen felfogás s *ilyen* egyházközségekre a katolikus Egyház keretén belül csakugyan nincs szükség.

Azonban ez a nehézség éppen nem olyan, hogy ne volna elég könnyen eloszlatható. Minden attól függ, hogy az egyházközség világi vezetőiül csak olyanokat vegyenek be (csak olyanok legyenek választhatók), akik nemcsak névleges katolikusok, hanem hitbuzgó emberek s akik jól tudják, hogy a katolikus Egyház hierarchikus szervezete a világiaknak nem együtt kormányzását, hanem csak közreműködő segítségét engedi meg.

Csakugyan, a budapesti újabb plébániákon csupán oly világi ember vezeti az egyházközséget, akinek eszeágában sincs a plébános jogkörét magának elfog-

lalni, hanem ellenkezőleg azon vannak, hogy neki mindenben segítségére legyenek.

S itt kapcsolódik bele az egyházközségi szervezkedésbe a *Mária-kongregációk kérdése*. A legjobb egyházközségi világi vezetők a kongreganisták, akik a kongregációban lelkigyakorlatok stb. révén már megszerezték az igazi apostoli szellemet. Ezekkel nincs baj s ezek működésén feltűnő istenáldás van. Ez tapasztalati igazság.

Kettő következik ebből. A *lelkipásztorkodó pap-ságra* nézve az a belátás, hogy ha jó egyházközséget akarnak szervezni, kezdjék mindenekelőtt egy-egy jól szervezett Mária-kongregációval. A Mária-kongregáció legyen az egyházközségi szervezetnek a magja. Itt a papnak mindig módjában fog állni az igazi katolikus szellemet s apostoli lelkületet megőrizni a tagokban s esetleges megtévelyedéseknek elejét venni. A *kongreganistákra* nézve pedig az a következtetés, hogy iparkodjanak segítségére lenni a buzgó lelkipásztornak abban, hogy az egyházközségnek csakugyan segítői, nem pedig gáncsvetői legyenek. Ha pedig oly egyházközség van valahol működőben, melynek vezetőit nem az igazi apostoli szellem hatja át: iparkodjanak a buzgóbb hívek segítségével a lanyha s egyház-hűtlen vezetők helyébe jóra való, kongreganista lelkületű katolikusokat választani.

Az egyházközség keretében aztán a kongreganista apostolkodás is sokkal nagyobb s kiadósabb mértékben érvényesülhet; amit a kongregációk szakosztályai (pl. az eucharisztikus vagy a szegénygondozó szakosztály) eddig kicsiben tettek, ugyanazt sokkal nagyobb mértékben végezhetik az egyházközségi szakosztályok keretein belül. S ez a kongreganista életnek is új lendületet fog adni.

A kongregáció legyen az az iskola, mely a hitközségi szervezetek számára a legtisztább szándékú, legmegbízhatóbb, legapostolibb lelkű, oszlopos tagokat adja.

A hitbuzgalmi gondolat a katolikus szervezkedésben.

Sokak számára kínzó probléma, hogyan van, hogy míg a világon mindenki szervezkedik s a katolicizmussal szembenálló irányzatok éppen a szervezettségüknek köszönik irtózatos erejüket, a katolikus szervezkedés évről-évre s évtizedről-évtizedre várat magára, írott malaszt, jámbor kívánság marad?

A szabadkőművesség világhatalommá lett, holott aránylag kicsiny a létszáma, erkölcsi tartalma pedig a semminél is kevesebb. A szociáldemokrácia félelmetes hatalom, számos helyen a hitéletnek legkomolyabb akadálya s egész országokban valóságos antikrisztusa, ellenvallása a kereszténységnek; pedig eszmei tartalma egyetlen nagy tévedés, gyakorlati céljai, mint az orosz példa mutatja, pokoliak s számbelileg is elenyésző a katolicizmus tömegeivel szemben.

A protestantizmus a maga belső szakadozottsága, logikai s erkölcsi szegénysége mellett is nagyszerűen ért a külső érvényesüléshez; elhelyezi embereit, lefoglalja magának az államélet fontos pozícióit, kezébe tudja kaparintani a liberális sajtót, amely a Ravaszok és Raffayak minden szürke megnyilatkozását országrengető eseménnyé fújja fel s a Baltazárok katolikus-sértő kirohanásait a legszimpatikusabb színben tünteti fel; ügyesen adminisztrálja magát, jelentékeny pénzügyi s közjogi kiváltságokat tud az államtól kiverekedni, minden kívánságának érvényt szerez s mégis a mártír szerepében áll a nyilvánosság elé; folyton támad, de állandóan a vallási béke őrének adja ki magát.

Mindezek az irányok egyesegyedül a *szervezettségüknek* tulajdoníthatják meg nem érdemelt, sorozatos sikereiket. Mi pedig számbeli túlsúlyunk, történelmi s erkölcsi érdemeink, hazafias teljesítményeink s kulturális fölényünk ellenére nem tudunk érvényesülni, nem találjuk meg a módját még annak sem, hogy egy türelmetlen s agresszív kisebbség „gombá-

nak és penésznek" ne nevezhessen s az élet minden vonalán vissza ne szoríthasson minket. Mert mi meg szervezetlenek vagyunk s minden tanakodás árán sem jutunk el még csak odáig sem, hogy szervezkedésünk alapkérdéseit tisztázzuk.

Ez baj, amelyen már számtalanszor elkeseregünk. Mégis hozzá kell tennünk: ez a helyzet, bármennyire szomorú, éppenséggel nem érthetetlen s nem is jelenti okvetlenül, hogy az ellenséges irányzatokkal szemben szellemi vagy erőbeli inferioritásban vagyunk.

Mert egészen más a fent felsorolt irányzatok helyzete és a mienk. Odatúl nem hitről, erkölcsvédelemről, lelki értékekről, természetfeletti eszmék diadalra-juttatásáról van szó, vagy legalább semmiesetre sem elsősorban. Hanem földi célokról, érdekvédelemről, hatalmi célú összetartásról. Mindez emberileg tekintve sokkal erősebb összetartó erő, sokkal természetesebb szervezkedési alap, mint a mi természetfölötti világnézetünk, ami egyházszeretetünk, a mi hitvédelmünk.

Névleg a protestantizmusnál könnyen érthető, ha külső sikereket ér el. Ahol az egyéntől keveset követelnek, ahol nem a pozitív hit, hanem a protestálás, ellenmondás, tagadás a fontos, ahol az egyházi élet nagyrésze vagyoni és közjogi követelésekben vagy pozíciók megszerzésében merül ki, ott természetesen könnyebb dolog sikereket elérni, mint ahol dogmák s erkölcsi parancsok, szigorú egyházfegyelem és hitbuzgalom kérdései állnak előtérben. Jó protestáns lehet felekezeti értelemben az is, aki sohasem jár el a templomába, háromszor is cserél feleséget stb., de ott van mindenütt, ahol egy katolikus ember helyett protestánsra kell szavazni. Jó katolikus ellenben nem lehet, csak aki elsősorban is lelkiismeretesen betartja Egyházának nagyszámú, szigorú s önmegtagadást kívánó előírásait. Igazán nem csoda tehát, ha a katolikus szervezkedés nem állítja oly önkénti erővel a maga szolgálatába a katolikus embereket, mint a másirányú csoportosulások a maguk embereit.

Éppen ebből a körülményből igen nagy jelentő-

ségű tétel következik a katolikus szervezkedés lehetősége, alapjai és mikéntje szempontjából.

Míg ugyanis más eszmék és más irányok az embe-reiket úgy, ahogy vannak, csatasorba állíthatják a maguk érdekeik s elveik mellett, addig a katolikus szervezkedésnek lényeges alapfeltétele, hogy embereit előbb ránevelje a hitbuzgalmi életre, a hitbeli meggyőződésre s az ennek fegyelmező hatása alatt álló cselekvésre. Főleg pedig vezetőszererepre a katolikus szervezkedés terén csak az lehet alkalmas, aki a katolikus hitigazságokat nemcsak meggyőződésesen vallja, hanem fokozott mértékben éli is. Nagyot, kimagaslót a katolikus szervezkedés terén csak az érhet el, akiben valósággal lángol a Krisztus lelke, az Egyház szeretete, a hitbuzgalmi s apostoli élet.

Ezért van tehát nálunk elsősorban s mindenekelőtt *komoly és mély hitbuzgalmi életre szükség*. Ezért nem elég nálunk a tömeg, nem elegendő a nagyszámú közepszerűség. S ezért van az olyan intézményekre messzehatóan szükség, aminő a Mária-kongregáció. Ha ennek s a hasonló hitbuzgalmi intézményeknek emi-nens jelentőségét még mindig sokan nem értik, ha sokan lekicsinylik ezeknek működését, ez annak a szomorú ténynek a jele, hogy sokan még mindig nem látják tisztán a katolikus szervezkedésnek sajátos, belső struktúráját.

Van aztán még egy, gyakran nem kellőleg méltatott szempont. A katolikus szervezkedés nem lehet egyszerűen a papok szervezkedése, hanem szükségképpen magában foglalja, még pedig igen kiadós mértékben, a *világiak* bevonását is a katolikus szervezkedésbe. Nálunk mint a katolikus szervezkedés legmagasabb kivirágzása a katolikus *autonómia* él széles rétegek álmaiban. A pápa maga állandóan hangoztatja a *katolikus akciót*, amely ismét a világiaknak az Egyház apostoli munkájába való bevonását jelenti. Azonban itt van a bökkenő. A világiak bevonása az Egyház apostoli életébe, vagy éppen az autonómiába, éppen a tapasztalt s Egyházukért aggódó felelős ténye-

zók részén sok félelmet s bizonytalanságot kelt, mert nálunk autonómia alatt sokan valami protestáns ízű, presbiteri beavatkozást értenek az egyházkormányzatba.

Ez az aggodalom csak ott s akkor oszlik el, ahol a világi vezető katolikusok egyházhű szellemben élnek, azaz komoly hitbuzgalmi életet folytatnak s így nem kell attól tartani, hogy az egyházi élet körül való tevékenységük egyházellenes irányba terelődik. Ime ismét új ok, amely annak a szükségességét bizonyítja, hogy *katolikus szervezkedésünk alapjául s kiindulópontjául a hitbuzgalmi élet rendszeres növelését tekintsük.* Ami a felekezetekben eziránt lényegtelen, az nálunk egyszerűen *nélkülözhetetlen alapfeltétel.* Amíg ez nincs meg, addig egészséges katolikus szervezkedésről beszélni is alig lehet.

Aki ezeket a szempontokat figyelmen kívül nem hagyja, az nem fogja lekicsinyelni, sem a tömeg-pasztorációra való hivatkozással nem fogja mellékesnek tekinteni a vezetésre hivatott katolikus világiak hitbuzgalmi megnevelését, aminek a Mária-kongregáció az egyik legkiválóbb, kipróbált eszköze. *A Mária-kongregációk fejlesztése az az út, amely a katolikus össz-szervezkedés biztos fejlődése felé vezet.*

Milyen legyen a kongregációi jelentés?

A kongregációk jelentést szoktak küldeni a kongregációi lapnak. Nagyon jól teszik.

Kérjük is, küldjék jelentéseiket minél rendszerebben. Nem tekintjük jó jelnek, ha egy kongregációnak nincs jelentenivalója, nincs üzenenivalója a testvér-kongregációknak.

Az a kérdés merült fel: milyen legyen a kongregációi jelentés?

Felelet: Rövid, de csattanó! Minden kongregáció évenként legkevesebb egyszer-kétszer számoljon be a kongregáció működésének főbb mozzanatairól. Ezek a jelentések azonban ne legyenek terjengősek, szaporítók. Sok esetben éppen a hosszabb jelentések

kevés kézzelfogható s különösen más kongregációkra nem éppen tanulságos adatot tartalmaznak. Mert hogy ki lett a kisbürgözdí kisebb ifjúsági kongregáció másodsekrestyése, vagy hogy melyik hónap hányadikán volt a megnyitó gyűlés, milyen szívetindító volt a tagavató ünnepség stb., ezek utóvégre is nem túlságosan közérdekűek és különösen nem tanulságosak az ország kongregációinak egyetemességére nézve. Olyan eseményekre, melyek amúgy is minden kongregációi életnek természetes velejárói, ne terjeszkedjünk ki túlságosan. Nemcsak a tagavatás ünnepségének leírása érdekes és fontos.

Emeljük ki inkább azokat a mozzanatokat, eseményeket, rugókat, melyek nagyobb *lendületet adtak*; milyen szakosztályok működnek és hogyan; a gyakorlatban mi mutatkozott célszerűnek, milyen módosítások, újítások váltak be; hogyan sikerült minél többeket a tevékeny munkába bevonni s így a tétlen vagy bátortalan szemlélőket is felerkenteni. Mennyire komoly, öntudatos hitéletet élnek a tagok, aminek igen fontos fokmérője a szentáldozások száma, persze arányba állítva a tagok létszámával. Milyen téren fejtezt ki a kongregáció különösebb apostolkodást s mennyi eredménnyel; miben látszik meg a városban vagy tanintézetben a kongregáció áldásos tevékenysége, hogyan sikerült új tagokat toborozni; lélekmentés, sajtóapostolkodás, missziós tevékenység, karitatív munka, felvilágosítás, de mindenekelőtt és legfőképpen az önmegszentelés, öntudatos krisztusi jellemnevelés s ennek legjobban kipróbált eszközei: Jézus Szívetisztelet, Mária-kultusz stb. hogyan voltak leginkább beállíthatók a gyakorlati életbe.

Ilyen és hasonló eszméket, tényeket kell a jelentésekben leginkább kidomborítani s akkor kevesebb lesz a megszokott sablón, viszont pedig több érdeklődéssel és tanulssággal fogják elolvasni és a példákön fellelkessedve, kölcsönös tapasztalatokat kamatoztatni az ország különböző részein elzárt testvérkongregációk.

Gyakorlati kérdések a kongregációk életéből.

1. Egy kongregáció prézese a következő kérdés-sel fordult hozzánk: Volna egy kis kételyem. Azt hiszem, a *prézesi buzdító beszéd* szükséges a heti gyűlés lényegéhez s így ahhoz is, hogy a tagok a heti gyűlés meghallgatásához fűzött búcsúkbán részesüljenek. Helyes-e ez az okoskodás?

Mindenesetre kíváncsú, hogy a prézes egyetlen gyűlésen se mulassza el a bármily rövid buzdító szavakat. Az exhortációt a kongregációk 6. általános szabálya, mint a gyűlés rendes tartozékát említi. Mindazáltal sehol sincs kimondva, hogy a prézesi allokúció a gyűlés lényegéhez tartozik s a búcsú elnyerésének multhatatlan feltétele. Azért nézetünk szerint, ha a prézes egyszer-egyszer nem jelenik meg a gyűlésen, hanem felolvasást tartat, vagy valamelyik idősebb tagra, a női-kongregációban egy apácára bízva a buzdító beszédet, vagy ha jelen van is, egyszer-egyszer a beszéd helyett pl. megbeszélő vagy vitagyűlést tart, ezt az eljárást nem lehet hibáztatni. Viszont baj volna, ha a prézes azért mulasztaná el a néhány szónyi allokúciót, mert a kongregáció vezetését csak nyűgnek érzi s iparkodik minél jobban lerázni magáról prézesi feladatait. Ez egyenesen rossz példát adna a tagoknak. Márpedig a kongregáció virágzása elsősorban a prézes jó példájától s attól a viselkedéstől függ, amely önkénytelenül elárulja a kongregáció iránti nagyrabecsülését.

2. Valahonnan a következő esetet írják: Az itteni hölgy-kongregációba *felvételre, illetve átvételre* jelentkezett egy kongreganista úrnő, aki már tagja volt egy itteni kongregációnak, de onnan kizárták, mégpedig azért, mert nem járt rendszeren a gyűlésekre és ki sem mentette magát. A gyűlésekre azonban azért nem járt, mert nagyon messze lakott ama kongregáció székhelyétől s gyenge egészsége miatt övéi féltették is; azonkívül ott a gyűlések mindig vasárnap délután voltak s a család nem látta szívesen, ha éppen akkor nem ma-

radt otthon. Tehát nem erkölcsi okok miatt zárták ki. Az illető egyébként kifogástalan, vallásos és lelki életet élő hölgy volt. Kérdés: felvehetjük-e őt, ha egyébként megfelelőnek látszik? És másodsor: akkor is felvételtől vagy átvételtől legyen-e szó?

Tudni kell, hogy minden kongregáció független a másiktól s így voltaképp egyik felveheti azt, akit a másik kizár. Azonban a kongregációk kölcsönös megbecsülése is megkívánja, hogy ilyen esetekben lépjünk ama kongregációval érintkezésbe, amely az illető tagot a gyűlések nemlátogatása s a kimentés elmulasztása miatt tagjai közül kizárja s kérdezzük meg az ő véleményét is. Ha csakugyan pusztán a körülmények miatt nem látogathatta rendesen a kongregáció gyűléseit és talán csak emberi röstelkedésből mulasztotta el a folytonos kimentést, az átvétel nem lehetetlen, de mindenestre ajánlatos, hogy az illetőt új próbaidőnek vessük alá. Akkor aztán természetesen már felvételtől és nem egyszerű átvételtől van szó, mert hisz a kizárás által megszűnt a kongregáció tagja lenni.

3. Egy intézeti kongregációból írják: Fontos okból meg szeretnők *változtatni a kongregáció nevét*. A püspök úrral beszéltünk s neki nincs kifogása ellene. Hogy el ne vesszítsük a búcsúkat, szükséges-e, hogy ezenkívül a római főkongregációba is bejelentjük a névváltoztatást?

A kongregáció második pártfogóját s így második címét minden további engedély nélkül meg lehet változtatni. A főcím mindig a Boldogságos Szűznek valamely díszcíme vagy titka. Ennek megváltoztatása (feltéve, hogy más Mária-címre akarunk áttérni) szintén nem oly lényeges dolog, hogy emiatt a kongregáció megszűnnék az lenni, ami volt; mégis helytelen s nem szabad megejteni e változtatást annak hozzájárulása nélkül, aki a kongregációt felállította, tehát a püspöki hatóság nélkül. Ha tehát a megyéspüspök állította fel a kongregációt s ő hozzájárul a névcseréhez, minden rendben van. Tanácsos azonban a dolgot Rómában is bejelenteni a Mária-kongregációk országos központja

révén, hogy a névváltoztatást a becsatolt kongregációk jegyzékébe is felvegyék s így később esetleges utánjárásoknál zavar ne álljon elő.

4. A mi kongregációnkban az elmúlt években nagyon hanyagok voltak a titkárok — írják nekünk — s megtörtént, hogy a felvett tagokat nem vezették be a *kongregáció törzskönyvébe*. Vajjon ezért érvényes volt-e a felvétel s nem kell-e az illető tagokat újra felvenni?

Nem kell, a felvétel érvényes volt, hacsak úgy történt, ahogy a szabály előírja: „Alapjában véve a felvételre elegendő, ha az, akinek hatalma van felvenni s az, aki a felvételt óhajtja, elhatározásukat akár mily külső jellel nyilvánítják” (28. szabály). Igaz, hogy a 27. szabály azt mondja: „A nevek bevezetése a törzskönyvbe sohasse maradjon el”, s ezt be is kell tartani; azonban ennek elmulasztása nem teszi a felvételt érvénytelenné.

(Külföldön sokfelé az a szokás, hogy az újonnan felvett tagokat mindjárt a felvételi szertartás után, bizonyos ünnepélyesség keretében maguk vezetik be nevüket a kongregáció törzskönyvébe.)

5. Szabad-e a kongregációba *vendégeket* hozni? Főleg olyanokat, akikről reméljük, hogy a kongregációban jól érzik magukat s így maguk is jelentkezni fognak a felvételre?

Semmi esetre sem szabad a kongregációba vendégeket hívni máskép, mint a prézes kifejezett engedélyével. A kongregáció zártkörű társaság s oda más nem járhat, mint akit a prézes felvett vagy legalább is a jelöltek és jelentkezők közé besorozott. Ez alól kivételt csak maga a prézes tehet s az is csak fontos okból.

Más elbírálás alá esik az a „vendég”, aki valaképpen felvett tagja valamely kongregációnak, de átmenetileg ezen a vidéken időzik s addig is szeretne a kongregációi gyűlésekre eljárni. Ez nagyon dicséretes dolog s a prézes bizonynyal szívesen meg is fogja

engedni, hogy mint vendég jelen legyen. Azonban a prézes engedélye itt is szükséges.

*

Egy újonnan alakult *úrnők-kongregációja* kérdezi, mit csináljon az olyan jelentkezőkkel, akikről alapos a gyanúja, hogy társadalmi tekintetek, vagy pedig a *kíváncsiság, a minden újításban résztvenni vágyás* hozza őket a kongregációba. Vannak olyanok is akik azt hiszik, hogy az „úrnők” kongregációjából hiányozni: sérelem lenne társadalmi pozíciójukon; mások hiúságból vesznek részt, hogy ők se hiányozzanak ott, ahol X méltóságos asszony vagy Y grófnő van jelen.

Feleletünk: mint az áspis-kígyótól, úgy őrizkedjenek az ilyen befurakodó elemektől. A kongregációba *senki más* nem való, mint aki egyesegyedül lelki életének mélyítését s az apostoli munkát keresi. Ha ezeken kívül másokat is beengedünk, meg fogjuk keserülni: ezek lesznek a bomlasztó, sorvasztó elemek; ezek fognak ólomsúllyal ránehezedni a kongregáció karjaira, hogy ne mozoghasson, fel ne emelkedhessék a magasba, igazi lelki és apostoli életet ne élhessen. Inkább kezdetben legyen egy kis neheztelés vagy akár harag is, mintsem hogy a kongregáció egész fejlődése eleve megbénuljon.

*

Kispap-kongregációkat kérnek sokfelé a kispapok. A kérdés: való-e a szemináriumokba kongregáció, beható vita után eléggé tisztázottnak tekinthetjük.

Abban az értelemben csakugyan nem való a kongregáció a szemináriumba, mint ahogy világiak vagy diákok között működik, t. i. hogy a jobbaknak gyülekezete, mintegy mentsvára legyen; mert hiszen elég mentsvár maga a szeminárium s aki kongreganistának nem való, kispapnak sem való. Viszont miért ne állhatnának össze kispapok is épúgy, mint papok azon célból, hogy bizonyos áhítat- és erénygyakorlatokat közösen, bizonyos egyesületi tervszerűséggel végezzenek a

Boldogságos Szűz különösebb tisztelete jeléül, azaz: hogy a kongregáció eszközeivel és módszereivel is műveljék lelkük tökéletesítését? Papok közt, sőt szemináriumokban is működnek egyesületek; miért ne működhetnék ez is? Vajjon lenézik a kongreganisták a nem kongreganistákat? Szó sincs róla.

Mindenkit meghagynak a maga áhítatában, de maguk is ragaszkodnak ahhoz, amit saját hitük szerint helyesnek tartanak. Meg kell azonban engednünk, hogy a szemináriumi kongregáció sokban különbözni fog a többi kongregációtól. Külön ájtatosságokat pl. csak nagyon módjával kell tartani, mert a szemináriumban úgyszólván elég ájtatosság van előírva; a kongreganista kispapnak inkább arra kell törekednie, hogy a rendes, előírt gyakorlatokat Szűz Mária iránti szeretetből különösebb benső buzgalommal végezze. Magától értetődő, hogy a kongregációt csakis az előljárókkal, névleg a spirituálissal egyetértőleg lehet a papnevelőintézetekben meghonosítani, akik bizonyosan nem fognak vonakodni a kongregáció vezetésétől, feltéve, hogy azt helyesen, a szeminárium légköréhez alkalmazottan és mint a papi lelkület és későbbi prézesi működés egyik jelentős formáló eszközét állítjuk fel. Bizonyos, hogy a legtöbb esetben jó prézes csak az lesz, aki magán is kipróbálta az egyesületi élet mivoltát.

*

„Valaki azt ajánlotta, hogy az ú. n. *vitagyűlések* tartása céljából alakítsuk meg a szociális szakosztályt. Mások ellenezték ezt és úgy vélték, a meglévő 3 szakosztály a maga körében foglalkozzék tanulmányi gyűlések rendezésével.”

Nem tartanók helyesnek, ha a tanulmányi gyűléseket egy vagy több *szakosztály* működési körébe utalnák. A tanulmányi gyűlés legyen az *egész kongregáció*nak époly közös funkciója, mint aminő a közös ájtatosság maga. Nem szakosztályt kell tehát alapítani a vitagyűlések megtartására, hanem az összkongregáció mint ilyen rendezzen ilyen vita- vagy tanulmányi gyű-

léseket: pl. minden második gyűlésen az ájtatosság után egy teremben üljenek össze, tartson egyik tag valamely időszerű hitvédelmi témáról kerekén kidolgozott előadást, mire a többiek hozzászólnak, ellenvetéseket tesznek, kérdést intéznek stb. Ügyes vezetéssel így eleven kongregációi életet lehet fejleszteni, s s emellett a tagok is sok hitbeli kérdésben szereznek alaposabb tájékozódást.

*

Egy felvidéki városka áll. polg. leányiskolájában a zsidó igazgató önkényüleg beszűntette a Mária-kongregációt s hozzá még azt állította — természetesen valótlannul —, hogy a minisztérium rendelte el az iskolai kongregációk beszüntetését.

Csodálatos, mi mindent nem mer a vallásellenes tábor s mi mindent nem tűr el a birkatürelmű katolikus közönség. Mi köze a zsidó igazgatónak a Mária-kongregációhoz? Mi köze egyáltalán a katolikus növendékek vallásos életéhez? A vallási nevelés egyesegyedül a hittanár, a lelképásztor s a szülők dolga, ezeknek fölöttes hatósága — nemcsak a hittanoktatás, hanem a vallásos nevelés ügyeiben is — nem az igazgató, vagy a tanfelügyelő, de még a miniszter sem, hanem egyedül a püspöki hatóság. Már pedig a püspöki kar a hittani nevelést szabályozó tanterv és utasításokban hivatalosan ajánlja a Mária-kongregációkat az összes — akár állami, akár községi, akár katolikus, akár felekezeti — iskolákban. Az igazgatónak kötelessége, hogy ez utasítások betartását minden erejével támogatassa, nem pedig, hogy akadályozza. S ha e kötelessége ellen vét, fegyelmi eljárást kellene indítani ellene s nem állni meg, ha kell, a legfelső fórumig. A szabadkőműves lélekvesztésnek semmi joga sincs arra, hogy ifjúságunk vallásos nevelését önkénykedő, erőszakos, törvényellenes módon megakadályozza, eltekintve attól, hogy a Mária-kongregáció léte vagy nemlétének kérdésébe egy zsidó igazgatónak még a jólneveltség szempontjából sincs joga beleavatkozni.

*

Egy lelkes felsőgimnázista teszi azt az indítványt, hogy minden kongregáció tartson ünnepélyeket s a belépti díjakból begyűlt összeggel járuljon hozzá egy nagyarányú katolikus sajtóakció megindításához. „Mi pl. itt Z.-ben, e kisebbfajta városban, még ifjú kongregációnk első ünnepélyén 600 korona tiszta hasznót értünk el... Ha minden kongregáció évente csak 600 koronát áldozna, akkor is, feltéve, hogy 100 kongregáció van az országban, 60.000 korona gyűlne össze évente a katolikus sajtó javára.”

Derék fiú vagy, Ferkó s nagy dolgokra fog egykor meghívni az Isten, ha már most is ily komoly terveket forgatsz a fejedben. S amit ajánlsz, a terv magában csakugyan helyes és kivihető. Legfőlebb abban tévedsz, ha azt hiszed, hogy 60.000 korona elég lenne azokra a nagyszerű sajtóakciókra, melyeket szükségesnek tartasz. De sebj! Ha nem is mindent, mégis *nagyon jelentőset* alkothatnánk mi kongreganisták, ha pl. évente minden kongregáció csak 500 koronát ajánlana is fel a katolikus sajtó céljaira, amit esetleg ünnepélyek tartásából bevételezne. Addig is azonban, míg azok a bizonyos nagyobb sajtó-akciók megindulnak, támogassuk meglevő lapjainkat, főleg a kongregációi sajtót s ennek keretében a *Magyar Kultúrát*; s ez idén ne feledkezzünk meg a *karitatív* célokról s a mult számban hirdetett *Nemzeti Fogadalmi Templomról* sem! Minden kongregációtól átlag legalább 1000 koronát várunk a Fogadalmi Templom Mária-kápolnájára; ebben az egyben ki kell tennünk magunkért! Persze, hogy aztán a sajtóakció sem maradhat el. S minderre nagyon jó eszköz az ünnepélyek rendezése.

*

Apológiai, hitvédelmi előadásokat rendeztünk úri közönségünk számára. A helybeli iparosnők kongregációja tudomást szerezvén a dologról, bizonyos érzékenységgel vette fel, hogy az ő tagjait a konferenciákra meg nem hívták. Mit tegyünk hasonló esetben? Máskor is megtörtént, hogy az értelmiség számára rendezett

ájtatosságokra és konferenciákra be nem bocsájtott egyszerűbb közönség ilyfélekép zűgördött: hát már az Isten házában is különbséget tesznek úr és szegény között?

Felelet: Egyházunk nemes demokratizmusa kizárja azt, hogy *rendes hivatalos* egyházi ájtatosságokon, aminő a szentmise és a vasárnapi prédikáció, különbséget tegyünk úr és szolga, szegény és gazdag, művelt és műveletlen között. Ez azonban semmikép sem jelenti azt, hogy az egyes társadalmi osztályoknak kor, nem és műveltségi fok szerint *sajátos igényeiknek megfelelő sajátos ájtatosságokat és előadásokat* ne rendezhessünk akár teremben, akár a templomban is. Sőt annyira szükséges és magától értetődő ez (mert hisz másképp kell beszélni felnőtt, intelligens férfiaknak, másképp nőknek, másképp egyszerű embereknek, másképp gyermekeknek stb.), hogy csak *lelki műveletlenség* vagy az Egyház ellenségeitől való *félrevezettetés* jele lehet, ha ezen valaki kivetnivalót talál. A zsidó lapok szoktak emiatt belekötni a kat. istentisztelet rendezőibe (pedig nehéz belátni, mi közük a zsidóknak a mi legsajátosabb, belső, vallási ügyeinkhez?); de hát ilyenkor meg kell magyarázni az egyszerű népnek a szószerkről is, hogy magára vessen, ha a zsidó sajtó orrkarikáján engedi vezettetni magát.

Ha pedig népünk e tekintetben még annyira fegyelmetlen, hogy pl. egyes helyeken még „úri” emberek is felzúdultak amiatt, amiért a Sajtóhölgybizottságnak valamely *zártkörű* templomi összejövetelére be nem eresztették őket — ez ellen a fegyelmetlenség és műveletlenség ellen tapintatosan és udvariasan bár, de erélyesen *küzdeni* kell, nem pedig azt oktan engedékenységgel még nagyobbra növelni.

Ahol iparosnők *kongregációjáról* van szó, ott a dolog mégis csak egyszerűbb. Kongreganistákról nem lehet feltételezni, hogy annyi szerénységgel és önuralommal ne bírjanak, amennyi a fentiek belátására szükséges. Végére bizonyos előtanulmányok végzése nélkül egyes hitvédelmi előadások meghallgatása még ká-

ros is lehet, ha ok nélkül megzavarja az egyszerűbb lelkeket, akik tán bírnak annyi műveltséggel, hogy megértik az *ellenvetést*, de nem annyival, hogy megértsék a rendesen több tanultságot és alaposságot feltetelező *cáfolatot*.

Azonban adhatunk jobb tanácsot is. *Tartsunk az iparos- és munkásközönség számára is külön hitvédelmi előadásokat*, amelyeken viszont ők legyenek a hivatalosak az első helyeken is. Erre bizony nekik is szükségük van, mert a hitetlenség és a vallásellenes kifogások az ő körükben is rettentően pusztítanak s viszont ezekre az ő hangjukon s az ő értelmiségükhöz mértén is meg kell felelni. A vasárnapi, tételes, oktató szentbeszéd mellett erre is szükség van, főleg mióta a munkás- és iparosközönség műveltségi színvonala is emelkedett s a hitvédelmi képzettség, ha nem is akadémiai fokon, de azért ránézve is szükségletté vált. Ha így ők is résztvesznek a külön konferenciák áldásaiban, nem fogják fájón érezni, ha a szorosabb értelemben vett intelligencia konferenciára nem hivatnak meg.

*

Miért ajánlatos az állandó gyóntató s miért nem tanácsos a folytonos csereberélés?

Azért, mert csak az állandó gyóntató lehet a lelünknek igazi vezére s lelki haladásunknak igazi gondviselője. Aki csak feloldozást akar, az mehet ma ehhez, holnap ahhoz, s még akkor is csak magának nehezíti meg a helyzetét, mert mindenütt újra kell kezdenie, ha azt akarja, hogy a lelkiatya némileg megértse. De aki komoly lelkipavezetést keres, aki azt akarja, hogy bizonyos értelemben ellenőrizték, hogy előmenetele folytonos legyen, az keressen magának jó lelkiatyt, tárja fel előtte lelkiismeretét egészen s maradjon meg állandóan a vezetése alatt.

Rendes lelkiatyánkkal sokkal könnyebben s nyíltabban is beszéljük meg lelki ügyeinket, mint olyanal, akit nem ismerünk.

*

*A hétköznapi misehallgatás lényegéhez szükséges-e, hogy az ember egész misét hallgasson? — Nem. A vásár- és ünnepnap i misehallgatási kötelesség ugyan az egész mise meghallgatására vonatkozik s aki abból nagyrészt súlyos ok nélkül elmulaszt (pl. a mise elejét felajánlásig, vagy a végét áldozástól végig), az súlyos bünt követ el s elkárhozhatik. De a misehallgatás lényege mégis csak az úrfelmutatás, helyesebben az átváltoztatás s azért a *hétköznapi* mise érdemében az is részesül, aki csak az úrfelmutatáson van jelen.*

*

Ha egyszerre két vagy több misén vagyunk jelen, érvényes valamennyinek a meghallgatása egyszerre? — Miért ne? Amennyiben mindegyikkel egyesülünk, mindegyiknek külső fényét emeljük jelenlétünkkel, annyiban valamennyinek gyümölcseiben is nagyobb mértékben részesülünk, mintha csak egyen volnánk jelen.

*

Görög-katolikusok felvehetők-e a kongregációba? — Hát hogyné. S akkor részt vehetnek-e a kongregáció összes áhítatgyakorlatain? Természetesen. Csováljuk, hogy ilyesmit kérdezné is lehet még. A görög-katolikusok épolyan katolikusok, mint a latin szertartású római katolikusok. Közös áldozásra is együtt mehetnek s a görögök bármikor gyónhatnak-áldozhatnak a mi templomainkban is.

Férfi- vagy női-kongregációk?

A kérdés meglephet egyeseket. Miért férfi- vagy női kongregációk? Miért nem egyszerűen: férfi- és női kongregációk? Ne azon tanakodjunk — mondhatná valaki —, hogy férfi-kongregációkat alapítsunk-e inkább vagy nőieket, hanem alapítsunk és vezessünk minél több férfi- és minél több női kongregációt . . .

Erre azt mondom: igen, ha lehet, alapítsunk és vezessünk minél több jó férfi- és női kongregációt . . .

Ahol csak lehet, gondoskodjunk arról, hogy mind a két nem megtalálja a neki való kongregációt és abban a helyes kongregációi vezetést.

De nem szabad felednünk a gyakorlati nehézséget: a paphiányt s erőink véges voltát. Sok esetben a lelkipásztornak választania kell a kettő között, vagy legalább is aközt: melyiket alapítsa meg előbb. A férfi-kongregáció általában *mindig felér a női kongregációval*; azonban a vezetés nehézségei itt nagyobbak. Ezért sokan egyszerűen a könnyebbet választják s női kongregációt alapítanak.

A nő-pasztoráció általában *könnyebb, mint a férfiak lelki gondozása*. A nő természettől fogva jobban hajlik a vallásosságra s annak külső megvallására, mint a férfi; a nő fogékonyabb a jótanácsok, buzdítások, lelkivezetés elfogadására; a nő hamarabb lelkesedik, hamarabb hoz áldozatot, hamarabb szánja el magát a jóra, talán hamarabb is tér vissza, ha megtévedt... És a nő hálásabb is, tele van figyelemmel, gyengédséggel, nem kíméli az elismerő, köszönő szavakat, a bókokat, a hűség és ragaszkodás kifejezéseit. Így nem csoda, ha a lelkipásztornak, akit úgyis eléggé megvisel a munka és mégép a sok durva támadás, üldözés, szitok, jólesik, ha látja, hallja és érzi, hogy fáradozásai jó szívekben puha, fogékony, hálás talajra találnak.

Csakhoggy ez könnyen meg is téveszti aztán a lelkipásztor ítéletét, aki így könnyen felejtheti a szempon-
tokat, melyek bizony a férfi-lelkipásztorkodás elsőrangú fontosságát kétségtelenné teszik.

A kongregációk története maga is elég volna arra, hoggy e kérdésben eligazítson.

A kongregáció eredetileg *kizárólag férfiak és a fiú-ifjúság egyesülete* volt. Nemcsak, hoggy ezen a talajon fakadt, de a kongregáció vezetői sokáig a legnagyobb eréllyel álltak ellen a női kongregációk alapításának. A törekvés nyilvánvaló volt: nem akarták, hoggy a női kongregációknak előreláthatólag gyors felvirágzása által a mozgalom szinte elnöiesíttessék s így megszűnjön kellő vonzóerővel hatni a férfivilágra.

Nem érv ugyan, de némileg szintén gondolkodóba ejtő tünet, hogy a kongregációk ellenlábasai, a *szabadkőműves páholyok*, szintén ismételten vonakodtak női páholyokat alapítani (igaz, hogy őket erre egészen más okok is vezették, mint aminők minálunk szóba jöhetnek) és bár idővel alakultak női páholyok, a szabadkőművesség általában nem nagy ügyet vetett rájuk.

A főszempont azonban, mely nézetünk szerint e kérdést eldönti, az, hogy a *férfi-lelkipásztorkodás* *magában véve is mindenestre nehezebb és fontosabb a nőinél.*

Igaz, hogy a nőnek is épügy van halhatatlan lelke, mint a férfinek; igaz az is, hogy a nő a gyermeknevelés terén rendkívül fontos szerepre van hivatva a jövő nemzedék irányításában. Igaz az is, hogy kár volna a női nemben szunnyadó óriási lelki erőket, tengernyi szívemességet és áldozatkészséget gyümölcsözetlenül hagyni a modern apostolkodás nagy munkájában. A női lelkipásztorkodás kétségtelenül igen fontos, viszont még semmikép sem bizonyítja, hogy a férfi-lelkipásztorkodásnál is fontosabb és szükségesebb.

Miért? Először, mert a *férfi jobban rászorul a lelki segítségre*, mint a nő. A nőért még csak történik valami; ha más nem, a szív mélyén rejlő vallásosság úgyszólván magától is csak felvillan hébe-hóba. Nem kell hozzá sok, hogy egészen lángra lobbanjon. A férfinél a hitélet sok esetben teljesen kiveszett, sokszor már a hit is gyenge. Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, mondja az Üdvözítő, hanem a betegeknek.

A férfi a családnak, a községnek, az államnak: minden emberi társas intézménynek a feje, vezetője, irányadója.

A családban — nagy általánosságban az történik, amit a férfi akar. Igaz, a vallásos nő nagyon sok jót tehet a rossz férfi oldalán is. De azért amilyen a férfi, rendesen olyan a család is. Hány jól nevelt leány hagyja abba a vallási gyakorlatokat hitetlen vagy hitközönyös férjük oldalán! A gyermekek pedig, ha szí-

vükbe vésik is az anya intelmeit, felnőtt korukban mégis inkább az apa, mint az anya szerint igazodnak. Főleg a fiúk!

Kell-e ezt még erősítenünk is? Hol vannak hát azok a talpig katolikus fiatal emberek, akiket katolikus édesanyák neveltek? Egy-két tucatot látunk, de hol vannak a tízezrek? Akiknek alapjában talán nagyon vallásos édesanyjuk van, de akik az egyetemi éveikben be sem néznek a templomba, ellenben annál rendezesebb vendégei Bacchus és Venus lebujaainak...

Itt van például a sajtó kérdése. Sok esetben bizony a nőtől függ, hogy milyen ujság jár a házba; de a legtöbbször nem a nő, hanem a férfi mondja ki ebben a döntő szót!

Olyan családot, ahol az apa vallásos és a többi családtag nem volna vallásos, igen ritkán találunk. De viszont olyan családot ezrével ismerünk mindnyájan, ahol az apa vallástalansága döntőleg hat az egész családra, főleg a gyermekekre és legfőképp a fiúkra.

Azután: a férfié a *vezetés a közéletben*. Ő keresi a kenyeret, ő jár elsősorban hivatalba, műhelybe, emberek közé. A férfi a hivatalban a főnök, a műhelyben s a gyárban a munkavezető, az iskolában a tanár és igazgató (legtöbb esetben), az üzletben a vezető, a színházban, a sajtóvállalatoknál, az összes nyilvános funkcióknál a hangadó és irányító. Az ő befolyása, szava, példája szerint igazodnak öten, hatan, százan, ezren. Az ő elvei, az ő gondolkozásmódja, az ő felfogásai szivárognak át százak és tízezrek lelkébe. Férfi a miniszter, aki rendeleteket ad és törvényeket készít elő; férfi a főispán, a polgármester, a gyártulajdonos, a képviselő, az orvos, aki tanácsokat ad a legintimebb családi életben, a tanár... stb.

Ezer nő kulscsomója, főzőkanala és hímzőtüje nem alkot és rombol annyit, mint egy közhivatalnok vagy hatósági személy egyetlen tollvonással, egy-egy nyilvános kulturális vagy szociális intézmény létesítésével, ilyen vagy olyan irányú vezetésével.

Az az eszeveszett láрма, amelyet annakidején a

szabadkőműves sajtó kifejtett, mikor egyszer egyetlenegy férfi, Barkóczy báró, ült fontos, döntő jelentőségű pozícióban (aminő azonban sok van az országban), az a rengeteg jajveszékelés és nyivákolás, amit véghezvittek, hogy megbuktassák, elegendőképpen mutatja, hogy mennyivel több egyes esetekben — vallási szempontból is — egyetlenegy katolikus férfi, mint száz és ezer mégoly jámbor katolikus nő. Gondolatnak is neveltséges, hogy egy nő miatt — legyen az mégoly tehetséges, tevékeny és buzgó — olyan jerikói lármát vitt volna végbe valaha a katolikusellenes tábor, mint aminőt Barkóczy megbuktatása céljából végbevitt. Az ellenfél sokszor jobban tudja, mint mi magunk, hogy hol rejlik a mi részünkön az erő sarkpontja.

Micsoda valláserkölcsei pusztítást okoz *a házassági elválások* óriási megnövekedése a polgári házasság behozatala óta! Mennyi ezer és ezer bűn, mennyi végleges lelki összeomlás jár a nyomában. És mindez egyetlenegy hatalmi szó: a férfiak által hozott *törvény* nevében. S hány ilyen példa van!

Franciaországban negyvenezer templomot és vagy húszezer iskolát, alapokat, intézményeket rabolt el az Egyháztól a szabadkőműves uralom. Miért? Mert az a pár száz férfi, akit néhány millió férfi választott a parlamentbe, így akarta. A francia papság koldulni mehetett rengeteg virágzó női egyesületével és gyönyörűen kifejlett női lelkipásztorkodásával egyetemben! Kell-e ennél döntőbb érv arra, hogy a férfiak lelkipásztori elhanyagolása a legborzasztóbb sorsba sodorhatja egy-egy országban a hitet és az Egyházat.

Viszont Németország s Hollandia a *férfias* vallássosság klasszikus hazája. Mindenütt a férfi-egyesületek, férfi-intézmények, férfi-lelkipásztorkodás dombozik ki. Az eredményre nem kell külön rámutatnunk. S hasonló áll Belgiumról és Kanadáról.

Végül elég döntő érv: Krisztus példája. Krisztus Urunk nem hanyagolta el a nők lelkipásztorkodását; de az evangélium meggyőzhet róla mindenkit, hogy az Üdvözítő működésének előterében *a férfivilág állt*.

Krisztus tudta, hogyha a férfiakat megnyeri, mindent megnyert. Tudta, hogy a férfiaknak oktatása nehezebb és több időt vesz, igénybe, de azután messzebbható is eredményeiben. Egyházának megszervezése végett nem leányokat vagy tiszteletreméltó matrónákat gyűjtött maga köré, hanem megszervezte a tizenkét férfi kollégiumát, ahogy már előbb kiválasztotta a hetvenkettőt. Ezeknek szentelte idejét, tanításait, fáradságát, szívének kincseit.

A nőknek úgyszólván *csak a maradék időt*, a nyugalom perceit szánta: mikor a Jákob kútjánál megpihent; mikor a farizeusnál ebédelt, mikor a bethániai lakba pihenni tért. Egyházának fennmaradását, tanításának tovaterjesztését, művének folytatását és győzelemrevitelét férfiakra bízta. Mintha csak azt mondaná: nyerjétek meg a férfiakat s a többi magától jön.

*

A kongregációi élet *nálunk* is a férfiak körében indult meg mindenekelőtt. Az ifjúsági, utóbb a férfikongregációk, jelesül a budapesti urak Mária-kongregációja, adtak a kongregációi mozgalomnak döntő lökést. Utóbb csatlakoztak a mozgalmakhoz a nők. Vajjon elítéljük őket? Vajjon ne örüljünk a női kongregációk virágzó nekilendülésének? Szó sincs róla! Sőt azt hisszük, még a női kongregációk terén is rendkívül sok a tenni és tovafejleszteni való.

Alapítsunk ifjúsági-kongregációkat!

Magyarországnak még számos oly tanintézete van, melyben a kongregáció körülbelül teljesen ismeretlen. holott az intézetnek számos katolikus tanulója van, sőt ezek nem egyszer jelentékeny túlsúlyban vannak. Mi több, még kifejezetten katolikus tanintézet is hány van az országban, mely úgylátszik, nem érzi szükségét a kongregációnak.

Távol legyen tőlünk, hogy minden esetben pálcát törjünk azok fölött, akiknek intézkedésétől várnók itt

a jobb fordulatot; hiszen lehetnek helyenkint még katolikus intézetekben is oly speciális körülmények, melyek a kongregáció-alapítás késleltetését megmagyarázzák. Egyet azonban viszont joggal hangoztathatunk mi is, hogy t. i. már csak nevelői szempontból is nagy kár volna, ha az egyébként megalapítható kongregáció éveken át, sőt talán egyáltalán nem alakulna meg.

Ne mondja senki, hogy nincs meg hozzá a *kellő készség az ifjúság körében*. Az ifjúság minden jóért s nemesért lelkesül, *ha lelkesítjük*. Meg kell az ifjagnak magyarázni, meg kell velük értetni a kongregáció mivoltát és korszerűségét; ki kell fejteni, mennyire szükséges a tömörülés egy hazátlan és vallástalan fölforgató áramlattal szemben; be kell nekik mutatni a kongregáció magasztos eszközeit s munkálkodási módszerét és akkor szeretném azt a magyar, azt a keresztény ifjúságot látni, melynek legalább a romlatlanabb, tisztább lelkű képviselői ne gyúlnának azonnal szent lángra a kongregáció gondolata iránt!

Ne mondja senki, hogy a kongregáció ellenszenvre találna. Ugyan kik között? Azok között, akiknek semmi közük hozzá? Hát ezeket is meg szokás kérdezni ily fontos vallási kezdeményezéseknél? Avagy ellenszenvre találna a kongregáció maguk a katolikusok között is? A névleges katolikusok között igen, de a ténylegeseknél erről szó sem lehet. Azaz egy esetben igenis lehet róla szó, t. i. azoknál a jó katolikusoknál, akik *még katolikus ügyekben is a zsidó sajtótól kérnek tanácsot és útbaigazítást*; akik a Mária-kongregációt nem is ismerik máshonnan, mint a „Pesti Napló”-ból, „Pesti Hírlap”-ból, „Világ”-ból és „Friss Ujság”-ból.

A zsidó sajtó nálunk természetesen azt a taktikát követi, mint az egyszeri cigány, aki lopott, de hogy rajta ne érék, utána iramodott egy ártatlan járókelőnek s föllármázta ellene az utcát, azt kiáltozva torkaszakadtából: „Fogjátok meg a tolvajt!” Nálunk is a kongregációra szereti uszítani a zsidó sajtó a népszennyvedélyeket, nehogy valakinek eszébe jusson, hogy inkább a zsidók manipulációit tartsa szemmel. De hát

a félrevezetett katolikusokat csak föl lehetne világosítani, hogy a kongregációról ne a zavaros forrásokból merítsenek képet, hanem annak hiteles szabályai-ból és történetéből?

Ne mondja senki, hogy a kongregációra nincs szükség. Micsoda? Ma, amikor az ifjúság minden igaz barátja vérző szívvel látja a gyászos pusztításokat, melyek az ifjúság lelkében a hit és erkölcsi tisztaság liliomát érik, ma azzal áll elő az ifjúság egy hivatásos nevelője s lelki gondozója, hogy ez a tapasztalatszerűleg elsőrangú, sőt sok esetben egyedül kielégítő nevelő- és védőeszköz fölösleges? Mi lehet „fölsleges” ott, ahol egy fölnövekvő generáció szellemi és erkölcsi megmentése forog kockán?

S ugyan kérem, legyenek csak igazán őszinték azok, akiknek fölfogása szerint a kongregáció hathatós eszközei, intenzív lélekápolás s jellemnevelő munkája a rájuk bízott ifjúság körében fölsleges: vajjon igazán olyan kifogástalan keresztény nemzedék kerül-e ki kezeik közül, hogy azokon már a kongregációnak sem volna semmi nevelnivalója? Hol vannak a kongregáció nélkül nevelt derék ifjak itt az egyetemen? Hol vannak a közéletben? Mikor látni őket templomban, vasárnapi misén, húsvéti gyónáson, mihelyt az iskola porát lerázták magukról? Ó, azt az egyet mi nem vonjuk kétségbe, hogy egyes esetekben, kivételesen erős katolikus családi nevelés következtében az ifjú jellemes és igazi katolikus maradhat kongregáció nélkül is; még kevésbé vonjuk kétségbe, hogy kongregáció nélkül is lehetséges holmi névleges, gyáva, lapuló, passzív, alkalmazkodó, gerinctelen s főleg erkölcsi szempontból, mondjuk, modern színvonalon álló katolikusokat nevelni és legkevesebbé tagadjuk, hogy a kongregáció igenis fölsleges annak, akinek maga a sziklaszilárd katolikus hit és erkölcs is fölsleges. De hogy mint elsőrangú katolikus jellemeket képző, vallás erkölcsileg megszilárdító, tisztító és nemesítő eszköz ne volna nemcsak hasznos, de egyenesen szükséges is: ezt

csak az vonhatja kétségbe, aki soha meg sem kísérelte az igazán katolikus nevelést.

Azt sem mondhatja senki, hogy a kongregáció vezetésére nincs meg a megfelelő ember. Hogyan? Arra van megfelelő ember, akire a tanulók vallási oktatását s ezzel együtt erkölcsi nevelését rá lehet bízni nyugodt lelkiismerettel, s arra meg nem akadna ember, aki ezt a valláserkölcsi nevelést egy korszerű és gyakorlati segédeszköz alkalmazásával elő is tudná mozdítni? Hogy lehet az megbízható hittanár, aki nem lehet megbízható prézes? De sőt kérjük, ha a hittan tanára a prézesi tisztre tényleg nem volna alkalmas, nem kellene-e már csak azért is kongregációt alapítani, hogy az annak vezetésére hivatott tényező maga lássa be annak szükségességét, hogy az elméleti és gyakorlati vallási nevelés között az ő hibájából ür ne tátongjon? Vagy talán az elviselhetetlen *munkaszaporulaton* akadna meg a dolog? Hát olyan sok az, amit a kongregáció a prézestől kíván? Egy negyedórás kis beszéd s néhány megbeszélés hetenként: ez volna az az elviselhetetlen munkaszaporulat? S ezt sem érdemelné meg az ifjúság, a reánk bízott fiatal lelkek magasztos érdeke? És vajjon nem pótolja-e a kongreganisták önállóan kifejtett buzgalma utóbb háromszorosan is a rájuk fordított időt és fáradozást? Hiszen ha kongreganisták állanak a pap, a nevelő, a hittanár és lelkipásztor oldalán, mindeme föladataiban megannyi tettekre és buzgó segítőre talál bennük.

Avagy attól kell-e tartani talán, hogy a kongregáció nem felel meg teljesen az iskolai törvényeknek? Hogy a felsőbb közegek, a világi tanárok, az igazgató vagy főigazgató nem látják szívesen? Erről legkevésbé sem lehet szó, miután maga a magyar kir. *kultuszminiszeri kormány* régebbi idő óta helyesli s a maga részéről is *ajánlja* a katolikus tanulóifjúság közt alakítandó Mária-kongregációk eszméjét.

Midőn ugyanis a magyar püspöki kar 1900-ban kiadta a kat. hittan középiskolai oktatására vonatkozó „Tanítási terv és Utasítások” c. rendeletét, azt Lukács

György akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter 69485/905. sz. a. megküldte az összes főigazgatóknak s meghagyta mindegyiknek, hogy amaz utasításokat a „középiskolák igazgatóival tudomásvétel végett oly utasítással közölje, hogy a *vallástanárokat azok végrehajtásában tőlük telhetőleg támogassák*”. Az ilykép miniszteri előírásként is idézhető „Tanítási terv és Utasítások” pedig a 18. oldalon szóról-szóra így szólnak: „Szerfölött óhajtandó, hogy a tiszteletreméltó Mária-társulat (Congregatio Mariana), amely egykor annyi üdvös eredménnyel virágzott hazánkban, újra mennél szélesebb körben elterjedjen”.

Az ifjúsági Mária-kongregációkat tehát minden igazgató és főigazgató köteles nemcsak megtúrni, hanem minden „kitelhető módon támogatni”, mint a miniszter úr mondja; mégpedig azért, mert azok a kat. hitvallásos nevelésnek egyik „szerfölött óhajtandó” eszközét nyújtják s azért a kat. hittanítás egyedül hivatott irányítójától, a püspöki kartól szintén mint ilyenek részesülnek sürgető ajánlásban. Itt tehát a legfőbb egyházi és világi fórumok egyesülnek az ifjúsági Mária-kongregációk ajánlásában s azért akadályról erről az oldalról sem lehet szó.

Helytelen és alaptalan tehát az a fölfogás is, mintha a középiskolákban a kongregációt csakis az igazgató és a tanári kar beleegyezésének megkérésével lehetne fölállítani. *A hittanár a tanári kartól teljesen független* a tanulók vallási nevelésének és irányításának kérdéseiben. Egyesegyedül arra szorítkozhatik e téren a hittanár kötelessége, hogy a kongregáció megalakulását vagy létezését az igazgatónak bejelentse, kinek azonban a tudomásulvétel, sőt a teljes mértékű támogatás is, a fönti rendelet értelmében egyszerűen kötelessége.

Ismételjük tehát: akinek az ifjúság lelki gondozása, vallási megszilárdítása, a reá várakozó százezer vészellyel szemben való erkölcsi megőrzése igazán a szíven fekszik, az kövessen el minden lehetségest, hogy a hatáskörében elérhető egész területen s annak min-

den egyes veszélyeztetett pontján ifjúsági Mária-kongregációk alapíttassanak.

Ne tétovázzunk, ne kicsinyeskedjünk, ne hátráljunk meg ott, ahol egy ország jövőjéről, egy fölnövekedő nemzedék vallási és erkölcsi krízisééről van szó!

Aki a reábízott ifjú lelkek földi javát és örök üdvét szereti; alapítson az ifjúság körében Mária-kongregációt!

Ki tart velünk?

Búsan szól a tárogató, dobpergés veri fel a falu csöndjét. Harci riadót fúj a kürt s a Rákóczi-nóta síró zenéje mellett fel-felhangzik a toborzó veteránok szava: „Végveszélyben a haza, aki bátor, tartson velünk! ... Csapj föl, öcsém, katonának!”

Ó, hogy zúg a viharos indulat az ifjúi kebelben! Menjen-e, maradjon-e? Itt édes béke várja, ott véres lőtás-futás, tábori zaj, hőshalál! Golyótépte, poros-sáros lobogók, csörgő kardok, villogó szuronyok erdei közé menjen? ... holott emitt rózsás nyugvóágyak, egy édesanya lágy ölelése s egy hűséges leányka sóhajai tartogatják, ki a menyasszonyi koszorú helyett már most özvegyi fátyolt ölthet még a menyegző előtt? ... Mit válasszon? a megszokott gondtalan élet-e, otthon édes kényelmét, nyugalmát? avagy a csatazajt-e, a halálhörgést, kartács bömbölését, leszúrt mének nyerítését, sebesültek ordítását, véres-fagyos csatatereken pusztító halál-angyalát?

Pereg a dob, egyre fújják a harci riadót... S a tárogató búsz zenéje végre is túlharsogja az édesanya panaszát, túl a jegyes esengő sóhaját.

Az ifjú búcsúzik az apai háztól, búcsúzik a szerető lelkektől... Nincs maradása többé. Felköti a kardot, fejébe nyomják a király süvegét. „Majd akkor sirasson, édesanyám, ha holt híremet halljal!” Még egy csók az anyai homlokra, még egy forró ölelés, még egy hűség-fogadása, melyben két ifjú szív boldogsága szakad szét; aztán lóra pattan a hős fiú s mielőtt még újra ellágyulna, nekiszorítja a sarkantyút

a tüzes hadiparipának... Egy ágaskodás, egy nekiiramodás — s a következő percben már csak szálló, kavargó porfelleg mutatja az útirányt...

Már most loboghat utána az a két könnyáztatta keszkenő... „Ifjúkorom csöndes örömei, apai ház békéje, édesanyám, hű jegyesem, Isten veletek, tán örökre is: de veszélyben a haza, fönn lobog a zászló s nekem is ott kell lennem, ahol a babérokat osztják!” — Ó igen, a legszebb babér máris el van érve: az ifjú szívben győzött a honszeretet nemes indulata, mely szentebb minden gyermeki szeretetnél, minden jegyesi hűségénél.

Gyáva lélek is volna, aki otthon heverne, renyhe tunyaságban, lágy ölelés közt, mikor török-tatár perzseli a végeket s véres rabszíjon, mint a barmok csordáit, hajtja ki népünk fiait, leányait messze idegenbe, halálnál is szégyenletesebb, rémes rabigába!...

Magyar népem sarjadéka, te nagy ősök nagyra-hivatott unokája! Felismered-e ebben a képben *tenmagadat s a Mária-kongregációt?*

Ime, éretted is hogy foly a küzdelem! Egyik oldalon ott küzd birtokodért a világ, az édes semmittevés, a mindennapiság, a kényelmes nemtörődés, önszerelmed csábos suttogása, apró szenvedélyeid puha ölése... Másfelől meg ott vár zászlaja alá az Egyház, az örök ideálokért hadakozó Krisztus-jegyse, a porba taposott hiterkölc s az erénynek, a keresztény világrendnek leigázott birodalma; ott vár a modern társadalomból kiüldözött, kitaszított, keresztethordozó Krisztus!... És nevében eléd lép a toborzók, az előőrsök csapata: a *kongregáció*, és megfújja előtted a tárogató harci riadóját: „A haza veszélyben van! Súlyosabb, végzetesebb veszélyben tán, mint midőn mongol-tatár nyila zúgott fölöttünk és töröktől rabigát vállainkra vettünk!”

Ó, halld meg a tárogatót, melyet néped legjobbjai fújtak meg, midőn a végső órában, végső erejüket megfeszítve, végső felmentősereg szervezésére szánták el magukat!

Tudod-e, miről van szó a kongregációban?

Arról, hogy vajjon végleg a modern pogányság romtörmelékes tombolótanyája legyen-e ez a haza, melynek rögeit egy évezreden át áztatta a honszeretet és kereszttszteleet vértanui vére, avagy viruljon-e fel benne ismét a Názáreti Jézus hite, erkölcsé, lelkeket boldogító birodalma?

A modern hitetlenségnek és alig kendőzött divatos perverzításoknak lebuja legyen-e Szent István öröke: fiai, leányai a szégyen és züllés bérszolgái, védtelen gyermekeink az erkölcsi nihilizmus izzó molochkarjainak áldozatai...; avagy fogjunk-e össze s víjjuk-e vissza újra az egykori Mária-országban a tiszta erkölcs és földöntúli remények uralmát, mely földi jólétünknek s túlvilági birodalmainknak egyaránt biztos alapja?

Magyar férfi, magyar nő! Magyar ifjú s magyar leány! Ha él még benned a magasabb érzület s nemes lelkesedés tüze: állj elő! A kongregáció, e legszebb értelemben vett honmentő csapat valamennyiünket táborába szólít! Nem szükség ugyan, hogy sokan legyünk, hogy éppen mindenki velünk tartson, aki katolikusnak van megkeresztelve. Azért ha félsz, csak maradj otthon. Maradj az édes semittevés ölelő karjai közt; eredj, élj boldogul apró szenvedélyeiddel, gyermekjátékaid, kicsinyes életábrándjaid között! Aludd csöndesen a kényelmesek, az érzéketlenek, a Pató Pálok álmait s ha bóbiskoló szunnyadásodat itt-ott megzavarja a tárogató ércszava, ha fel-felvillan körülötted az éjben a bátrak, az elszántak, a honszeretők tábortüze: akkor fordulj oldaladra és zengd el, illetőleg mormogd el a költő magyar nemesével: „Mit törődöm a hazával, a hazának száz bajával!” Aludj békében!

De ha nem ebből a fajtából való vagy, ha nem rád gondolt Berzsenyi, mikor inkább látnoki, mint szemtanui hangon leírta, hogy rút szibarita-váz a magyar, akin a bosszús egek ostorait látja a remegő félvilág: ó, akkor ébredj fel a szendergésből és állj be

zászlónk alá! Szükség van itt minden nemesen gondolkozó, fenkölten érző szívre; csakis azokból állhat a keresztény elvek alapján népet és nemzetet mentő hadsereg!

Ha fáj a lelked annak láttára, mint tépi ki egy hitében, erkölcsében csődvallott korszellem felnövő nemzedékünk szívéből a kegyeletes ragaszkodást e nemzet legősibb s legszentebb tradícióihoz s mint ássa alá az egyéni és családi jólét alapjait: akkor tarts velünk! Ha fel tudsz háborodni, mint pusztít egy hazátlan, lelketlen, titkos felforgatócsapat mongolnál is gonoszabbul a négy folyam védtelen honában: akkor tarts velünk!

Ha nem tudod lomha nyugalommal nézni tovább, mint juttatja ezt a nagyra termett népet egy nemzetölő kufárhad anyagilag s szellemileg koldusbotra, mint mérgezi meg gondolkodását, felfogását, ízlését, mint neveli rá a bűnre, az italra, a vadságra, a fajtalanságra, a hithagyásra, a hazátlanságra, a testvérgyűlöltre: akkor tarts velünk!

Ha fel tudja korbácsolni véredben a szent harag indulatát, ha látod, mint vájkál e minden tisztességből kivetkőzött üzérfalka buja kézzel ifjúságunk vérében s mint hordja vásárra keresztény magyar ifjúságunk szennytelen testét-lelkét immár nem Európa-, de egész világszerte: akkor tarts velünk!

Ha felsír a lelked annak láttára, mint dobják oda ezek az elemek néhány száz bonvivant önkényének zsákmányul ezt az egykor keresztvédő, törökverő népet s mint fordítják meg azt a sokat hánytorgatott mondást úgy: hogy először pogánnyá, — aztán erkölcstelenné s végül koldussá teszik ezt az országot; ha — mondom — fájdalommal tölt el ennyi keserű valóság, ennyi lélek veszte, ennyi lilium hervadása, ennyi üszök, ennyi vér, ennyi sár és kétségbeesés: ó, akkor tarts velünk, jöjj, siess, repülj a kongregáció zászlaja alá; akkor te jól fogod magad érezni minálunk, a habfehér lobogó alatt!

Ó, ha egyszer minden jóra való, lelkes, önzetlen

elem egyesülne a Mária-zászló alatt! Be könnyű volna megvalósítani nemes céljainkat!

Mik a mi céljaink, úgylis tudja mindenki: hazát, nemzetet, népet menteni! Visszavívni a Mária-országot a Mária-ország eszméinek! Helyreállítani Szent István örökében a megdőlt keresztet: Jézus Krisztus szelíd hitének uralmát, Jézus tiszta erkölcsét, a Jézus-hirdette elveket, az ő plántálta erényeket, a szívnemes-ség és túlvilági remények szentelt birodalmát!

Azt akarjuk, hogy legyen végre nekünk is bátor-lelkű, tisztánlátó, meggyőződéses katolikus intelligenciánk s legyen ép, erős, romlatlan ifjúságunk; legyen a kereszt árnyékában viruló, pezsgő, fejlődő művelődésünk, népjólétünk, életképes, haladó keresztény társadalmunk. Azt akarjuk, hogy üzérkedő lélekkufárok, hogy jött-ment elemek, hogy kelet kazárjai, nyugat vandáljai ne pusztíthassanak többé büntetlenül szerte e hazában s ne nézhessék helótának a magyar katolicizmust azon a földön, melyet az annyiszor fizetett meg piros szíve-vérével; hogy ne csúfolhassa többé minden tanulatlan ujságkamasz azokat a szent ideálokat, melyek e népet ezeresztendő harcaiban fenntartották, megnemesítették, világszerte köztisztelet s rokonérzés tárgyává tették; hogy ne szívhassa ki többé fiaink, leányaink vérért a hiterkölcsei nihilizmus piócája s a felforgatók bérserége ne kergethesse őrlő, céltalan, népgyilkoló testvérháborúba az alsóbb néposztályokat. Egy szóval azt akarjuk, hogy ha majd száz esztendő múlva egy idegenbe szakadt magyar visszatér e hazába, ne csak néhány kéregető, éhező, ruhátlan koldusban ismerje fel az egykor uralkodó, most leigázott keresztény magyar nép végenyészetre ítélt unokáit, kik búsán eszik a rabszolgaság keserű kenyerét, mert elődjeik tunyasága idegen sáskahad prédájára hagyta az ezredéves szentelt örökséget!

Akinek a keresztény alapon álló, társadalmilag, értelmileg, gazdaságilag, erkölcsileg virágzó Magyar-ország nem kell, az persze ellenünk van s tücskötbogarat kiáltoz reánk. Tegye! Csak a jók, a nemesek,

a tisztaszándékúak értsenek meg. S azokkal együtt vagyunk még annyian, hogy ha összefogunk, meg-reszkettetjük a sötétség azon hatalmait, melyek ma még fennen terrorizálják s demoralizálják a keresztény magyar társadalmat.

*

Tárogató harsan, szól a riadó, veszélyben a haza. Elő a bátrakkal! Csak a gyávája maradjon otthon!

Elmondtuk, mit akarunk, mi a célunk, mi a mi hiteles programmunk. S most újra kérdjük nyíltan és őszintén:

Honfitársak, keresztény magyarok: *ki tart velünk?*

Az országos központi szervezkedés.

Útatásig ismételt s a banalitásig ismeretes elv, hogy szervezett támadás ellen csak szervezeten lehet védekezni: ellenségeink nagyarányú szervezkedésével szemben a keresztény gondolat védői is csak nagyméretű, egységes, tervszerű szervezkedéssel állhatnak helyt.

Mert hiszen csak a vak nem látja, mily nagy kiterjedésű s mily szervezett aknamunka folyik a váláserkölcsei élet aláadására. A titkos társulatok oly nyíltan támadnak, oly leplezetlenül űzik fölforgató mesterkedéseiket, oly arcátlanul követelik elveik egyeduralmát, oly lármásan sürgetik a hit, erkölcs és Egyház lenyűgözését, oly tömött sorokban szegzik neki a fegyvert mindenkinek, aki nemcsak a keresztlevelén, hanem az életben is katolikus merészel lenni, hogy ezzel szemben csak nagyméretű, hozzákészült, tömörített erő kifejtéssel védekezhetünk.

Pedig nekünk az elszánt védelem harca elengedhetetlen köteletségünk. Gyáva nyomorékok volnánk, ha Krisztus szorongatott ügyét cserben hagynók, ha keresztény hitünk, tiszta erkölcsünk és szent Egyházunk kedvéért nem szánnók rá magunkat, ha kell, a legfáradtságosabb küzdelemre is. Mint kongreganisták

meg egyenesen köteleztük magunkat, hogy az Isten Anyjának, a Szeplőtelennek, a sátántipró Nagyasszonynak harcaiban résztveszünk, hogy vele tűzbe, halálba megyünk; hogy a bűnt, a gonoszságot, az aljasságot, az Isten elleni lázadást nem engedjük győzni, bármily modern maszkban közeledik is felénk; hogy tőlünk telhetőleg széttapossuk a kárhozat szellemének fejét, bárhol lép is útunkba. S mert tudjuk, hogy manapság szervezkedés nélkül küzdeni annyi volna, mint előre lemondani az eredményről s odahajtani fejünket, hogy az ellenség kényére-kedvére taposhassa a porba, azért igenis szervezkedni akarunk.

Oda állunk a síkra, mert nem akarunk árulói lenni szent ügyünknek, nem akarunk szökevényként állni odébb, ahol a sátántipró Hadasszony lobogói táborba hívják a bátrakat.

A kérdésre: vajjon készek-e az ország Mária-kongregációi fölvenni a szervezett munkát keresztény hitelveink ellenségeivel szemben s készek-e szövetkezni e célra, az első orsz. kongregációi nagygyűlés impozáns módon adta meg a feleletet: a lelkes *igenlő* választ. Az ország különféle kongregációjának vagy kétezer képviselője közlekedéssel határozattá emelte az indítványt, hogy országos kongregációi szövetség alakíttassék, mely a közös munkálatokat és közös törekvéseket előkészítse és irányítsa; a budapesti Urak Mária-kongregációját pedig, mint erre nyilvánvalólag legalkalmasabb tényezőt, föl kérte, hogy a megalakítás és szervezés munkálatait elvállalja.

Az előkészítő-bizottság a szövetséget a legközelebbi jövőben meg fogja alakítani s az talán már március első felében megkezdheti rendes működését.

A szövetségnek célja az volna, hogy nyilvántartsa azokat a kérdéseket, melyek az ország összes kongregációit kell hogy érdekeljék s azokról időnkint értesítse az egyes kongregációkat; valahányszor valamely irányban — pl. sajtó, társadalmi, karitatív, tudományos, népfelvilágosító, nevelési stb. kérdésekben — az ország összes kongregációinak közös, egységes mun-

kája volna kívánatos, erre nézve a tájékoztatás és kezdeményezés lépéseit megtegye; általában pedig arra törekszik, hogy a kongregációi élet és kongregációi tevékenység egyrészt a kongregáció voltaképpeni szellemének és céljának, másrészt a korszerű apostolokodás követelményeinek megfelelőleg érvényesüljön. A szövetség mindezt azért törekszik elérni, hogy központi irodát tart fenn, időnkint értekezletet tart, melyen egy-egy aktuális kongregációi kérdést eszméltető megbeszélés tárgyává tesz s aztán véleményét mond fölötte. A szövetség nem parancsolgat, hanem egyesegyedül korszerű és konkrét *irányelveket* állít fel, melyhez alkalmazkodni szabad akaratból és bizonytal örömet fog mindenki, aki a szervezett, közös munka szükségességéről meg van győződve. Végül a szövetség lehetne azon szerv is, mely felvilágosítással, útbaigazítással szolgálna valahányszor akár új kongregációk alakításáról vagy bekebeleztetéséről van szó, akár a meglevők működésére vonatkozólag tanácsért fordulnak hozzá; ugyancsak ő vállalkoznék kongregációi nyomtatványok, felvételi oklevelek, érmek stb beszerzésére és közvetítésére.

Tagsági díjat a szövetség nem ismer.

A szövetség működése olyformán volna elképzelhető, hogy volna egy évenként egyszer gyűlésező *tágabb* s egy két-három hónaponként tanácskozó *igazgatóválasztmánya*. Amabban helyet foglalnak: 1. a ft. prézesek, 2. minden hazai kongregációnak 1—2 képviselője (feltéve, hogy az illető kongregáció a szövetségnek tagja); az ifjúsági és női kongregációkat prézeseik képviselnék. Az Urak Kongregációja a nagygyűlés egy külön határozata értelmében a szövetség munkálatainak állandó végrehajtó bizottsága marad s mint ilyen a szövetség igazgató-választmányát küldi ki.

A legfontosabb az, hogy a szövetség eszméje mielőbb átmenjen a papirosról az életbe, mert okvetlenül szükség van reá.

Elsőben arról van tehát szó, hogy minden hazai kongregáció a maga köréből mielőbb megtárgyalja a

dolgot s ha belátja a szervezkedés szükséges voltát, jelentse be belépését a kongregáció szövetségbe.

Sürgősen felkérjük tehát a ft. prézeseket s a magisztrátusok minden egyes tagját, hassanak oda, hogy a szervezkedés nagyfontosságú munkáiban kongregációjuk szintén ne hiányozzék.

Ne gondolja senki, hogy a szervezkedés kicsiben is elég. A nagy üzemek, a tömegmozgósítások, a minden erőt fokozó és minden körülményt a lehetőségig kihasználó modern szervezkedési technika korában sikertelenség a sorsa minden szervezkedésnek, mely nem áll a nagyüzemű, messzeható, messzeágazó és minden használható erőt felölelő erő kifejtés álláspontján. Másképp eleve elnyomja az ellenséges erő kifejtés már a konkurrencia elvénél fogva is.

Modern hadjáratot nem lehet ijjal-nyillal, kaszával és vasvillával vívni végig; modern vállalatokat nem lehet kiskaliberű, szűkkörű, alig néhány emberre szorítókozó buzgolkodással eredményesen szolgálni. Itt igazán áll a mondás: „aut Caesar aut nihil” — *vagy mindent vagy semmit*; vagy összeállunk és tömörülünk, de nagy arányokban, nagy stílusban, korszerűen, a támadásnak és a mérhetetlenné szaporodott szükségleteknek megfelelőleg; vagy pedig elpusztulunk, tönkremegyünk, pozdorjává ver az ellenfél, elsöpör a szennyes áradat. S akkor úgyszólván hiába erőlködünk. Fáradozásunk, erőfeszítésünk úgyis sikertelen. Hiszen rövidnap úgyis elpusztulunk s akkor csaknem céltalan dolog ily görcsösen kapaszkodni egy göröngyre, ily megfeszített erővel védelmezni egy amúgy is veszendő, talpalatnyi földet!

Széthúzó katolicizmus, szűk tekintetű apostolkodás, gyáva és álmos kongregáció — micsoda fából-vaskarika ez! Magyar kongregációk! Férfiak, nők, ifjak és leányok lelkes Máriás csapatai! Igazi kongregációk vagytok-e vagy csak bitoroljátok e nevet? Mutassátok meg azzal, hogy megértitek szavunkat s követitek a hívó szót. Talpra álltok és tömörültök valamenynyien. S akkor a nagygyűlés nem táborozott hiába,

Mária zászlaja nem volt pusztá talmi-katonák szalma-tüzes lelkesedésének középpontja: a kongregációk szövetsége létrejön s a hazai kongregációi élet a szervezett, korszerű apostolkodás munkaterére lép.

Fel, kongreganisták és kongregációk! Mutassátok meg, hogy a közös veszély percében megértitek a közös munkára hívó riadót. Tartson minden kongregáció mielőbb tanácsulást s aztán jelentse be minél előbb: kész-e a társkongregációkkal országos szövetségbe lépni?

A hó végén majd összegezzük a szövetségbe területileg belépett kongregációk sorrendjét. Szégyen volna, ha akadna még akkor hazai kongregáció, mely a vállvetett testvéri munka terhei alól kivonná magát!

Beköszöntő.

Tavaly ilyenkor — ki ne emlékeznék reá? — a „Mária-kongregáció”, ami pedig nem éppen mestersege, jövőmondásra adta a fejét. Megjövendölte, hogy az a csunya vihar, melyet a szabadkőművesek hírlapjaikban s az országházban a kongregációi zászló ellen felidéztek, nemcsak nem fogja megtépázni a mi seregünket, de sőt meg fogja azt erősíteni úgy szám, mint belső megszilárdulás dolgában, mint pedig a kifelé ható munka intenzitásában. Bizalomteljes meggyőződéssel hangoztatta, hogy az lesz a felelet az ádáz, alattomos támadásra, hogy a magyarországi Mária-kongregációk csak annál magasabbra emelik a megtámadott zászlót s annál szívósabban ragaszkodnak az erőteljes kongregációi élet elvei- és eszméihez, mennél türelmetlenebbül sürgették a páholykirendeltségek a Nérói és Diokleciáni rendszabályok felelevenítését a komoly katolicizmus azon hithű és elszánt harcosai ellen, akiknek csak egy a bűnük: hogy keresztények.

S örvendetes dolog: a jóslatszerű figyelmeztetés valóra vált. Ma a kongregációi mozgalom egyre szélesebb tereken hódít s nemcsak hódít, hanem már az

annyira fontos belső megszilárdulás és szervezett apostoli munka stádiumába kezd lépni. Mindkettőnek legtermészetesebb bizonyossága és megnyilatkozása a lapunknak, a kisdéd „Mária-kongregációnak” rohamos terjedése és fejlődése az utolsó évben; hiszen folyóiratunk ma már az előfizetők második tízezrét kezdi toborozni s ezzel a magyarországi hitbuzgalmi folyóiratok közt legelső helyre került.

Ez is csak az idők jele. Magyarország katolikus lakossága kezd magához térni abból a hosszú, kórságos álomból, melybe a 40-es évek egyházpolitikájának forradalmi, vallásellenes kapkodása után esett. Kezd felocsudni abból a tehetetlenségből, mellyel egykor a katolicizmusnak államvallási jellegét feláldozta s a szabadelvűség nyújtható jelszava alatt maga segített halálosan veszedelmes sebeket ejteni önmagán.

Kezdi szégyelni azt a megalázó helyzetet, hogy ebben az országban, melyet a katolicizmus alapított, a katolicizmus civilizált, a katolicizmus fejlesztett, a katolicizmus védelmezett meg és nyert vissza tatártöltőrtől s amelynek ma is 12 milliónál több polgára katolikus, a katolicizmus valóságos hamupipőke szerepre van kárhóztatva. Hogy mindenféle nemzetiségi és felekezeti egyháznak van teljes önkormányzata; minden felekezet maga kezeli a vagyonát, az alapítványait, a felsőbb és alsóbb iskoláit, maga nevezi ki tanárait, maga választja főpapjait, maga intézi vallási ügyeit, egyesegyedül a katolikusnak, az egyedül ősmagyar, autochtón vallásnak, van mindez félszázadév óta bölcsen — megígérve s még bölcsebben megtagadva. Hisz 1848 április 7-én a katolikusok ezirányú kérelmét az országgyűlés „elutasította” s a katolikusok ezóta jó szónál egyebet nem nyertek.

Iskoláinkra, alapjainkra, legvitálisabb érdekeink intézményi támaszaira minden törvény és jog ellenére az államhatalom tette rá a kezét — elég pl. a budapesti Pázmány-egyetemre utalnunk, melyet megtakarított katolikus egyházi vagyonból alapított három esztergomi érsek s melyet ma hitvallás nélküli gyanánt

kezelnek. A magyar katolicizmus kezdi megérteni, hogy a felvilágosodás és haladás jelszavait övele szemben hazugságok leplezésére használták s az értelmi és erkölcsi züllést tudományos cégek alatt terjesztették azok, akiknek ebből a züllésből hasznuk volt. Kezdi érezni, hogy őt is megcsalták, falnak állították, kifosztották éppen azok, akik tolvajt kiabáltak s ott mutogattak ellenséget, ahol nem volt.

Kezdi szomorúan tapasztalni félrevezettségének eredményeit: a néperkölc és keresztény kultúra bomlását, az ifjúság, a nővilág, a munkásosztályok erkölcsi elerőtlenedését, a nemzetfenntartó hazafias erények rohamos pusztulását s egy merőben önző sáskahad, egy monomaniás, ideálnélküli néptöredék elhatalmasodását sajtóban, közéletben, társadalomban, irodalomban, művészetben, a tanügy és közoktatás terén, iparban, kereskedelemben. S mert ma már annyira magához tért, hogy a bajoknak gyökerére kezd látni, ott akarja az orvoslást is keresni, ahonnan a válság eredt.

Tiszta sor, hogy egy akkora testületnek, aminő a magyar katolicizmus, csak intézmények biztosítják életét és fejlődését. Ezért lett valóságos közhellyé a katolikus társadalmi szervezkedés szükségességének hangoztatása immár 67 óta. Hiába várván az autonómiát mint a további szervezkedések alapját, a 90-es évek ébredő katolicizmusa eleinte „katolikus körökben” kezdett tömörülni; majd a gyászos emlékü egyházpolitikai viták óta külön országgyűlési pártot szervezett. Utóbb felismerve a nép tág köreire kiterjeszkedő társadalmi szervezkedés fontosságát, néhány év előtt megalkotta a Katolikus Népszövetséget, mely azóta az ország legnagyobb testületévé nőtt. A közös katolikus érdekek nyilvántartására s az egyre szaporodó katolikus egyesületek összekapcsolására még előbb megalakult az Országos Katolikus Szövetség. — S a magyar katolicizmus mégis érezte s érzi mai napig, hogy mindez szép, de kevés, mindez szükséges, de egymagában tökéletlen. A katolicizmus igazi virág-

zása csak ott és csak akkor lesz lehetséges, ahol s amikor — mint Belgiumban, a német birodalomban, Angliában, az Egyesült Államokban stb. az igazi meggyőződéses és gyakorlati hitélet támogatja és táplálja a külső tevékenységet.

A katolicizmus természetfölötti intézmény, azt pusztán társadalmi és politikai erőfeszítés által felvirágoztatni nem lehet. Tévtan, forradalom, felforgatás megélhet hangulatcsinálásból, terrorból, ragadozásból és intrikából; a katolikus valláshoz a pusztán politikai eszközök nemcsak nem méltók, de rendszerint nem is vezetnek eredményre. Hozzá a katolicizmus védelme ritkán jár földi előnyökkel, ellenkezőleg nagyon sokszor érzékeny áldozatokat kíván; erős bajnokai tehát csak ott akadnak, ahol áldozatos, apostoli buzgalom tölti el fiainak lelkét. Ezt az áldozatos, apostoli buzgalmat pedig a politikai és társadalmi szervezkedés legfőlebb feltételezi, de maga sem nem nyújtja, sem nem biztosítja; az másból mint a hitélet komoly és őszinte gyakorlatából nem tud fakadni.

Windthorst, a német katolikusok nagy vezére, imádkozó, hitből élő katolikus volt. *Mallinckrodt* s a két *Reichensperger* ugyanúgy. *O'Connell* szintén. Gróf *Zichy Nándorról* nem is szólva. *Broqueville*, a jelenlegi belga miniszterelnök maga gyakran hangoztatja barátai körében, hogy naponta többször elmondja a *Veni Creator Spiritus* imát. Hja, akkor aztán értjük diadalaikat és értjük, sajnos, a mi várva-várt diadalainknak hosszú kimaradását is. Nálunk a harcok katolicizmus sokak nézete szerint még mindig csak antiszemitizmus s legfeljebb elkeseredett védekezés a szabadkőművességnek mindent lezúzó terpeszkedésével szemben...

De hála Isten, e téren is ébredezünk már s az ébredésnek nincs biztosabb és biztatóbb jele, mint ez az egyre hangosabban és sűrűbben felhangzó jelszó: *Vissza a gyakorlati katolicizmushoz, vissza a katolikus hit-élethez!* Ez csakugyan a legelső programmpont, az egészségesebb állapotok legigazibb előkészítője; ez az

az archimedesi pont, melyből a magyar katolicizmus szendergő tömegeit tétlen tespedésükből ki lehet és ki kell mozdítani.

S mert a legjobbak és legbelátóbbak elméjében ez a felfogás mindjobban kikristályosodik, nem csodálhatjuk a kongregációk erőteljes fejlődését sem. Hiszen csak a vak nem látja — a vakokhoz sorolhatjuk azonban bátran a zsidó sajtó katolikus olvasó-kulijait is —, hogy a kongregáció nem egyéb, mint az intelligens, komoly, becsületes és következetes katolicizmus érvényesítése. A gyakorlati hitéletnek egyik pszichológiai alapon intézményesített eszköze, egy önkéntes-iskola a komoly, őszinte, bensőséges hitélet fejlesztésére a názáreti Szűz, a Krisztus-keresők örök példaképének vezérlete s istenanyai oltalma alatt.

A magyarországi Mária-kongregációknak tavaly között s mindenesetre nem hiánytalan jegyzéke szerint akkoriban Magyarországon 182 kongregációban (101 férfi- és 81 női kongregációban) 9816 férfi s 12.951 nő, összesen 22.767 kongreganista működik. Ezek közül 10.973 rendes, működő tag, 5045 jelölt és jelentkező, 6749 távollévő tag. A hiányt hozzávetőleg pótolva, vagyunk tehát vagy 25 ezren. Nos, ez a szám — tekintve, hogy még nagyon sokan vannak, akik azonnal közénk lépnének, ha a belépés módjukban állna (hiszen még az égetően szükséges kongregációk is oly sok helyen nincsenek megalakítva) — ez a szám mindenesetre nagyon, de nagyon jelentős. Ebből a „fehér” seregből még nagyon sok alakulhat, feltéve, hogy a kongregációi mozgalom helyes irányban s arányokban fejlődik tova.

Főntebb azt mondtuk, hogy a kongregáció nem egyéb, mint komoly, becsületes és következetes katolicizmus. Ezzel nem akartuk azt mondani, hogy a kongregáció az átlagkatolicizmusnál többre nem törekszik. Igyekvésünk egész szignatúrája tényleg a közepessel meg nem elégedő, a tökéletesedő katolicizmus. S éppen ez olyan szép rajta. Ez teszi azt a 25 ezernyi csapatot kétszeresen szimpatikussá. Azok ott, a méltatlanok

kicsiny töredékét leszámítva — mert hiszen hol ne volnának kivételek? — nemcsak testvérek a közös krisztusi hit alapján, hanem testvérek a legszebb, a legmagasabb erkölcsi törekvések kapcsán: azokat mindnyáját a Nagyasszony melegebb szeretete hevíti, azok mind, úgy mint jómagunk, egy a rideg kötelesség mértékét meghaladó, buzgóbb, tisztultabb hitélet gyakorlatára edzik, erősítik, képezik magukat. Mint mi, úgy ők is nemcsak maguk akarnak krisztusi életet élni, hanem a méltatlanul golgotára cipelt katolikus ügynek keresztjét is vállukra akarják emelni. Nemcsak maguk akarják elérni a Krisztus-hirdette örök javakat, hanem apostolkodni akarnak a Krisztus-ország terjedése s felvirágzása érdekében.

Sőt, ami ennél is több, ők erre a feladatra ma vállalkoznak: oly időben, melynek tömegnyi átlagemberei a kongregációval szemben ellenséges indulattal vannak; ma, amikor a kongreganistaság nemcsak az állami, megyei, községi életben jelent mellőztetést, félreállítást, esetleg bojkottot, hanem már a tanulóifjúság, a nővilág, sőt nem ritkán a családok kicsiny köreiben is ezerféle csipkedésnek, bántalmazásnak és kellemetlenkedésnek teszi ki a kongreganistát. A mai kongreganistáknak nagyon kis tizedrésze az, akinek kongreganista voltáért valami értelemben — otthon, az iskolában, a hivatalban, kollégák és főlebbvalók részéről — nem kellene megszenvednie; egy kis vértanúság (néha nagy is, gondoljunk csak a Barkóczy-esetre, mely pedig éppen nem áll egyedül) minden kongreganistának kijut. De éppen ez a háromszorosan szép a kongregáción, hogy itt vértanu-lelkek vannak. S ez a biztató is. A katolicizmus virágzását minden időben és mindenütt a vértanuk virágzása előzte meg: csak vértanúságra kész csapatokból válnak ki erős, diadalmas, apostollelkű hitvallók.

Hitvallókat és apostolokat nevelni, azokká nevelni önmagunkat, ez az a nagy feladat, melyen mi, magyar kongreganisták törhetetlen erővel akarunk tovább dolgozni a jövőben is. S fáradságunkat meg-

édesíti az, amit ma már nemcsak remélünk, de tudunk, hogy sokan vannak, akik megértik törekvéseinket s akik szívük legtisztább szeretetével, lelkük legneme-sebb energiáival óhajtának résztvenni a kongregáció önképző, öntökeletesítő és apostoli munkáiban.

Ennek az elszánt csapatnak tárogatóját fújja immár hatodik éve szerény folyóiratunk. A Mária-lobogó alatt küzdő krisztusi hitvallócsapatnak menete-lőjét zengi szakadatlanul s minden betűje csak ezt az egy áriát változtatja: *Máriás csapat! Valahányan csak követitek e zászlót, előre!*

Ti férfikongreganisták, kik a legelső harcvonalba álltok, kik nem ritkán pályátokat, családotokat veszé-lyeztetitek a ma még üldözött szent elvért, ne lankad-jatok, ne csüggedjete, ne nézzetek vissza! Egy ország katolicizmusának, népünk legigazibb kultúrjainak védelme vár rátok, ne sajnáljátok érte a legfájóbb áldozatot, a martíriumot sem! *Előre!*

Ti nők, ti anyák és gyenge leányok, kikre a csa-ládi szentély tisztasága s a jövőendő generációk ke-resztény megnevelése van bízva, ó szorítsátok szíve-tekre, őrizzétek ragyogó fényben s szent féltékenységgel azt a Mária-érmet, mely a tiszta keblek legszebb éke! Jöjjetek a legtisztább Szűzhöz megszeretni az erényt, megtanulni a hősiességet, egy aljasságba, szennybe fúlt világ közepén megőrizni a tiszta keresz-tény nőiesség ragyogó zománcát! *Előre!*

S ti lelkes ifjak, kiket dédelgetni szeretne a paj-zánkodó világ s elmámorosítani a forrongó test, akik érzitek, hogy a legizzóbb küzdelem nem az, amelyet acéllal s dinamittal vívnak, hanem amelyben gondolat, önelhatározás, önfegyelmelés és lemondás a fegyver s akiket a legnehezebb harcra csak a Nagyasszony lovagi ideáljai képesek felvértezni, jöjjetek, gyakorol-játok magatokat a fegyverforgatásban, értelmetek igaz felszabadításában s szívetek férfias megedzésében! *Előre!*

Gyakoroljátok valamennyien hű kitartással s meg-értő nagyrabecsüléssel a kongregáció erénygyakorla-

tait. Látogassátok katonás pontossággal a heti vagy kétheti gyűléseket. Egyetlenegy se hiányozzék a lehetőleg havonta végzendő közös kongregációi áldozáson. Alakítsátok meg mielőbb a helyi munkaprogramokat; szervezzétek meg a hitvédelmi könyvtárt, a hitvédelmi előadásokat vagy gyakorlatokat; a gyakori áldozás terjesztésén, a katolikus sajtó, a missziók támogatásán fáradozó szakosztályokat. Lépjetek szoros kontaktusba a prézessel, válasszatok ügyes, agilis, tevékeny tisztviselői kart, tartsátok fenn az összeköttetést az országos kongregációi bizottsággal s ennek központi szervével, lapunkkal.

Toborozzatok új tagokat is, szólítsátok fel ismerőseitek körében csatlakozásra a derék, tisztaéletű, jellemes lelkeket s ahol még valamely társadalmi osztály számára nincs kongregáció, hassatok oda, hogy mielőbb megalakuljon. Minden heti gyűlés, minden szakosztályi értekezlet, de főleg minden közös áldozás egy-egy hatalmas diadala annak a krisztusi lélekkultúrának, annak a reformmunkának, melyet a kongregáció szorgalmaz.

Minden jól vezetett kongregáció a tettek katolicizmusának egy-egy új térfoglalása, a társadalmat rekrisztianizáló reformmunka egy-egy reményteljes előnyomulása lesz!

A szünidő előtt.

Gyorsabban mint más, békés években, köszönt be a háború második esztendejében is az iskolai szünidő.

Boldog vakáció, édes nyár, várva-várt pihenés, lelket nyugtató, testet üdítő idő! Hogyan várt téged a kis diák s a felnőtt egyaránt! Hogyan szövögeti terveit az elfáradt ember, hogy jól kihasználja röpké, gyorsan múló perceidet.

A kongregáció életében is bizonyos értelemben szünetelést jelent a vakáció, amennyiben sok kongregációban a tagok szétszóródnak erre az időre s így gyűlést tartani lehetetlen. De nem lehet tagadni, hogy a szünidő bizonyos tekintetben kritikus idő is, még

pedig nemcsak az ifjúsági kongregációkra nézve a vakáció veszélyei, elpetyhüdtsege vagy bűnalkalmi miatt, hanem a felnőttekre nézve is, amennyiben számos kongreganista ezidőben nélkülozi a kongregációs élet felelevenítő, buzdító impulzusait s így lelki életében, a szentségekhez való járulásban stb. jelentékenyen lesüllyed.

Hozzájárul még, hogy sokan épp a nyár folyamán teszik át lakhelyüket más városba, más helyre s így könnyen megfélekeznek arról is, hogy új tartózkodási helyükön is eleget tegyenek kongreganista kötelességeiknek; csatlakozzanak legalább ideiglenesen az illető helyen működő kongregációhoz, vagy ha ott megfelelő kongregáció nincs, legalább anyakongregációjukkal tartsanak fenn eleven kapcsolatot s éljenek magukban is a kongregáció szelleme szerint, tovább is végezve a szokásos áhitatgyakorlatokat, névleg a legalább havonkénti szentgyónást s áldozást.

Ezért fontos, szeretett kongreganista testvérek, hogy most, a szünidő kezdetén mindenikünk *komolyan készüljön fel* a vakációnak kongreganista feladataira. Csináljon mindenikünk *programot* a nyárra s ne menjünk tervtelenül neki a szünidőnek. A szünidő legyen testben-lélekben a felüdülés ideje; de „*felüdülni*” *nem annyit jelent, mint ellustulni, elparlagiasodni*, semmit sem tenni. Éppen a lélek az, ami leginkább szorul erőgyűjtésre s erre a vakációban tán több idő is van, mint a munkaévben. Osszuk be hát jól az időt; jusson valami a jó Istennek is; legyen gondunk a lelki élet komolyabb folytatására most, midőn földi kötelességeink némileg szünetelnek.

Főleg ne mondjunk le a nyár — a hosszú nyár — folyamán a rendes, gyakori gyónás-áldozásról. Rajtunk áll; osszuk be jól; jusson erre is gond és idő. Kétszeresen fontos ez az ifjúságra nézve: hány ifjú, hány fiatal leány vesztette el egyetlen vakáció alatt azt, amit egész évben annyi gonddal őrizett s ami legszebb díszje volt: tisztaságát, vallásos buzgalmát. A kísértő a nyáron sem alszik. Sőt! Tehát ellenálló erőről is kell

gondoskodni a nyár folyamán is. Az ellenálló erő pedig: az Oltáriszentség vétele.

Másodszor azonban még egy szempontból fontos idő a kongreganista életében a vakáció: t. i. nagyszerű *apostolkodási alkalom*. Ilyenkor csak úgy jönnek-mennek az emberek; új arcokkal jövünk össze, új embereket látunk. Csupa új és új alkalom az apostolkodásra, jó szavak ejtésére, buzdításra, lélekmentésre, jó könyvek és lapok terjesztésére. Egy-egy buzgó kongreganista lélek, ha jól felhasználja a vakációnak apostoli munkaalkalmait, szent zsákmánnyal bőven megrakodva térhet meg szeptemberben a rendes kongregációi évre.

Kezünkben a lelkek élete-halála, üdve-veszte; most, vagy soha; ki tudja: nem éppen ez a nap, éppen ez a vele való találkozásom, ez a szóm, ez a kérelmem, ez a könyv, ez a folyóirat, ez a vallásos röpirat, ez az áldozás, melyre rábeszéltem, fogja-e őt megmenteni „in vitam aeternam”, az örök életnek?

Apostolkodjatok tehát, kongreganista testvérek! Fegyverkezzetek fel, vigyetek magatokkal a nyárra vallásos nyomtatványokat, mutatványszámokat stb. Dolgozzatok ki eziránt is apostoli munkatervet s míg agyatok, testetek üdüléséről gondoskodtok, okozzatok egy kis örömet a szentséges Szívnek és Máriának, a ti Királynőtöknek! Ez legyen a mi apostolkodási szövetségünk a vakáció idejére!

Szeptemberben pedig, ügyebár, ismét találkozunk a fehér, a liliomos zászló alatt!

Teendőink az év elején.

A kongregációi év sikere nagyban függ az év helyes megkezdésétől. Az indokolatlan késedelmeskedés itt époly hiba, mint a megfontolatlan, észnélküli neki-vágás. Nem lesz tehát céltalan, ha most az év elején röviden összefoglaljuk, mire is kell vigyáznunk így szeptemberben, a kongregációi év elején.

Mindenekelőtt a prézes hívja össze előzetes ta-

nácskozásra a *magisztrátust* vagy legalább annak néhány tagját. Ez a legelső tanácskozás még a Veni Sancte napjaiban megtörténhetik. Megállapítják az eltávozott vagy újonnan érkezett, esetleg átlépő tagok hozzávetőleges számát; megbeszélik az új szorgalmi év általános programját; kitűzik az első gyűlés napját s összehívásának módját.

Legtöbb helyen az összes tagoknak, akár ugyanazon kongregáció tagjai, akár átlépők, akár csak most akarnak a kongregációba belépni, az év elején újból jelentkeznük kell a „jelentkező-lapok” kitöltése által. Ez a jelentkezés az iskolai év első napjaiban, esetleg közvetlenül az első gyűlés előtt történhetik. A jelentkező-lapokból a magisztrátus összeállítja a rendes és átlépő tagok, jelöltek és első jelentkezők ideiglenes névsorát s annak alapján indítja meg a háznagy a gyűléseken való megjelenés ellenőrzését. A jelöltek mestere az újakat azonnal oktatásba veszi; ugyanő gondoskodik róla, hogy valamennyinek legyen a szabályokat és ájtatosságokat ismertető kézikönyve. Esetleg a lapelőfizetés ügyét is ő, vagy pedig — a prézesel egyetemben — a titkár kezeli.

Ahol az új tisztviselőket már az iskolai év vége felé választották meg, ott az új *tisztikar* az év kezdetével azonnal hivatalba lép. A könyvtáros átveszi a könyvtárt, a pénztáros a pénztárt, valamennyi a hivatalára vonatkozó könyveket. A felolvasó alkalmas felolvasási könyveket kér a prézestől a gyűlések kezdetére. A beteglátogató érdeklődik aziránt, nincs-e a kongregációnak betege? A sekrestyés a kongregációi kápolnát, oltárt stb., a háznagy a gyülekezőhelyiséget hozza rendbe.

Ahol a tisztikart csak az év elején választják, ott legjobb, ha a prézes mindjárt a legelső, előzetes tanácskozáson ideiglenesen megbíz néhány tagot az egyes tisztségek elvállalásával, hogy fennakadás addig se legyen; de akkor is legjobb mielőbb megtartani a rendes tisztválasztást (melyen természetesen csak a rendes tagok bírnak választói joggal) és a beiktatást.

Feltétlenül kívánatos, hogy a kongregáció mindjárt szeptember elején megkezdje rendes heti gyűléseit s ne halogassa a „megnyitást” (nem kell semmi megnyitást!) szeptember végére vagy októberre. Ez mindig az álmoságnak jele. Még kevésbbé ajánlatos követésre az a mód, melyet egyik egykor virágzó főgimnáziumi kongregáció választott a múlt évben; t. i. addig halasztgatta a „megnyitó” gyűlést, hogy egyszer csak év vége lett s a kongregáció az egész évben még egyetlen gyűlést sem tartott. Hír szerint erős erkölcsi hanyatlás is követte az egész intézetben a kongregáció szüneteltetését.

Legjobb a heti gyűléseket mindjárt szeptember első hetében a szokásos napon megkezdni. Az egyik legelső héten azután tartsuk meg az első tanácsulést s az első közös havi áldozást. Amely kongregáció komolyan veszi a feladatait, az egyetlen hetet sem veszt el szükségtelenül életéből.

Különös gondot kell év elején az *újonnan érkezetekre*, valamint az *eltávozottakra* fordítanunk. Iparkodjunk megismerkedni az új jövevényekkel s ha látjuk, hogy csakugyan jólelkűek és közénk valók, vonjuk be őket a mi társaságunkba, még mielőtt esetleg rossz befolyások alá kerülnek. Egyenesen rábeszélni azonban valakit arra, hogy kongregációba jelentkezék, senkit sem kell.

Az *eltávozottakkal* is lépjen azonnal összeköttetésbe a kongregáció. Írjon nekik s buzdítsa a távollévőt kongreganista kötelességeinek további buzgó teljesítésére s állandó levélbeli összeköttetésre az anyakongregációval, melybe felvételre. Készítsünk elő aztán valami tervet, lehetőleg az egész esztendőre. Mikor fogjuk tartani a gyűléseket, a közös áldozásokat, a könyvtárórát, az évi lelkigyakorlatot, az ünnepélyeket, a vitagyűléseket, a szakosztályi megbeszéléseket? Mi legyen a fő teendő az egész évben? Milyen hibák lopódtak be a kongregációba; milyen akadályokkal kell majd az idén megküzdenünk?

Még egy szempontot jó lesz itt szóvá tenni. Egy-

egy kongregációban nem ritka eset, hogy valamely már felavatott tagnak vagy jelöltnek viselkedése nem nyújt reményt arra, hogy a kongregációnak közös hasznára és épülésére lesz s az illető mégsem tesz semmi olyat, hogy a kongregációból való kizárás teljesen indokoltnak látszanék. Ily esetekben meglehetősen kényelmes megoldást nyújt az év eleje. A nem egészen odaváló tagot a prézes ilyenkor feltűnés nélkül eltávolíthatja a kongregációból, akár ideiglenesen, akár, ha kell, véglegesen is. Vagy pedig felszólíthatja, hogy vagy maradjon el szép csendesen most az év elején a kongregációból vagy ígérjen több buzgalmat.

A latin közmondás szerint *dimidium facti, qui bene coepit, habet*, azaz: a jó kezdet már félig maga is biztosítja a munka jó sikerét. Ha azt akarjuk, hogy Szűzanyánk az év végén megelégedetten tekintsen le ránk, ha ezt az évet gyümölcsözően, erkölcsi eredményekben gazdagon akarjuk egyszer lerázni, siessünk azt *jól kezdeni*. Az új év jelentsen nálunk új kedvet, új buzgalmat, új szeretetet!

„Fel, Mária tiszta levente-csapatja!”

Beköszöntő is, program is az új szorgalmi évre.

Jöjjetek össze ismét, Mária tisztelői, Mária gyermekei, férfiak, nők, ifjak és leányok! felüdülve a nyári szünidőtől, új munkára készen, új lelkesedéssel eltelve sorakozzatok ismét a Mária-zászló alá. Hozzatok el férfiak: a férfiszív erejét és elszántságát, nők: a női lélek gyengéd hűségét, fiúk: az idealizmus tiszta lángolását, leányok: a gyermekded ártatlanság s istenszereget virágait s kezdjünk új évet, új életet, új munkát a Szeplőtelen Istenszülő anyai oltalma, pártfogása, vezetése alatt!

Ne felejtjük ezidén se a célt, amely összehozott s amely a kongregációnak létet adott: mi azt akarjuk, hogy az Úr Jézus legbuzgóbb és legodaadóbb, legtisztább és leghívebb szolgájának: a Boldogságos Szűz-

nek iskolájában mi is minél többen s minél tökéletesebben elérjük az istenszeretetet, a Jézus-követés és igazi, apostoli hitbuzgalom azon magaslatait, amelyen Jézusunknak és Szűzanyánknak öröme, embertársainknak testi-lelki javára, Egyházunknak és hazánknek hasznára s díszére, önmagunknak pedig boldogulására lehetünk. Ezt akarjuk; semmi mást; aki mást tekint a Mária-kongregáció céljának, az vagy vak, vagy ámitó.

Mindnyájan érezzük, hogy vallás, emberfölötti ideálok, örök célok nélkül tartalmatlan az élet, céltalan a fáradás, meddő a küzdelem, értelmetlen a szenvedés és üres az ember szíve. Isten! halhatatlanság! Krisztus örök országa! élet a síron túl! tökéletesedés és örök boldogulás egy magasabb létrendben, az Úr Jézus szavai szerint: ez a mi végső célunk, örömünk, reményünk, életnézetünk és életbölcseiségünk, erőnknek s erkölcsi törekvéseinknek kiapadhatatlanul tápláló forrása.

E cél felé azonban nem lehet csak amúgy „elméletben” törekedni. A keresztyén életirányításnak át kell hatnia egész életünket, cselekvéseinket, érintkezésünket az embertársakkal, viselkedésünket a teremtetett jókkal szemben s a megkísértetés és megpróbáltatás óráiban; ki kell tartanunk benne hűséges állhatatossággal mindig, mindenütt, minden körülmény közt és minden áldozat árán. Ehhez erő kell, gyakorlat kell, eszközök, segítség, módszer, támaszok kellenek s ezeket — a hitbuzgalmi élet alkatelemeit — együttesen, vállvetett erővel, testvéries kölcsönösségben legkönnyebben alkalmazni. Ime: az *egyesületi* hitbuzgalmi élet kiválóságának, hasznosságának titka, legmélyebb oka.

S a sokféle hitbuzgalmi egyesület között a *Mária-kongregáció* az, amely legjobban meg tudta nyerni a lelkek ezreit, sőt ma már millióit a világon. Mert a Mária-kongregációban mindaz megvan, ami a mai embert, nőt és férfit, ifjúságot és felnőtteket legjobban segíthet az őszinte és eleven hitélet megtanulására, gyakorlására, fejlesztésére. Itt vannak a legszebb pél-

daképek — a legmagasabb célpontok —, a legneme-
sebb, legkedvesebb, legszívhezszólóbb eszközök — a
legbeváltabb rendszer —, a legtestvériesebb összetar-
tás. Jézus Anyjának iskolája, a Jézus-követésnek leg-
jobb akadémiaja, leggyorsabban célravezető gyakorló-
tere.

Valóban nem lehet szerénységnak nevezni, ha
a Mária-kongregációkat nevezzük Magyarországon is,
másutt is a legjobb és legnagyobb sikerű hitbuzgalmi
szervezkedésnek a modern emberek számára. Ahol év-
századokon vagy évtizedek óta pangott a hitélet, ahol
elfagyott a buzgalom virága és megdermedt vagy
sárbakonyult a keresztény erkölcsiség: ott a kongre-
gációk megalapítása óta ismét van hitélet, van lelkese-
dés a vallási ideálok iránt, ott az emberek ismét többet
imádkoznak, többet gyónnak-áldoznak, jobbak, tiszt-
ábbak, jótékonyabbak, áldozatkészebbek, mint azelőtt.
Főleg az intelligens férfivilág körében csodálatosak a
kongregáció eredményei: ahol azelőtt megfélemlített
nyájként széteszlottak a hívők, vagy gyáva Nikodé-
musokként csak lopva és titokban mertek Istenhez
emelkedni, ott ma bátor hitvallással s az összetartásban
rejlő erővel állnak ki a sikra katolikus férfiaiunk szái,
hogy hitet tegyenek meggyőződésük, vallásuk, az Egy-
házhoz való ragaszkodásuk mellett. Mily gyönyörű
májust teremtett a szent Szűz mosolygós áldása a nem-
rég még letaroltnak látszó és dermedett mezőkön!

Ime, a munkánk nem meddő tehát! A kongregáció
egész sikerrel dolgozik! Ki kell hát göngyölni újra a
zászlót, mert diadalmas zászló az, amely alatt veszteni
nem, csak győzni lehet!

Fel tehát, Mária tiszta leventecsapatja! Bontsd ki
ismét zászlód selymét, sorakozzál alája, emeld fel
szemed és szíved a Nagyasszony édes, tiszta, sugárzó
képére s a legszebb győzelmek biztos reményében in-
dulj neki ismét a legszentebb küzdelemnek, a legne-
mesebb munkának: az önmegszentelés és apostolkodás
diadalútjain!

Ahol nincs még kongregáció: ott alapítani kell.

Ahol már van, de tán ellankult buzgalma: ott új buzgalomra kell gyullasztani. Ahol pedig lángban áll a lelkesedés: ott szítani kell a szent tüzet s nem engedni, hogy kicsinyes kényelemszeretet, félelem, meghunyászkodás az Isten ellenségei előtt, személyes érdekek, vagy hiúsági tekintetek miatt ez a legszebb láng lelohadjon. Mindenki tűnjön ki buzgalmával a maga helyén: a vezér a vezéri polcon, az altiszt az altiszti poszton, a közember a közemberi sorban.

Igy és csakis így lesz nagy a kongregáció és így lesz rajta és rajtunk Nagyasszonyunk áldása, Jézus öröme s az Atya tetszése!

Újévi kívánságok.

Új esztendőt adj nekünk, Uram, újat, nem csak papíron és a naptárban, de újat lélekben és igazságban. Újat, új életerővel, új fellelékezéssel, új nekilendüléssel. Új kedvvel, új reményekkel s új elhatározásokkal.

Elég volt a régiből. A régi tespedés, a régi rabnyógés, a hosszú alvajárás nyomasztó petyhüdségből. Nova sint omnia — legyen új minden, újuljon meg a föld színe.

Ne Te légy új, Uram, mert Te mindig a mindig ó és mindig új szépség vagy. Ne a Te igazságaid legyenek újak, mert azok változatlanok, mint az egyszerű és megmaradnak, ha az ég s a föld elmúlnak is. Hanem mi legyünk újak, ébredjünk fel, vessük le a porhoz tapadt, érzékies ember nyujtózkodó, esztelen kényelmeskedését és öltözzünk új emberré, a Jézus Krisztusba...

Atyámfiai, már itt az idő, hogy álmunkból felserkenjünk. Itt volt az idő, már mikor az apostol írta le e szavakat; hát még mennyire itt van most, kétezer évvel ő utána. Mennyire itt az idő a felserkenésre most, amikor tétlenségünkkel annyi bajba vertük magunkat. Amikor már minden pozíciónk körül van sáncolva, amikor minden tradíciónk ostromtűzben áll, amikor mindent lezúzó barbarizmussal tör be szenté-

lyeinkbe az ármány és erőszak, amikor maga a talaj inog a lábunk alatt s fűgén sürgölődő vakondok-hadak aláaknázták az alapokat, melyeken egész kulturális és valláserkölcsei életünk építménye áll; amikor nap-napután veszítjük a tért s óráról-óra kénytelenek vagyunk visszább, hátrább vonulni a haladás nevében büszkélkedő bűn s a tudomány nevével farizeuskodó örület előtt.

Mi nem vettük észre a veszélyt. Hagytuk lármázni a lármázókat, káromolni az istenteleneket, rágalmazni a rágalmazókat s vesztegetni a lélekvesztegetőket. Mígnem ma azon vesszük észre magunkat, hogy a láрма, a káromlás, a rágalom s a kerítés mégis csak fogott a mi jó, védtelen népünkön s a félrevezetett, falnak állított keresztény intelligencia nem vette észre a tört, melyet neki sötét, szennyes kezek készítettek. Amelyek belenyúltak szentélyeinkbe s üszköt vetettek házainkra, testvérgyűlöletet plántáltak a szívekbe s örült fantómokkal hipnotizálták az elméket; amelyek egy hitben, erkölcsben, hazafiúságban tönkrement töredék hatalmi üzelmeinek dobták oda áldozatul a keresztény magyar nemzet fiainak s leányainak legfőbb kincseit: krisztusi hitünket, szennytelen s eszmei érzelmeinket, testünk, szívünk tisztaságát s nem utolsó helyen földi jólétünk egyensúlyi helyzetét.

Ez az álom delejes álom volt. Amelyben két tényezőnek van része: a hipnotizőrnek — s ez ma nagyon sok akad —, de önmagunknak is, akik belenyugodtunk elaltatásunkba s örültünk az önámítás tunya kényelmének. Nem akartuk meghallani a riadót, a tárogatót. Hogy új időknek új erőkre, új betegségeknek új gyógyszerekre, új harcoknak új fegyverekre van szükségük. Hogy kettőzött ellenféllel szemben kettőzött ellenállóképességgel kell fegyverkezünk.

Hogy ma sem a sekrestye-katolicizmus, sem a kaszinó-katolicizmus nem elég, sem a régi jó időket emlegető maradiság, sem az ú. n. modern-katolicizmus nem használ; ma csak egyben van üdv és menedék: a régi javaknak új fegyverrel való védelmében, az ősi,

bensőséges, mély katolikus vallásosság fejlesztésében s következetes beállításban a legmodernebb területekre is: a sajtó, a politikai élet, a tudományos haladás és társadalmi kérdés vívóporondjaira.

Ezért tartjuk mi a legjobb ébresztőnek és legjobb erőforrásnak a kongregációt. Azaz az öntudatra ébredt, végtelen értékeit értékelni tudó s épp ezért következetes katolicizmus iskoláját. Azt az intézményt, mely tudományos alapra fekteti hitünket, ellenálló-erőssé vértézi erkölcsiségünket s míg egyfelől Istent, embert szeretni, művelődni, haladni int, ugyanakkor megtanít arra is, hogy a tudomány nem istentagadás, a kultúra nem paráznaság, a szeretet nem gyávaság, a vallásosság nem félreállítás s a békeség nem hitárulás.

Azért sorakozik zászlaink körül annyi tisztánlátó, jellemes katolikus. Nem a pislogatók, nem a reszketők, nem a konclesők — ezek odatúl százszor gyorsabban boldogulnak! —, hanem az acélos szívek, a gondolkozók, a lelkesek, az ideálisták. Táborunk egyre gyarapodik; egyre többen vesszük észre, hogy nem a hitelenség a tudomány, az érdem, a létjog, hanem a hité, hogy nem a modern erkölcsi nihilizmus az igazi öröm és boldogság talaja, hanem a mi keresztény erkölcsünk az, hogy eddig mennyire altatott bennünket az ellenség, aki közelünkbe lopódzott s rátette szorító markát a mi torkunkra, mialatt mi aludtunk renyhén, holdogan...

Ne okoljunk senkit. A főhibásak magunk voltunk. Nem voltunk éberek, nem voltunk serények, nem voltunk bátrak, nem voltunk összetartók. Jóságos Istenünk! Add, hogy ebben az új esztendőben megváltozzunk s mentsük meg hitünket, ha még nem késő.

Nem lehet késő. Ha Isten velünk, ki ellenünk? Csak mi el ne hagyjuk a mennyből alányúló segítő kezét; ez a kéz ki fog vezetni bennünket a homályból, árvaságból, halálos veszedelemből is!

Mária nevével ajkunkon, Jézus szeretetével szívünkben kezdjük meg az új évet s akkor ez az új év boldog lesz!

Ezt az igazi „boldog új évet” mi nemcsak kívánhatjuk egymásnak s magunknak, de meg is szerezhethetjük. Tőlünk függ!

Toborzó.

Valahányszor egy-egy új esztendő határkövéénél körülnézünk s figyeljük, mennyire is áll az Isten országa a lelkekben, bizony többnyire inkább szomorúság, mint öröm tölti el a szívünket. Mert a jó lassan halad, a rossz pedig rohanvást harapózik. Ha ifjúságunkat nézzük, ha a férfivilágot, ha a modern családok életébe tekintünk, ha a közéletbe, ha korunk irodalmát, színházát, szórakozásait figyeljük, sokszor elszorult szívvel kiáltunk fel: hogyan lehet, hogy csaknem kétezer évvel Krisztus után és ennyi véres lecke után tanulság és ennyi kiábrándulás után az emberek jókora része még mindig nem okul, még mindig nem keresi a boldogság útját ott, ahol van: az Istennél s a buzgó hitéletben?

Buzgó hitélet? Az emberek jókora része azt sem tudja, *mit* tanít a hit, még kevésbé tudja: *mily* alapon tanítja ezt vagy azt a hit. Gondolkozni is rest, átéli ifjúságát, átéli meglett korát, anélkül, hogy érdemesnek tartaná elmerülni egyszer-egyszer a nagy kérdés, az egyetlen kérdés végiggondolásába: miért is vagyok én és mit kell tennem, hogy az én Alkotómnak kegyét megszerezsem és biztonsággal nézzek örökkévaló sor-som elé?

Buzgó hitélet? De hiszen sokan, nagyon sokan vannak, akiknek kisebb gondjuk is nagyobb, mint a lelkek gondozása, tökéletesítése, örök üdvözítése. Belevetik magukat az életnek nem mindig előkelő és nem mindig zavartalan örömeibe, mint ahogy a béka a vízbe ugrik s mint ahogy a béka jól érzi magát a pocsolyában, úgy nem törődnek ők sem mással, mint alacsonyrendű élvezeteikkel, testi kényelmükkel, felfelé való érzéketlenségükkel. Csak a gyomor és az íny igényei beteljenek, csak a társas élet örömei meglegyenek, legyen rajtuk elegáns ruha és sallang és cifraság, nem

törlik ők magukat magasabb javakért és dehogy gondolnak arra a bizonyos fekete holnapra vagy holnaputánra, amikor mindazt a lim-lomot, amit egy emberéleten át összekuporgattak maguknak, itt kell hagyniok hirtelen és mindörökre, hogy számot adjanak az Örök Bírónak földi sárfárkodásukról...

Buzgó hitélet? Pedig semmire sincs annyira szükség a megsanyargatott hazának, az elnyomorodott, meghasonlott, osztályokra bomlott társadalomnak, mint igazi hitéletet élő keresztényekre, lelkes, egész katolikusokra, emberekre, akiknek rendjén van az elméjük s a szívük, akikben lobog a hit világa s fényénél érnek a tiszta erkölcs, a jellem, az idealizmus, a nagy tettekre készség erői. Szegény lett a világ nemcsak aranyban és ezüstben, szénben és vasban, kenyérben és ruházatban, hanem szegény lett mindenekelőtt *egész emberekben*, nagy hazafiakban, önzetlen, tettekész, reménytnyújtó, szeretettel eltelt keresztényekben. Ilyeneket pedig csak a hitélet nevel; a hit, amely egyedül nyújt támasztékot az élet és a vélemények ingadozásában s a hitnek megfelelő élet, amely a hit erejét a gyakorlati alkalmazásban fejti ki.

Mégis — ne legyünk sötétenlátók. Még Szodomában is akadt 2—3 igaz; nálunk is van sok jó, akármerre nézünk. Vagy legalább is sok jó indulat és jó csira, amelyet fejleszteni lehet. Minden helyen, minden községben, minden intézetben vannak jóra való lelkek, tiszta, nemes törekvésű szívek, amelyekből nagyot, igazán szépet lehetne fejleszteni, akikkel meg lehetne teremteni egy-egy helyen az igazi katolikus hitéleti virágzást. Férfiak és nők, ifjak és leányok, akik ha kellő lelki iskolába kerülnek, igazi diszeivé válhatnak a katolikus Egyháznak, támaszaivá a keresztény társadalomnak, vigaszaivá a roskadozó hazának, oszlopaivá Krisztus országának. Csak össze kell gyűjteni őket, hogy egyet akarjanak, egymáson buzduljanak, közös igyekvéssel ápolják magukban a szent tüzet s készüljenek az apostoli harcokra.

Ezt teszi, ezt sürgeti a Mária-kongregáció. Össze-

gyűjti a jóra igazán fogékony, hitéleti buzgóságra vágyó, apostoli munkára és harcra kész lelkeket, oda vezeti Szűz Mária iskolájába, Jézus követésének akadémijába, megérteti velük a lélek gondozásának kimondhatatlan és minden egyebet felülmúló értékét és támogatja őket nemes törekvéseikben az igazi katolikus hitbuzgalom és az apostolkodás útján.

Amikor az iskolai év elején a Mária-kongregáció ismét kürtjéhez kap s megfűjja a toborzót, elsősorban a régi, már tavaly, sőt tán már évek óta buzgólkodó kongreganistákat hívja sorompóba. Sorakoztatok, Mária leventéi, mert soha akkora szükség rátok, mint ma. nem volt. A keresztény irányzat eddig túlságosan felszínes és túlságosan protestáns volt arra, hogy igazi, mély lelki eredményeket érjen el; a kereszténység régi ellenségei ma is lesben állnak s ismét hódító betörésekre készülnek.

Szükség van a ti lelketek lángolására s karotok acéljára, meggyőződéses, lelkes kongreganisták. Közélet és sajtó, társadalom és család, szociális és kulturális munkatér, köznyomor és közerkölcstelenség mind a ti tántoríthatatlan apostoli lelketekre vár, hogy átalakuljon az élet igazán Krisztus elvei szerint. Egyenestétek fel a régi lobogót, gyűljetek össze mielőbb a Nagyasszony képe előtt, beszéljétek meg a teendőket, állapítsátok meg, mi volt a kongregációi életnek esetleg gyengéje, hibája vagy akadálya a múltban és vessétek meg a jövő működés alapját: a részletekbe menő, kimerítő és időszerű évi programot.

Az örömdetesen gyarapodó új kongregációk pedig lépjenek a régiek nyomdokába. Szervezzük meg a kongregációt mindenütt, ahol még hiányzik, gyűjtsük össze a hasznavehető erőket, a jóra való készségeket, tanulmányozzuk s terjesszük a kongregáció irodalmát; tegyünk róla, hogy a fehér sereg, Szűz Mária népe mielőbb s minél több helyen kifejtse az áldásnak és lelki örömeknek azt a teljességét, amely Istent és embert elragad s az igazi Mária-egyesületnek mindenütt csálhatatlanul kísérője.

Legyen ez az év ismét Mária éve, azaz a Jézust szerető, Jézust szolgáló, Jézust követő lelkek buzgó összefogása Mária oltalma és példaképe alatt a hitélet felvirágoztatására, a lelkek megmentésére, Isten öröme, szegény hazánk javára.

A toborzó szava felharsant, jertek, sorakozzatok! „Máriát dicsérni, hívek jöjjetek”!

Kongreganisták, mozgósítsunk!

Zengjen a kürtszó s hangja járja be a megszűkülte Mária-ország minden terét, minden községét!

Kongreganisták! Most igazán nincs itt az ideje a tespedésnek, az ájult tétlenségnek, a gyáva, álmos várakozásnak. Ha valaha, most kell talpon lennünk s most kell megmutatnunk, hogy amit egykor a Mária-oltár előtt lobogó lelkesedéssel ígértünk: az apostolkodó buzgalmat teljes erejében valóra váltsuk.

Ma úgynevezett keresztény kurzus van, de nem tapasztaljuk-e, hogy *a keresztény kurzus inkább csak kurzus, mint valódi kereszténység?* Hányan döngöttek a mellüket, hogy ők milyen csuda nagy keresztények s öröktől fogva is azok voltak, de látszatja ennek a hangos kereszténykedésnek sokszor vajmi kevés. És mégis: ha valaha, ma volna a lelkekben érzék és készség a keresztény gondolatok befogadására, ma belátják az emberek, még az eddig lagymatagok is, hogy úgy, ahogy eddig ment, nem mehet a dolog tovább, hogy azért süllyedtünk ennyi nyomorúságba, azért vesztettük el az ezeréves hazát, azért hatalmasodtak el belső ellenségeink, mert oly rossz keresztények voltunk s hogy helyzetünk jobbulását is mindenekelőtt a kereszténység újjászületésétől várhatjuk. Ezt a nagy belátást, ezt a bárha csak sejtelemként a lelkekben élő készséget nekünk kongreganistáknak fel kellene használnunk, most éjjelt-nappalt összetéve kellene dolgoznunk, apostolkodnunk, hogy a ritka jó alkalmat el ne szalasszuk, hogy a keresztény eszméket a lelkekben csakugyan diadalra vigyük.

Azonban mit látunk? A rengeteg zűrzavar, a forradalmak, a politikai események forgataga, most pedig az anyagi gondok tömege okozhatta talán, nem tudjuk, de tény, hogy a nagy felfordulás közt a hitélet meglehetősen megcsappant s nevezetesen a Mária-kongregációk, a katolikus hitéletnek ezek a régi, kipróbált előharcosai is, mintha valami általános tespedésbe estek volna: keveset hallani róluk, a régiek mintha nem is működnének, újak alapításáról is ritkán esik szó.

Ügylátszik nálunk minden vallási mozgalom is mintha belefűlt volna bizonyos fokig a politikai mozgalmakba s a kongregációk mintha nem is vennék észre, hogy most rájuk nézve voltakép szüretidő volna, nekik most minden más szervezetnél inkább volna létjogosultságuk s volna teendőjük annyi, hogy csak győzzék elvégezni.

Kongreganisták, ez így nem mehet tovább! Talpra és síkra valamennyien! A kongregációi életet emeljük ismét legelső és legfontosabb feladataink közé! Virágoztassuk fel a kongregációkat, terjesszük ki működésüket s ahol még nincs kongregáció, holott lehetne, ott tegyünk meg mindent, hogy mielőbb megalakuljon! Szóval: mozgósítsunk!

Kongreganisták, elő, álljunk ki az *apostoli tevékenység* területére! Mindenekelőtt a példaadás munkájával. Mutassátok meg a kereszténység felé vágyó világnak, hogy hol van és miben áll a kereszténység! Istentiszteleteink, közös áldozásaink, ünnepélyeink fénye s melegsége vonzzon ismét minél többeket a katolikus hitélet megbecsülésére és szeretetére. Erénygyakorlataink álljanak megnyerő, meggyőző, magukkal ragadó mintaként a hithideg világ előtt: hadd lássuk, hogy mi azok vagyunk, akik a reformot mindenekelőtt önmagunkon hajtjuk végre. Templomaink ismét teljenek meg hívőkkel; a gyakori misehallgatás (lehetőleg hétköznapiokon is), a gyakori gyónás, áldozás, főleg az első péntekes és első vasárnapok tegyenek

tanúságot amellelt, hogy mi a kereszténységben nem jelszót, hanem tetteket és életet látunk.

Kongreganisták, álljatok ki a *karitatív munka* té-
rére! Annyi a nyomor mindenütt, oly hihetetlenül nagy
az elkeseredett, segítségre szoruló és segílyt sehol nem
nyerő emberek száma, hogy az állam tehetetlen velük
szemben. Amire az állam nem képes, legyen arra ké-
pes a keresztény felebaráti szeretet, ahogy azt a kon-
gregációban tanultuk. Menjünk el a szegényekhez,
győződünk meg nyomorukról személyesen, gyűjtsünk
számukra a tehetősebbeknél, gondoskodjunk oly meg-
oldásokról, amelyeknek segítségével a becsületes, jó-
akaró emberek lehetőleg mind álláshoz, kenyérhez,
emberhez méltó élethez jussanak.

Kongreganisták, ki az *építő munka* mezejére az
egész vonalon! A bolsevizmus szörnyű lelki pusztí-
tásai után mi legyünk az elsők a romok végleges el-
takarításánál s a lelki károk helyrehozatalánál. Vegyük
gondoskodásba az elhagyott, elhanyagolt ifjúságot;
gyűjtsük össze a gyermekeket, tanítsuk őket hittanra,
készítsük elő őket az első szentáldozásra, vagy a minél
gyakrabbi további áldozásokra. Ha könyvtárunk van,
nyissuk meg azt a nagyközönség előtt is; hadd ter-
jedjen a jó is, hadd világosodjék a mi szent hitünk
azok szemében is, akik azt eddig csak ferdítésekből
és rágalmakból ismerték.

Terjesszük a *jó sajtót*, izenjünk háborút a még
mindig grasszáló romboló sajtónak. Szervezzük meg a
vallásos lapok árusítását s elsősorban persze saját kis
lapunkat, a Mária-kongregációt segítsük ismét minél
jobban elterjeszteni és felvirágoztatni! Hozzuk ismét
rendbe a templomi könyvestáblákat, s lássuk el vallá-
sos, hitvédelmi vagy épületes iratokkal. Szorgalmaz-
zuk a nyilvános lelkigyakorlatokat, népmissziókat; ren-
dezzünk ünnepélyeket, melyeknek célja a katolikus
hitigazságoknak megismertetése előadásokban, szava-
latokban, színdarabokban, vetítettképes előadásokban
stb. S ahol még nincs és helye volna: alapítsunk új

kongregációkat, hogy a megszorodott lélekmentő munkában Krisztus papjainak mi is segédkezhessünk.

Szóval: ne aludjunk, hanem *dolgozzunk!* Mozgósítsunk!

Ember a gátral

Diogenesz lámpával keresett nappal a piacon „embereket”. Emberekre volna ma is szükség, de úgylát-szik, nagyon kevés van belőlük. *Igazi* emberekből.

Embernek kellene az, akik helyrebillentik a meg-bomlott világ s a leromlott haza rendjét. Nem lehet az, hogy a világ azon haljon éhen, hogy túlsok a termelés. Lehetetlen, hogy a technikai vívmányok tető-pontján egyszerre azt vegyük észre, hogy 20 millió munkanélküli, tehát kenyérműködő ember van a világon és nem lehet segíteni rajtuk. Lehetetlenség, hogy Magyarországon oly olcsó a gabona, hogy disznót etet-nek vele s mégis másfélmillió embernek még kenyérrel-való se jusson. És lehetetlen, hogy mikor mindezt a nyomorúságot a folytonos gyűlölködés, a lelkiismeret-len önzés és veszekedés okozta, az emberek még min-dig ne ocsúdjanak fel s ne hagyják abba az öntépő civódást, a jellemtelenséget, a vallástalanságból fakadó lelkiismeretlen harcot mindenki ellen.

De hát ide emberek kellene; emberek, akik-ben van ész és tanultság, de aztán akarat, szív és jel-lem is, hit is, istenszeretet is; akik tudnak és akar-nak segíteni a társadalom kátyúba merült szekerén. Hol vannak ilyen emberek elegendő számban? A leg-több ember, már fiatal korában is, csak magára gon-dol, csak az élvezeteire, a gyerekes hiúságaira és ka-landjaira. Mit neki az embertárs könnye, vére! Mit neki árvák, özvegyek sóhajta, betegek epedése, hal-doklók nyögése, életerők összeroppanása, öngyilkos-ság, nyomor! Csak az ő tányérán legyen falat s akkor érzéketlenül nézi a más leroskadását.

Szaval erről mindenki; drága, imádott hazát em-leget sallangos pohárköszöntőkben. De ki segít! Hol vannak az *emberek*?

Még inkább elszomorító a *lelki* téren az igazi, egész emberek hiánya. Hát vagy hiszünk az Istenben, Jézusban, örökkévalóságban, vagy nem. Ha nem hiszünk, ne nevezzük magunkat keresztényeknek. De ha hiszünk, akkor nem nézhetjük tétlenül az Isten országának, a lelkeknek, az Egyháznak ezer veszedelmét. Nem nézhetjük, hogy megy tönkre nálunk a pogány házassági törvények folytán a keresztény család, hány ezer ember él „törvényes” házasságtörésben. Nem nézhetjük, mily könnyen dobják el maguktól az emberek vétkeken az életet; egy-egy vasárnap Budapesten 15—18 öngyilkosság történik s Magyarország ma egész Európában vezet az öngyilkosság terén. Ha komolyan vesszük a kereszténységet, akkor nem nézhetjük hideg részvétlenséggel annyi ifjú lélek vesztét, akiket a rossz olvasmány, az érzékies élet, a bűnös társalgások és könnyelmű szokások ezer csábítással visznek az örvény szélére. Nem nézhetjük rémület és borzalom nélkül, hogyan pusztít a legszörnyűbb erkölcstelenség városaink külterületén, de sokszor már a falvakban is, úgyszólván egész széles körökben a lélek tisztaságát már hírből sem ismerik. S főleg: hívő lélek nem nézheti megdöbbenés nélkül, miként pusztítja el a hit virágát sok tízezer lélekben a szocialista agitáció, amelynek egyik lényeges célja a vallás kiirtása a lelkekből, ahogy azt legutóbb megint Spanyolországban — 200 templom és szerzház barbári felgyújtogatásában — láttuk.

Ez nem pártküzdelem, ez nem politika; ez lélekcsata, ezer meg százezer halhatatlan lélekért való vívódása Krisztusnak és Béliálnak, Istennek s ördögnek. A legutóbbi választásokon Budapesten s környékén vagy 100.000 ember szavazott szociáldemokratára; ez annyit jelent, hogy 100.000 ember kívánja a vallás kiirtását a lelkekből, kívánja Moszkva istentagadását, kívánja Krisztus országának ledőlését s a lelkek károztatbahullását.

S ezzel a véres pusztítással szemben hol vannak

a keresztény oldalon az igazi *emberek*, a látó, érző, tennikész, küzdelemtől nem félő, krisztusi lángban égő apostolokkal?

Hiszen egyetlen lélekért, örök megmentéséért érdemes volna hannibáli küzdelmeket vívni, vértanui áldozatokat hozni. Egyetlen lélek megmentése az örök tűz veszélyéből megéri a lemondást az egész világ minden kincseiről, az erőfeszítést a vérünk kiserkedéséig! De hát — hol vannak az *emberek*, a talpig emberek? A talpig katolikusok? A talpig apostolok?

Mennyi teendő mindenütt, ahová csak nézünk! Mennyi testi-lelki nyomor, mennyi vallási tájékozatlanság, mennyi bűnvesztély, — de mennyi jötevési alkalom is! Karitatív téren, szociális téren, templomépítés, szükségképpen, jó sajtó, kölcsönkönyvtár, vallásos ünnepélyek, munkások gondozása stb., stb. De hát „nem érünk rá”. Egy diskurzus, egy kártyaparti, egy regény, egy ténfergés a korzón fontosabb, mint a lelkek, Krisztus, örökkévalóság... Majd csak akkor ébredünk rá az elvesztegetett idő fontosságára, ha vége lesz mindeknek, ha már késő...

Hát épp azért, mert *emberekre* van szükség és talpig apostoli, katolikus emberekre, *azért kell*, testvéreim, *szeretnünk a Mária-kongregációt!* 350 év óta ez az a csodás testület, amelyből a legtöbb apostoli lendület indult ki magyar földön. 350 év óta ezer meg ezer láng lövelt ki belőle s ereje nem fogyatkozott meg máig. Mert hisz a szent Szűz szeretete szítja, az Ő anyai buzgalma Jézus dicsőségéért ömlik szét a tagok lelkébe is. Mária iskolája a hősök, a tiszták, a komolyak, az elszántak, a cselekvők iskolája. Hitvallóké, vértanuké, fáradhatatlan apostolokkal.

Jertek hát, testvérek, gyűljetek össze ismét a selymes, fehér zászló alál A sátántipró Nagyasszony képe alatt sorakozzatok ismét szent, nagy, lélekmentő munkára!

Az első országos kongregációi nagygyűlés.

Örökre emlékezetes nap marad a magyarországi Mária-kongregációk történetében 1910. évi november 12-ike és 13-ika. Ezen napokon folyt le az első országos kongregációi nagygyűlés, még pedig fényesen, nagyszerűen, kápráztató eredménnyel.

Egy ország színe-java, gyöngye, virága térdelt egyszerre a Nagyasszony előtt, sirt föl hozzá örömteljes zokogással s vallotta meg ország-világ előtt, hogy Nagyasszonyáért élni, halni, áldozni, küzdeni kész.

Háromezer kongreganista lépett szövetségre egy ünnepélyes aktus keretében, hogy szent lelkesedésben közös, önmegszentelő és társadalmat alakító apostolkodásra egyesül. Budapest legnagyobb temploma megtelt velük, Budapest egyik legnagyobb terme kicsiny, nevetségesen kicsiny volt számukra.

Ki várt, ki remélt ekkora eredményt?

Mikor úgy hat hete az előkészítő-bizottság fölvetette a kérdést: menjünk-e neki? Volt, aki azt hitte, hogy csak nagyon közepes sikerre számíthatunk. Volt aki nem merte remélni, hogy csak néhány százan is megjelennek gyűlésünkön; sőt még olyan is akadt, akit katolikus akciónk „félsikere” körüli tapasztalatai arra a keserves jajszóra indítottak mindjárt az első alkalommal, hogy „nem lesz a dologból semmi”.

S ó, be kellemesen csalódtunk! Boldog Eldorádó volna ez a föld, ha sokszor érne mindnyájunkat olyan kolosszális és kolosszáisan örvendetes csalódás, mint amilyen az előkészítő-bizottságot s annak kissé sötétlenlátó tagját érte a mi Mária-kongresszusunk ügyében!

Rövid volt az idő; azt gondoltuk, már emiatt sem sikerül eléggé meghallatnunk tárogatónk szavát szerte az országban. S íme — alig ment világgá az első föl szólítás, máris megindult a lavina, mely csakhamar oly hőtömeggé erősödött, hogy alig bírtunk — őszintebben szólva: egyáltalán sehogysem bírtunk vele. Csak úgy dőlt be a központba a jelentkezés az ország

minden zegéből-zugából, csak úgy öntötte a posta a sürgető kérelmeket belépőjegyekért, lakásért, vasúti kedvezményért, vacsorajegyért, úgyhogy mindennek csak a nyilvántartása is egész kis tábor ifjú rendezőt tartott folytonosan talpon.

S még így sem tehattunk eleget a kívánalmaknak. Elannyira nem, hogy némelyek talán még meg is nehezteltek ránk, ha nem mondták is.

Első felszólításunkban belépő-meghívót ígértünk minden jelentkezőnek. Ha valahol hiba volt, itt volt a hiba. Mert erre aztán — már az adott szó erejénél fogva — annyi meghívót kellett szétküldeni és szétosztani, amennyinek birtokosát semmiesetre sem fogadhatta volna magába a Katolikus Kör nagyterme.

Már most nyakunkba vettük a fővárost s kerestünk lehető nagy, lehető tág, lehető kiadós nagytermet. Hihetetlen fáradozás, utánajárás, okoskodás után végre sikerült legalább az Új Városháza nagytermét megkapnunk, mely úgy 1200 embert, zsúfoltan 1500-at fogad be.

S azt hiszitek, elég volt?

Ha kétakkora termet választottunk volna, azt is kitöltjük biztosan, mint a kétszerkettő; akkor is lett volna, aki kiszorul. Hát még így! Mennyien nem kaptak nemcsak ülőhelyet, de még nyugodt állóhelyet sem! Hánynak kellett tolongva, préselve, izzadva állania a 26-fokos hőségben! Hány egyetemi tanárnak, magasrangú tisztviselőnek, előkelő úrhölgynek nem jutott még karzati hely sem! Hányan szorongtak a két tágas előteremben, a ruhatár helyiségeiben, sőt a folyosón és lépcsőkön — hány volt, aki, miután meggyőződött róla, hogy ha tűvé préselné is magát, akkor sem férhet be már a túlon-túlzsúfolt díszterembe, végre rászánta magát, hogy fájó szívvel bár, de visszatér!

Ó, be vérezett mindennek láttára a tanácstalan vezetők szíve! Be fájt a lelkük, mikor ezeknek a derék, lelkes embereknek, diákoknak, uraknak, papoknak, hölgyeknek, munkásoknak, akik részben messze táj-

ról jöttek, ki kellett jelentenünk, hogy nem lehet, nem vagyunk képesek nekik helyet szorítani! Három püspök meg egy tényleges m. kir. miniszter jött gyűlés közben — künnrekedt az is mind; akik $\frac{3}{46}$ után érkeztek, kénytelenek voltak csapatostul visszatérni, hiszen az óriási terem már $\frac{1}{46}$ -kor jóformán egészen tele volt!

Ki is hitte volna, ki mert volna rágondolni csak álmában is, hogy még távoli kongregációkból is mindjárt 15—20—30, sőt 50-tagú küldöttségek fognak jelentkezni s rendesen még nagyobb számmal megérkezni, mint ahányan jelentkeztek! Hogy Lőcsétől, Eperjestől, Kassától, Zsolnától — le Orsováig, Petrozsényig, Pancsováig, Gyulafehérvárig, Kézdivásárhelyig ennyien s ily lelkes csapatok gyülemlenek össze úgyszólván egy-két perc alatt, mihelyt a kürtös a Nagyasszony fehér zászlaja alatt megfújja a riadót! Mégis csak diadalmas lobogó az, amely így egy pillanat alatt teremti elő a bátrak és hívek ezreit, amely mintegy a föld alól tapossa ki a legelszántabb, a leglelkesebb, a legáldozatkészebb seregeket!

Míntha csak meg akarta volna mutatni a Szűzanya, hogy ahol az ő lovagcsapata áll, ott határa nincs és határa nem lehet a lelkesedésnek! Míntha csak az a lihegő, szorongó, előre törtető, tolongó embertömeg a Szűz Mária után epedő, érte sóvárgó, utána esengő, feléje zokogó, küzködő, vergődő lelkek képe volna. kik önkénytelenül érzik, hogy nem szabad elmaradniok, nem szabad hiányozniok ott, hol a Szent Szűz áll, mert csakis ott van az üdv és az élet! Míntha e lázas előrenyomulásban Isten azt a mélységes vágyódást akarta volna nemcsak érezhető, de kézzelfogható alakban elélni állítani, mellyel minden nemes, minden igaz, minden hűséges keresztény szívet eltöltött az ő Szent Anyjának szeretetével!

Ez a nap a Szűzanya diadalának, fenségének, győzedelmének napja volt!

Annyian voltunk, hogy nem volt terem, mely be-

fogadhatott volna; hogy kiszorultunk, lemaradtunk, mondjuk akár: csalódtunk is, mert míg amodabenn a szerencsésebbek, kik már egy órával előttünk érkeztek, fennen gyönyörködtek a remek szónoklatokon s lelkes felszólalásokon, addig mi — kegyelmes urak és egyszerű munkások, mágnáshölgyek és messziről fölutazott úrileányok — künn sopánkodtunk a folyosón, hogy miután minden igyekezetünket kárbaveszni láttuk, szomorúan hazaballagjunk!

Ó, de azért vigasztalásunk nekünk is volt! Úgy éreztük, mintha odakünn a lépcsőn, a folyosón, az utca hideg szelében hozzánk is lehajolt volna a csillagéjben a Szűzanya bájos arca s fülünkbe súgta volna, ahogy az édesanya szokta, ha gyermekének szívét szomorúság emészti: „Ti hűséges, szegényke lelkek, ne búsuljatok! Nektek is jutott szerep: kevés vagy sok, ahogy értelmezték: az, hogy bárha áldozatos lemondás árán, ti is gazdagíthattátok a Nagyasszony ünnepélyének fényét, a manifesztáció nagyszerűségét! Ti künnrekedtetek, igaz, de éppen ezzel mutattátok meg a nagyvilágnak — azoknak is, kik oly igen szeretik az én hadseregem katonáit merő nullákká kicsinyíteni —, hogy igenis itt vagytok, hogy készen álltok ezrével, hogy seregestől, tömegestől jöttök oda rögtön, ahol én hadiszemlét tartok hű lovagjaim, bátor leventéim fölött!”

S a csapatok, a tömegek, melyeknek tér már nem jutott, megértették a Szűz szavát. És megdobbant szívükben a hősi lemondás szózata és némán, csendesén, megnyugodva hagyták el a helyet, melyért pedig 100, 200, 500 kilométeres utakat tettek meg!

Igy van ez a csaták mezején is: a vezéri kar nem állíthatja oda valamennyit a küzdők, az előrenyomulók csatasoraiba, hanem olyan is kell, aki fedez, aki a háttérben áll, akinek csak az a szerepe, hogy tartalékban álljon s pusztja jelenlétével félemlítse meg az ellenséget. Nem volna jó hazafi, aki ilyenkor le nem gyűrné még vitézi vágyait s legnemesebb szen-

vedélyeit is és ha győz serege, ne örülne együtt a közös diadalnak.

*

Egyszerű embert, aki messziről jött s kissé el is szontyolodott rajta, hogy hiába jött fel a fővárosba, útitársa, prézese vigasztalni kezdte. Tudjátok-e, mi volt a hű lélek válasza? „Hagyja csak, főtisztelendő uram — úgymond —, baj is az! Legalább látjuk, hogy sokan *vagyunk!*”

Nemes, gyönyörű, igazán kongreganistához méltó felelet!

*

Azonban, ha nem találkozhattunk is mindnyájan az esti diszgyűlésen, valamennyien együtt voltunk legalább reggel a bazilikában a közös szent áldozáson. S végtére is ez volt a fődolog, ez volt az ünnepség főrésze: a nem szavaló, de cselekvő katolikus szívek, a kegyelmi és szentségi életet áhító kongreganistakeblek találkája az Úr Jézus kebelén!

Részt is vettünk rajta valamennyien. Eddig tán hallatlan dolog: a bazilika tágas öblei zsúfolva voltak áldozókkal. Mind kongregációs éremmel díszesen, fehér zászlók alatt.

Ó, be gyönyörű, be elragadó látvány volt ez! Ó, hogy föl nem harsantak örömtől az öreg templom óriás falai; hogy meg nem elevenedett a fénylő kőszobor; hogy első királyunk márványba vésett képe meg nem mozdult, föl nem kiáltott örömeiben, midőn így ezrével látta népe késő unokáit, nemzete legderekabb fiait s leányait, akik megértették az ő bölcs atyai intézkedését, mellyel a Nagyasszonynak ajánlta nagyra termett népét.

Ha mást nem tettünk volna, minthogy ezen a közös nagy szent áldozáson ily testvéries módon, ily kongreganista egyetértésben, ily diadalmas harmóniában háromezren járultunk oda Szűzanyánk egyetlen szerelme tárgyához, isteni Fia teste s vére vételéhez: már ez az egy dolog megérdemelte volna mindazt az áldozatot, költséget, időt és fáradságot, melybe ez a

kongregációi nagygyűlés annyi részről került. A világnak ugyan mely kincsével lehetne megfizetni ezt a boldog érzést, ezt a diadalmas, gyönyörűséges látványt, amidőn több mint háromezer Mária-tisztelő, több mint háromezer tiszta, égiekért hevülő kebel egyesült az Úr Jézus szeretetlakomáján s acélozta meg lelke erejét egyszerre és együttesen az erők kenyérének vétele által?

Hat pap — kettő-kettő a főoltáron s a két széles mellékoltáron — áldoztatta ezt a háromezres kongreganista tömeget háromnegyedórán át, a püspöki mise evangéliumától egészen a legvégéig, az Esterházy Pál herceg imájának lassú, ünnepélyes elmondásának befejeztéig. S midőn ezek a tiszta lelkek, ezek a máriás, fehér szívek a legszentebb Szív békecsókjától mintegy megrészegülve, Szűzanyjuk boldogító áldásától kísérve helyükre visszatértek s „ezrek ajkán, ezer nyelven” fölhangzott a „Hol Szent Péter” fönséges himnusza, ó, hogy vert, hogy repesett, hogy dobogott a néző szíve a boldogságtól; hogy áradt felénk ezerszeresen, mint valami mennyei virágágy illatos lehellete, Fábián Gáspár szép szavai szerint: „az Úr szent testének vételétől közös harmóniába olvadt lelkek nemes üdésége!”

Aki ezeket az ezreket látta, amint fehér lobogóik alatt, Mária képét tűzve szennytelen keblükre, a tiszta lelkek Jegyeséhez, a bátrak Erősségéhez közeledtek, annak nem lehetett talány többé az a bátor, az a merész szó, melyet az esti díszülésen ugyancsak Fábián mondott ki teljes önérzettel, hogy a „kongregáció nem ismer félsikereket, a kongregáció csak teljes győzelmeket ismer!”

Ha valaki nagy fába vágja a fejszékét, senki sem csodálja, ha nem is üti le a fát azonnal annak rendje és módja szerint úgy, ahogy szeretné. A német úgy fejezi ki ugyanezt, hogy mindenütt először iskolapénzt, tandíjat fizet az ember.

Nos hát, tandíjat fizetett a rendezőség is, de ele-

get. Szívesen bevallja. Nem elégíthetett ki minden igényt. A bazilikában ugyan mindenki elismerte, hogy aránylag bámulatos volt a rend, főleg az áldoztatás lebonyolításában, de este már a leggyakorlottabb rendezői tábort is leverte volna a lábáról a lavina, mellyel ott meg kellett küzdenie. Csoda-e akkor, ha az idegesség nem a legjobb tanácsokkal látta el egyik-másik kétségbeesett bajtársunkat?

Pedig bizony így is mélységes hála és köszönet illeti rendezőinket! Csak aki maga látta s tapasztalta, mennyi írásmunkába, szaladgálásba, lőtás-futásba, okoskodásba, számítgatásba került a rendezés már hetekkel a nagy nap előtt; csak aki közelről látta azt a lázas munkát, azt a tengernyi napipostát, nyomdai munkát, expedíciót, sürgést-forgást; csak aki végignézhette, mint jár be esténként a tanácskozógyűlésekre Kelenföldről, Városligetből s a főváros minden sarkából nap-nap után tanár és ügyvéd, hivatalnok és egyetemi hallgató, iparos és tisztviselő, hogy a nagygyűlés előkészítő munkáit végezze, csak az tudja mérlegelni ezeknek a derék uraknak érdemét.

S bár szívesen megígérik, hogy a tanultakból legközelebbi alkalomra le fogják vonni a javítandókra és pótlandókra vonatkozó tanulságot, de azt meg mi is örömmel kijelentjük nekik, hogy nagy részben az ő érdemük, hogy a Szent Szűz e diadalmas napja ily fényes sikerekkel végződött s hogy a nagy nap előkészítése érdekében főleg egyik-másik közülük igazán emberföldről munkát végzett. S azért midőn a közös szentáldozás végén utolsó helyen a mi száztagú rendezőbizottságunk testületileg járult az Oltáriszentséghez, mellükön az éremmel, karjukon a kék-fehér rendezői szalaggal — az angolkisasszonyok budapesti intézetének ajándéka — Resch Aurél dr., Bonta Károly dr. és Maxintsák Gyula dr.-ral élükön, bizony emelhetette keblüket az önérzet és öröm gondolata, mert hisz mind ez a szívét-lelket fölemelő ünnepség, ez a báj, ez a gyönyörűség elsősorban az ő művük volt!

Mindazoknak, kik az ünnep fényének emelésében résztvettek, a miséző gróf Majláth G. Károly erdélyi püspök úrtól le az utolsó kis diákgig s a hatalmas orgonát mesterileg kezelő Meiszner Imre egri főszékesegyházi karnagytól le a legkisebb Ranolder-beli énekesleánykáig, legyen édes jutalmuk annak a Nagyasszonynak kegye, kire az Egyház az Írás szavait szereti alkalmazni: „Kik engem megdicsőítenek, örök életet nyernek!” (Sirák 24, 31.)

Eloszlott a kongreganista publikum, hazautaztak a kiküldöttek, a 3000 Mária-társ és Mária-társnő ismét visszatért csendes munkakörébe, a négyfolyamos ország minden szélébe, a mindennapi élet küzdelmeinek s erőfeszítéseinek verejték-áztatta porondjára.

Egy érzéssel, egy vezéreszmével, egy nagyszerű, lelkesítő gondolattal tért meg valamennyi: azzal a boldogító tudattal, hogy sokkal többen vagyunk a habfehér lobogó alatt, mint magunk csak sejtettük is s hogy azok az ezrek, kik velünk tartanak, nemcsak szavalni, nemcsak csendesen imádkozni, hanem kongreganista módra működni, cselekedni, áldozatot hozni s erőiket, ha kell, mozgósítani is készek a Nagyasszony egyetlen hívó szózatára!

„Mária hí — jöjj!” — ez a röpke szó állt a fel szólító felhívás legvégén, melyet másfél hónapja országgá bocsátottunk. Azonnal rá szóban és tettben ezerszeres visszhang verte ki a választ a Kárpátoktól le az Aldunáig: „Mária hí — jövünk!” Két hét alatt csak a vidékről másfélezer jelentkezés érkezett be.

Ez a készség, ez a visszhangszerű rögtöni válasz a Nagyasszony hívó szavára, ez a minden akadályt lezúzó lelkesedés köteteket beszél! Ez, ha szabad így beszélnünk, megnyitotta a szemünket!

Ne jajgassunk tovább katolikus akcióink félsikéről! Ne rakjuk többé ölbe kezünket azzal a vénasszonyos kishitűséggel, hogy rajtunk már csak a nagyszerű halál segíthet! Ne beszéljünk eredményte-

lenségről, részvétlenségről, katolikus közönségünk lomhaságáról! Már most tudjuk, láttuk, éreztük, kézzel tapintottuk, hol van ennek a lomhaságnak és sikertelenségnek a határa s hol kezdődik el a tettekrekész, fürge, munkaképes katolikusok tábora.

S már most tudjuk azt is, mi a jövő programja, mi a legfontosabb, legszükségesebb, ha nem egyedül sikerképes feladat: *elő a kongregációi zászlóval, fogjunk össze, tömörüljünk, képződjünk, tisztuljunk, nemesbüljünk, lelkesüljünk, istenüljünk alatta* — s akkor a mienk, a mienk, senki másé, csakis a mienk a jövő!

Ez az első országos kongregációi nagygyűlés tanulsága!

A salzburgi nemzetközi Mária-kongresszus és kongregációi nagygyűlés.

Windthorst, a német katolikusok vezére, a katolikus nagygyűléseket őszi hadgyakorlatoknak szerette nevezni. Aki a salzburgi kongresszuson és kongregációi nagygyűlésen jelen volt, ezt a gyülekezést is hadgyakorlatnak nevezhette volna: nagyszerű nyári hadgyakorlatnak, mégpedig a legjavából, hol a Máriás csapatok vezetői és képviselői vonultak fel nagyarányú haditanácsra, fényes hadiszemlére.

Kérded talán, szíves olvasó, mi köze a Mária-kultusznak és kongregációi kongresszusnak a hadakozáshoz? Az a köze, hogy amióta a bukott emberiségnek egyetlen reménye az az „asszony” lett, ki magzatával együtt a sátán fejét szétaposta s kinek képét Isten az üdv jeleként állította oda a bezárult paradicsom ajtajára (I. Móz. 3, 15.), azóta minden törekvés, mely komolyan veszi a harcot üdvünk ellensége ellen, a sátántipró Nagyasszony nevéhez fűződik, s amint nem csodálkozhatunk rajta, hogy kezdettől fogva minden egyházszakadás és vallási felforgatás mindezekelőtt a Szent Szűz ellen rántott kardot s Nestorius-tól a XVI. század egyházirtóiig az Istenanya kultuszának üzent hadat, úgy azt sem csodálhatja senki, ha

napjaink újjáébredő katolicizmusa viszont szintén a bűntipró Nagyasszony zászlaja alatt sorakozik védelmi és hódító harcaira.

Ez annak a törekvésnek is mélyebb oka, mely újabban a Mária-kongresszusokat és kongregációi mozgalmakat a katolikus apostoli szervezkedésnek és társadalmi reformmunkának egyenesen a középpontjába állítja be. S aki a Mária-kultusznak ezt az egybefűzését a modern apostoli harcokkal eddig nem értette volna meg, azt meggyőzhette az 1910-i salzburgi táborozás július 17-től 22-éig. Ki annak a megmondhatója, mennyi nagyszerű terv és kezdeményezés, mennyi okulás és buzdulás, mennyi nemes elhatározás és elszánt apostoli lelkesedés lett e fényes gyülekezésnek eredményel!

Aki a salzburgi gyűlésekről jelentést akar írni, elejétől kezdve nehéz helyzetben van: valósággal meggyűl a baja az anyag roppant bőségével. — Egyrészt ugyanis ezen a téren is áll a mondás, hogy az érdekesség éppen az egyes részletekben rejlik; másrészt meg igen bőre kellene e jelentés kereteit nyújtanunk, ha csak a fontosabb mozzanatokba is némileg be akarunk hatolni. Így hát be kell érünk a lehető legfutólagosabb vázlattal, mely majd csak kivételesen terjeszkedik ki a legérdekesebb és leggyakorlatibb részletekre.

Három párhuzamos nagygyűlés folyt le Salzburg városában július 17-étől 22-éig: 1. a kongregációi prézesek gyűlése, 2. a kongregációi nagygyűlés és 3. a nemzetközi Mária-kongresszus. Minket természetesen elsősorban a két első érdekelt. A kongresszus, mint ilyen, inkább nagyszerű tüntetés volt: a katolikus nemzetek versenyző hódolatának bemutatása a Szepölötlen Szűz előtt. A kongregációi nagygyűlés és a prézesek gyűlése azonban elejétől legvégéig gyakorlati jellegű, minden ízében az életből merített s az életnek szánt apostoli kezdeményezések voltak.

Már 17-én, vasárnap este oly szép számmal gyülekeztek a különféle nemzetbeli kongreganisták és

prézések, hogy az ismerkedési estére kiszemelt helyiség: a St.-Peter-Stiftskeller nagyterme kicsinynek bizonyult. Knebel mannheimi plébános és bádeni országgyűlési képviselő gondoskodott az este kedélyes részéről; ügyes vezetése alatt oly tiszta és ártatlan s amellet oly derűs és vidám öröm fejlődött ki a kedélyesen ismerkedők soraiban, amilyenben talán csak kongreganistáknak lehet részük. A tudat, hogy bár alig ismerjük egymást, mégis mindnyájan testvérek vagyunk, s mindnyájan ugyanazon fehér zászló alatt, ugyanazon Nagyasszonyért s ugyanazokért a tiszta ideálokért dolgozunk, egészen fesztelenné, családiassá tette a felejthetetlen estét.

A prézések gyűlése.

Másnap aztán megindult a komoly munka és tanácskozás: 9-kor a Borromäum nagytermében ültek össze a prézések; voltak már ekkor is legalább 200-an. Ügyszólván szószerint kellene visszaadnunk minden egyes előadást és hozzászólást, ha mindent közölni akarnánk, ami fontos és érdekes ezen a gyűlésen elhangzott. Elsőnek a már Innsbruckból és Wienből ismert Schofer dr. beszélt „a prézesi kellékekről: a szeretetről és szigorúságról”. A szónok szakavatottsága mellett elég tanuság, hogy éveken át volt egyetemi kongregációk prézese, most pedig a freiburgi érseki megye virágzó papi-kongregációinak egyházhatósági-lag kinevezett prefektusa.

Első tételül azt állította fel, hogy a prézesnek mindenekelőtt jól meg kell értenie, miben áll a kongregáció. Mert hogy ez sem magától értődő dolog. A lelkipásztorkodástanok még mindig csak alig említik meg a kongregációt, még kevésbbé fejtik ki közelebbről fogalmát és lényegét; nem csoda tehát, ha gyakran még egyházi férfiak sem bírnak kellő felfogással a kongregáció lényeges feltételeiről. Nem vádol érte senkit; a felvilágosodás korában elveszett, elmosódott a kongregáció fogalma, s ma egyik legfontosabb teendőnk, hogy az érdekeltekkel a modern lélekmentés

e fontos eszközét ferdítés és csorbitás nélkül megismertessük. E célból igen fontosaknak tartja a kongregációi és főleg a prézesi *összejöveteleket*; nemkülönben *a kongregáció irodalmának felkarolását*.

Jó prézes csak az lehet, aki időnkint elolvassa egyik-másik híresebb prézes — pl. P. Doss — életrajzát és szorgalmasan tanulmányozgatja a kongregációk történetét. A jó prézes második kelléke a természetfölötti álláspont: csak ott lehet igaz eredményről szó, ahol a prézes imádkozni és áldozatot hozni tud a rábízott Mária-társulatért; egyébként odafajulhat a helyzet, hogy a prézes a kongregációban egyéni kultuszt nevel naggyá s önmagát tartja a kongregációi élet középpontjának. Fontos az is, hogy a prézes közelről ismerje alattvalóit s azok életviszonyait; hogy pl. ha diákkongregációt vezet, ismerje a diákélet minden csinját-binját, törődjék a lelki veszélyekkel, melyek a rábízottakat fenyegetik; ha munkások vagy munkásnők kongregációjának áll élén, tudakolja meg az illető gyárak és munkaadóhelyek hiterkölcsei légkörét, hogy annál eredményesebben lehessen a társulati tagok hasznára. A prézesről is álljon az Udvözítő szép szava: „Ismerem juhaimat s juhaim ismernek engem.”

Elengedhetetlen továbbá, hogy a prézes a hitelles irodalmat és napisajtót is ismerje. Mit használ, kiált fel a szónok, ha a katonatiszt heteken át buzdítja s gyakorolja a legénységét, de viszont sohasem tudja, mit tesz az ellenség, mire készül, mily oldalról s mily fegyverekkel akar támadni! S micsoda pap, micsoda prézes az, aki a rábízott tagokat, az apostoli harcokra hivatott Mária-társakat a vallási élet esküdt ellenségeinek haditerveiről s hadicseleiről sem tájékozza! — Aranyszabálynak tartja minden jóra való kongregációban, hogy a prézes is úgy tegyen benne, bizonyos értelemben, mint az isteni gondviselés: t. i. ne tegyen mindent közvetlenül és egyedül, hanem használja fel s juttassa érvényre, ahol csak lehet, a másodrangú tényezőket, a *causae secundae*-kat is. Ne akarja maga

elvégezni azt a munkát, ami voltaképp a tagokat, a szekciókat, a tanácsulást illeti; ő csak lelke legyen a kongregációnak, lelke, azaz láthatatlan, mozgató életelve; nem pedig feje, keze, lába és mindene.

A prézes legjobb, ha szanguinikus, kolerikus, flegmatikus és melankólikus egyszerre. Bírjon a szanguinikus nemes lelkesedésével és optimizmusával; legyen kolerikus, kinek jelszava, hogy semmiféle nehézségtől vissza nem riad; legyen bizonyos értelemben flegmatikus, aki képes háromszor-négyszer is meggondolni ugyanazt, mielőtt végrehajtja, mert bizony kongregációi ügyekben a prézesnek egyetlenegyszer sem volna szabad bakot lőnie; s végül legyen meg benne a melankólikus lelkek érzékenysége a szívbeli finomsága, melyre a prézesnek még a férfikongregációk vezetésében is szüksége van, ha a tagok szívét meg akarja nyerni. De emellett okos is tudjon lenni és derűs kedélyű, mert az a kongregáció keveset ér, melyben az öröm és jókedv nem otthonos.

Schofer dr. világos, meggyőző s gyakorlatias fejtegetéseit megszokott tapssal honorálta a jelenlévő prézesek kara; utána a közkedveltségű bajor kapucinus páter Gaudentius tartotta meg előadását „a prézes képzéséről és tovaképzéséről”.

Azzal kezdte, hogy neki már a szemináriumban volt alkalmá kiváló prézesek élő mintaképén tanulgatni el a prézesi hivatal kellekeit: volt egy 80-éves buzgó bencés tanára, ki miután már régen nyugalomba vonult, még mindig rendkívüli örömmel s egyszerűséggel tartotta meg hetenkinti kongregációi előadásait. Azonban nem minden prézesnek van ilyen önképző iskolája; legtöbbször csak úgy a maguk fejéből, autodidakta-módra ismerkednek meg a kongregációi prézes teendőivel és feladataival.

Ajánlja az „autodidaktáknak” főleg a kongregáció irodalmát, mindenekelőtt a kongregációi folyóiratokat s a prézesgyűlések látogatását. Kíváncsi tartaná, hogy amint ma annyifelé tartanak hitoktatói, szociális stb. tanfolyamokat, úgy kongregációi, illetve

prézesi tanfolyamot is tartanának, lehetőleg már a papnevelőkben. Legalább azt kellene kivinni, hogy a lekipásztorkodástan tanára, ha többet nem, évenként egy órát fordítson a kongregációi prézeshivatal megbeszélésére; ebből volna a hallgatónak is annyi hasznuk, mint ha a tanár, mint valahol történt, kedvenc tárgyával: pl. az orgonaépítés elméletével tölti ki a lekipásztorkodástan három teljes hetét.

A tovaképzés főeszközét előadó a gyakorlati, de mindvégig lelkiismeretes előkészített munkálkodásban látja; a legfőbb azonban e téren is az intenzív lelki-élet, az apostoli buzgóság marad, mely imádkozik és imádkoztat magáért. Mily boldog a prézes, kit tiszta lelkek imája istápol nehéz feladatában; mint azt a feldkirchi pátert, akinek egy haldokló kis kongreganistája búcsúzásul e szavakat mondta: „Főtisztelendő úr, majd ha az égben leszek, imádkozni fogok önért, hogy jó prézes lehessen!”

Ezzel megindult a hozzászólások egész folyama. *Schöpfleutner dr.* bécsi kanonok és országgyűlési képviselő azt sürgette, hogy a prézesek főleg a nagyvárosokban, minél jobban ismerkedjenek meg azzal az iszonyú *lelki nyomorral*, a veszélyek és kísértések egész borzalmas hálózatával, mely az ifjú kongreganistákat városainkban lépten-nyomon törbe akarja ejteni. Főkép a leánykongregációkban legyen a prézes éber és szemes.

Thüssen feldkirchi jézustársasági tanár s a feldkirchvidéki papi-kongregáció prézese hangsúlyozza a *prézések gyakori összejöveteleinek*, konferenciáinak fontosságát. Valahol, úgymond, a prézesek rendszeres összejöveteleket tartottak; néhány prézes azonban főlőslegesnek találta a részvételt; aminek aztán az a nagyon furcsa eredménye lett, hogy a kongregációk valóságos torzképei lettek az igazi kongregációi ideálnak. Így pl. „színházi szakosztályt” alapítottak s ez a szakosztály nyakra-főre adatta elő a vegyesszerepű-kongreganistákból és kongreganista nőkből együttesen játszott darabokat. A felszólaló ősz hajfürtjeire s

tapasztalatára mutatva kijelenti, hogy azonnal kilép minden kongregációból, ha az ilyen eljárást kongregációi szakosztályi működésnek nevezik. Ez „Gelegenheitsmacherei”, nem pedig kongregáció. Nem tud megbízni az autodidakta önképzésben; amennyire lehet, a prézes először maga is legyen kongreganista és tanulja ki önmagán a kongreganista életet.

Rompel feldkirchi nevelőintézeti főprefektus arra utal, hogy a tanulóifjúság között a Mária-kongregációi életnek a szünidőben sem szabadna szünetelnie; a prézesnek legalább levélileg ekkor is sűrű összeköttetésben kell maradnia a tagokkal.

Mgr. Wiedmann müncheni városi plébános kijelenti, hogy a kongregációkra, főleg a modern nagyvárosok óriási kiterjedésű plébániáiban égető szükség van. Utal Swoboda prelátus, wieni egyetemi rector magnificus, ismert új könyvére („Grosstadtseelsorge, Pustet, Regensburg 1909) s arra a lehetetlenségre, hogy egyetlen plébános négy-öt káplánnal 60—70—80.000 lélek vallási és erkölcsi szükségleteiről gondoskodjék; emellett iskolába, egyletekbe stb. járjon. Addig is, úgymond, míg ezeket az aránytalanságokat megszüntetni sikerül, jelentékenyen megkönnyíti a lelkipásztor helyzetét a jól vezetett kongregáció. A vadházasságok rendbehozatalában pl. a női kongregációk, a vidékről a városba özönlő leánynép megmentésében a leánykongregációk segítik a lelkipásztort megbecsülhetetlen mértékben.

Erre P. Harrasser S. J., a prézesgyűlés volta-képeni lelke és szervezője kért szót s három pontra vonta fel a prézesek figyelmét. A prézesnek ápolnia kell a *testületi szellemet*, az „esprit de corps”-t. A „Neue Freie Presse” azt írta nemrég Lueger dr.-ról, hogy azért volt övéi közt oly népszerű, mert minden egyes munkatársáért szívesen sikraszállt s csak holttestén át engedte volna meg, hogy híveinek bármelyikét megtámadják. Ilyen legyen a prézes is: legyen született védnöke minden kongreganistájának; méltatlan támadás, rágalom, üldöztetés csak a prézes

holttestén át érhesse őket. — Másodszor legyen a prézes *gyengéd lelkiismeretű* a kongregáció ügyeit illetőleg. Tartson részletes lelkiismeretvizsgálást, pl. havonként egy órán át — bezzeg ez sem lesz kárbavesztett idő! — s vegye át sorba a tagok neveit, kinek mire volna szüksége, milyen vezetésre, vigasztalásra, figyelemztetésre; mivel lehetne fokozni a kongregációi életet, az apostoli buzgalmat, a jókedvet és kölcsönös egyetértést. Főleg tanácsülés előtt volna ilyen magabeszállás helyén. — Harmadsorban azt ajánlja minden prézesnek, hogy soha ki nem merülő *optimizmusra* tegyen szert. Sok csalódás éri tán, sok terve dől dugába, de azért csüggednie sohasem szabad. Nincs is oka reá. A szent Szűz, kiről azt zengi az egyházi zsoltosma, hogy „minden tévelygés felett győzedelmeskedett”, végre is diadalra vezet. Az agg P. Patiss mondta neki egyszer: „Meglátja, kedves páter, *amibe az ember a szentséges Szűz nevében kezd, azon mindig különös istenáldás nyugszik*”.

Epp tauberbischofsheimi plébános a prézes *társadalmi képzettségéről* szól s elmondja, mennyire népszerűvé tette több helyen a cselédleányok kongregációit az, hogy a prézes a kongregáció keretében szociális, gazdasági jellegű tanfolyamokat szervezett.

P. Wild dr. lugosi magyar minorita a különféle kongregációk együttműködéséről és *központosításáról* beszélt; kíváncsún tartotta, hogy a különféle helyeken működő kongregációk katolikus hitügyi kérdésekben megegyezőleg, vállvetve munkálkodjanak. Ha a vallás és erkölcs esküdt ellenségei nyíltan szervezkedhetnek s hálózataikkal eláraszthatnak országotvilágot, nekünk sem veheti zokon senki, ha a közös veszély perceiben közös ellenállásra tömörülünk.

A budapesti urak és egyetemi hallgatók kongregációjának képviselője erre felemlítette röviden a *budapesti úri kongregáció* újabb keletű, de nagy reményekre jogosító kezdeményezését, az *ú. n. koloniarendszert*. Ez a rendszer, úgymond, lehetővé teszi a kongregáció megalakulását oly helyeken is, ahol helyi

prézesül hamarosan nem akad vállalkozó papi ember: ez esetben a központi prézes alatt lép életbe a kongregáció, aki aztán időről-időre meglátogatja a vidéki kolóniákat. Az összpontosítás szempontjából is jelentős újítást a prézesek gyűlése nagy érdeklődéssel vette tudomásul s többszörös helyesléssel adózott érte.

Még néhány felszólalás következett, mire az elnök, Mgr. Waitz Zsigmond dr. brixeni teológiai tanár, összegezte a vita eredményeit s névleg üdvözölte a magyarokat, kik szintén eljöttek s tényleg is résztvettek az értekezleten.

Szünet után P. *Hättenschwiller* S. J., a német Jézus-Szíve-Hírnök szerkesztője, tartott előadást „*a kongregációi tisztviselők helyes vezetéséről*”.

A prézes legyen a lélek, a tanács, a szervezet izomzata, s felvirul az a kongregáció, melyben szerencsés összhangra talál a „mens sana in corpore sano” (ép lélek ép testben) elve. Ne legyen a prézes a tanácsüléseken diktátor; keresse ki inkább előre az alkalmas indítványtevőket, hagyjon a tagoknak *tanácskozási szabadságot*, sőt ha kell, mondjon le egy-egy kedvenc tervéről is, ha egyébként egész tanácsával maradandóan szembe kellene helyezkednie. A tagokban meg szokott lenni a kellő jóakarat is, meg némi hozzáértés is; csak ki kell ismerni őket s mindegyiket arra a helyre állítani, ahol legjobban értékesítheti tehetségeit. Az egyik például okos tanácsadó, a másik kiváló rendezői talentum, a harmadik ügyes rábeszélő, békebíró stb. Attól is nagyon óvakodjék a prézes, hogy tisztviselőinek tekintélyét szükségtelenül ne csorbítsa.

Nagy hiba volna nyilvánosan megfeddeni a tanácsot vagy a tisztviselőket. Mindig inkább a nemes lelkesedés ébrentartására s a pozitív indítóókokra kell tekintettel lennünk, mint örökös sopánkodás, jajgatás és dorgálásra. Érezze magát a tanácsstag a tanácsülés után úgy, mint az emmauszi tanítványok, midőn az Úr Jézustól elváltak s elragadtatva mondogatták: „Úgy-e, szívünk gerjedez vala bennünk, amint szólott

az úton?" (Luk. 24, 32.) Lelkesedve, emelkedetten, okulva s buzdulva térjenek haza minden egyes tanácsülésről. — Minderről természetesen szó sem lehet oly kongregációkban, melyek csak a kongregáció nevét bitorolják, de annak lényegét, szellemét nem tanulmányozzák. Megesett egy ilyen kongregációban, hogy a prézesnek egy szép napon „bemutatták” egyik konzultorát, aki már egy teljes esztendeje „konzulkodott” alatta, holott személyesen nem is ismerték egymást.

P. Fischer Eduárd S. J. erre azt az igen életrevaló megjegyzést tette, hogy a kongregációnak sehol, de sehol, még az ifjúság körében sem szabadna rendőri intézménnyé, szapuló, árulkodó gyülekezetté fajulnia. Némely tanácsstag itt könnyen megtéved s jaj, ha a prézes azonnal elejét nem szegi ennek a kereszténytelen szellemnek. A tagokat ellenőrizni kötelesség, enélkül rendezett társulati élet, főleg hiterkölcsei irányban, elképzelhetetlen; de a tanácsülésnek sem kötelessége, sem joga nem lehet, hogy folytonosan az észrevett *hibákat és panaszokat* hánytorgassa. Ne legyünk kéményseprők, ha cukrászok lehetünk. Nagyobb hibákat másnak mint a prézesnek tudomására hozni, legtöbb esetben vétek az Isten 8-ik parancsa ellen; eltekintve attól, hogy a kongregációnak sokkal nemesebb feladatokkal kell foglalkoznia, sem mint gyűlöletes rendőrködéssel.

Hauser augsburgi szentszéki tanácsos és plébános reméli, hogy maholnap külön női és külön férfi-kongregációi nagygyűlések is lesznek tarthatók. A Jézus-társaság, úgymond, évszázadokon át vonakodott a kongregáció kapuját a nővilágnak megnyitni; mainap e vonakodásnak nem volna értelme, amióta a keresztény családi élet megszűnt a nőnek ugyanazt nyújtani, amit a kongregáció nyújthat. A női kongregációk vezetésében nagyon jó közvetítők az apácák; jobban is illik, ha a prézes nem intéz el minden apróságot magukkal a női kongreganistákkal.

P. Harrasser közfigyelembe ajánlja a *tágabb tanácsüléseket*, illetőleg a nyilvános tanácsstartást is.

Fontosabb, arravaló kérdések megbeszélésére pl. időnkint több tagot is meg lehetne hívni a rendes tanácsosokon kívül; esetleg hellyel-közzel az egész kongregációt is. Ez nagyban fokozná a közösség érzetét, a lelkesedést, az érdeklődést és kongregációi munkakedvet. — A kémkedés azonnal megszűnik minden jóra való kongregációban, mihelyt a kongregáció komoly, lelkes, apostoli munkába fog. Ott burjánzik csak fel az ilyen visszaélés, ahol komoly tevékenység híján a tagok csak egymás hibáit, nem pedig egymás jótulajdonosságait ismerik meg.

Stumpf dr. karlsruhei városi plébános úgy mutatja be magát, mint aki hosszú tévelygés után találta meg a helyes utat. Több mint 12.000 hívőt számláló plébániáján az első hat évben minden lehető eszközt kipróbált, hogy a hitéletet fellendítse s az eredmény oly csekély volt, hogy csak bánkódva tud arra a hat esztendőre visszagondolni. Végre Schofer dr. jóbarátjával együtt szeme a kongregáción akadt meg s máig hálát mond az Istennek ezért a fordulatért, a modern lélekmentés és lelkipásztorkodás e nagyszerű segéd-eszközeért. A kongregációi életben tapasztalatai szerint legfontosabb a *tanácsülések helyes vezetése*. Némelyek nem látják be, mire jó a gyakori tanácsülés, ő azonban a legalább havonkénti tanácsülést teljesen lényegesnek tartja. Persze az életrevaló prézes dolga, hogy mindig legyen elég a kongregációt illető megbeszélni való. Ez pedig a mi zilált életviszonyok közt tengődő városainkban mindig bőven akad. Legjobb, ha a prézes külön kis *jegyzőkönyvet* vezet minden egyes egyletről és kongregációról, melynek élén áll; abba aztán adandó alkalommal azonnal feljegyzi, ami útjába ötlik s amit a kongregációi tisztii ülésen haszonnal szóvá tehet. Előadó megjegyzi, hogy neki még sohasem fogyott ki a megbeszélnivalója ezeken az üléseken.

Ajánlja továbbá, hogy a tanácsüléseken lehetőleg *parlamentari rend* uralkodjék; az indítványokat lehetőleg előre szögezzék le, a hozzászólók csak a jelentke-

zés sorrendje szerint kapjanak az elnöktől szót; vezessenek esetleg jegyzőkönyvet is, melyet röviden felolvasnak, hitelesítenek, esetleg még egyszer rövid vita tárgyává tehetnek a legközelebbi ülésen; ezzel rendszeresebb lesz a tanácsélet, elejét veszik sok haszontalan szónak, annak a bizonyos pletykának is, melyről már mások is szóltak, kevesebb idő alatt többet végezhetnek. Bevált eljárás, hogy ne a prézes és prefektus szóljanak a tárgyhöz legelőször, hanem mint az másutt is szokás, *az első szó a legtiatalabbaké legyen* s szavazásnál is ők legyenek az első; ellenkező esetben előre lehetetlenné tennők a szabad véleménynyilvánítást és sok éles megfigyelés és életképes kezdeményezés pusztulna el felhasználatlanul.

A kongregáció szabályai előírják, hogy a tisztviselőket évenként megújítsuk s hogy többször mint háromszor egymásután senki sem viselheti ugyanazon hivatalt. De nem ritkán megesik, hogy egy tisztviselő oly kiválóan tölti be helyét, hogy kedvéért a prézes túlteszi magát az idézett határozatokon. Előadó ebben nagy hibát lát. Legyen a prefektus vagy titkár akár aranyból is, legyen bár valóságos drágagyöngy, három év múlva mindig nagyon kíváncsok a gyökeres tisztújítás. Hadd jusson megint új erő, új frissesség a kongregációi életbe. Azt a kiváló tisztviselőt azért még sehogyan sem szükség elejteni vagy véka alá rejteni: tegyék meg jelöltek mesterének vagy bármely fontosabb szakosztály elnökének, míg újra sorra kerülhet. — A leánykongregációkban a prézes különösen óvakodjék attól, hogy sem személyének, sem kongregációjának senki, még a rosszakarát se vethessen szemére semmit.

Paulus trieregyházmegyei plébános és a nevezett megye férfikongregációinak középponti igazgatója örömet fejezi ki afelett, hogy itt is ugyanazon elveket hallja hangoztatni, melyek önáluk, messze nyugaton szintén egyedül helyeseknek bizonyultak; névleg hogy a kongregációkban a tagozott és specializált munkát tartják célhozvivőnek. Náluk Trierben maga a me-

gyéspüspök szervezte szintén ily értelemben a kongregációi mozgalmakat s őt külön arra nevezte ki, hogy a megye férfikongregációinak központját vezesse. Legújabbán külön folyóiratot indítottak meg „Marienburg” címen a férfikongregációk számára; a lap nagy érdeklődéssel találkozik megyeszerte; biztosra veszi, hogy P. Harrasser, a wieni kongregációi lap szerkesztője az új kezdeményezést nem veszi rivalitásnak.

P. Harrasser mosolyogva jelenti ki, hogy a kongregáció terén a „konkurrencia” szót ő egyáltalában nem ismeri s nem is értené meg; van itt munka elég; jut is, marad is mindenkinek. A laptársat annál inkább üdvözli, mert maga is látja, hogy egy lap nehezen felel meg oly különböző összetételű olvasóközönségnek, minő a „Die Fahne Mariens” 16.000-nyi olvasói tábora.

Ezalatt dél is elmúlt és a rendkívül érdekes eszmecserét d. u. 3-ig fel kellett függeszteni. Fáradságról azonban szó sem lehetett: az élelmes rendezők éppen a legérdekesebb témákat délutánra tartották fenn. Növelte a délután érdekességét Mailáth gróf erdélyi püspök úr rendkívül szimpatikus szereplése is. Az első szónok Hilber dr. brixeni teológiai tanár a sokat vitatott „szemináriumi kongregációkról” tartott előadást.

Azzal kezdte, hogy hiszen a szemináriumi kongregációk szükséges voltáról elméletben mindenki meg van győződve, mert hiszen hogy lehet az jó prézes, aki soha jó kongreganista nem volt s a kongregációt csak úgy madártávlatból ismeri; de gyakorlati kivitele elé tenyérnyi ellenvetést szokás állítani; arra szorítkozik tehát, hogy az ellenvetéseket megcáfolja. Nem tagadja, ha a kongregációt ugyanolyan alakban hoznók be a kis- és nagyszemináriumokba, amint az a világi elem, főleg a tanuló ifjúság körében szokásos, a kongregáció a szemináriumban csak ötödik kerék lenne; de éppen itt a hiba; itt is áll az elv: különböztess meg ami megkülönböztetendő, s eloszlik minden nehézség.

Főleg a szeparatizmus vádját hangoztatják a szemináriumi kongregációk ellenségei s arra hivatkoznak,

hogy aki nem jó kongreganistának, nem lehet jó papnak sem. De hát hol van az megmondva, hogy a szemináriumban sem lehet mindenki tagja a kongregációnak, aki abba belépni akar? Nem a szeparatizmus a lényeg, hanem a Mária-tiszteleten alapuló különös buzgalom, mely egyrészt öntökeletesedésre, másrészt apostoli buzgólkodásra irányul: ennek sem lehetne helye a szemináriumban? Azt is hánytorgatják, hogy nincs idő a kongregációi összejövetelekre, meg hogy amúgyis sok már a szemináriumi ájtatosság. De erre is könnyű a felelet. Ha 10-en ülünk egy asztalnál s jön egy kellemetlen vendég, egyszerűen kijelentjük, hogy itt már nincs hely. Ha azonban nagyon kedves jóbarátunk lép az asztalhoz, hamar összebb húzódunk és hogyan, hogyan nem, akad még hely neki is. Így akad a kongregációi gyűlésnek is hely a szemináriumi napirendben, csak akarni kell. Inkább sok más maradhat el, aminek távolról sincs ily jelentősége, ily korszerű haszna. S épp azért, mert a szemináriumban amúgyis elég már az ájtatossági gyakorlat, a kongregációi ájtatosságot is lehető legrövidebbre lehet fogni; hiszen itt sem az ájtatoskodás a fő. Ami kevés időt és munkát pedig a szemináriumi előljárók a kongregációra fordítanak, kamatostul megtérül, amennyiben a kongregációi szellem a papi nevelés munkáját is tetemesen megkönnyíti.

Némelyek azzal érvelnek, hogy az elvonult, elzárkózott szemináriumi életben az apostoli tevékenységre nem nyílik kellő tér, ami pedig a kongregációban lényeges. Ez az ellenvetés azonban teljesen alaptalan. Vajjon a szemináriumi önképzés nem szintén apostoli munka-e? S nincs-e éppen a szemináristának bő alkalma arra, hogy magában apostoli erényeket neveljen? A Mária-kongregáció, a tökéletes szemináriumnak éppen az apostoli szellem nevelése miatt elsőrangú kelléke. Nem baj az, ha nem működik is azonnal kifelé. Mi a fontosabb a testszervezetben: a száj-e vagy a szív? Pedig ez sem működik kifelé annyira, s oly közvetlenül mint a száj. Ehelyett belülről hajtja, he-

víti, tüzeli az egész szervezet munkaképességét. Ugyanígy tesz a szemináriumi kongregáció is: láthatatlanul, leplezetten, szent magányban készíti elő az apostoli tűzlángot, mely arra van hivatva, hogy egykor másokat is lángbaborítson. Nem lehet az lelkes prézes, aki saját szemével, lehetőleg önmagán nem látta s nem tapasztalta végig a kongregáció lelketátható erejét. Még kevésbé ismerheti meg helyesen a felnövekvő fiatal pap a kongregáció szervezetét, beléletét, virágzásának feltételeit, ha maga sohasem tartozott belé.

Epp tauberbischofsheimi (bádeni) plébános a második szónok, aki rövid, velős, férfias szavakkal ecseteli a „*papi kongregációk*” szükséges voltát.

A papnak ma nehezebb a helyzete, nagyobbak a feladatai, mint valaha. Tömörülésre, egyesülésre, az apostoli szellem és találékonyság rendszeres, intézményes növelésére van szükség. A papi életszentséget a mai istentagadó és szabados világ szintén nehéz próbára teszi. Kérdezheti-e ezek után valaki, van-e a papi kongregációknak létjogosultságuk? Szónok rámutat a bádeni-egyházmegyei félszázados papi kongregációkra, a vorarlbergi papi kongregációkra stb. A papi kongregációra nézve természetesen kétszeresen áll, hogy ne legyen szakasztott mása a világi kongregációknak. Az ellenőrzést itt a minimumra kell leszállítani; a gyűléseket az illető vidék közlekedési viszonyai szerint kell berendezni. Az sem baj, ha csak 3—4 tagja van az ilyen papi kongregációnak. Naponkinti elmélkedés, az Oltáriszentség látogatása egyszer napjában, gyakrabbi szentgyónás, az összejöveteleken pedig egy-egy idősebb kartárs allokúciója szentségi áldással: ez is elég. A freiburgmegyei papi kongregáció azonkívül nyári papi tanfolyamokat tart évente: föl hívják egyetemi és szemináriumi tanáraikat, kik szívesen vállalnak el egy-két előadást valami időszerű teológiai vagy hitvédelmi tárgyról; az előadásokat igen hálásan hallgatta az egész vidék papsága és szellemileg fölüdülve tért haza a tanfolyamról.

Azt mondják, nagy előny, ha egy papnak élnek még

a szülei s ott laknak nála; az édesanya nemesítő hatása itt is meglátszik még. Csakhogy kevés a pap, főleg idősebb, aki ily szerencsés helyzetben van. Az édesanya szerepét azonban ekkor is bőven pótolhatja a legjobb édesanya, a menyei Szűz, a papi erény és papi buzgalom legjobb ébrentartója s boldog a pap, aki e legjobb Anya keze alatt áll, boldog az egész hitközség, melynek papja Mária-gyermek. A papi kongregáció ilykép valóban gerince, háttere az egész kongregációi életnek, az összes többi kongregációknak. Mi volna Salzburg városa, ha elvonnék mellőle a Mönchsberget s a fellegrárat, a Hohensalzburg gyönyörű háttérét? Époly közönséges város volna, mint bármely más; így azonban Humboldt Sándor szerint Európa egyik legszebb fekvésű városa. Vegyük el a különféle kongregációk mellől a szemináriumi és papi kongregációkat, ezeket a fellegrákat, ezeket a Hohensalzburgokat, a magas „sóvárakat”, melyekben a papnak magába kell szednie azt a sót, mellyel aztán áthatja a világot: nélkülük az egész kongregációi mozgalom ideig-óráig dívó, gerinctelen, erőtlén alkotássá süllyed.

A vitába mindenekelőtt Mailáth püspök szólt bele; a szemináriumi és papi kongregáció őszinte is elengedhetetlen korkövetelmény. Valahányszor, úgy mond, megyéjében új kongregációt alapít, mindig félve gondol arra, talál-e odavaló, rátermett prézest; pedig minden kongregáció a prézes egyéniségének sajátos jellegét szokta magára öltetni s azért a jó prézes a jó kongregáció első alapföltétele. A nehézségek dacára meg van győződve róla, hogy jó prézest szemináriumi kongregáció nélkül bajos lesz nevelni. Hasonlókép szívből üdvözli a papi kongregációk gondolatát. Ennek is, meg a szemináriuminak is egyik jelentős hasznát a kegyelmi élet előmozdítása mellett a *testvéri szeretet* ápolásában látja. Kéri az elnökséget, hogy máskor is hívják meg a kongregációi nagygyűlésekre a magyarokat is. A kegyelmes úr szavait a prézesek gyűlése szűnni nem akaró tapssal fogadta, mire Mailáth püspök úr megköszönte, hogy ily szívélyesen fogadtak „ben-

nünket, kik a távol keletről s a külföldön eleget szidalmazott Magyarországból jövünk”.

A vita folyamán feltűnt főleg Demel dr. olmützi szemináriumi igazgató határozott állásfoglalása a szemináriumi kongregációk mellett. Többi közt főleg azt reméli ezektől a kongregációktól, hogy a szemináriumot idejekorán megtisztítják azon elemektől, melyek nem annyira „propter Jesum”, mint inkább „propter esum” vannak benn a szemináriumban. Ha nem veszünk föl minden papnövendéket a kongregációba — amin ő végtére semmi kivetni valót sem lát, mert a legjobb növendéket sem szabad kényszeríteni, hogy belépjen — fontosnak tartja, hogy ne a spirituális maga, hanem más valaki legyen a prézes. A spirituális maradjon mindnyájuk közös lelkiatyja. Jó pap csak az lesz, aki buzgó Mária-tisztelő. Nem hiába ajánlta Jézus még a keresztről is Jánost Mária kegyébe. Erre pedig semmisen annyira alkalmas, mint a kongregáció. Azért, ha a püspök vagy szemináriumi elöljáró azt akarta, hogy öröme legyen a papnevelő-intézetében, alapítson benne papnövendék-kongregációkat.

Hauser augsburgi szentszéki tanácsos elmondja, hogyan ne alapítsunk kongregációt. Náluk, úgymond, hivatalosan fölszólították bizonyos egyházmegyei kerület összes papjait, álljanak össze papi kongregációba. Így ilyesmi sem szokott sikerülni. Szabadon, az egyesek magánkezdeményezéséből s magánbeszélgetések útján való tagtoborzással kell az ilyesmibe kezdeni; akkor könnyebben sikerül. Helytelen volt az is, ami valahol szintén nyakát szegte a papi kongregáció gondolatának, hogy t. i. anyagi ügyeket kötöttek egybe a kongregációval. Fölszólaló megfelel az ellenvetésre, melyet nem ritkán hallott papi kartársaitól: én már tagja vagyok a papi imaegyesületnek, minek lépjek be még a kongregációba is? Azért, feleli, mert egészen más dolog a papi imaegyesület meg a kongregáció. A kettő azonban kiegészítheti egymást, az imaegyesület szépen beállítható a papi kongreganista egyéb kí-

vánalmi közé. Csodálja, hogy ez a gondolat ma oly nehezen hódít, holott valaha egyetlenegy városban, pl. Aachenben egyszerre több papi kongregáció is működött.

Schofer dr. érdekes apróságokat mond el a freiburgi papi kongregációk szervezéséről. Összejöveteleiket kisebb kerületenként tartják, itt aztán igen sok gyakorlati kérdést hánynak meg a modern lelkipásztorkodás ezerféle csínját-bínját illetően; időnkint égető korkérdésekről tudományos vitát rendeznek stb. Arról is gondoskodtak, hogy idősebb lelkiatyák, többnyire szerzetesek, rendszeresen beutazzák az egyes kerületeket, úgyhogy a tagok hetenkint járulhatnak a töredelem szentségéhez. Ő is lényegesnek tartja, hogy a kongregáció ne felsőbb parancsra, hanem alulról, magánbuzgalomból forrjon ki. Náluk Freiburgban az érsek a legnagyobb jóindulattal viseltetik a papi kongregáció iránt, azt azonban nem tudja, kik a tagjai, s ha ma kérdezné, folytatja Schofer, talán inkább lemondanék prefektusi hivatalomról, semhogy a tagok nevét bediktálnám; de az érsek nem is fogja ezt kérdezni soha.

Köbl dr. st.-pölteni tanár fölemlíti, hogy a st.-pölteni egyházmegyében szintén van virágzó papi kongregáció vagy 200 taggal, kik a közlekedési viszonyoknak megfelelőleg hat központban szoktak összegyűlni. Az egyesület nagyon sok jót művel. Nemrég Mária-Taferlben, vagy hatvan pap-kongreganista találkozott közös zarándoklaton.

P. Puntigam S. J. travniki tanár fölemlíti a szeparatizmus vádjával szemben, hogy bizonyos szeparatizmus úgyis van minden szemináriumban, akár van benne kongregáció, akár nincs; a különbség csak az, hogy rendesen nem éppen a legbuzgóbb elemek szoktak bizonyos értelemben hangadó pártot alkotni az intézetben; a kongregáció tehát csak arról gondoskodnék, hogy ne ezek, hanem a buzgóbbak alkossák a vezető pártot.

P. Puntigam álláspontját teljesen osztja Mailáth

püspök is. Ő is azt hiszi, a papi kongregáció legjobban akkor virágozhatnak, ha nem fölülről diktálják; biztosítja Schofer dr.-t, hogy ha Erdélyben papi kongregáció alakul, mindenképpen pártolni fogja, de sohasem fogja tudakolni, kik a tagjai.

Mgr. Waitz dr., a prézesgyűlés elnöke, összefoglalja a vita fontosabb eredményeit s örömmel állapítja meg, hogy az első nap munkája: a prézes-tanács ily gyakorlati menetben folyt s annyi életrevaló gondolatot vetett fölszínre.

Este hat óra is elmúlt, midőn a prézesek eloszlottak; valamennyinek arcáról le lehetett olvasni a megelégedést; valamennyien érezték, hogy már ez az egy-napi ülésezés is jelentősen előbbre vitte a kongregációi mozgalmak ügyét, a kongregációi gondolat megértését és lelkes fölkarolását. Bő tapasztalattal bíró lelkes férfiak hordták itt össze tapasztalatuk kincseit s a számos fölszólalás közt nem volt egyetlenegy is, mely nem tanuskodott volna a fölszólalók lelkes szeretetéről a kongregáció iránt, vagy amely nem állt volna szoros, eleven összeköttetésben ama pezsgő, igazán kongregációi léttel, mely őket e gyűlésre a szélrózsa minden irányából összehozta.

Este megnyílt a dómban a nemzetközi kongresszus; 24 püspök, igen nagyszámú előkelőség s vagy 5000 hívő szorongott a tágas templomban s a templomelőtti díszes dómtéren, mely gyönyörűen ki volt világítva. Őszentségét Katschthaler dr. bíboros, salzburgi hercegérsek, képviselte. Elnöknek Marburg hercegpüspökét, Napotnik dr.-t választották. A különféle nemzetek saját nyelvükön üdvözlik a kongresszust.

Utóbb a kongregációi nagygyűlés résztvevői ismét társas estére gyűltek össze a St. Péter nagytermében. Számos *magyar kongreganista* és prézes is megjelent; említésre méltó, hogy a budapesti egyetemi kongregáció a prézesen kívül négy taggal van képviselve; a szegedi úri kongregációi kolónia is küldött két tagot.

Az egyetemi kongregáció rövid üdvözlő beszédje lelkes ovációkat aratott a magyar kongregációknak;

főleg a szónok azon mondata talált lelkes visszhangra, mely azt sürgette, hogy legalább a kongregáció területén értsük meg egymást testvériesen, ha nem vagyunk is egy nemzet fiai, s a politikai rivalitás ne vakítsa el szemünket a jó tulajdonságok és közös katolikus érdekek előtt, melyeket a nemzethatárokon túl is becsülnünk kell. Az elnöklő Schofer dr. lelkes, elismerő szavakkal felelt s innentől fogva a jelenlévő magyarok iránt ismételten meleg szimpátia nyilvánult meg. Úgy is illik, hogy mint egy Egyház gyermekei s egy kongregációi zászló lovagjai ne csak agyarkodni tudjunk egymásra s legalább valláserkölcsi téren ne feledjük el az *erőegyesítés* nagy elvét, ha politikai kérdésekben még oly távol állunk is egymástól.

Ez volt az első nap története.

A kongregációi nagygyűlés.

Bármily tanulságos volt a július 18-iki prézesgyűlés, voltaképeni *Kongregáció nagygyűléssel* — július 19-én és 20-án — érdekesség és nagyszerűség dolgában össze sem lehetett hasonlítani. A gyűlések az egyetem óriási nagytermében folytak, csak az ünnepi díszgyűlést tették át a székesegyházba az utolsó napon. Jó is volt, mert a 4—5000 érdeklődő, ennyien lehettek a meglehetősen magas belépti díj dacára, sehogysem fért volna el az egyetemi nagyteremben. A rendes gyűléseken csaknem 2000-en vettek részt: mágnessok és mágnesshölgyek, nagyszámú intelligencia, egyetemi s középiskolai ifjúság, tanítók és tanítónők, egyszerű polgárok, iparosok, munkások, vagy 500 prézes. A bajorok félezren különvonaton jöttek el. Hogy a jelenlévők igen nagy átlaga kongregációi főtisztviselő és tisztviselő volt, onnan látszott meg, mert a 20-iki közös tanácsuléseken, melyen csak tanácsstagok vehettek részt, szintén 1000-nél többen jelentek meg.

Július 19-én d. e. 10 órakor nyílt meg az első tanácskozás. Elnökökül Mgr. *Schöpfleutner* dr. bécsi

kanonokot s orszgy. képviselőt, *Vittinghoff-Schell* báró főrendet, *Schofer* dr. freiburgi papi-kongregációi prefektust és *P. Harrasser* S. J.-t, az ausztriai kongregációi folyóirat szerkesztőjét választották. Mindenekelőtt a szokásos üdvözlő táviratokat olvasták fel, — nagy lelkesedést keltett a trónörökös és nejének felelete, amely ugyanazon nap délelőttjén érkezett meg — aztán elsőnek *Stumpf* dr. karlsruhei városi plébános szikár, harcedzett alakja jelent meg a széken s megtartotta előadását a kongregációról, mint „*a korszerű lelkipásztorkodás legkiválóbb eszközéről*”.

Fejtegetései helyel-közzel megrázóan komoly hangulatokat keltettek, a mélyebb meggyőződés és igazi apostoli lelkesedés, mely a szónok minden mondatán előmlött, átragadt valamennyi hallgatójára.

A főbenyomás ez volt: ha korunk zilált vallásügyi viszonyai közt főleg városainkban nem akarunk lemondani a lelkek megmentésének egyik legbiztosabb eszközéről, ha nem akarjuk teljesen elveszteni a tért s lehetetlenné tenni egész messzeágazó társadalmi fejlődmények hiterkölcsei befolyását: *alapítsunk mindenütt és mindenekelőtt kongregációkat*, férfi-, női, ifjúsági és leánykongregációkat *minden egyes plébánián*; de aztán vigyünk is bele életet és apostoli buzgalmat minden kongregációba, gondoskodjunk bennük kellő szervezetről s még ennél is inkább igazi apostoli, áldozatkész kongregációi szellemről.

Másodiknak Mgr. *Waitz* dr. brixeni theol. tanár beszélt. Megkapó eleven színekkel festette meg „*az igazi kongreganista képet*”. A keresztény őskorban — így kezdte — a legnagyobbyszerű tüntetés a Mária-kultusz mellett az efezusi általános zsinat volt (431); az itt leszögezett hitcikkely így hangzott: *Mária az Isten Anyja*. A Kongregáció, napjaink e legjelentősebb Mária-tisztelő mozgalma, mintegy megfordítja e szót: a kongreganista alapérzülete, mintegy hitcikkelye e mondatba foglalható: „*Az Isten Anyja az én anyám!*” Ez a gyermeki bizalom és szerető lelkesedés az Isten

Anyja s a mi anyánk iránt, kinek kedvéért s kinek édes pártfogása alatt oly örömet indulunk neki az öntökéletesítés és apostoli erő kifejtés rögs útjainak, minden igazi kongreganistának alapjellemlvonása.

Főleg két tulajdonságra van szüksége a kongreganistának korunk főbajaival, a hitközönnyel és erkölcsi nihilizmussal szemben: értelmi téren alapos *hitvédelmi képzettségre*, erkölcsi téren pedig sziklaszilárd, sérthetetlen *szív tisztaságra*, mely a modern korrupció fojtogató légkörében sem veszti el az istenszeretet és erény nemes zománcát. Hitünk, mondja tovább a szónok, hasonlít a nagyméretű, fölséges középkori dómokhoz, az ezeroszlopos, tornyos csúcsíves székesegyházakhoz, melyeken hozzáértő művelt emberek, szakértők elfogulatlan lelkek mérhetetlen sok megbámulnivalót s tiszteletregerjesztőt találnak. Mai dekandes társadalmunk azonban mintha vak volna a számtalan szépséggel s nagyszerűséggel szemben, melyet hitrendszerünk s Egyházunk képvisel, abban merül ki ereje és figyelme, hogy összehordja az apró porszemeket, a tévedésből, emberi hibából itt is ott is megmaradt kis szemétfoltokat s aztán e söpredék szerint akarja megítélni az egész nagyszerű építményt, egész tanrendszerünket és Egyházunkat.

Ezzel szemben a modern apostol, a kongreganista elsősorban arra van hivatva, hogy felvilágosító munkát végezzen, hogy utat mutasson az általános sötétségben. Még ennél is szükségesebb azonban a kongreganista erkölcsi állásfoglalása a modern erkölcstelenség mérgezett légkörében a lelki maláriában, mely oly szomorúan pusztít körülöttünk jobbra-balra. Nem igaz Máriagyermek az, kit szájalomra nem indít az a rémes erkölcsi pusztulás, mely szemünk láttára ragad el annyi áldozatot!

Ezzel megindult a vita. A hozzászólók közül főleg Knebel mannheimi plébános és orszgy. képviselő megjegyzései vonták magukra a figyelmet s mindenki sajnálta, hogy a hivatalos 5 perc letelte után az elnök

még Knebelre is rácsendített; igaz, hogy az ügyes szónok még ezt a körülményt is mesterileg ki tudta használni. Azzal kezdte, hogy ő már el sem tudná képzelni, hogyan lekipásztorkodhatik valaki manapság kongregáció nélkül. Eredményes lekipásztorkodás főleg nagyobb városokban csak ott van, ahol a plébános oldalán ott dolgozik teljes hadirendben s fegyverzetben a *különféle kongregációk* egész hadosztálya. Egy-két ember nem végezheti el azt a munkát, amit ezek a kongregációk végeznek: bennük a lekipásztor megtízszerezi, megszázsorozósítja önmagát. Ha oly helyre tennék, ahol a kongregáció hatóságilag tiltva van, még ott is a kongregáció elvei, szelleme, módszere szerint szerveznék a hívek lelki gondozását. Hogy miért, azt, úgymond, nem lehet így 2—3 perc alatt elmondani. Azt át kell élni, meg kell próbálni.

Mily sajnós dolog, sóhajt fel a szónok, hogy még papi ember is akad, — de mennyi! — kinek a kongregáció korszerű lekipásztorsági fontosságáról s hasznáról alig van csak sejtelve is! Ajánlja a jelenlevőknek, ha netán ismernének környezetükben ilyen papokat, vegyék őket alkalomadtán gondjukba, vegyék őket munkába. (Derűtség.) „Különösen a hölgyek értenek a rábeszélés művészetéhez, oly ügyesek és találékonnyak ebben — (az elnök halkán megmozgatja a csengetyűt, mire a szónok sietve fejezi be szavait), oly szép csengőn szól a hangjuk, akár ez az elnöki csengetyű (újabb derűtség és taps), s a szelíd esedezés, kérő sürgetés végre is győzedelmeskedik. Akkor aztán mindketten boldogok: önök boldogok, mert megindították a szekeret, s az illető plébános is boldog, mert azt hiszi, ő indította meg; pedig csak önök tolták őt is.” (Taps és derűtség.)

Legvégül üdvözlő táviratokat olvastak fel; figyelmüket többi közt a következő szövegű sürgöny ragadta meg. „Éljen a tettek apostolsága! 500-nál több egyetemi kongreganista, Freiburg.”

„A jókedv a kongregációban.”

Erről a derűs hangulatú tárgyról értekezett a délutáni gyűlés mindkét előadója; a különbség csak az volt, hogy az első előadó, P. Gatterer S. J. innsbrucki egyetemi tanár a kérdésnek elméleti oldalát tárgyalta, míg P. Grüner lambachi bencés inkább gyakorlati észrevételeket tett szövé.

Senkinek a világon nincs annyi oka örülni, jókedvűnek lenni, az örömet állandóan ápolni szívében, mint a kongreganistának, ezzel kezdte P. Gatterer. A „*causa nostrae laetitiae*”, „örömünknek oka” senkinek annyi jogcímet nem ad rá, mint nekünk. Fontos dolog is, hogy a kongregáció vezetői soha alá ne becsüljék a vidámság és öröm ápolásának jelentőségét. Isten atyai gondviselésének módszere az volt a természet berendezésekor, hogy minden érző lénybe beleoltotta az öröm ösztönét, odafűzte ezt az édes, erős ösztönt minden mozzanathoz, melyre az érző természetben szükség van s mely erőkifejtésbe kerül. Ki táplálkoznék, ki mozogna, ki dolgoznék, ki törődnék tudománnyal, művészettel, közügyekkel, ki vállalná magára a házaselet terheit, ha Isten mindehhez nem fűzte volna hozzá az örömet, helyes irányú önszeretetünk kielégülését?

S mint a természetben, úgy a természetfölötti életben is általános igazság, hogy csak ott folyik igazi eleven erőkifejtő élet, hol a lélek a természetfölötti öröm forrásait meg tudta találni és megízlelte. A kongregáció e téren sem kivétel, s azért, ha azt akarjuk, hogy Mária-társaink odaadással erőteljesen s állhatatosan dolgozzanak a kongregáció céljainak megvalósításán, elsőrangú feladat, hogy kongreganistáink szívébe is bevezessük a jóleső, tiszta, tettekre ösztönző felüdítő, lelki öröm forrásait. Nem hiába inti az *exercitiosum*-könyv ismert szerzője is az elmélkedőt, hogy a gonosz lélek, az emberi nem ellensége az, ki a zavarosban szeret halászni s a lelket sötét, borús hangulatba ejti s hogy legtöbb esetben már azon is meg le-

het ismerni (egyes hangulatokon) a sátán befolyását, hogy okkal-ok nélkül igyekszik megrontani jó lelkiismeretünk békés derűjét.

A lelki öröm ápolásának főeszközei ezek: a Nagyszűz bensőséges szeretete, mely annyi vigasszal, annyi nemes érzettel, annyi buzdulással jár; a hívő légkör, mely a kongregációban otthonos; a testvéri és Mária-társi szeretet s egymás kölcsönös segítése; az ügyesen vezetett s mindenben, még az imák megválogatásában is lehetőleg változatos kongregációi összejövetelek; a szívtisztaság, melyet a szentségek gyakori vétele, főleg a gyakori szentáldozás közvetít, s végül az apostoli örömek, a győzelem és a siker édes tudata, valahányszor egy-egy apostoli vállalkozásunk eredményt ért. Hányszor látni még kis gyermekeket is, kikben az apostoli érzet már annyira lángra kapott, hogy apró zsebpénzüik filléreit a kat. hitterjesztés céljaira adják oda s nagyobb örömük van benne, mintha gyümölcsöt vagy nyalánságot vettek volna rajta.

A gyakori áldozásról, mint a lelki öröm forrásáról előadó egy példát mond el a legutóbbi időből: egy úr, ki azelőtt csak havonként áldozott, egy szentbeszéd után mindennap eljárt az Úr asztalához, s azóta nem győzi hangoztatni, mily boldog órákat szerez neki a mindennapi áldozás. — Áttérve a jókedv természetes eszközeire, szónok két főelvet állít fel: a természetes eszközök, az öröm természetes indítóokai szintén jogosultak a kongregációban s azért a társas-esték, kirándulások stb. szintén belevonandók a kongregációi élet programjába; azonban mint merő eszközöknek mindig alárendelt helyzetben kell maradniok s csak oly mértékben alkalmazandók, amennyiben a főcél elérését előmozdítják.

Bár mondhatná el minden kongregációi tag minden szórakozás és természetes öröm-élvezet után a gyönyörű szavakat, melyeket az ószövetségi Eszter, Mária egyik előképe mondott, midőn a pogány királyi

udvar örömei s csábjai közepett így imádkozott az Úrhoz: „Te tudod, Uram, hogy nem ettem soha Ámán asztaláról s nem lakmároztam a király lakomáin, sem áldozati bor nem illette ajkamat s hogy *amióta itt vagyok, mind e mai napig* a te szolgálód *sohasem örvendett másban, mint tebenned, Uram, Ábrahám Istene!*” (Eszk. 15, 16—18) a kongreganista is szeret örülni, szeretni, vigadni; de olyan örömről tudni sem akar, mely őt Nagyasszonyunk s Udvözítőnk szolgálatában akadályozná!

P. Grüner észrevételeit szóról-szóra kellene közölnünk, csak akkor volna belőle haszna olvasóinknak. Ez azonban nehéz feladat volna, főleg azért is, mert a jó páter bizony derekasan túltette magát a házszabályokon és napirenden: a kiszabott 20 percet csaknem kétszeresével túlhaladta, de azért az elnök minden kétségbeesett csengetése dacára sem engedett a negyvennyolcból s a hallgatóság egyre növekvő derűltége közben lankadatlanul fejtegette praktikus apró észrevételeit a kongregációi társasesték, szórakozások, ünnepélyek, színielőadások, kirándulások s hasonló jók körül.

Ajánlotta többi közt külön „jókedv-szekciók” behozatalát. Helyesléssel találkozott azon indítványa is, hogy a katolikus egyletek és prézesek adjanak ki valóságos vonatkozású egyleti színdarabokat, de vegyes szerepek nélkül. Színielőadáson lehetőleg sokakat kell foglalkoztatni; akikben nincs színészi tehetség, azokat legalább élőképben léptessük fel; arra mindenki jó. (Derűltség.) Kissé halkabb és gyérebb volt a helyeslés, mikor azon óhaját fejezte ki a szigorú előadó, hogy női kongreganisták ne kerékpározzanak. A jókedvet még a kongregációi gyűléseken is fokozhatja a prézes, főleg azáltal, hogy lehető érdekesen és — röviden tartja meg beszédét. Akkor majd kétszeres örömmel járnak el a tagok a gyűlésre.

A kettős előadás után ismét megindult az eszmecsere és sok praktikus apróságot vetett felszínre; érde-

kes látvány volt, mint lépnek egymásután, tarka egyvelegben a szószékre egyetemi hallgatók, tanítónők, egyszerű polgáremberek, gimnázisták, papok stb.

A díszgyűlés.

A fénypont, a kongregációi mozgalom diadalmas, impozáns megnyilatkozása, határozottan a díszgyűlés volt, mely 19-én este 5 óra után folyt le a hatalmas ívezetű, tágas és pazarul díszített székesegyházban.

Első pillanatra bizony különös benyomást keltett a rendkívüli látvány: a nagyszerű székesegyház (a római Szent Péter-templom utánzata) — gyűlésteremmé átalakítva; a rögtönzött szószék világiak s papok számára; az emelvényen őmeninenciája, a salzburgi bíboros-érsek és számos püspök mellett világi előkelőségek díszes koszorúja, köztük több főhercegi sarj; lent a templom hajójában pedig számozott székeken — ülőhely, állóhely szerint külön belépti díj járt — a gyűlésező, tapsoló, helyeslést kiáltó közönség... akár egy középkori templomi parlament.

Midőn beléptünk, már megindult a gyűlés. Mily szokatlan mindjárt az első kép: a szószéken egy világi ember, egy nagynevű aktív politikus, a nemrégiben még tényleges osztrák földművelésügyi miniszter: *Ebenhoch Alfréd dr.* őexcellenciája, aki beszédet mond a kongregációról, mint „*életünk, örömünk és reménységünk*ről!” Mondatról-mondatra megtapsolja a hallgatóság, viharzó lelkesedéssel hat föl a tetszésnyilvánítások zaja a székesegyház magas íveihez; pedig az exminiszter nem fejt ki nagy szónoki páthoszt, nem beszél hévvel, nem gesztikulál, de annál melegebb, mélyebb őszinteség rezeg át a hangján s oly megragadó ez a keresetlen, leplezetlen, gyermeki vallásosság egy ily férfiú ajkán, kit az ausztriai katolicizmus joggal tart egyik legszebb igazgyöngyének; oly keneteljesen, annyi természetfölötti ihlettel, oly apostoli lelkesedéssel hirdeti a Nagyasszony kongregációjának dicséretét, hogy pap nem tehetné szebben. Nem

csoda, hogy a hallgatóság helyenkint csaknem könyvekig megindul.

Első helyen visszavetette a vádakat, az elfogultság és tájékozatlanságszülte téves nézeteket, melyekkel a kongregáció eszméje azok sorában találkozik, kik közről nem is ismerik; majd kifejtette, mily áldásos eredménnyel járna a magánéletre, a családi, társadalmi s államéletre, ha a kongregáció minél szélesebb körökben s minél akadálytalanabbul fejthetné ki szív-nemesítő, tisztító, megszentelő működését az ifjúság, a nép, az intelligencia körében.

Szavait e szerénységében s egyszerűségében megragadó mondatokkal fejezte be: „E szent helyen arrogancia volna tőlem, ha még buzdítani is igyekezném önöket, hogy mennyei Királynőnk iránti szeretetüket megújítsák; hisz inkább engem illet, hogy az önök hűséges, szerető lelkesedésén saját lelkesedésemet, hűségemet és szeretetemet a szentséges Szűz iránt megszilárdítsam. Életem végéig felejthetetlen nap, meg nem érdemelt megtisztelés és kimondhatatlan boldogság lesz rám nézve, hogy mint világi önöket e helyen s e magasztos ünnepi pillanatban fölszólíthattam, hogy szívük belsejéből kiáltsák s imádkozzák velem együtt: Udvözlégy mennyország Királynéja — életünk, édeségünk és reményünk!”

Második szónok Knebel plébános országgyűlési képviselő volt, ki csaknem egy óráig beszélt a hallgatóság feszült figyelme s helyenkint kitörő lelkesedése mellett. „Éljenek a tettek!” — ez volt beszédének mottója, tárgya: a kongregációi apostolkodás. A páratlan hatású beszéd igen aktuális az egész kongregációi mozgalomra nézve *programmszerű jelentőségénél fogva*.

A magyar szakosztály.

A nemzetközi kongresszus magyar szakosztálya átmenetileg szintén foglalkozott a kongregációi mozgalommal; főleg *Pokorny* Emmánuel és *Vargha* Damján dr. tanárok tettek figyelemreméltó megjegyzése-

ket. Zárószavában az elnöklő erdélyi püspök úr hangsúlyozta az egyetértés és kölcsönös bizalom szükségességét a különféle rendű és hovatartozáságú prézesek részén. Ahol megfelelő számú szerzetes nem akad, úgymond, bizonytalansággal vonja kétségbe, hogy világi papok is alapíthatnak s vezethetnek kongregációt. Mennyire igaz, amit a püspök úr e szavakban hangsúlyoz, mutatja az egész salzburgi kongregációi nagygyűlés s az egész virágzó német s osztrák kongregációi mozgalom: bár a voltaképpeni szervezők maguk szerzetesek, mindenütt karöltve s teljes egyetértésben működnek velük együtt az osztrák és német világi papok is. Csak ott volna nehéz leküzdeni az akadályokat, hol az egyik fél szereplését nem látnák szívesen; ilyenkor az illető félre nézve természetesen a tapintat elemi követelménye, hogy ne tolakodjék oda, ahol a tőle képviselt irány nem találkozik osztatlan bizalommal.

A magyar szakosztály indítványára utóbb a nemzetközi kongresszus határozathozó díszgyűlése többi közt egyhangúlag elfogadta a kongregációra vonatkozó következő határozatot:

„A nemzetközi Mária-kongresszus melegen üdvözlí a mindenütt új lendületnek induló kongregációi mozgalmat s főleg a jól vezetett kongregációkban látja a korszerű lélekmentés és vallási megújulás egyik legfőbb eszközét; ugyanezen alkalommal köszönetet szavaz a Jézus-társaságnak a kongregációk felvirágoztatása körül kifejtett tevékenységéért”.

Az utolsó nap.

Kiválóan gyakorlati kérdések kerültek szőnyegre július 20-án. Délelőtt *Lukmann dr.* (Marburg) beszélt a *kongregációi lelkigyakorlatokról*. A kongregáció alapszabályai előírják az évenkénti lelkigyakorlatot s nincs kétség benne, hogy a kongregáció egész beléleltében a lelkigyakorlatok buzgó megtartása a buzgalom és jó szellem egyik leglényegesebb eszköze. Intézetekben s ezeken kívül — pl. egy-egy vidék kongreganistái szá-

mára — szervezni kellene az évi lelkigyakorlatokat. Imaélet s elmélkedő behatolás nélkül az örök igazságokba apostoli buzgalom, lelkes odaadás, kitartás, természetfölötti életkifejtés tiszta, merő lehetetlenség.

A hozzászólók az iskolai lelkigyakorlatokon kívül főleg *munkások és tanítónők* számára sürgettek lelkigyakorlatokat. Fölemlítették, hogy tanítónő-lelkigyakorlatok nem egy helyen lettek egy-egy tanítónői kongregáció kiindulópontjává. Ezekre pedig annál inkább szükség van, mennél mozgékonyabbak a tanítóság hiterkölcsei megigátására célzó törekvések.

Különösen megtapsoltak egy marburgi tanítónőt, akinek gyenge hangjával s szelíd modorával látszólag ugyancsak ellentétben volt a harcias hang, mellyel a kongregációi mozgalom szívós, kitartó előmozdítását sürgette: „Mi tíz évig fáradtunk, míg kongregációnk létrejöhetett, de nem csüggedtünk; tíz éven át ismételtük, hogy addig dolgozunk, imádkozunk s tartunk évi lelkigyakorlatot, míg célt nem érünk. És célt értünk. Mert jelszavunk volt: hadd lássa az ellenfél is, hogy nem félünk tőle. *Fogat fogért!* Azaz minden támadásra feleljünk új apostoli tettel! Olyanok legyünk, mint az orszlánfiak, ha vért nyaltak s mennél gonoszabbul támadnak bennünket, annál elszántabban törjünk előre!”

A lelkesedés hatása alatt az elnök megígéri, hogy legközelebb külön jelentés lesz a tanítónői kongregációk mozgalmáról. — Egy veterán prézes egyelőre csak azt tanácsolja a tanítónőknek, hogy ne várjanak addig, míg papot találnak, aki megalakítja nekik a kongregációt, hanem alapítsák meg maguk: gyűjtse-
nek tagokat, készítsenek elő mindent s azután keres-
senek prézest, akinek így csak a kész kongregáció
vezetését kell átvennie.

Szünet után *Ledóchowska Mária Terézia grófnő* tartja meg lelkes előadását *a kongregációk hiterjesztési működéséről* s főkép Afrika lelki ínségét vázolja szívhez szóló módon; utána piros bosnyáksipkával a fején *P. Puntigam S. J.* travniki tanár beszél Bosznia

elhagyatott katolikusairól, kiknek lelki nyomorát enyhíteni mindenekelőtt természetesen az osztrák-magyar monarchia katolikusai vannak hivatva. A lelkes szavak hatása meglepő volt; néhány buzgó hölgy kalappal s a páter bosnyáksipkájával azonnal gyűjtést rendezett a bosnyák missziók javára s néhány perc alatt csaknem 1000 korona termett össze; mint P. Harrasser tréfásan megjegyezte, a divatos női kalapok öblös mélyei még soha ily nemes hivatást nem szolgáltak, ily praktikusaknak nem bizonyultak.

A közös tanácsülés.

Akik írásban igazolták, hogy aktív kongregációi tanácstagok, résztvettek a délután 3-kor tartott nagy tanácsülésen. *Mailáth* Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök, *Endrici* trienti hercegpüspök s vagy 1000 prézes és mindkét nembeli tanácstag volt jelen.

Az elnöklő Mgr. *Waitz* dr. megemlítette megnyitójában, hogy *Wahrmundék* s hasonló előkelőségek valami nyomorúságos ellentünetést rendeznek a város egyik vendéglőjében; ajánlja a résztvevőknek, hogy előkelő nemtörődéssel térjenek a provokálás fölétt napirendre. Bizonyos állatok, úgymond, nem bírják elviselni a legszebb összhangot sem s mennél szebb és gyönyörűbb egy zenemű, annál éktelenebben csaholnak hozzá. Okos ember nem törődik velük.

Első előadó a kongregációi nagygyűlések szervező lelke: *P. Harrasser*, a „*Fahne Mariens*” és „*Präsideskorrespondenz*” szerkesztője. „*A szervezkedés kérdéséről*” mond el értékes apró megjegyzéseket, hosszú és tágméretű tapasztalatok eredményeit. Főleg két dolgot hangsúlyoz: a sűrű egyéni érintkezést a prézessel s a tanácstagokkal, melyek egyik eredménye az lesz, hogy minden egyes kongreganista megkapja a nekivaló apostoli működési teret; másodszer az egyes kongregációk némi összpontosító szervezését, szövetkezését. Bécsben megkezdték már: a főváros 106 kongregációját időnkint közös tanácskozásra hívják össze, főleg oly ügyekben, melyek egyenletes erő-

kifejtést kívánnak a város egész területén; az egyházmegyei kongregációi konferenciákban St.-Pölten ad jó példát; legújabban lesz Bécsben külön ifjúsági kongregációi nagygyűlés is. Ha ellenségeink szervezkednek, mi ne szervezkedjünk szintén?

A főlshólalók közt nagy tetszést s helyenkint viharos tapsot aratott az erdélyi püspök úr. Kedélyes, megnyerő hangon ecsetelte a magyarországi kongregációi életet. Nagy meglepetést s méltó örömet okozott azon kijelentése, hogy Magyarországon a hatóság nemcsak nem akadékoskodik a kongregációi mozgalommal szemben, de pl. főlshólitás ment le a kultuszminisztériumból a középiskolai igazgatókhoz, hogy az ifjúsági Mária-kongregációk megalapításában a hit-tanárt lehetőleg támogassák.

Visszaveti továbbá a vádat, hogy a magyar világi papság helytelen szellemben vezeti a kongregációkat; „mi, úgymond őexcellenciája, a kongregációkat nem a Jézustársaság szelleme ellen, hanem csakis a Jézustársaság szellemében akarjuk vezetni, mert ez a Jézus Krisztus szelleme”. Végül a kegyelmes úr fölmutatja pénztárcáját s így szól: „Lássák, kérem, ez a tárca egy fiatal hölgy ajándéka, aki hálából ajándékozta nekem, mert hogy a kongregáció által oly derék völegényt és férjet neveltem neki”. (Taps.)

Mgr. Waitz dr. az elnök, felemlíti, hogy Magyarországon valaha az aranypénzekre Szűz Mária képét vésték; örömmel tapasztaljuk, úgymond, hogy e szép szokás ismét felújul: mert ha ilyen védnökök alatt működnek a magyar ifjúsági kongregációk, akkor kétségtelen, hogy a katolikus magyar ifjúság is csupa arany lesz, melyből a Szent Szűz dicső képe ragyog felénk! (Óriási lelkesedés, taps és éljenzés.) P. Harrasser azt mondta az imént, hogy a prézesnek sohasem szabad sajnálnia az időt, ha egy jogász- vagy orvostanövendék akár órákig veszi is igénybe; mit tartsunk akkor egy püspökről, aki nemcsak egyetemi hallgatókkal, de apró gimnazistákkal is úgy foglalkozik el órák, napok hosszát, gyóntatószékben s egyébként,

mintha az egész világon más nem is léteznék e kisdiakokon kívül

Erre az elnök összegező előadást tart „a kongregációi nagygyűlés eredményeiről”, melyeket olvasóink is ismernek a fentebbiek alapján. Németország hadseregének ereje, úgymond végezetül, állítólag az *altisztek* kiváló voltában rejlik: a katolikus újjáébredés hadmeneteiben e kiváló altisztek a — kongreganisták s örök hála illeti a szerzetesrendeket, hogy ez időszerű apostoli intézménnyel az egyházi élet megújulásának segítségére siettek.

Ha a szociáldemokraták néhány éve nemzetközi egyesülésre hívhatták fel ú. n. elvtársaikat s e szóval fújtak riadót: „Világ proletárjai egyesüljetek!” — ezerszer szebb és igazabb jogunk van arra nekünk, hogy így kiáltunk: „Kongreganisták, minden nemzet, nem, kor és állás Mária-társai, egyesüljetek, szervezkedjetek, álljatok közös csatasorba, készüljetek a közel jövő nagy szellemi harcaira!” A fényes nagygyűlés s a mindenfelé hatalmas lendületet valló kongregációi mozgalom a legjobb biztosítéka közeli győzelmünknek is. Egy egyházgyűlölő francia kultuszminiszter azt a mondást kockáztatta egy ünnepélyes alkalommal, hogy „a katolikusok csillaga végleg letűnt”. Ó, uraim és hölgyeim, ezek a salzburgi napok egymagukban is megcáfolják ezeket a büszke, de hazug szavakat. A mi csillagaink nincsenek lemenőben, ellenkezőleg éppen e napok mutatták meg, mily fényesen ragyog fölöttünk a „hajnali szép csillag” s ez a csillag győzedelmünk csillaga lesz! E biztos tudatban zárom le a salzburgi kongregációi nagygyűlés tanácskozásait. (Viharos éljen.)

Este minden templomban folyt a gyóntatás; másnap (21-én) püspöki mise s közös kongregációi áldozás volt a dómban. Ez volt a kongregációi nagy haditanács méltó befejezése: az „erősek eledelének” vétele a közeljövő közös, döntő csatáira.

Ugyanaznap fényesen sikerült zarándokmenet vount ki a festői fekvésű Mária-Plain kegytemplomba;

22-én pedig különvonat szállította Altöttingbe azokat, kik az ősrégi kegyhelyen akarták befejezni az oly szépen sikerült salzburgi napokat. Ezek is, a hazatérők is azt az uralkodó benyomását vitték a nagygyűlésről haza, hogy ha van valami, ami napjaink hiterkölcsei életének sötét láthatárán új reményt kelt s szebb napok hajnalát hirdeti, úgy legelső helyen kétségtelen a Mária-kongregáció az.

Üdvözet Amerikából.

E folyóirat szerkesztője tisztelettel jelenti olvasóinak, hogy megjárván az újvilágot, mindenütt, ahol magyar Mária-kongregációkkal találkozott, tolmácsolta a magyarországi Mária-kongreganisták meleg, testvéri üdvözetét s mindenütt meg is bízták, hogy viszont az Amerikába szakadt Mária-társak és társnők köszöntését jelentse idehaza. Amit ezennel szeretettel meg is tesz.

Borzasztó nagy ország az az Amerika és rettentően idegen világ van ott, mindenben oly igen eltérő a mienktől, hogy a magyar ember csak nagyon, nagyon nehezen szokja meg. A magyarság sokat szenved ott mint kihasznált s amellet meg lehetőségen megvetett „idegen elem”; a háborúban rettenetes sok szekatúrának volt kitéve, most a legtöbb helyen keservesen nyög a szörnyű munkanélküliség súlyos következményei alatt. Az egyetlen hely, ahol megvigasztalódik, ahol ismét otthon érzi magát: a *templom*, ahol a vallás édes és magasztos vigasza felülemeli a mindennapi élet kegyetlen létharca fölé s ahol ismét otthon van, mint egykor, az akáclobbos magyar faluban, a magyar oltárok és magyar sírok fölött.

Az amerikai magyarság hitélete nem mindenütt nyújt vigasztaló képet. Egyes helyeken vagy nincs pap, vagy nincs megfelelő, buzgó lelkipásztor. Legtöbb helyen mégis, ahol a katolikus magyarság nagyobb tömegekben lakik együtt, főleg New-Jersey és Ohio államokban, gyönyörűen fejlett hitéletet találtam, ahol

egy-egy jókarban tartott magyar templom s buzgó lelki-pásztor körül valóságos kis oázisok virulnak a nagy pogány Szahara közepén. Mert Amerika, helyesebben: az Egyesült Államok lakossága négyötödrészeben nem-katolikus és ezek túlnyomórésze nem is keresztény már. Az (angol) katolikusság kitűnően van szervezve s nagyszerű hitéletet él; de mivel ez csak egyötödrészt teszi ki az összlakosságnak, az általános kép meglehetősen kevés keresztény jelleget mutat.

A virágzó magyar hitközségek keretében rendesen ott találjuk a Mária-kongregációkat is. Természetesen ezek itt is a bensőségebb hitélet melegágyai és terjesztői. Sajnos, férfi-kongregáció kevés van; de annál jobban meglepett a női és főleg a leány-kongregációk nagy száma. Egy kicsit össze is pöröltem velük (persze csak amúgy barátságosan), hogy mondok: Hogyan van az, hogy mi nem is tudunk rólatok, testvérek? Hogyan van az, hogy már régtől fogva nem állunk állandó sűrű összeköttetésben, levelezésben egymással? Hiszen mi odahaza szörnyen örülnénk, ha többször hallanánk rólatok, a mi tengeren túl lakó kedves Mária-testvéreinkről, és feltesszük, hogy ti sem felejtettétek még el annyira az „óhazát”, hogy ne érdekelne egyetmást hallani a mi jajunk-bajunkról, a mi küzdelmeinkről, győzelmeinkről, örömeink és szenvedéseinkről!

Hát össze is alkudtunk mindjárt melegében, hogy ezentúl többet törődünk egymással: ők is fognak ezentúl jelentéseket küldeni a kongregációi lapoknak, viszont mi a kongregációi lap és levelezés révén fogunk nekik hírt adni magunkról. S mivel már lapunknak ez a száma is jó sok amerikai magyar kongregációba elkerül, azért — kedves amerikai testvérek! — már ezúton is figyelmeztetlek benneteket szíves ígéretetek betartására. Ha szerettek minket, ezentúl gyakran fogtok gondolni ránk s megírjátok, mi van veletek, mit csináltok, hogyan folyik nálatok a kongregációi élet. Minden érdekel bennünket, amit ti csináltok; hát csak írjátok, levelezzetek szorgalmasan!

Tudjuk, hogy rátok odakünn különösen nagy fel-

adatok várnak. Amerikába szakadt véreink ugyanis rendkívül nagy kísértéseknek vannak kitéve úgy hitüket, mint erkölcsi életüket tekintve. Hitüket a hallatlanul felburjánzott zsidó-bolzszeviki agitáció kezdi ki, hiszen az Amerikában megjelenő 20—30 magyar lapnak több mint fele teljesen a Bécsbe szökött kommunisták szellemében ír s a szegény amerikai magyarok nagyrésze ebből a fertőzött forrásból szedi egyetlen szellemi táplálékát. Erkölcsileg pedig a fékevesztett amerikai szabadosság levegője veszi körül őket, amelynek főleg az ifjúságra káros hatásairól nekem éppen a jobb amerikai magyarok panaszkodtak igen keservesen.

Ebben a légkörben a hit és erkölcs tiszta virágait őrizni, a vallásosság és magasabbrendű lelki élet üde levegőjét terjeszteni ugyancsak nagy és nehéz feladat s e feladat teljesítése a lelkipásztorokon s a többi vallásos egyesületen kívül elsősorban a Mária-egyesületek apostoli feladata. S az ilyen feladatok teljesítésében mindig nagy erőforrás és ösztönzés a tudat, hogy nem vagyunk egyedül, hogy testvérek állnak mögöttünk, akik imáikkal és segítségükkel támogatnak.

De ugyanezt a vigaszt és segítséget nyújtja nekünk, otthoniaknak is külföldre szakadt testvéreink buzgólkodásának s velünk való együttérzésüknek tudata.

Ezért van szükség az összetartásra, egymás ismeretére s támogatására.

Amerikában egyébként az odavaló (angol) katolikusok között is szépen virágzik a kongregációi élet. Nagyszerű kongregációi folyóiratuk van, bizony a mienknél sokkal díszesebb és gazdagabb, címe: „The Queen's Work”, „A királyné műve (vagy tábora)”. A kongregáció mellett olyan férfiszervezet is működik, mint aminő legújabban nálunk a Katolikus Férfiak Lígája, ennek Holy Name Society („A szent névről nevezett társulat”) a címe. Ennek tagjai is havonként járulnak a szentségekhez s főleg az Isten nevének tiszteltben tartásáért szállnak síkra. Ezeknek a szerveze-

teknek nagyrészüik van abban, hogy az amerikai katolikusok hitélete általában sokkal-sokkal lelkesebb s következetesebb, mint a magyar katolikusoké; ott nagyon kevés olyan „névleges” katolikus akad, aki misére ne járna, ne gyónna, gyermekeit katolikus iskolában ne neveltetné. A protestánsok sivár, megdermedt egyházi életéhez képest, melynek hatása aztán az erkölcsöknek is általános, elég nagyfokú meglazultsága, a katolikusok egyházi élete csupa erő és melegség.

A hitélet buzgóságán kívül különösen megragadja a látogatót az amerikai katolikusok bámulatos szervezettsége. Ott bizony az Egyháznak nincsenek alapítványai, nincsenek birtokai, nincsenek évszázados jogai és kiváltságai; a katolikusok úgy küzdenek ki maguknak mindent, amire szükségük van, templomaikat maguk építik, papjaikat, szemináriumait, egyházi intézményeiket úgy tartják el évről-évre; emellett tudományos és nevelő-intézeteik vannak, folyóirataik (a Jézus Szíve Hírnökének 350 ezer előfizetője van, az imaapostolsági füzeteknek közel 2 millió), kórházai, lelkigyakorlatos házaik stb.

Mi magyar katolikusok is sokat tanulhatunk az amerikai katolikusoktól, főleg hitbuzgalmi szervezkedés és gyakorlatiasság dolgában.

Búcsúzás.

Kedves magyar kongreganisták, búcsúzom tőletek! Rendi előljáróim Rómába rendelték, hogy ott a Mária-kongregációk középponti irodáját megszervezzem.

Tizenhárom éven át voltam — egyszeri megszaki-tással — oly szerencsés, hogy lapunkat, a magyarországi Mária-kongregációk közlönyét, szerkeszthettem. Bár ezenkívül elég sok más, részben nagyarányú feladatban volt részem, mégis legfőbb örömöm és boldogságom mindig az volt, hogy hozzátok szólhattam, a ti kapitánytok, vagy ha tetszik: íródeáktok lehettem, Szűz Mária lovagjai s gyermekei. Tudom, hogy a kongregációkban sem mindig „fenéig tejfel”, hiba és

gyarlóság itt is előfordul, de azért mégis átlag itt van a legtöbb igazán nemes, tiszta és előkelő lélek, itt vannak az Úr legbuzgóbb katonái, a Nagyasszony legodaadóbb tisztelői. A kongregációk a magasabb lelki életnek s az apostoli buzgalomnak akadémiái, főiskolái s igen jelentékeny részük van annak a sokszoros megmozdulásnak létrehozásában, amely hazánk katolikus hitéletét az utóbbi két évtized folyamán fellendíteni segített.

Most más, valamivel még nagyobb munkakörbe szólít a kötelesség. S mégis: nem szakadunk el egymástól, hiszen új feladatom révén fokozottabban is kapcsolatban maradok a magyar Mária-kongregációkkal. Nagy megtiszteltetés az nemcsak csekély személyemnek, hanem, úgy érzem, a magyar Mária-kongregációi életnek általában is, hogy amikor Rómában Mária-kongregációi világközpontot akarnak felállítani, annak megszervezésére éppen a magyarországi kongregációi élet mezejéről hívnak meg valakit. Úgy-e, testvéreim, nem fogjátok megtagadni azt a kérésemet, hogy imáitok szeretetadományával egy-egy Udvözléggel a Szent Szűznek fogjátok ajánlani távozó szerkesztőtöket, hogy Isten kegyelmével ne bizonyuljon túlságosan gyengének s méltatlannak a nagyszerű feladatra, amelyre meghívták!

De van másik kérelmem is. *Szeressétek a hófehér zászlót*, Szűz Mária zászlaját, lankadatlan lángolással tovább! Ne engedjétek teret a magyar betegségnek, mely mindenért lelkesedik — három napig s aztán mindent abbahagy! A Mária-kongregációi élet virágzása, Szűzanyánk erényeinek követése, hitbuzgalom és apostolkodás legyen mindnyájatok legszebb álma, legkitartóbb törekvése változatlanul! Úgyis oly rövid az életünk; töltsük ki tehát az egyetlen nagyra: az örökkévalóságra értékes törekvésekkel.

Oly nyomorult helyzetben sínylődnek a legtöbb helyen a lelkek; Jézus és a Szent Szűz katonákat, apostolokat keresnek a halhatatlan lelkek megmentésére: lehet-e ennél szentebb s nemesebb életcél? Oly szo-

morú az ország helyzete is; Mária országa letarolva, szét tépve, kívül-belül rontó ellenségek törnek ellene. Legyünk mi az Isten büntetésének villámhárítói; a Szűzanyánk iránt való ősmagyar, szentistváni hűség és szeretet által Isten újabb kegyelmeinek biztosítói. Ha mi nem, tán senki ezt az országot meg nem menti, rá Isten szeretetének s áldásainak napját fel nem deríti!

Végezetül van még egy kérésem.

Ragaszkodjatok a Mária-kongregációi folyóirathoz is szeretettel tovább! „Nem igazi kongreganista, aki a kongregációi lapot, ha csak teheti, nem járattja” — ez legyen a jelszó. Hogyan is legyen buzgó kongreganista az, akit nem érdekel az a rengeteg buzdító, jóra indító, új eszméket közvetítő közlemény, a társ-kongregációk hírei stb., melyeket lapunk minden egyes száma hoz.

S most egyelőre Isten veletek, kedves Mária-társak! Isten veletek, derék, buzgó ft. Prézések, kik nem szüntök meg a lelkek világában öntözgetni a legszebb Szűz élő virágoskertjét! Isten veletek, tagok: vezetők, felavatottak, jelöltek; legyetek hűek a legszentebb s legtisztább Ideálhoz! Fehér lelkek, Mária katonái, ápoljátok a kelő vetést, az ország belső feltámadásáért sürgölődő Máriás hitbuzgalmi életet! Lendítsétek fel kongregációtokban az apostolkodás eleven erőit, a szakosztályokat! Mentsetek lelkeket, miközben a magatokét is minél közelebb hozzátok Jézushoz és Szűzanyánkhoz!

Maradjunk együtt a Szent Szűz és a kongregáció szeretetében! Nos cum Prole pia benedicat Virgo Maria!

Huszonöt év . . .

A Mária-Kongregáció ezzel a számával fejezte be huszonötödik évfolyamát.

Huszonöt év: 1907-től 1932-ig — huszonöt év a világ történetében és a magyar katolicizmus történetében, huszonöt év a szedőgépek kattogásában és a rotá-

ciósgépek dübörgésében, huszonöt év Isten Anyjának tiszteletében s a Krisztus Egyházáért folyó harcban, az égi magasságok felé való szárnyalásban és a gondokkal való küszködésben.

Könyvtárak tellenének meg azokkal a könyvekkel, amikben megírná valaki, mi minden történt e huszonöt év alatt a földgömb országaiban, vagy csak Európában is. Hogy mint haladt baljós jelek között romlás felé Európa az utolsó békeévekben, hogy hogyan kezdtek dörögni a világháború hadainak léptei: lépések Kelettől Nyugatig, Északról Délig, hogy városok omoljanak tűzbe, férfiak halálba, asszonyok gyászba. Meg lehetne írni ama keserű és fájdalmas zűrzavart, amelybe az egész világ került s amelyben telnek a mi életünk hétköznapijai is. Meg lehetne írni, mint gyulladt ki Oroszországban a vörös tűzvész, amely váltakozó lobogással teszi vörössé Európa egét és meg lehetne írni még sok mindent, de mi ezek helyett csak azt írjuk meg, ami a mi életünk és tevékenységünk körébe esett, itt, a Kongregációs Otthon kiugró, harmadik emeleti citadellájában.

*

Amikor a Mária-Kongregáció első évfolyamai ki kerültek a nyomdából, még nem állott ez az épület, mint ahogy a magyar katolicizmus sok mai intézménye sem volt kiépítve.

Ma, amikor már hódító erő, sőt, sajnos, sokaknál divat a katolicizmus, ma alig tudja elképzelni a fiatalabb nemzedék, hogy mi volt akkor hitvalló katolikusoknak lenni és katolikus akciókat indítani. Köröskörül, a közéletben éppen úgy, mint a sajtóban vagy a szellemi életben, a pogány hatalom roppant erősítői: a könyvek, kiadók, egyesületek, ujságok, politikai pártok egytől-egyig más szellem szolgálatában. Budapest katolikusainak legnagyobb része csak névleg volt katolikus, vagy egyenesen a katolicizmus iránt ellenséges katolikus; az Egyház legkisebb megmozdulását is gúny és lenézés kísérte, az indulni kezdő kato-

likus szervezkedések ingadozva jártak gyerekcipőikben... Vajjon volt-e reménység arra, hogy ez ellen sikerrel tudjon küzdeni az a kis folyóiratocska, amely Mária-Kongregáció néven indult meg és évenként négy számban jelent meg mindössze?

Mert a kezdet kezdete valóban csak ennyi volt.

A budapesti Urak Kongregációja adta ki a négy füzetet, hogy legyen valami közös orgánuma a már akkor terjeszkedni kezdő kongregációknak, főképp magának az egyre hódítóbb kongregációs gondolatnak. Az a magyar katolicizmus, amely száz év óta tehetetlen ájultságban engedte, hogy megfosszák erőitől, az a magyar katolicizmus most ismét Nagyasszonyára szegezett szemmel akarta összeszedni magát, felgyűjteni erőit, sőt hódító útra indulni. S a Napruhájú Asszony telítette meg kegyének sugárzásával ezeket a füzeteket és ezeket a lapokat, mert emberi hatásokból és emberi erőkből aligha magyarázható meg, amit a Mária-Kongregáció elért.

Az első két évfolyam még csak évi négy számban jelent meg, a harmadik már mint évente tízszer megjelenő havi folyóirat. A kiadást is átvette az Urak Kongregációjától az önálló kiadóhivatal, a felépült Kongregációs Otthonban szerkesztőségi helyiségeket is kapott a lap. Nem hiába épült a Horánszky-utcai kettős ház egy ellenséges sajtó gúnyolódása és pergőtüze között, rá is szolgált erre a félelemre, amellyel fogadták.

Nem sokkal a Mária-Kongregációnak rendes folyóirattá való szervezése után megindult a harc azért, hogy nagy folyóiratot kell adni a katolicizmusnak. A közönség, a tábor együtt volt a Mária-Kongregáció táborában, az agitáció is megindult érte s kétség, remény és bizonytalanság között megindultak a tervezetések is a kettéoszlásra. Ezerkilencszáztizenháromban megjelenik a Magyar Kultúra, nemcsak a magyar katolicizmusnak legjelentékenyebb reprezentáns folyóirata, hanem ma a legélénkebb, legbefolyásosabb és a közönségre legnagyobb hatást kifejtő és Magyaror-

szágon a legnagyobb példányszámúak közé tartozó folyóirat.

Azután — ugyancsak a Mária-Kongregáció hasábjain — megindul a harc a katolikus sajtó érdekében. Csak ennek a harcnak tanúi tudják, mi volt ez: egy magányos folyóirat harca százezres példányszám-ban megjelenő napilapokkal... A regényíró és történetíró tollára méltóak ennek a harcnak fejezetei, a gúny és bizalmatlanság, ami kísérte — de ma mégis van katolikus sajtó és nemcsak hogy van, hanem az ellenséges sajtó is kénytelen másképpen kezelni a katolikus ügyeket.

Azután az egyházközségi szervezkedés gondolata jött, majd a kongregációk egyesítésének gondolata, — sok minden indult hódító útra ezekről a hasábokról. Amikor az ember végigtekint a lap negyedszázadán, úgy látja, hogy nem dicsőség nélkül küzdött a célokért, amiket maga elé tűzött.

*

Végeredményben azonban ez még nem minden. Ez csak a múlt, és erőtlenség volna, ha átadnók magunkat huszonöt év dicsőségének. Jelenünk is van és jövőnk és ebben a pillanatban amaz új negyedszázad felé kell szegeznünk szemünket, amely felé indulunk.

Vajjon válasszunk és választhatunk-e új program-mot az új negyedszázad felé való készülődésben?

Igen is és nem is.

Kezdjük talán a nemmel. Nem, mert a mi program-munk az Egyháznak és a Mária-kongregációknak programja véglegesen kialakult és örök. Tartalmilag nem kell új programmot választani: továbbra is Krisztus dicsőségéért, a lelkeknek Szűz Mária közbenjárásával való megszenteléséért, az Egyház hatalmáért fogunk küzdeni. Azonban új és új idők jönnek, új és új eszközökre van szükség új nemzedékek új igényei számára. És mi mindig, minden nemzedék számára azt akarjuk, hogy a saját eszközeivel vezessük őt Mindnyájunk Édesanyjához.

Ebben a jelben indulunk az új negyedszázad elé!

A fejlődés akadályai.

Kongregációi életünk hiányai.

Ki hitte volna húsz évvel ezelőtt, ki merte volna csak megálmodni is, hogy a kongregáció gondolata ily gyors menetben fogja meghódítani az országot s ily jelentős szerepet fog játszani hitéletünk középpontjában? Ki gondolta volna még néhány esztendő előtt, hogy az Egyház ellenségei benne fogják látni a tettek katolicizmusának legszámottevőbb képviselőjét, az ébredő hitélet legfélelmetesebb tényezőjét?

A kongregáció e rohamos előhaladása minden őszinte katolikust örömmel tölt el s csak természetes, hogy sikereink felett érzett örömünk nem ritkán valóságos diadalmámorrrá fokozódik.

Ezt a diadalmámort azonban időnkint egy kissé lehűteni is érdemes. Lehűteni igenis, mert nincs veszedelmesebb dolog, mint mikor a félgyőzelmeken való örvendezés egyoldalúvá tesz s az elért sikerek megnyugvó szemlélgetésébe merülünk ott, ahol a legnagyobb erőfeszítéssel kellene tovább ütni a vasat.

Kétségtelen, hogy nagy eredményeket értünk el. A kongregáció számos helyen és a legkülönbébb társadalmi osztályok körében megszervezték. A jók, a komolyak, a vallásos elemek tömörülnek. A kongregáció nem egy helyen pezsgő, lüktető hitélet kiinduló pontja lett, tagjait megszenteli, igazi katolikusokká és világi apostolokká neveli. Seregszemléink, a kongregációi nagygyűlések ezrek spontán kitörő lelkesedésének tanujelei lettek; lapunk elterjedtsége — hiszen hónapról-hónapra legalább 20.000-en olvassák — a kongregáció híveinek nagy sokaságát jelenti; a lelkeshangú tudósítások, melyeket innen is, onnan is veszünk, az érdeklődés a közös kongregációi ügyek iránt, a kongregációi kiadványok és nyomtatványok kereslete —

mind az dokumentálja, hogy mozgalmaink, elveink, eszméink országszerte hatalmas visszhangra találtak.

De azért mégsem titkolhatjuk el magunk előtt, sőt szóvá kell tennünk a kongregációi nyilvánosság előtt is, hogy még sok a hiány és a hiba kongregációi életünkben is. Még nem mindenütt haladunk biztosan célhoz vezető utakon. Még nincs okunk diadalmas öröme és sikereink egyoldalú hánytorgatására. Ha nem vigyázunk, ha okosan és tervszerűen nem folytatjuk a megkezdett — még éppen csak megkezdett — munkát, ha nem gondoskodunk a kongregációi mozgalmak életképes fejlődéséről, e tovafejlődés irányainak szerves, tervszerű, mindent tekintetbe vevő előkészítéséről, akkor úgy lehet, csúful elbukunk s a szépen nekilendült mozgalom szétfolyik, ellaposodik, bomlásnak, pusztulásnak indul. Vagy legalábbis nem váltja be azokat a reményeket és várankozásokat, melyeket hozzája fűznek a jók.

S akkor korai volt a lelkenedező győzelmi mámor. Akkor ellenfeleink mosolyogva fogják belátni, hogy túlbecsültek bennünket. Hogy az a jelentőség, melyet mozgólódásainknak tulajdonítottak, csak naiv kísértelátás volt. Be fog bizonyulni rajtunk — jaj, pedig be fájdalmas szó ez —, hogy a kongregációban „sem mind arany, ami fénylik”.

Ma minden attól függ tehát, fel tudjuk-e használni a kongregáció iránt mutatkozó érdeklődést s rá tudjuk-e állítani az országszerte megindult Mária-kongregációi mozgalmakat azokra a sinekre, melyeken a biztos, szervezett és tervszerű előhaladás egyedül lehetséges. Azaz, hogy végig tudjuk-e gondolni teljesen és következetesen a kongregációi szervezkedésnek egész hatalmas, nagyelágazású gondolatát.

Mert hogy e célponttól ma távol állunk, talán nem is túlszerűen állítás.

Ime hányfelé látunk „kongregációkat”, melyek a kongregációnak csak éppen a nevét bitorolják. Hányszor tapasztalhatni, hogy egyes helyeken a kongregáció

alapgondolatát sem igen értik meg, szabályait, évszázados tapasztalatokon nyugvó alkotmányát, történetét, célját és lényegét alig ismerik; nem helyeznek súlyt a lényegesre; nem gyakorlatias, maradi, visszaéléseket okozó helyi szokások kedvéért elhagyják a kongregáció kipróbált életútjait. Az egyik kongregáció önképzőkörre süllyed alá, a másik társasklubbá, a harmadik nevelőintézeti felügyelő-közeggé, a negyedik ünnepélyrendező bizottsággá, az ötödik jámbor, de tehetetlen imatársulattá zsugorodik.

A legfontosabb ügyek: a heti (vagy legalább kétheti) gyűlések s a havi szentáldozások háttérbe szorulnak, lelkigyakorlatot talán sohasem tartanak; a prézes s a prefektus nem is ismeri az egyes tagokat, nem irányítja, nem lelkesíti őket; a tagokat komoly körültekintés és szigorú megválogatás nélkül veszik fel; tanácsüléseket nem tartanak, a választásokat nem ejtik meg kellő óvintézkedésekkel; az országos kongregációi ügyek iránt alig érdeklődnek, a hitéleti mozgalmakról nem szereznek tudomást; természetesen a közös Mária-kongregációi folyóiratot sem járatják, legfeljebb egy példányban a — könyvtáruk számára. Azt hiszik, eléggé megfeleltek a kongreganista névnek, ha egy-egy díszes ünnepélyt rendeznek, időnkint egy-egy templomi vagy iskolai alkalommal fényesen kiöltözködnek vagy ha hangzatos jelentéseket tesznek közzé s talán egy püspököt vagy mágnáshölgyet megpumpolnak egy zászló költségeinek erejéig.

Az ilyen kongregációkra igazán rá lehet olvasni a kérdést :minek foglalják el a teret? és minek nevezik magukat kongregációnak?

Mert hogy kevésbé mozdítják elő a jó ügyet, annyi kétségtelen. Ahol a külsőségek állnak előtérben, ahol pang az élet és kihül a buzgalom, ott talán jobb volna nem is alapítani kongregációt; legalább nem diszkreditálták volna előre a kongregáció szeplőtelen nevét. A „nyugalmazott kongreganisták” dicstelen hada is nagyrészt ezekből a torzkongregációkból toborzódik. Az antikongregációs szabadkőműveseknek ezektől a

kongregációktól igazán nem kellene félniök; ezek bizonynyal nem rázzák életre az alvó katolicizmust.

De tegyünk még egy lépést és valljuk meg: még a komoly törekvésű, a lelkesen és jól vezetett, a virágzó kongregációk közül is *nagyon sok még a kigondolni, rendbehozni és fejleszteni való*. Kongregációi életünk egészében is érezhetően mutatkoznak oly hiányok, melyeknek fennmaradása az egészséges fejlődés lehetőségét egyelőre kizárja.

Ó, igen, ezek a kongregációk sok szépet és jót tesznek. A lelkek nagy, isteni vezetéséről szerencsésen learatnak s tető alá visznek egy-egy szép kalászcsumót, talán egész kis kévéket is. Sok veszélyeztetett lelket mentenek meg az elkallódástól. Minden egyes hetigyűlésük egy-egy áldásos maghintés és minden egyes havi gyónás, áldozásuk egy-egy újabb diadala a „lelkek örök pásztorának és főpapjának”. Ünnepeik, lelkigyakorlataik, szakosztályi működésük, elvértve megkockáztatott társadalmi és sajtóakciójuk sok gyakorlati megnyilatkozását jelentik azon „világi apostolkodásnak”, amely a kongregációnak egyik lényeges elve.

De vajjon ezzel meg van-e téve minden? Elérve-e mindaz, amire a kongregáció hivatva van, amit ígér s amire törekszik? Kifejtve-e mindazon értékes lelki erő, mely a kongreganista szívekben mint lappangó energia rejlik s amelynek tervszerű értékesítésével egy ország hitéletét lehetne újjászervezni? Van-e ezirányban biztos, határozott célpontunk? Megindult-e az eszközök megválogatásának, a kigondolásnak és munkamegosztásnak nagyfontosságú munkája? Van-e kölcsönös megbeszéléseken, tapasztalatokon, megállapodásokon alapuló kiforrott és pontosan körülírt munkaprogramunk? Biztosítva van-e a sokat emlegetett, de még csak papiroson létező együttműködés s az országos kongregációi szervezkedés ügye?

Avagy nincs-e itt még a szervezkedésnek legfőbb ideje? Nem volna-e felelősségteljes játék megindítani országos mozgalmakat s azután nem gondoskodni a

továbbfejlődés külső létfeltételeiről? Felvenni jóakaró, nemes lelkesedésű ifjú lelkeket a Mária-gárdába, megígértetni velük, hogy „örökre” kongreganisták maradnak s azzal meg nem törődni, hogy künn az életben, bárhova kerülnek, meg legyen adva a kongreganistai élet továbbfolytatásának lehetősége? Nem gondolni őket, nem nyújtani nekik segédkezet, nem támogatni őket, hogy „amit megígérték, megtartsák örökre”?

*

A kongregáció majd csak akkor lesz az ország hitéletének igazi újjászervezője, ha két feltételt teljesít: ha elvégzi a külső kiépítés és belső megszilárdulás munkálatait, de az egész vonalon.

A *külső kiépítés* munkálatait. Majd ha a világi és papi vezetőkörök mindenütt azon meggyőződésre jutnak, hogy a kongregáció vagy hasonló vallásos egyesületek a *korszerű hittani nevelésnek*, valamint *az intelligencia körében való modern lelkipásztorkodásnak elengedhetetlen követelményei* s majd ha ennek megfelelőleg minden városban, ahol némi katolikus intelligencia van, alapítanak külön kongregációkat urak, úrnők, tanulók, úrleányok stb. számára, majd csak akkor beszélhetünk rendezett hitéleti szervezkedésről.

Oda kellene hatnunk, hogy valamennyi öntudatos és művelt katolikus — férfi és nő, ifjú és leány — a saját lakhelyén lévő kongregációkban tömörüljön s így minden társadalmi és korosztály közepén minden egyes városban alakuljon egy jegecesedési központ, melyhez a jó elemek csatlakozhassanak.

Másodszor pedig a *belső megszilárdulás* munkáit kellene elvégeznünk.

Minden kongregációban következetesen és kivétel nélkül végre kellene hajtani a kongregáció lényegesebb alapszabályainak betartását: a heti vagy legalább kétheti gyűlést, a szentségek havonkénti használatát s az évi lelkigyakorlatot. Szakosztályok révén vagy azok nélkül kellene szervezni a tagok rendszeres hitvédelmi továbbképzését, valamint a világi apostol-

ság gyakorlását elsősorban a sajtó, a missziók, az eucharisztikus élet terén. S hogy mindez kellő eleven-séggel s az önkezdeményezés lelkesedésével folyjék, lehetőleg mindezt a tanács vagy a tagok összességének bevonásával kellene intézni.

Azután meg kellene találni az együttműködés módozatait az egyes kongregációk között. Egyes városok kongregációi együttes tanácskozásokon beszélhetnék meg a katolikus hitélet, társadalmi, sajtó és karitatív akciók közös intézésének módjait s e tanácskozásokra az érdeklődés felkeltése végett meg kellene hívni az egész helybeli papságot.

Az összműködés legfontosabb kapcsát természetesen az *országos jellegű szervezkedés* kiépítése alkotná meg, mely a részletes megbeszélésekre kiterjeszkedő közös konferenciák, nagygyűlések stb. mellett állandóan nyilvántartaná és időnkint közzétenné az összes hazai kongregációkat, sőt talán jegyzéket vezetne az összes felavatott kongreganistákról is. Ezáltal a kongregációba való felvétel nagyobb súlyt és jelentőséget nyerne s a kongreganistai jelleg bizonyos országos ismertségű megkülönböztető jellé válnék; aki a kongregációba belépne, tudná, hogy nevét egy országos listába vezetik be s majd adandó alkalommal esetleg számon is kéri, megtartotta-e ígéretét, hogy „örökre” kongreganista marad; bárhová kerül is, átlép-e a neki megfelelő kongregációba, ott híven látogatja-e a gyűléseket s betartja-e a havi gyónás-áldozásra vonatkozó előírásokat, amint azt egész életére kihatólag megígérte? Azonkívül ugyanez az országos lista megkönnyítene minden egységes, szervezett hitéleti vagy vallásos vonatkozású társadalmi akciót s alapjául szolgálna a világi apostolkodás korszerű jellegű országos szervezésének.

*

A belső megszilárdulás munkájának egyik legelső és legfőbb teendője az volna, hogy *a kongregációk az*

életnek neveljenek. E tekintetben igen szükséges volna, hogy a kongregációban a felvételi aktus jelentőségének tudatát fokozzuk. Ne vétessék fel a kongregációba senki, aki a kongregációt pusztán intézeti cafrangnak vagy átmeneti állapotnak tekinti, hanem csak, aki átérti, hogy a felavatási ígérettel *becsület-szavát* adja az összes kongregációi kötelességnek *haláláig* való betartására.

Az a kisfiú, az a kisleány csak akkor bocsáttassék felavatóra, ha felfogta, hogy ebben egy egész életre kiható nagy fontosságú ígéretet tesz, mely őt kötelezni fogja akkor is, amikor az iskolából kikerül, amikor forróvérű egyetemi polgár vagy zsúrozó nagleány lesz, akkor is, amikor kikerül az életbe, amikor pályát választ, amikor szerepet kezd vinni, amikor családot alapít, amikor vallásosságáért esetleg anyagiilag meg is kell szenvednie. Mindezt magyarázzuk meg a felveendőknél és belépőknek részletesen és alaposan, emlékeztessük rá a heti exhortációkban; szóval neveljük az életnek. Akkor majd talán kevesebben leszünk, de nem fogunk kongregációinkban gyászmagyarkákat tenyészteni.

Igen kérjük aztán a kongregációi gondolat összes barátait: beszéljék meg e kérdéseket a tanácsuléseken, szóljanak hozzá az eszmékhez, közöljék lapunk szerkesztőségével idevonatkozó gondolataikat s ha azután úgy találják, hogy közszükséglet megoldásáról van szó, lássunk hozzá a szervezés, kiépítés, és hiánypótlás nagyjelentőségű munkáihoz.

Nagy dologról van szó: a legéletképesebb hitéleti akció sikereinek biztosításáról, a legválogatottabb gárda: a Mária-gyülekezet tagjainak megőrzéséről, akik annyi jóakarattal, annyi idealizmussal és készséggel keresnek fel bennünket s akiknek ma igen nagy része szervezetlenségünk miatt elkallódik: a korszerű apostolkodás egyik legszebb reményekre jogosító eszközéről s ennek révén a halhatatlan lelkek tízezreinek megmentéséről. Mert mindez nagy mértékben e kér-

dés tisztázásától függ: mire volna szükség, hogy a hazai Mária-kongregációk igazi külső-belső fejlődésre, virágzásra tegyenek szert?

A Mária-kongregációk kifejlődésének akadályai.

Mi akadályozza meg nálunk a kongregációi gondolat és mozgalom kívánatos, teljes kifejlődését? Mi áll útunkban, hogy a Mária-kongregációs élet még mindig nem válik azzá a központi jelentőségű szervvé, amelyben mindenki az apostolkodásra kész, kiváló katolikus vezérek nevelőiskoláját látja?

1. Az első akadály: hogy a papság körében is sokan vannak, akik a kongregációt *nem tekintik elsőrendű, szinte nélkülözhetetlen apostolképző iskolának*. Ne tagadjunk el ettől a felfogástól is némi igazságot. Vannak egészen elsőrangú katolikusok, akik nem kongreganisták, vagy nem a kongregáció által lettek azzá. Ha csak katolikus tömegmozgalmakat csinálunk, akkor is egészen bizonyos, hogy a sok jó katolikus közt, akiknek hitéletét e tömegmozgalmak által erősítjük, akad olyan is, aki apostolkodásra, sőt vezetésre is alkalmas. Már most, gondolja magában akárhány paptestvérünk, mit bibelődjem én Mária-kongregációk vezetésével, mikor, ha akarok, találok én világi apostolt kongregáció nélkül is?

Erre csak azt felelhetjük: Igaz, találhatsz, de mégis sokkal kisebb számmal és kevesebb lelki megneveltetéssel, állhatatossággal, buzgalommal, tetterkészséggel. A pap maga is, a szerzetes is elernyed, elfárad, ha lelki életét rendszeresen nem gondolja, ha nem merít lelkesedést mások példájából, vezető egyéniségekkel való érintkezésből. Épúgy van ez a világi hívekkel is. Egyesek buzgók maradnak minden különösebb külső ráhatás nélkül is, talán még apostolkodnak is minden rendszeres rávezetés nélkül. De ezek kivételek. Ha nagyobb számú, kitartó, áldozatkész és munkára vágyó apostol-lelkeket akarok képezni, nem nélkülözhetem a kongregációt vagy hasonló, erősen hitbuzgalmi szervezetet.

Példa erre a budapesti hitélet, amelynek fellendülése mindenkinek feltűnik, aki Budapesten jár. Már pedig ezt a fellendülést igen jelentékeny részben a kongregációk okozták. Az egyházközségi szervezetekben, Vínce-egyletekben, konferenciákban, templom-építésekben s bármely katolikus megmozdulásban nézzük csak meg a voltaképeni, főbb mozgatókat: majdnem mindig kongreganisták! Akiknek lelkében a havi áldozás, heti gyűlés, az apostolkodási kedvnek folytonos ébresztése stb., sőt maga a kongregációi fegyelem is lassankint kialakította azt a szellemet, amely minden komoly katolikus cselekvésnek lényeges feltétele.

Másutt meg akárhányszor *csak sopánkodik a pap*, hogy ez nincs jól, az nincs jól, semmi sem sikerül neki, nagy az érzéketlenség. De attól az eszköztől, amellyel talán legkönnyebben nevelhetne magának minden jóra kapható, buzgó segítőtársakat, azaz: a kongregációtól vonakodik.

Paptársaink részén a felfogásbeli hiba, azt hiszszük, másutt van. Még mindig nagyon sok paptestvérünk abban az elavult, ma már egészen elégtelen felfogásban él, hogy teljesen megfelelt feladatának, ha ő maga mintabuzgalmú s tevékenységű pap, ha elvégzi rendesen a lelkipásztorkodás rendes munkáit, templomot, iskolát, irodát, beteglátogatást, temetést, még hozzá talán egy kis társadalmi tevékenységet is fejt ki, egy-két egyesületet vezet, befolyásolja a helyi közéletet, karitászt rendez stb.

Aránylag még nagyon kevésbé jutott érvényre az a másik, korszerűbb lelkipásztori felfogás, amely nemcsak a hagyományos lelkipásztori sablonokat iparkodik becsületesen kitölteni, hanem egész nyáját igyekszik megragadni s megmunkálni, *minden* igényével, *minden* kísértésével, *minden* veszedelmével együtt. Amely nemcsak azokkal törődik, akik maguktól jönnek hozzá, hanem *utána tud menni azoknak az ezreknek is, akik maguktól már nem jönnek hozzá.* S nemcsak valamelyes misehallgatásra s húsvéti gyónásra vezeti rá híveit, hanem meggyőződéses, öntudatos,

lelkes és cselekvő katolikussá akarja átgyúrni valamennyit.

A bajokat látja mindenki, se vége, se hossza a papi panaszkodásnak a vegyesházasságok, az egyke, a szocializmus terjedése, iszákosság, hitközöny stb. miatt. De legtöbbször a sóhajtozásnál maradnak, legfeljebb néha a szószéken dörgik ki keservüket a jámbor nénikék előtt. Vagy az egyházmegyét okolják, miért nem küld nekik több káplánt vagy hitoktatót. (Van persze fordítva is: csak ne küldjön a püspök káplánt, mert hiszen miből tartom majd el?) Ezzel a bajon persze segítve nincs. S a süllyedés, poshadás folytatódik tovább, nagy öröme az ördögnek.

Aránylag kevés olyan lelkipásztorunk van, aki tisztán látná a *szervezett világi apostolok munkábaállításának óriási hasznát és jelentőségét*. Örülnek, ha van egy-két katolikus emberük, aki melléjük áll s akire minden körülmények között számíthatnak. De hogy ilyen katolikusokat *nevelni, alakítani* is lehetne, hogy lanyhákból buzgókat, buzgókból lángolókat lehetne termelni, arra sokan nem is gondolnak. Ezért aztán nem gondolnak kongregációra sem, mint amely a kiváló világi apostollelkek megnyerésének, alakításának, munkábaállításának elsőrendű eszköze.

2. Aki aztán ráébred annak tudatára, hogy bizony jó volna az egyházközségnek kiválóbb férfi és női tagjait, ifjait és leányait külön kongregációkba tömöríteni s nevelni, az meg gyakran megriad két nehézségtől, amellyel a kongregáció vezetése rendesen együtt jár. Az egyik nehézség így szól: *megint új munkatöbbletet vegyek magamra?* A másik pedig: honnan vegyem én a kongregáció vezetéséhez szükséges *szervezőművészetet*, az anyagot, az eligazodást?

A felelet ezekre a kérdésekre nem olyan nehéz, mint első pillanatra látszik, csak éppen hogy nem mindenki tudja ezt a nem nehéz feleletet.

Az „új munkatöbblet” kérdésére az a felelet, hogy a kongregáció vezetése *csak látszólag munkatöbblet*. Épügy, vagy még helyesebben úgy is lehetne nevezni:

munkamegosztás, munkakönnyítés. Mert igaz, a papnak, mint prézesnek, hetenként egy-két órát a kongregációra kell majd szentelnie. Azonban ezzel rengeteg időt és fáradságot meg is takarít az ügyes prézes. Mert mihelyt csak félévig is vezette a kongregációt, száz és ezer dologban a *kongreganisták fogják helyette is elvégezni a munkát*. Betegekhez kell menni? A kongreganisták előtte odamennek s diszponálják a beteget, úgyhogy a provízió megszűnik fáradságos dolog lenni. Gyermekgyógytatásáról van szó? A kongreganisták nagyszerűen előkészítik őket. A templom díszítéséről, a fehérnemű, a miseöltönyök rendbentartásáról, templomi énekről, közösáldozások rendezéséről van szó? Ünnepejtyt kell rendezni? Lelkigyakorlatot, konferenciákat, népmissziókat előkészíteni? A kongreganisták ezer leleményességgel s munkakészséggel állanak, mint egy rendezett kis hadsereg a plébános oldalán. A kongreganista férfiak, néha még inkább a kongreganista nők, akárhányszor ügyesebben és hatásosabban intéznek el bonyolult ügyeket a városházán s egyéb hivatalokban, mint a plébános.

S mennyi örömet, mennyi vigaszt és mennyi hálát jelent egy-egy virágzó kongregáció az egyházközségben!

A másik baj: „nem tudom, hogyan vezessem a kongregációt, mit beszéljek nekik?“, szintén csak aggodalmaskodás. Elolvasod a Mária-kongregáció szabályait, járatod a „Mária-kongregáció“-t és a „Prézes“-t, esetleg meghozatod a kongregáció többi irodalmát (nem olyan sok az!) s kitűnő prézesi útmutatásokat kapsz bennük. Beszédanyag? Errenézve mindenekelőtt egy kis korrektívumra van szükség. A *kongregációban nem kell külön prédikációkat tartani!* Nem „beszédéről“, nem retorikai teljesítményekről van szó. A prézesi „buzdító beszéd“ inkább egyszerű beszélgetés. Előadsz nekik valamit, ami a szíveden fekszik. Megmagyarázod nekik, mire van a község hitélete szempontjából szükség. Mik a bajok, mik a veszélyek. Beszélsz az ifjúság veszélyeztetett állapotáról, a szocia-

lista izgatásról, a tisztaságról, a házasság felbonthatatlanságáról, a nevelésről; kifejted a hittan, erkölcsan, vagy az egyháztörténelem és a liturgia valamelyik érdekesebb fejezetét; egyszerűen, beszélgetve, csaknem társalogva. Esetleg felvetsz egy kérdést és hagyod a tagokat, feleljenek rá, ahogy tudnak; te a végén kiigazítod a hozzászólásokat. Vagy vessenek fel ők valamely kérdést, ami érdekli őket.

Ahogy odahaza a káplánoddal beszélgetsz az Egyház ügyeiről, bajairól, úgy beszélgetsz a kongreganistákkal, persze mindig a tanítás és buzdítás, apostolképzés és munkáraserkentés célzatával. Nem olyan nehéz az. De kész prézesi beszédvázlatokat is találsz akár a „Pázmány Péter”-ben, akár a „Prézes”-ben, akár (ha németül tudsz) a „Präses-Korrespondenz”-ben. Esetleg amit vasárnapi prédikációdban a híveknek elmondtál, ugyanazt megismételheted, illetve folytathatod más szempontból, kissé kevesebb retorikával, de jobban a gyakorlati esetekre alkalmazva a kongregációban. Nem olyan nehéz az, csak gyakorlati légy mindig és közvetlen. Egy meghitt kis csapatot oktatni s buzdítani mindig sokkal könnyebb, mint a hívek nagy átlagához szólni. Ha több kongregációt vezetsz: annál könnyebb, mert lényegében mindegyikhez ugyanarról a tárgyról beszélhetsz, csak más-más hangon.

3. A kongregációk virágzásának harmadik nagy akadálya: bizonyos *szétfolyottság* és rendszertelenség a vezetésben. Bár a kongregáció vezetése igazán nem oly nehéz művészet, hogy megtanulni ne lehessen, mégis aránylag kevés a prézes, aki igazán tökéletesen vezeti a kongregációt. Az egyik elhanyagolja a jelölt-oktatást, a jelentkezők megválogatását, amivel már sok bomlásnak csiráját veti meg. A másik nem tart tanácsulést, vagy csak nagynéha s inkább formaságból. A harmadik merőben elméleti előadásokat tart a kongregációban s például az apostolkodásra sohasem buzdít, sem annak gyakorlására módot nem mutat. A negyedik nem vezetett könyveket, aminek folytán aztán minden elfolyik, mindenüvé rendetlenség szűrő-

dik be. Az ötödik az ifjúsági kongregációt merőben játékalkalomnak nézi. A hatodik rendben tartja a fiait, leányait, amíg az intézetben vannak, de arról nem gondoskodik, hogy a más intézetbe fel- vagy az életbe kilépő tagok továbbra is kongreganisták maradjanak. A hetedik csak egy kicsiny csapattal foglalkozik, a többit magára hagyja. A nyolcadiknál a kongregáció csupa ünneprendezésből, színjátékból, cserkészetből áll, komoly lelkiségről kevés szó esik benne. És így tovább és így tovább.

E hibák elkerülése végett bizony nagyon szükséges volna, hogy a prézesek évenkénti megbeszélésein minél többen résztvegyenek s paptársaik gyakorlati okulásából tanulni törekedjenek. Hasonlóképp nagyobb figyelmet kellene fordítani a *kongregációs irodalomra is*. Kongregációs napokat kellene vidékenként tartani s azokon a helyes kongregációs vezetés gyakorlati kérdéseit alaposan megbeszélni. Az egyházmegyei kongregációs megbízottakkal s a budapesti szövetségi központtal szoros kontaktusban kellene élni, indítványokat tenni, beszámolót küldeni stb. Nagyon sok kongregáció vagy egyáltalán nem küld évi beszámolót, vagy csak ha halottja van, azt küldi be, vagy esetleg az új tagfelvételt s az új magisztrátus beiktatását. Ez sokszor csak élehetlenség jele, holott a kongregációban eleven élet lüktet; de sokszor szomorú szimbóluma annak is, hogy a kongregációban magában sem történik más, mint beiktatás és halál; talán legjobb volna mindjárt az egész kongregációról beküldeni a „halotti jelentést”.

4. A kongregációk virágzásának nagy akadálya továbbá a *többi egyesületekkel és szervezetekkel való viszonyunk*. Abból, hogy más katolikus szervezetekre is szükség van, sokan azt a következtetést vonják le, hogy tehát kongregációra nincs szükség. Van egyház-községünk, tehát nem kell kongregáció; van cserkész-csapatunk, oltáregyesületünk, leányklubunk, Crédónk, férfiglánk, katolikus népszövetségünk, Jézus Szíve szövetségünk, tehát nem kell kongregáció. Nézetünk szerint teljesen helytelen következtetés. Egyik sem

pótolja a kongregációt, mert ennek megmarad speciális szükségessége mindezen egyesületek mellett. Ezek az egyesületek többnyire tömegegyséletek vagy pedig valamely részleges célt követnek. Ilyenekre is okvetlenül szükség van, de ez nem zárja ki a szükségét olyan szervezetnek, amely a többinek szinte *alapját s gerincét képezi; az apostolnevelő szervezetet*, amely minden másirányú tevékenység számára megbízható, talpig katolikus, erős hitéletet élő s önfeláldozó harcosokat képez ki. Erről a tárgyról bizonyos, hogy az egyesületi élet kongregációk nélkül háromszorannyi munkát ad a prézesnek (ha mégis eredményt akar elérni velük), mintha a kongregációkkal alátámasztja a kongregációi tevékenységet. Az egyesületi élet meddősege sokszor egyenesen onnan ered, hogy mindenféle egyesület van, csak az alap hiányzik az egész felépítésben: a kongregáció.

Magyarországon ezidő szerint van vagy kétszáz kongregáció s ebben körülbelül 15—20.000 kongreganista. *Mit lehetne ezzel a sereggel tenni*, ha az mind igazi kongreganista volna, másszóval: *ha a kongregációk mind jól volnának vezetve!* Micsoda hatalmas apostoli segédcsapata volna a kongregáció a katolikus ügynek mindenütt az országban! S mit lehetne tenni, ha nem kétszáz kongregáció volna, hanem kétezer! S nem volna-e ez lehetséges? Minden nagyobb egyházközségben, minden városban vagy olyan faluhelyen, ahol értelmesebb nép is lakik, lehetne csinálni legalább négy kongregációt: férfiakét, asszonyokét, férfi és női ifjúságét. Milyen hatalmas gárdája lenne ez a katolikus újjáéledésnek!

Azért, testvérek, ne sopánkodjunk csupán s ne szidjuk örökké a „hitközönyt” és a gonosz világot. Szálljunk egy kicsit magunkba: nem vagyunk-e mi is részben okai a tespedésnek azért, hogy nem használjuk fel a rendelkezésünkre álló kitűnő eszközöket a hitélet mélyítésére?

Háromféle kongregációi élet.

Kongregációink közt igen sok pontban nagy különbségek vannak. Egyik jobban, másik kevésbé virágzik. A kongregációi élet és szervezkedés szempontjából főleg háromféle kongregációt különböztetünk meg.

Az *egyik* az, amelyben a kongregációi élet jóformán kimerül a gyűlések megtartásában. A tagok többkevesebb pontossággal jelennek meg a gyűléseken, ott meghallgatják a prézes előadását, elmondják az imákat s aztán hazamennek. Itt-ott felvételt, közös áldozást tartanak s ezzel vége a kongregációi működésnek. Ez is valami, de természetesen nem az ideál.

Magasabbfajta kongregációi élet az, ahol a kongreganisták csakugyan tevékenykednek is, ahol a prézes vezetése mellett majd ebben, majd abban az apostoli munkában vesznek részt, esetleg szakosztályokat is szerveznek, könyvtárt létesítenek, egy-egy ünnepélllyel lépnek a nyilvánosság elé stb. De mindez úgyszólván felsőbb parancsra, a prézes utasítására vagy buzdítására történik; a kongreganisták maguk alig vesznek aktív, tevékeny részt az eszmék kitermelésében; inkább csak a végrehajtásban segítenek.

Legszebb és legmagasabb foka a kongregációi életnek, amikor a prézes vezetése s ellenőrzése mellett ugyan, de a tagok maguk buzgólkodnak, termelnek apostoli eszméket és terveket s őrzik ellen azok végrehajtását. Az ilyen kongregáció olyan, mint a méhkas: mindenki sűrög-forog benne, senki sem passzív, mindenkinek vannak eszméi, indítványai; de ezeket nem anarchisztikus módon össze-vissza s egyénileg hajtják végre, hanem komoly megbeszélések s közös elhatározások alapján, melyeket főleg a tanácsülésekben s a szakosztályi értekezleteken folytatnak. Ha egy kongregáció tanácsülései és szakosztályi értekezletei elevenek, lángolók, tartalmasak; ha nem álmos csámcsogás és formáság az egész, ha a prézesnek inkább visszatartani s korlátok közt tartani kell a tagok buz-

galmát, nem pedig erőlködve, nagynehezen vinni bele „egy kis életet”, ez annak a jele, hogy a kongregáció, legalább ezen a ponton, jól áll.

Vizsgáljuk meg magunkat, minden kongregáció: a mi kongregációi életünk milyen? S ha nem jó vagy legjobb, miként lehetne rajta segíteni?

Panaszok a kongregációról életből.

1. *Nálunk is van kongregáció, de semmi hasznát nem látjuk.* Válasz: vagy jól működik az a kongregáció, vagy rosszul. Ha jól működik, akkor lehetetlen, hogy semmi haszna ne legyen. Lehetséges, hogy kifelé való hatása nem látszik meg mindjárt, vagy nem látszik meg elég erőteljesen; az is természetes, hogy hirtelen a kongregáció sem tud csodákat művelni, de ha semmi más nem történne a kongregációban, mint ahogy abban lelki életet élő katolikusok fejlődnek, akik pl. hogy csak ezt említsem, minden hónapban a szentségekhez járulnak, már az is igen nagy eredmény volna.

S aki egyszer lelki életet él, az lehet, hogy nem eléggé tevékeny és agilis, de arról mégis feltehető, hogy az élet fontos pillanataiban a katolikus elvek szerint fog cselekedni s azokat mások között is érvényre fogja juttatni. Ha pedig nem jól működik a kongregáció, akkor persze javítani kell rajta, mert egészséges gyümölcsöt csak egészséges fáról várhatunk. Ez esetben is nem a kongregáció eszméje a hibás, hanem éppen az, hogy a kongregáció eszméjét nem tökéletesen viszik át az életbe.

2. *A kongregáció gyűlései unalmasak.* Ez mindig nagy baj, de ki lehet a hibás? Lehet, hogy nem is egy, de több oldalon van a hiba. Lehet, hogy aki így panaszodik, egyáltalán kevés érzéket mutat a lelki élet iránt. Az ilyennek minden „unalmas”, ami nem az érzékhez szól, ami nem a fület, szemet és kedélyt csiklandoztatja, ami lelki dolog és természetfölötti. De az ilyen miért lépett be a kongregációba? Az is lehet, hogy a tagok közt nincs meg a kellő össze-

tartás, hogy alig ismerik egymást s így a kongregációi összejövetelek nélkülözik azt a friss életörömet és mozgékonyt, amit pedig ápolni kellene bennük. De ezen is javítani lehet.

Lehet végül az is, hogy maga a prézes sem mutat túlságos érdeklődést a kongregáció ügyei iránt. De ennek is rendesen egyik fő oka az, hogy a kongregánisták nem buzgók, nem lelkiismeretesek a gyűlések látogatásában, nem fordulnak hozzá terveikkel, kérdéseikkel s így ő talán azt hiszi, hiába dolgozik köztük. Ez esetben legjobb őszintén megbeszélni az ügyet a prézessel magával. Ha azonban valamely prézes csakugyan nem viselné szíven a kongregációt, nem volna akadálya annak sem, hogy a tagok maguk forduljanak kérelemmel az egyházi felsőbbséghez, hogy megfelelő változásról gondoskodják. Forradalmat azonban természetesen semmi körülmény között sem szabad csinálni a kongregációban s amíg a prézes helyén van, iparkodni kell őt szeretettel és bizalommal támogatni. Ép oly helytelen dolog volna, ha egyesek egyéni sértődöttségből szembefordulnának a prézessel. Az ilyeneket a tanács vonja szigorúan kérdőre.

3. *Kongregációnk csak az ájtatosságokat tartja meg, egyébként teljesen tétlen.* Merjük állítani, hogy ahol a kongregáció teljesen „tétlen”, hogy a gyűléseket sem tartják meg rendesen s buzgón. Mert hiszen éppen a kongregációi lelki élet az, amely önkénytelenül is apostolkodásra ösztönöz. Ha ég bennem szent vallásom szeretete, tenni fogok róla, hogy másokat is elérjen a fénye. Tehát, ha az a panasz, hogy kevés a tevékenység, akkor mindenekelőtt magát a belső életet is hibáztatni kell. Ilyenkor azonban ne sopánkodjunk, ez régi magyar betegség, amely semmit sem használ, hanem tegyünk róla, hogy a baj megszűnjön. Kezdjük meg a melegebb belső és cselekvőbb belső életet; vessünk fel eszméket s kérjük megvitatásukat, álljunk össze néhány buzgóbb társsal s hosszas beszélgetések helyett egyszerűen kezdjük el valami komoly apostoli munkát végezni; majd jön utána a többi.

4. *A tagok nem járnak rendszeren gyűlésekre.* Ez bizony öreg hiba s most csak az a kérdés: kimentés nélkül is elmaradoznak-e? Mert ha igen, akkor ez annak a jele, hogy a kongregáció vezetése lanyha és hanyag volt, vagy legalább is bátortalan. S itt mindig jobb szigorúnak lenni, mint a lejtőn tovább sülyedni. A gyűlések látogatása kötelező; ha valaki a gyűléseket kimentés nélkül elhanyagolja, arra nézve ott vannak a szabályok; intés után felfüggesztés vagy elbocsátás (kizárás). Inkább hulljon el a férgese, mint-hogy a kongregáció egy lagymatag, ma mozgó, holnap tunya tömeg kaszinója legyen.

Azonban elég a panaszokból.

A magyar katolikus szervezkedésben úgyis régi baj, hogy mindig csak panaszkodnak. Szó sincs róla, legtöbb esetben a panasznak oka is van. De a pusztá panaszkodással még semmi sem javul meg. Tessék azonnal munkához látni s ott, ahol lehet, javítani. És ne mindenki a más baját lássa s a más hibáján jajgasson, hanem mindenki mindenekelőtt a saját gyengeségeit kutassa s irtogassa. Így jut el a kongregáció ismét a virágzás és tökéletesedés útjára.

Furcsaságok a kongregációban.

Bizony ilyenek is vannak. Hála Istennek, nem mindenütt (az kellene még csak!), hanem csak helyenkint. Pedig némi jó akarattal mindenünnen számúzni lehetne őket.

1. Itt van X városban egy úrinők kongregációja. Az úrnők azonban nem is ismerik egymást, idegenek egymással szemben. Talán nem is ugyanazon társadalmi osztályból valók. Hidegen mennek el egymás mellett, csak egy-egy ismerős csoport társalog egymásközt gyűlés előtt. Megtörténik, hogy az utcán kongreganisták mennek el egymás mellett *köszönés nélkül*, merthogy nincsenek bemutatva. A gyűlésen elvégzik az ájtatosságokat s szépen hazamennek. Kongregációi élet ez? Bizony nem!

2. Y város gimnáziumában már egy idő óta „van” kongregáció. Van, de a madár sem tud felőle. Csak az évenként kiadott Értesítőben szerepel, mint „az ifjúság valláserkölcsi nevelésének” egyik csattanós bizonyítéka. És no, még egy: időnkint egy-egy hangversenyt rendez valamelyik tanár; olyankor aztán a meghívóra azt írják ki, hogy a helybeli főgimnázium Mária-kongregációja rendezi az ünnepélyt. Összejövettel, magisztrátus, kongregációi élet: nincsen. „Minden katolikus diák kongreganista”, mondják, ha megkérdezzük. Valóságban egyik sem az.

3. Z város főgimnáziumában már jobb az állapotok, amennyiben ott csakugyan van kongregáció, tagokkal, kinevezett vagy választott tisztikarral, sőt csodák csodája, még összejövetelek is vannak. De milyenek! Egyszerű önképzőköri összejövetelek. Az egyik szaval, a másik felolvas, a harmadik beszél; ünnepélyes alkalomkor az egyik hegedül, a másik zongorázik, a harmadik énekel. Mit? Grieget, Schubertet, magyar népdalt, no meg — Uram bocsáss — Zerkovitzot. Vagy dehogy, néha egy Ave Mariát is. Ezek az ünnepi és nem ünnepi kongregációi összejövetelek. Hát nem üres és félrevezető játék ez az elnevezésekkel?

4. M helyen férfiak kongregációja van. Virágzott is valamikor. A magisztrátust háromszor újra választották, ekkor aztán meghagyták végleg. Merthogy csak nem fogják megszorítani a jó öreg urakat azzal, hogy ennyi esztendei hűséges hivatalviselés után elcsapják őket. És a jó öregek beleöregszenek a hivatalviselésbe. De beleöregszik a kongregáció is. Nincs benne élet, nincs lüktetés, nincs tavaszias kezdeményező kedv, nincs fiatalság. Mi ez? Nem tartották meg a kongregáció szabályát, mely a tisztikar időnkinti felújítását írja elő: ebbe penészedtek bele.

5. N város zárdájában leánykongregáció működik. A buzgó és lelkes dr. P. hitoktató a prézes, ám alig érintkezik a kongregáció tagjaival, mindent elvégez helyette G. a kedves nővér. Sőt a leányok helyett is

ő végez el mindent. Meg a tisztikar helyett is. Tanácsülést nem igen tartanak, mert nincs miről tanácskozni. A tagok, de még a prézes is, holt eszközei, végrehajtó szervei az egyedül dirigáló igazgatónőnek. Aki mellesleg mondva pompásan végzi a dolgát, csak egy a baj: amit vezet, az iskola vagy fegyintézet, de nem kongregáció.

6. Még egy furcsaság, P. intézet pompás kongregációi életet fejt ki. A prézes lelkes, buzgó, a tisztikar megteszi kötelességét, a gyűlések elevenek és lélekemelőek. Csak egy a baj: mihelyt a növendékek elhagyják az intézetet, senki többé nem törődik velük. Csakhamar elfelejtik azt is, hogy kongreganisták. A kongregáció nem tart fenn semmiféle összeköttetést eltávozott tagjával. A szó szoros értelmében szélnek ereszti őket. S azokat szét is viszi a szél. Szinte kár volt összegyűjteni őket nagy fáradsággal.

Sápkóros kongregációk.

Nagyon szomorú betegség a sápkór. Aki megkapja, úgy jár, mint az őszi falevél: elsárgul, elfonnyad, nem tud ellenállni többé az idő viszontagságainak s előbb-utóbb végleg lekonyul, lehull, porba vész.

Sajnos, a sok virágzó, üdén lüktető kongregáció mellett akad olyan is, amely valósággal sápkórban szenved: megvan, de csak lézeng és tengődik; tagjait nem lelkesíti az igazi kongreganista lelkesedés, a gyűlések látogatása nem pontos, a tagok húzódoznak az erénygyakorlatoktól és a sűrűbb áldozástól, szakosztályok nincsenek vagy csak panganak s ritkán üléseznek; nincs kezdeményezés, nincs vállalkozó elem. Az ilyen kongregáció sokszor csak inkább azért van, mert nem akarják éppen megszüntetni; talán divatos is a kongregáció tagjainak lenni, de ami a jó kongregációkat voltaképp élteti és összetartja, az a májusi lelkület teljesen hiányzik. Hozzájárul nem egyszer, hogy a vezetés is gyenge, a papság egyes helyeken

nem nagyon ér rá, vagy azt hiszi, hogy nem nagyon érhet rá a kongregáció ügyeivel komolyan törődni; a tagoknak nem igen van alkalmuk a gyónásukat rendszeren végezni; esetleg a helyiség kérdése sincs kielégítően megoldva stb. Ha még hozzá egyenlenség is van a tagok között, pártokra szakadás, irigykedés vagy féltékenykedés, szereplési viszketeg vagy külsőségek hajszolása a belső értékek rovására, természetes, hogy az ilyen kongregáció máris a belső feloszlás útján van s ha nagyon alapos változás nem áll be, előbb-utóbb csúfosan meg is bukik. Megölte a sápkór, melyet elmulasztottak kellő időben gyógyítani.

A legnehezebb feladatok egyike egy sápkóros kongregációt új életre s egészségre kelteni, sokkal nehezebb, mint új kongregációt alapítani. De meg kell tenni; mindig nagy kár a meglevő nagy jót, ha még lehet, meg nem menteni.

Mit tegyünk, hogy az ilyen sápkóros kongregációt újra talpraállíthassuk? Kitől függ ez? Függhet az életrevaló prézestől, de függ mindenesetre a tagoktól is. Néhány buzgó tag, ha összefog s okosan, céltudatosan veszi kezébe a munkát, csodálatos eredményeket érhet el e téren.

*

Mindenekelőtt fontos, hogy az ilyen beteg kongregációban néhány agilis, jobbra törekvő tag álljon össze és tűzze ki célul a kongregáció újrászervezését, újjáéltetését. A prézes vagy más vezetőtag gyűjtsön össze 4-et, 5-öt, akikben megbízik s nyerje meg őket az életkeltés munkájának. Ezek osszák fel egymás között formálisan a tagokat. Ezt te fogod megnyerni, ezt te, te pedig amaszt. Beszélni fogsz vele. Rá fogod venni, hogy ő is segítsen életrekelteni a kongregációt.

Nem szükség, hogy mindjárt őt magát vond felelősségre: hadd higgye mindenik, hogy nem ő a fő hibás; az emberek szívesebben megjavulnak, ha arra kérjük fel őket, hogy segítsenek másokat is megjavítani. Az először megnyertek nyerjék meg a többieket s keltsenek bennük vágyat a rendszeres kongregációi

élet iránt. Kérjük fel őket, hogy példásan járjanak a gyűlésekre s ezzel adjanak jópéldát a többieknek is. Vegyék rá őket, hogy még inkább ők, a hanyagabbak sűrgessék a kongregációi élet reformját. Vessenek fel reformterveket, mi kellene: talán egy kis kongregációi lelkigyakorlat, amelynek vezetésére meg lehet kérni vagy a prézest, vagy valami más papot, akár a helybeliek, vagy akár a környékbeliak közül, szerzetest vagy világít, mindegy, csak jó pap legyen. Nem is szükséges, hogy kiváló szónok hírében álljon az illető.

Esetleg hozzanak össze egy közös kongregációi tanácskozást, amelynek témája éppen ez legyen: miként fokozhatja kongregációnk a lelki és külső tevékenységet, mivel fejlesztheti magában az igazi kongreganista szellemet? Ehhez a kérdéshez aztán szóljanak hozzá mindnyájan: érezze mindenki, hogy őbenne is megbíznak, hogy az ő szavára is adnak, hogy ő is hivatva van a reform munkáját előmozdítani. De óvakodjunk attól, hogy egyszerre sokfélébe kezdjünk. Valami olyannal kell kezdeni a reformot, amit némi jóakarattal mindenki könnyen megtehet és követhet. Például egy kis litániával vagy szentségimádással, vagy novénával vagy búcsújárással valamely közeli helyre vagy akár helybeli kegytemplomba, rendkívüli közös áldozással.

Nagyon tanácsos a társas, barátságos összejöveteleket is felújítani, de óvakodva attól, hogy azok ismét túllépjék a kongreganista testvéri együttérzés apostolkodásának határait. Olyat nyujtson, amiben a lanyhább kongreganisták is lelki örömet fognak találni. Egyáltalában fejlesztenünk kell a jókedv és öröm érzetét a kongregációval szemben. Legyen a kongregáció egész nyelve, hangja megtisztelő, megnyerő, kedves tónus. A legkisebb jót is ismerjük el; kedveskedjünk azoknak, akik hacsak valamiben is hozzájárultak a javulás és reform létesítéséhez. Az embereket semmi sem nyeri meg annyira, mint a megérdemelt elismerés: ne fukarkodjunk vele.

Törekedjünk az összejöveteleket is nagyon kedve-

sekké, vonzókká tenni; hagyjuk el azt, ami bennük esetleg rideg és túlságosan fárasztó volt. Adjunk teret a személyes iniciatívának, kezdeményezésnek is: ne csak parancsolgassunk, hanem inkább fogadtassuk el a szükséges indítványokat, hogy azokban mindenki a saját nézetének és óhajának teljesülését lássa. Nem ritkán éppen ennek a pontnak elhanyagolása a vezetőség részéről okozza a kongregáció hanyatlását.

Nagyon fontos a *kongregációi tanács rendszeres működése*. Ha e tekintetben hiba volt, ezt javítsuk meg legelsősorban. A tanács tagjait jól kell összeválogatni: ha az összeválogatásban hiba van, valamelyik őszinte tanácstag indítványozza maga, hogy az egész tanács lemondjon s új magisztrátus válasszassék; e tekintetben a kongregációi szabályzat úgyis nagyon határozottan sürgeti a tanács időnkinti felfrissítését új elemekkel. A tanács ülésezzék elég sűrűn, nélküle a vezető ne igen tegyen semmit, de vigyázzon, hogy szelíd, kedves, meggyőző modorával úgy fogadtassa el gondolatait a tanáccsal, mintha az magától a tanácstól eredt volna.

A *szakosztályok* is úgy állíttassanak fel, hogy azok a tagok képességeinek, hajlamainak megfeleljenek s a vezetők gondoskodjanak róla, hogy minden egyes szakosztálynak mindig legyen témája, mindig legyen valami, ami őket érdekelheti, foglalkoztathatja, ami minden egyes tagnak alkalmat ad valami olyant produkálni, ami hasznos is, kellemes is. Mindez persze igen nagy tapintatot, sok fejtörést és — ne felejtjük el — sok imát igényel a vezető és azok részéről, akik a reformot keresztülvinni akarják.

Az imának különös jelentőségét e téren nem szabad felednünk; hiszen ha szent hitünk szerint minden mézesfömlötti cselekedethez Isten kegyelme s áldása szükséges, mennyivel inkább oly nagy dolgok végrehajtására, aminő egy egész kongregáció felvirágozta-

tása, vagy ami még ennél is több: egy beteg kongregáció talpraállítása.

Tegyünk meg mindent, hogy a Boldogságos Szűznek egy-egy pusztulásnak indult kertrészletet újra széppé és fejlődővé tegyünk. A Boldogságos Szűz bizonyosan nagyon meg fogja jutalmazni, ha ez irányban önzetlenül s önfeláldozóan buzgálkodunk.

Nyugalmazott kongreganisták.

Nyugalmazott kongreganista? Hát ez meg miféle csodabogár, kérded nyájas olvasóm. És joggal kérded. Mert nyugalmazott táblabíró és nyugalmazott kisbíró csak ismerünk, nyugalmazott tábornokot, sőt nyugalmazott bortárnokot is el tudunk képzelni, nyugalmazott tollnok, elnök, írnok, ülnök, titoknok... mind hagyján, de nyugalmazott kongreganisták — ilyenek is vannak?

Vannak bizony, sajnos! Nyugalmazott kongreganisták. Nyugalmazva önmaguktól. Akik nyugalomba tértek: visszavonultak kongreganista mivoltuk és kötelességeik teljesítésétől. Meg sem várva a 40 szolgálati évet. Akik talán anélkül, hogy külön rágondolnánk, kegyesen felmentik magukat az obligó alól, hogy a kongregáció kötelékében megmaradjanak.

És ne gondold nyájas olvasó, hogy ezeknek a száma kicsiny. Légy szíves, vedd kezébe a kongregációk évi kimutatásait. Csinálj belőlük egy kis statisztikát. Ott vannak pl. az ifjúsági kongregációk. Ifjak és leányok kongregációi. Hej, hiszen, ha mindazok, akik Magyarországon az utolsó tíz év alatt megígérték, hogy „örökre” kongreganisták maradnak, valójában azok is maradnának, hiszen akkor kongreganistáktól alig lehetne mozogni széles Magyarországon! Hány kongreganista diák érettségizik minden évben? Hol vannak azok mind, hová lesznek, hová tűnnek valamennyien? Hiszen az érettségiző kongreganisták nagy számát tekintve az Egyetemi Mária-kongregációnak évente legalább 200—300 újonnan átlépő (csak átlépő)

taggal kellene szaporodnia s négy-öt év múlva az Urak kongregációjának körülbelül ugyanennyivel. Ehelyett jön évente úgy 15—25 átlépő s ebből is elmarad már a második félévben a fele.

Vagy pedig nézzük a *női kongregációkat*. Csak úgy gyártják az új tagokat. Egy-egy ünnepélyes felvételen 30—40 új „Mária-gyermek” fogad „örök hűséget” a Szeplőtelen zászlajának. Aztán ha két-három esztendő múlva a komplett Mária-gyermek kikerül az intézetből s egyet-kettőt csetlik-botlik, kezdődik a nagyvilági élet, nagylány lesz, eladó, akinek élete zsúrok, szórakozások és kérővárás közt telik, bizony akárhányszor kisebb gondja is nagyobb annál, hogy mi újság a kongregációban. Szabályok megtartása? Átlépés más kongregációba az új tartózkodási helyen? Gyűlések látogatása, évenkénti szentgyakorlat végzése, közös áldozások? — mais, nous ne sommes plus au pensionnat! Az jó volt kisleányos játéknak, zárdai szórakozásnak. Az életben ilyesmi nem kell. Ott pantalonok és flörtök körül forog a világ. Ott nem érünk rá kongreganistasdit játszani!

Úgy-e kérem, nincs igazam? Úgy-e, nem így van a dolog? Úgy-e, nem kallódnak el kongreganistáink száz számra? Úgy-e, megtartják pontosan az ünnepélyesen letett ígéretet, hogy amit a felavatás pillanatában magukra vállaltak — szabályok, apostolkodás, kongregációi élet, gyűlés-látogatás, engedelmesség a kongregációt illető dolgokban a kongregáció tisztviselősége iránt stb. — mindazt „megtartják örökre”.

S ha mégis igazam van, ha csakugyan kissé erős a különbség ígéret és megtartás között, rendjén van-e ez így? Azért teszünk-e ígéreteket, azért adjuk-e szavunkat, azért fogadunk-e hűséget a kongregációi zászlónak, hogy életünk folyásának legelső kis változása kikölkentsen a becsületes szavatartás és kötelességteljesítés kerékvágásából? Hogy az első — nem is mondom támadás —, de az első szabadabb szellőcske lekapjon a lábunkról és odasodorjon a Mária-zászló gyáva szökevényei, szószegő dezertőrjei közé? Hát

nem volna jobb inkább sohasem állni be a Nagyasszony gárdájába, mint a Nagyasszony iránti szószegéssel szennyezni be ifjú lelkiismeretünket?

Nyugalmazott, hűtlen kongreganista — hiszen ez annyi, mint áruló, szószegő, átpártoló! Nem rettenetes szó-e ez? És — elborzad a lelkem, alig merem leírni: — ha eltekintünk az ifjúsági kongregáció még ifjú tagjaitól: nem több-e itt künn az életben a nyugalmazott, dezertőr-kongreganista, mint az aktív, a szavának álló, az ígéretet megtartó? S ha igen, nem mélyen fájdalmas, nem súlyosan kompromittáló tünet-e ez magára a kongregációra nézve? Hát mi csak addig tudjuk Mária tiszteletére hevíteni az ifjakat és leányokat, amíg a nevelői pálca alatt vannak? Amíg a kék érdemszalag viselése a hittanárnak vagy a tisztelendő nővérnek kegyeivel jár?

Nem, nem így áll a dolog. Csak pesszimiztikus sötétenlátás vonhatja le ezeket a következtetéseket. A tünet, amelyről szólottunk, való ugyan és mélyen fájdalmas; de nem a kongregációnak mint ilyennek hibája. Erre a szimptomára legtöbb helyen eddig mintha ügyet sem vetettek volna; talán éppen ezért harapódzott el oly nagy mértékben.

*

Csakugyan nem lehet mondani, hogy azok a kongreganisták, akik pl. érettségi után — az életbe kilépve, szögre akasztják a további kongreganista életet, mind csupa rosszakaratból, formális szószegés és hűtlenség érzetével maradnának el a kongregációtól. Van ilyen is. Van, aki talán csak egy paptanár kedvéért, vagy egy előljáró szép szeméért tette le a kongreganista ígéretet. Van, aki azt is csak eszköznek nézte. Farizeus volt, en miniature; ezekből lesznek később a farizeusok, en golio. Van, aki őszinte jószándékkal állt be a fehér zászló alá, mert érezte, hogy amíg ott van, addig jobb lesz; azután felkerült a fővárosba, belemerült a szabad élet ingoványaiba, nem állt ellen, mikor a kísértés döntő órája elközelgett s aztán már kö-

vetkezetlenségnek, képmutatásnak tartotta a további kongreganistaságot. Érezte, hogy az az élet, melynek karjaiba vetette magát, egy galileistához igen, de kongreganistához nem illő. Még szép tőle, hogy legalább nem akarta meggyalázni a kongreganista nevet s nem vitte magával a Mária-érmet is be a züllés sarába...

Azonban ki merné kétségbevonni, hogy ezek az esetek mégis csak kivételek? Ki kételkednék benne, hogy a legtöbb kongreganista ifjú vagy leány, vagy mondjuk helyesebben: néhány kivétellel valamennyi, a legőszintébb jóakarattal és törekvéssel állott be a Mária-gyülekezetbe? Sőt midőn az intézetet elhagyja, kétségtelenül még akkor is megvan benne a jóakarát. Csak a körülmények változása feledteti el vele ígéretét. Azaz a legtöbb „nyugalmazott kongreganista” valósággal véletlenül, történetesen meggondolás nélkül lett azzá. Ha tudta volna, hogy mit tesz, nem tette volna.

De éppen ezért előáll a kérdés: hát miért nem készítették elő az ifjúságot már tanulókorában azokra a válságos időkre? Miért nem oltották belé mélyen azt a tudatot, hogy ígéretet nem tenni, kötelességet nem vállalni nem szégyen, de elvállalni az obligót és a megígért kötelezettséget pusztá feledékenységből nem teljesíteni — jellemtelenség?

A kongregáció prézeseinek főleg a mindkét nembeli ifjúság kongregációiban elsőrangú és sürgős kötelessége tehát, hogy megértessék a felveendő tagokkal, mire vállalkoznak, midőn a kongregációba lépnek. Hogy nem pusztán az iskolai életre szóló egyesülésről és ígértételről van szó, sőt hogy ígéretük leg súlyosabb és legjelentősebb része majd az iskola falain kívül lesz teljesítendő. Szólítsák fel a jelentkezőket s a felveendőket, hogy aki a teljesítésre erőt vagy kedvet nem érez magában, inkább le se tegye az ígéretet. És főképp az ünnepélyes kongregációi felvételek alkalmával ismertessék azon kötelességet, melyekkel a felvételi ígéret jár, úgyhogy csak az bocsáttassék az oltár elé, aki egész életére szóló ígéretének jelentőségét, amennyire ifjúkora engedi, megérti és átérzi.

Aki már tudja, hogy abban bennfoglaltatik későbbi életéveire is a kongregációi gyűlések látogatásának, valamint az átlépésnek kötelezettsége a kongregáció szabályainak értelmében és bennfoglaltatik mindenekelőtt az az elszánt készség, hogy — miként a felvételi szertartás mondja — amit itt ígérünk, „*megtartjuk örökre*“.

Valami a női nevekről.

A napilapok báli tudósítójában látja csak az ember, milyen nevetséges méreteket ölt már a legfurcsább női nevek hajhászásának divatja. Úgy látszik, senki sem akar Mária, Margit, Erzsí, Ilonka lenni, hanem ilyen neveket keres: Cica, Cunci, Pufi, Fifi, Dudi, Dundi, Pöre, Csöre, Maca, Muci, Duduska, Gigi, Csóki, Piti, Pici stb.

Ezen a neveken első pillanatra szembeszökő a komolytalanság. Ezek nem emberi nevek, nem is leányos nevek, ezek részben szellemtelen, részben majdnem ízléstelen becéző szók, amelyekkel eddig a kutyákat és macskákat tüntették ki. Legtöbbször látnivaló az erőlködést, hogy valami nagyon extra, nagyon különleges és nagyon szokatlan szó legyen; csakhogy ahogy nem mindenki tud szép költeményt írni és szép nótát költeni, úgy nevet sem sikerül mindenkinek olyat farragni, hogy csakugyan szép és kifejező legyen, ha már nem keresztény név.

Ezzel a divatőrülettel szemben mi, kongreganisták igenis ragaszkodjunk tudatosan a *keresztény* női nevekhez. Nálunk a név nemcsak becéző szó, hanem egy-egy nemes női ideál kifejezője is. A Margit, Erzsébet, Ilona, Anna, Márta, Magdolna, Katalin, Ágnes, Teréz nevekhez s legfőképp persze a Mária névhez nagyon szép és sokat jelentő vallási remniszcenciák, emlékezések fűződnek s mi ezeket a remniszcenciákat különös bájként és ékszerként fűzzük azokhoz a leányokhoz, akiket megtisztelünk vele. Nekünk egy „Teréz“, „Klára“ vagy „Piroska“ (Prisca) név milliószor többet mond, mint a „Dodó“, „Cocó“, „Susú“ és egyéb szel-

lemtelen állatnevek. *A mi leányaink nem macskák és öiebek, hanem szentek és hősök unokái!*

Hanem volna indítványunk az eredetiséget, ritkaságokat kedvelőknek is. Azokhoz az excentrikus nevekhez azért folyamodik a társadalom, mert a közismert női neveket kissé „elkopottaknak” hétköznapiaknak tartják. Nem akarnak mind csupa Marcsák, Julcsák, Borcsák és Böskék lenni. Erre azt mondhatjuk: jó, hát válasszatok ritkább, érdekesebb női neveket, de miért ne a ritkább és szépen hangzó keresztény női nevek közül?

Van abból elég, csak nem ismeritek. Külföldön pl. gyakran találjuk a Szent Szűzre vonatkozó következő női neveket is: Dolóresz, Mercédesz, Stella, Ria, Annuciáta, Grácia, Prezentáta, Pax, Assumpta, Konzoláta; azonkívül szentek neveit, mint Bibiána, Cecilia, Gertrúd, Mechtild, Ediltrúd, Blanka, Skolasztika, Emerita, Praxedesz, Pudenciána, Pulchéria, Petronilla, Germána, Szabína, Brigitta, Galla, Monika, Domitilla, Perpétua, Felicitasz, Jácint. A magyar szentek s boldogok neveiről sem kellene megfélekedezni: Kinga, Jolánta, Hedvig stb. Kedves nevek ezek is: Fides, Spes, Caritas (Hit, Remény, Szeretet) három vértanu testvér neve.

Szóval: van választék bőven! Mégpedig sok szép női név, amely nincs „elkoptatva”; nem szükséges, hogy az állatokhoz forduljunk kisegítésért!

Mire vagy hiú?

Egy kongreganista beszéli, hogy azt gyónta, hogy hiú volt, mire a lelkiatyja bizonyos csodálkozással kérdezte, hogy *mire* volt hiú? Azóta, úgymond, sohasem kísértette a hiúság ördöge.

Csakugyan, *mire* is lehet hiú az ember, ha okosan és tárgyilagosan gondolkozik? A származására? De hisz az nem az ő érdeme: tiszta vakszerencse. A nevére? Azt sem maga adta magának. A vagyonára? Gazdag a legmegvetésreméltóbb és leghülyébb ember is lehet. A műveltségére? Nagyrészt ezt is másoknak,

szerencsés körülményeknek stb. köszönheti s amellett minden emberi műveltség csak egy porszem a tudás végtelenjéhez képest: kicsit több vagy kevesebb, igazán nem számít sokat. Az alakjára? a természetére? a szépségére? a bőre finomságára? tagjainak ügyességére és hajlékonyságára?

Olyan adományok ezek, melyek a legostobácskább és legüresebb lelkű emberkéken is meglehetnek, s melyeket az állatokon is épúgy megtalálunk. Az érdekre? a jellemére? a lelki kiválóságaira? Ez már valami volna, ha nem volnának éppen ezek az adományok a legfeltűnőbbben Isten ajándékai, kegyelmei, melyekről az a szentírási mondat áll: „Mid van, ó, ember, amit nem kaptál volna? Ha pedig kaptad, mit kevélykedel vele?” (1 Kor. 4, 7).

A legszedítőbben észellenes dolog azonban az, ha valaki — mint Évának számos leánya — a *ruhájára* büszke. Úgy megy végig akármelyik az utcán, mintha az újdivatú, drága ruhája mindjárt belső értéket is jelentene s a pazar kalap a fejcskájén ennek az utóbb nevezett állománynak az ürtartalmára is átsugározná a fényt és gazdagságot. Pedig már a híres svéd kancellár, *Oxenstierna* is megmondotta, hogy sohase tudta megérteni, mikép lehet valaki olyasmire büszke, amit néhány forintért minden gézengúz és minden eszelős megszerezhet s amiről legföljebb csak a bolondok és kis gyerekek hiszik el, hogy valami lelki nagyságnak jelei. Végtére a szép ruháért és előkelő öltözékért legföljebb a szabót vagy a divatárusnőt kellene megcsodálni; nem azt, aki mint pusztá ruhafogas sétáltatja végig ezeket a díszes holmikat az utcán és a körutakon.

Az igazi szépség titka.

Kétféle szépség van: egyik a külső, a felszínes, másik a benső, a mélységes. Egyik hangos és kiáltó, önmagát felkínáló, bódító; a másik csendes és szerény, a belső értékben bízó, a lelket s nemcsak a szemet

gyönyörködtető. Az elsőt, ha látjuk, sokszor elszorul a szívünk a gondolatra, hogy e fényes külső mögött milyen szánandó üresség, sőt ennél is kevesebb: szenny és rothadás lakik; a másiknak láttára örömkönnny gyűl a szemünkbe s térden szeretnénk hálát adni az Istennek, hogy ily igazi szépségeket alkotott.

Amaz olyan, mint a kívül piros, belül férges alma; emez olyan, mint a tiszta gyöngy, az átlátszó harmatcsepp, a minden ízében drága, ragyogó arany. Az az ördög kápráztató bűbájossága, mely mögött boldogtalanság, gyűlölet s kárhozat lobog, ez az angyalok édenének egy sugara, mely Isten bőkezű jósága folytán e siralomvölgybe tévedt.

Tudjátok-e, mi az igazi szépség titka? Egy őskeresztény író, *Tertullianus*, megfelelt már e kérdésre, midőn így oktatta a korabeli nőket:

„A keresztény őszinteség legyen arcotok fehér színe s pirosítója legyen a könnyen piruló szemérem. Szemeteknek a szerénység adjon mélységet. Ajkatok legszebb bíbora a hallgatóság lesz, fülbevalótok az Isten ígéje, nyakatok legszebb éke: az Úr Jézus igája, fejetek meghajtása férjetek előtt lesz testtartástok bája. A női kéz ékessége: a varrás és kötés; a lábat kedvessé az otthon őrzése teszi; a legszebb selyem, melybe öltözhettek: a tisztaság, a legszebb bíbor: a szemérem s a legszebb fehér köntös: az életszentség. Így szebben fogtok ragyogni, mintha aranyba öltöznétek s ebben az ékességben maga az Úr is megszeret benneteket...”

A Szeplőtelen lovagcsapata.

Minél inkább eltávolodik a mai világ Krisztus ragyogótiszta hitétől, annál messzebb kerül az evangélium erkölcsétől is. Borzasztó, mily szemérmetlenül emeli fel fejét a lélekpusztító új-pogányság!

Mintha Isten, Krisztus, evangélium, nem volna már, mintha az erkölcs, ítélet s a pokol kérdése végleg el volna intézve, mintha nem is lehetne többé szó túlvilági számadásról és büntetésről! Az emberek

kábult fővel, hanyatt-homlok rohannak a legalacsonyabb élvezetek s bönök fertőjébe s nagyon sokan már kora ifjúságukban végleg ellökik maguktól a tiszta erkölcsnek még a gondolatát is. Nevetnek rajta! Szerencsétlenek! Nevetnek a saját pusztulásukon, a családi szentélyek összeomlásán, a lelkek mérgezésén.

A bűnnek ezzel a szinte korlátlan uralmával szemben, mint magasan és hófehéren kiemelkedő szikla a szennyes áradat közepén, ragyog a Szűz Mária követőinek s buzgó tisztelőinek sziklavára, a Mária-kongregáció. Azoknak csapata, fellegvára ez, akik nem akarnak elmerülni a szenvedélyek és aljasságok árjában s nem akarják a földi élet zavaros hullámaiban dicstelelenül eltemetni örök életre hivatott lelkük tisztaságát, örök és végtelen boldogságra rendelt halhatatlanságuk jogát.

Valamennyit a Szeplőtelen Szűz eszmei, istenalkotta képe lelkesíti. A Szűzé, akinek varázslatos, sátántipró alakját Isten az elbukott emberiségnek már az első bűn után, mint a megtérés útjelzőjét s a megváltás első üzenetét állította szeme elé. A Szűzé, akit az angyal ajka, mint „malasztal teljest s áldottat az asszonyok között” üdvözölt, akit a haldokló Krisztus a keresztről mindnyájunkra anyául és édes örökségül hagyott s akinek földöntúli bájban ragyogó szűzi egyéniségét, bár kevés, de sokatmondó szóval örökítette meg számunkra az evangélium.

A Szeplőtelen Szűz képe a katakombáktól napjainkig ott ragyog millió és millió nagyratörő, nemes lélek szeme előtt. Millió és millió ifjú szívét gyújtotta azóta lelkesedésre a tisztaság, hűség és istenszeretet eszméi iránt. Millió és millió üde leánylelket vont be az Istenanyát követő szűziesség páratlanul bájos, ragyogó zománcával.

Ma, az új pogányság hallatlanul merész előretörései idején, nekünk kongreganistáknak kétszeresen kötelességünk, hogy a Szeplőtelen Szűz képét mélyen a szívünkbe vessük, tisztaságának égi kellemén elmélkedve, erényeinek követésére gyűljünk s magunkat

öntudatosan, minden erőnkől, tisztán őrizzük meg a környező világ rengeteg kísértései között. Mi e világon vagyunk, de nem e világba valók akarunk lenni; a mi elveink előkelőbbek s tisztábbak a modern pogányság elveinél; a mi vágyaink és törekvéseink magasabban szárnyalnak és többre irányulnak, mint amit a test és a világ mulandó káprázata nyújt. Nekünk a Szeplőtelen Szűz követése által méltóknak kell bizonyulnunk Isten szeretetére, Krisztus mosolyára, az örökkévaló Király örök házának örök békéjére.

Sőt mi még ezzel sem elégedhetünk meg. Nekünk a bűnbefúlt világot is meg kell térítenünk, a veszedelemben forgó lelkeket Krisztushoz és a Szűzanyához visszavezetnünk. Szembe kell feszülnünk a zúgó, gyilkos árral s a már-már-fuldoklók közül is megmenteni, akiket csak lehet. Nem kongreganista az s nem méltó a tiszta Szeplőtelen Szűz lovagjának vagy leányának nevére, aki csak a maga bőrére gondol s nem igyekszik másokat is elvezetni a hit és lelki tisztaság fénylő magaslataira.

Szeplőtelen Szűz! Lelkesítsd híveidet sátántipró harcaid követésére! Tisztaságod hófehér vértetével erősítsd őket a küzdelemre a mindent elárasztó erkölcstelenség romboló hatalma ellen!

Kongreganisták és az olvasmány.

A régiek azt mondták: mondd meg, ki a barátod s én megmondom, ki vagy. Ma ugyanilyen joggal azt is mondhatnók: mondd meg, mik az olvasmányaid s én megmondom, ki vagy és mit érsz!

Az olvasmány a szellem tápláléka s aki egészségtelen táplálékot szeret, maga sem lehet egészséges. Ezért helyez a kongregáció nagy súlyt arra, hogy a kongreganisták minél több jót s minél kevesebb rosszat olvassanak.

Vannak emberek, akik túlsokat olvasnak s vannak, akik túlkeveset. A túlsok olvasmány is megárt épúgy, mint a túlsok táplálék. A túlsokat nem lehet megemész-

teni s aki mindent összeolvas, annak nem marad ideje s nyugalma, hogy az olvasottat megeméssze, önálló ítéletet és véleményt alkosson az olvasottakról. De a túlkevés olvasmány is rossz, mert a szellemet parlagon heverteti s főleg nálunk, hívő katolikusoknál, nagy hiba, hogy sokan vannak közülünk, akik lelkük művelésre s tudásuk gyarapítására nem fordítanak elég időt s fáradságot. Pedig ez nem helyes; nem szabad megengedni, hogy a vallás ellenségei képzettség és olvasottság dolgában túlszárnyalják a vallásosakat.

Ha a kongreganista okmányairól beszélünk, főleg háromféle olvasmányt tartunk szem előtt: a volta-képpen vallásos, lelki olvasmányt, a tudományos és a szórakoztató olvasmányt. Hadd szóljunk mindenikről néhány szót.

1. *A lelki olvasmányt* a kongregáció szabálya is előírja. Nagy hiba, ha ezt a szabályt egyes kongregációk nem szorgalmazzák eléggé, ha egyes kongreganisták egészen elszoknak a rendes lelki olvasmánytól. A lelkünk rendszeres ápolás és öntözés nélkül elszárad; a lelki olvasmány az, amely által mindig új és új meleg eső járja be az Úr Jézus vezetését a lelkünkben. Hányszor panaszkodnak egyébként buzgó lelkek is, hogy nem tudnak imádkozni vagy elmélkedni, hogy mise közben elszórakoznak, hogy áhitatgyakorlataikban nem találnak igazi felemelkedést. A legtöbb esetben a bajnak az az oka, hogy az illetők elmulasztják a lelki olvasmányt. A lelki olvasmány mindig új és új gondolatokat ad, állandóan benne tart bennünket a vallási gondolatok édes bűvkörében, egyes újabb meggondolni valót dob elénk, elmélkedésre mindig új és új anyagot szolgáltat. Aki például mindennap olvas egy-egy fejezetet az evangéliumból, vagy Szent Pál leveiből, vagy a Krisztus követéséből, vagy Szalézi Szent Ferenc műveiből, vagy Rodriguez könyveiből a keresztény tökéletességről, vagy valamely szentnek életéből, az lehetetlen, hogy ezáltal nagyon sok szent és hasznos gondolatra ne leljen; egyik gondolat a másikat adja; amit olvastam, ahhoz csakhamar hozzá-

járulnak személyes tapasztalataim, amit itt vagy ott, lelkigyakorlaton, szentbeszéden stb. hallottam s ezek a gondolatok lassankint lefoglalják, eltöltik lelkemet s mind gazdagabban buzognak fel lelkemben a kegyelem közreműködésével. De aki nem olvas, aki nem végez lelki olvasmányt, annál az volna csoda, ha a gondolatai a lelki életre irányulnak. Az ilyen elszárad, eltikkad, az ilyenre nézve unalmassá válik a lelki élet, az ima, az elmélkedés és az istentiszteletek.

S mennyi szép és felemelő dolog van a lelki dolgokban, amelyeket igazán kár nélkülözni, amelyre legalább olyan szükségünk lesz az életben, mint a divatos szórakoztató olvasmányokban foglaltakra. Mily szomorú, ha művelt katolikus, talán kongreganista is akad, aki még az evangéliumokat sem olvasta végig, akinek Szent Pál levelei ismeretlen kincsház, aki előtt a szentek életének gyönyörűségei hétpecsétetes elzárt könyv!

Nem fontos, hogy egyszerre sokat olvassunk a lelki könyvekből. Inkább nagyon keveset olvassunk, de gyakran! Sokszor egy-két sor a Krisztus követéséből úgy talpra állít, úgy megvigasztal, úgy felvilágosít! S ki mondhatná, hogy néhány sor elolvasására sem ér rá? Ráérünk sok felesleges dologra, ráérünk tereferére, pletykára s gyenge élcek meghallgatására; hát akkor a lelkünk táplálására nem tudnánk néhány percet szakítani? Természetes, hogy a „Mária-kongregáció” folyóirat olvasása is elsősorban lelki olvasmány számba megy.

2. A tudományos olvasmány dolgában mindenki a saját életviszonyaihoz igazodjék. A voltaképpeni tudományos irodalom érdekelje elsősorban a felnőtt, művelt kongreganistákat s főleg a férfiakat; ahol mindjárt megjegyezhetjük, hogy sajnos, a katolikus tudományosság termékeit sokszor éppen a művelt katolikusok ismerik legkevésbé. A művelt katolikus, főleg a kongreganista, necsak az általános világi műveltség és tudományosság dolgában legyen jártas,

hanem ismerje a katolikus tudományosság remekeit is, még pedig legelsősorban.

Katolikus tudósaink bőven vannak a tudomány minden szakában s óriási, főleg külföldi nyelveken, németül is ama művek száma, amelyek a modern tudományoknak a vallással való kapcsolatát világítják meg. Ezeket ismerni, olvasni kell, különben gyorsan egyoldalú lesz a műveltségünk.

Ott vannak a remek katolikus bölcselek, történeti, természettudományi s társadalomtudományi művek; ott van, hogy csak néhányat említsek *Weiss* nagy világtörténelme, *Willmann* bölcselettörténelme, (*Geschichte des Idealismus*), *Braun*, Kozmogóniája, *Pesch* Tillmann műve a modern bölcseletről (*Die großen Welträtsel*), *Hettinger*, *Bougaud*, *Szuszai* apológiái, *Pastor* pápatörténete, *Grisar* és *Denifle* művei Luther-ről, *Janssen* műve a reformációról. *Klimke* könyve a monizmusról. *Platz* Bonifác könyvei az ember származásának kérdéséről. *Baumgartner* világirodalomtörténete stb. Ezeket bizony igazán művelt katolikus embernek ismernie, olvasnia kellene.

A nagyközönségnek pedig legalább a fontosabb apológiai kérdésekben kell tájékozódnia. Olvassunk műveltségünkhöz és érkezésünkhöz képest könnyebb hitvédelmi könyveket, azonkívül történelmet, természettudományt s a társadalmi kérdések ismertetését. Mindenesetre több hasznunk lesz belőle, mintha örökké csak regényt és szépirodalmat olvasunk. Ne csak a véletlen képzelmények után érdeklődjünk, hanem elsősorban a valóságok iránt, amelyekből igazi hasznót meríthetünk.

Az ifjúság jól teszi, ha arról, amit az iskolában tanul bővebben olvas könnyebben érthető tudományos könyvekből. Világtörténelmet, természettudományt s hasonlókat; mindenekelőtt egy kis hittudományt is.

Természetesen a történelmi s természettudományi műveknél vigyázni kell, hogy csak jót és igazat olvasson az ember, mert tudnunk kell, hogy nagyon sok

hamis, irányzatos mű forog közkézen, amelyet a vallás ellenségei terjesztenek s amelyeknek az igazi tudományossághoz édeskevés köze van. Ilyen pl. Haeckel, Bölsche, Flammarion „tudományos” művei; ilyen a Renan-féle „Jézus élete” s egyéb történeti vagy természettudományi hamisítványok, melyeket persze szabadkőműves és zsidó könyvkiadók szorgalmasan terjesztenek a világ minden nyelvén; ők tudják, hogy miért.

3. Az olvasmányok harmadik csoportja a *szépirodalmi olvasmányokat* öleli fel. Nincs igazuk azoknak, akik minden szépirodalmat haszontalanságnak s idővesztéségnek néznek. Egy-egy jó költemény, elbeszélés, regény rendkívül erős nevelő hatással lehet, finomítja a lelket s megtanít az élet mélyebb ismertetére. Azonban, ha valahol, itt van nagy választékra és finom érzékre szükségünk. Mert tudnunk kell, hogy éppen a szépirodalom az, amelynek művelésére a rosszak is nagy erővel rávetették magukat s ezek előtt nincs semmi sem szent és tiszta, mindent beszennyeznek, mindent eltorzítanak.

A *rossz regények* hihetetlen erkölcsi pusztítást okoznak ezer és ezer lélekben. Egy Zola, Anatole France, Balzac és mások valóságos lélekpusztítást visznek végbe a fiatalság lelkében. Nincs az a szenny, amelyet fel ne túrnának, nincs az a bűn és szemérmertlenség, amelyben kéjjel ne vájkálnának. Örömük telik abban, hogy olyasmiket írjanak le, amelyekről tisztességes emberek beszélni sem mernek. A vallási kérdéseket természetesen époly gyűlölködő irányzattal kezelik, mintahogy az olvasó tisztességerzetét nem kímélik.

Ezzel szemben kettőt kell tudnunk. Egyik az, hogy nem ezek az úgynevezett szennyírók képviselik az igazi irodalmat. A *legnagyobb írók és költők tiszták és tisztességesek*; akár a multat, akár a jelent nézzük. Vannak nekünk nagy íróink, nagy költőink, minden tekintetben jóval többet érők s magasabban állók, mint ezek; csak a kereszténység ellenségei hitetik el

a hiszékeny keresztény olvasóközönséggel, hogy ezek jelentik a világirodalom legfőbb csúcsait.

Ha valaki azzal hozakodik elő a jelenlétünkben, hogy a műveltség követelménye, hogy az ember ezeket a szennyírókat ismerje, akkor vágjuk oda nekik bátran és keményen, hogy nincs igazuk. Kérdezzük meg őket: olvasták-e *Dantét* és *Calderont*, *Miltont* vagy *Tassót*, vagy ha a moderneket kéri: olvasták-e *René Bazin-t*, *Bourget-t*, *Chestertont*, *Jörgensent*, *Bordeaux-t*, *Sheehant*, *F. W. Webert*, *Handel-Mazzettit*, *Colomát*, *Spillmannt* stb.? Ezeket nem olvasni, nem is ismerni s a szennyírókkal büszkélkedni, erre is csak gyáva és műveletlen emberek képesek.

A másik, amelyet meg kell jegyeznünk, az, hogy borzasztó szégyen és gyermekesség tőlünk keresztényektől, hogy olvasmányaink dolgában ennyire az ellenségeinktől vezettetjük magunkat! Tudnunk kell, hogy miként a napi sajtó, úgy a könyvkiadás és könyvkereskedés is világszerte főleg zsidó kezekben van. A zsidók természetesen nem a nagy keresztény íróknak adják az elsőséget, hanem összekeresik a világ minden tájékáról azt, ami szennyes és erkölcstelen, vallásellenes és egyházgyalázó; azt aztán lefordítják minden nyelvre s ezerféle formában és kiadásban oda rakják az ostoba, tudatlan és hiszékeny keresztény olvasóközönségnek. Az megveszi a könyveket, megfizet értük, de nemcsak pénzét adja oda nekik cserébe, hanem odaadja a lelkét is, beveszi azt a szellemi táplálékot, amelyet a kereszténység ellenségei tálaltak fel neki; beszenyezi vele a lelkét, gyermekei testi-lelki egészségét, engedi, hogy a zsidó kufár-szellem megmérgezze és megfertőzze a keresztény népnek egész gondolkodását és erkölcsi világát.

Hány bűn, hány elzüllés, hány bukás, hány tiszta lélek ártatlanságának elvesztése, hány kalandor élet, hány gyilkosság és hány elvetemültség sarjadt már ezekből az olvasmányokból, amelyeket ez a keresztényellenes kufár-szellem s nem utolsó helyen egyenesen ártó, mérgező szándékból szórt a keresztény

nép közel! S mi oly gyávák és tehetetlenek vagyunk, hogy tovább is behódolunk az ellenséges aknamunkának s magunk is segítjük a sötétség vitézeinek megfertőzni keresztény lelkünket, ifjúságunkat, népünket!

Tehát a szépirodalmi olvasmány terén is legyünk öntudatosak s ne tűrjük meg a trágárt, a hittelt s tisztasággal ellenkezőt; taszítsuk vissza megvetéssel a Zola, Maeterlinck, Schumacher s hasonló termékeket, ha ellenségeink mégannyira tele üvöltötték is a világot azzal, hogy ez az igazi irodalom. Helyette igenis ismerkedjünk meg a mi nagyszerű költőinkkel, elbeszélőinkkel, regényirodalmunkkal, vagy legalább olvassunk olyan szépírókat, akik ha nem állanak is egyenesen a katolikus esztétika szolgálatában, de legalább nem sértik katolikus gondolkodásunkat (aminő pl. Herczeg, Gárdonyi, Tormay Cécile, P. Gulácsy Irén stb.).

Mondanunk sem kell, hogy kongregációi s egyéb katolikus könyvtárak berendezésénél is főleg a fentemlített szempontokra legyünk tekintettel. A kongregációi könyvtárban azonban mindenekelőtt a lelki könyvekben legyen bő választék. Vagy ha ilyeneket beszerezni ma nehézségekkel jár, járassunk legalább oly folyóiratokat, amelyekből a hiányt némileg pótolhatjuk (Mária-kongregáció, Magyar Kultúra, Katolikus Szemle, A Szív, Élet stb.).

Megjegyzés.

Szűz Mária.

- Mária*, megjelent a Magyar Kultúra c. folyóirat 1929 április 5. számában (XVI. évf. I. kt. 454—58. lap) s külön lenyomatban a „Hit és Világnézet, ismeretterjesztő füzetek” 12. számaként 17 lapon (Budapest, 1929).
- Miért tiszteljük mi katolikusok a Boldogságos Szűzet?* Megjelent a Mária-kongregáció c. folyóirat 1921 márciusi számában.
- Szűz Mária halála és megdicsőülése*, megjelent a Mária-kongregáció 1920 júniusi számában.
- „Új” dogma: Mária mennybemenetele*, a Magyar Kultúra 1913 I. évf. I. kt. 571—4. lapról közölve.
- A Mária-tisztelet az Egyház történetében*, a Mária-kongregáció 1912 novemberi és 1913 áprilisi számából (72—75., 248—251. lap). *A protestáns Geibel „Abendfeier in Venedig”* c. szép költeményének ide (31. lapon) mellékelt fordítása Novák Jánostól való (Mária-Kongregáció 1912 májusi számában 304. lap).
- Karthágó és a Mária-tisztelet*, megjelent a Mária-kongregáció 1930 januári számában.
- A guadelupeai kegykép eredete*, a Mária-kongregáció 1928. novemberi számából (45—6. lap) közölve.
- Lourdes — a természetfelettség diadalkapuja*, megjelent a Mária-kongregáció 1913 júniusi számában (289—291).
- A lourdesi csodák és az autoszugesztio*, a Mária-kongregáció 1912 áprilisi számából.
- Gyertyaszentelő Boldogasszony*, megjelent a „Prézes” c. folyóirat 1918 januári számában (25).
- Mária, a kegyelmek anyja*, megjelent a „Prézes” 1922. számában
- A szép szeretet anyja*, megjelent a „Prézes” 1918. márciusi számában (43).
- Május királynéja*, megjelent a Mária-kongregáció 1912 májusi számában.
- Maris stella*, a „Prézes” 1918 májusi számából (44).
- A fájdalmak Anyja*, megjelent a Mária-kongregáció 1913. márciusi számában (193—5).
- A szeplőtelen fogantatás és korunk*, a Mária-kongregáció 1928 (XXII.) évf. decemberi számából (61—3).
- Magyarok Nagyasszonya*, megjelent a Magyar Kultúra 1929 október 5-iki számában s különlenyomatban a „Hit és Világnézet” 17. számaként 13 lapon.
- Miért oly kedves és népszerű az Ave Maria?* Megjelent a Mária-kongregáció 1920 áprilisi számában.

Mi a kongregáció?

- Mi a kongregáció?* „Rövid kalauz a Mária-kongregációk számára” címen könyv alakban jelent meg először 1916-ban, majd 1921-ben 56 lapon (Budapest, Stephaneum).
- A Mária-kongregáció története*, megjelent a Mária-kongregáció 1927 szeptemberi, októberi, decemberi, 1928 januári s februári számaiban (5—7., 24—6., 57—60., 75—8., 92—3. lapokon).
- Budavár visszahódítása s a kongregáció*, megjelent a Mária-kongregáció 1930 májusi számában.
- A Mária-kongregáció jubileuma*, megjelent az „S. J. Barátainak a Jézustársaság” c. füzet (Budapest, 1935) 3. számában.
- A magyar katolicizmus szervezkedése és a kongregáció*, megjelent a Mária-kongregáció 1913 júniusi számában (303—8.).
- Kell-e kongregáció és miért?* A „Prézes” 1927 októberi számából.
- Hitéleti szervezkedésünk és a Mária-kongregáció* címen 22 lapnyi füzetként jelent meg (Budapest, 1915).
- Két prézes*, megjelent a „Prézes” 1915 januári számában (23. lap).
- Alapítsunk kongregációkat!* A Mária-kongregáció 1916 februári számában (124).
- Hogyan kell kongregációt alapítani?* A Mária-kongregáció 1927 áprilisi számában.
- Az egyházközségi szervezkedés és a kongregációk*, megjelent a Mária-kongregáció 1923 szeptemberi számában.
- Hitbuzgalmi gondolat a katolikus szervezkedésben*, a „Prézes” 1929 áprilisi számából.
- Milyen legyen a kongregációról jelentés?* A Mária-kongregáció 1918 májusi számából.
- Gyakorlati kérdések a kongregációk életéből*, megjelent a Mária-kongregáció 1915 márciusi számában, hozzátéve „Apró esetek, kérdések, indítványok” c. fejezet a Mária-kongregáció 1915 decemberi, 1916 januári, decemberi s 1917 szeptemberi számaiból.
- Férfi- vagy női-kongregációk?* A „Prézes” 1929 januári számából.
- Alapítsunk ifjúsági kongregációkat!* A Mária-kongregáció 1911 februári számából (191—3).
- Ki tart velünk?* Megjelent a Mária-kongregáció 1910 novemberi számában (69—72).
- Az országos központi szervezkedés*, megjelent „Szervezkedjünk!” címen a Mária-kongregáció 1911 februári számában (181—3).
- Beköszöntő*, megjelent a Mária-kongregáció 1912 szeptemberi számában.
- A szünidő előtt*, a Mária-kongregáció 1916 júniusi számából (217).
- Teendőink az év elején*, megjelent a Mária-kongregáció 1916 szeptemberi számában.
- „Fel, Mária tiszta levente-csapatjal!”* A Mária-kongregáció 1917 szeptemberi számából.

Újévi kívánságok, megjelent a Mária-kongregáció 1919 januári számában.

Toborzó, a Mária-kongregáció 1921 szeptemberi számából közölve. *Kongreganisták, mozgósítsunk!* A Mária-kongregáció 1920 szeptemberi számából.

Az első országos kongregációi nagygyűlés, megjelent a Mária-kongregáció 1910 decemberi számában (97—103).

A salzburgi nemzetközi Mária-kongresszus, megjelent a Mária-kongregáció 1910 szeptember—októberi számában (12—23., 39—47).

Udvözet Amerikából, a Mária-kongregáció 1922 márciusi számából.

Búcsúzás, megjelent „A szerkesztő búcsúja” címen a Mária-kongregáció 1923 szeptemberi számában.

Huszonöt év, megjelent a Mária-kongregáció 1932 júniusi számában (161).

A fejlődés akadályai.

Kongregációi életünk hiányai, megjelent a Mária-kongregáció 1917 novemberi számában.

A Mária-kongregációk kifejlődésének akadályai, a „Prézes” 1928 januári számából.

Háromféle kongregációi élet, megjelent a Mária-kongregáció 1920 júniusi számában.

Panaszok a kongregációi életből, a Mária-kongregáció 1921 októberi számából.

Furcsaságok a kongregációban, a Mária-kongregáció 1918 szeptemberi számából.

Sápkóros kongregációk, a Mária-kongregáció 1918 májusi számából közölve.

Nyugalmazott kongreganisták, megjelent a Mária-kongregáció 1911 novemberi számában.

Valami a női nevekről, a Mária-kongregáció 1929 márciusi számából.

Mire vagy hlú? és Az igazi szépség titka, megjelent a Mária-kongregáció 1916 márciusi számában.

A Szeplőtelen lovagcsapata, a Mária-kongregáció 1927 decemberi számából.

Kongreganisták és az olvasmány, megjelent a Mária-kongregáció 1921 júniusi számában.

Dr. Blró Bertalan.

TARTALOMJEGYZÉK.

Szűz Mária.

	Oldal
Mária	1
Miért tiszteljük mi katolikusok a Boldogságos Szűzet?	11
Szűz Mária halála és megdicsőülése.. .. .	16
„Űj” dogma: Mária mennybevitele	21
A Mária-tisztelet az Egyház történetében.. .. .	25
Karthágó és a Mária-tisztelet.. .. .	37
A guadelupe-i kegykép eredete	40
Lourdes — a természetfelettség diadalkapuja..	41
A lourdesi csodák és az autoszugesztio.. .. .	54
Gyertyaszentelő Boldogasszony	58
Mária a kegyelmek anyja	61
A „szép szeretet Anyja”.. .. .	66
Május Királynője	68
„Maris stella”	70
A „fájdalmak Anyja”	73
A Szeplőtelen Fogantatás és korunk.. .. .	76
„Magyarok Nagyasszonya”	82
Miért oly kedves és népszerű az Ave Maria? ..	90

Mi a kongregáció?

Mi a kongregáció?	93
A Mária-kongregáció története	144
Budavár visszahódítása és a kongreganisták	174
A Mária-kongregációk jubileuma	181
A magyar katolicizmus szervezkedése és a kongre- gációk	184
Kell-e kongregáció és miért?.. .. .	193
Hitéleti szervezkedésünk és a Mária-kongregáció ..	196
Két prézes	215
Alapítsunk kongregációkat!	221
Hogyan kell kongregációt alapítani?	224
Az egyházközségi szervezkedés és a kongregációk..	229
A hitbuzgalmi gondolat a katolikus szervezkedésben..	233
Milyen legyen a kongregációi jelentés?	236
Gyakorlati kérdések a kongregációk életéből	238
Férfi- vagy női-kongregációk?	247
Alapítsunk ifjúsági-kongregációkat!	252

	Oldal
Ki tart velünk?	257
Az országos központi szervezkedés	262
Beköszöntő	266
A szünidő előtt	273
Teendőink az év elején	275
„Fel, Mária tiszta levente-csapatjal”	278
Újévi kívánságok	281
Toborzó	284
Kongreganisták, mozgósítsunk!	287
Emberek a gátra!	290
Az első országos kongregációs nagygyűlés	293
A salzburgi nemzetközi Mária-kongresszus és kongre- gációs nagygyűlés	301
Üdvözlét Amerikából	334
Búcsúzás	337
Huszonöt év	339

A fejlődés akadályai.

Kongregációs életünk hiányai	343
A Mária-kongregációk kifejlődésének akadályai	350
Háromféle kongregációs élet	357
Panaszok a kongregációs életből	358
Furcsaságok a kongregációban	360
Sápkóros kongregációk	362
Nyugalmazott kongreganisták	366
Valami a női nevekről	370
Mire vagy hiú?	371
Az igazi szépség titka	372
A Szeplőtelen lovagcsapata	373
Kongreganisták és az olvasmány	375
Megjegyzés	382
Tartalomjegyzék	385

Az összes köteteket egybefoglaló tartalomjegyzék az utolsó kötet végén található.

